C. 123
C.

COMPENDIUM
MANUALE
CONTROVERSIARUM,
HUJUS TEMPORIS
DE
FIDE, ET RELIGIONE,
á R. P. MARTINO BECANO,
Societatis Jesu Theologo conscriptum,
Cùm
EXCERPTO ANIMADVERSIONUM
MOGUNTINENSIUM
ANTI-BECANO
Oppositarum.
IN USUM JUVENTUTIS ACADEMICÆ
Denuò typis datum.

BIBLIOTECA
ASTRA
SIBIU

171

CLAUDIOPOLI,
TYPIS ACADEMICIS SOCIETATIS JESU.
ANNO 1756.

69

DUM

ASSERTIONES

EX UNIVERSA

THEOLOGIA

SCOLASTICO-DOGMATICA,

IN PALATIO AULÆ EPISCOPALIS

Publicè propugnaret

REV. NOB. ac EXCELLENS,
DOMINUS

ANDREAS BEKE,

AA. LL. & PHILOSOPHIÆ MAGISTER,
SS. Canonum emeritus, & SS. Theologiæ
in 4tum Annum Auditor
Seminarii Albensis
SAPIENTIÆ INCARNATÆ
Nuncupati Alumnus,
PRÆSBYTER DIÆCESIS TRANSYLVANIENSIS.

PRÆSIDE
REVERENDISSIMO
DOMINO
JOANNE LUKÁCS,
ECCLESIÆ CATHEDRALIS
ALBENSIS
CANONICO THEOLOGO.

Anno Domini M. DCC. LVII.
Menſe Junio die

SANCTISSIMÆ
INCARNATI VERBI
GENITRICI
REGINÆ
COELORUM
AUGUSTISSIMÆ
VIRGINI OMNIUM
PURISSIMÆ
IMMACULATÆ
MATRI
MARIÆ
DOMINÆ
PATRONÆ SUÆ
CLEMENTISSIMÆ
SE
THEOLOGIAMQUE SUAM
D. D. D.

AUGUSTISSIMA CÆLORUM REGINA!

POst emensum sacræ Theologiæ quadriennalem cursum, jure id à me exigi grata mente recognosco, ùt cujus ope, in necessitatibus gemens, solatus, solatiis, in mærore jacens, erectus, gratiis, in periculis trepidans, sæpenumerò sum confirmatus, sanctissimis ejus Aris, aliquod gratæ mentis appendam Anathema; Id inquam TUA in servum pietas eximia, benignitas in clientem singularis, in filium indignum amor, BENIGNISSIMA MATER deposceret: Verùm meam recogitans vilitatem, ac TUAM Ô VIRGO SANCTISSIMA præcelsam suspiciens dignitatem, quid aliud hominum miserrimus faciam, nisi, ùt, quod possum, beneficia TUA humilî silentiô venerer, optimè gnarus,

rus, quòd: Si mihi sint linguæ centum, sint oràque centum, Clementiam TUAM satis laudare possim nunquam. Eô quidem in TE feror animò CLEMENTISSIMA MATER, ut cum Mariophilo: (a) Cataractas cæli, & fontes abyssi libentiùs in obsequium TUUM solverem, quàm clauderem: Et, si FILIUS TUUS JESUS aliquid omisisset in exaltatione TUA, ego servus, ego mancipium, non quidem de effectu, sed saltem affectu, supplere gestirem. Mallem certè non habere linguam, quam aliquid dicere contra DOMINAM meam; ante eligerem non habere animam, quàm velem TUAM extenuare gloriam. At quoniam: (b) Quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid meriti, quidquid gratiæ, quidquid demum est gloriæ, cumulatissimè à CHRISTO DOMINO in TE profusum est; reddo pro gratiis, quod mea admittit tenuitas, & TUA non dedignatur sublimitas: gratiarum actionem, dum vivam, geminabo, laudes linguâ humilî canam, &, cum meum, quod offeram, non suppetat, TUUM, honori Tuo, prostratus consecro. Si offerentis conditionem intuearis, exile Anathema est, si rem attendas, singulare Munus est. Theologiam meam TUAS ad aras appendo ô DOMINA! quam si benignè suscipere digneris, felicissimum me mortalium non inanè gloriabor. Interim id à TE VIRGO SANCTISSIMA expeto: Juva balbutientem in annuntianda ALTISSIMI gloria linguam, accende in corde meo ar-

den-

(a) Petrus Cellen. Epist. 23. lib. 6.
(b) Serry Exer. 66. n. 8. de Ass.

dentem TUI amorem, excita in DEI, TUÔque servitio servorem, in obsequiis pietatem: Et dum TIBI debitas agere grates pro amplissimis favoribus, tenuitas mea non sinit, ità tamen TE laudem, TE colam, ut laudibus laudes, obsequiis obsequia, toto vitæ meæ decursu annectere non desistam. Id peto supplex! converte illos misericordiæ oculos in Vota mea, Pignus grati animi accipe, & imprimis VERBI INCARNATI, TUIQUE honoris Studiosissimos, tùm me indignissimum, potentî TUÔ patrocinîô protege

ITA VOVET

Clientum minimus

ANDREAS BEKE.

ASSERTIONES
SCHOLASTICO - DOGMATICÆ,
EX
UNIVERSA THEOLOGIA.

I.

EXistere DEUM Creaturæ probant, & Fides docet. Superflua est in eo Distinctio formalis ex natura rei, & Virtualis intrinsecæ. II. Videri intuitivè nequit solis naturæ viribus, sed ab intellectu elevato, inæqualiter tamen. III. Ejus visione intuitiva animæ Justorum, si nihil ipsis luendum super sit, immediatè post mortem fruuntur; neque Joannes XXII. Chiliastarum commentum tenuit. IV. Ab æterno vult salvare omnes, etiam reprobos; Datur Prædestinatio ad gratiam, & gloriam. Illa est gratuita, hæc suponit merita prævisa, & Reprobatio demerita. V. Tres sunt in Deo personæ cum unica natura: Hinc filius, qui à solo Patre, & Spiritus S. qui ab utroque procedit, est verus Deus. VI. Liberius Pontifex non consensit Arianismo neque Synodus Ariminensis, licet hæc graviter deliquerit, in suppresionem vocis: USIA, consentiendo. VII. Objectum materiale Fidei Divinæ, sunt res à Deo revelatæ. Formale Authoritas ipsius. Hinc Religio Catholica, & in se, quoad alias sectas comparata, est evidenter credibilis, evidentiâ absolutâ. VIII. In lege naturæ, & Mosaica Fides explicita Incarnationis quoad Divinitatem, Humanitatem, Passionem, & Resurrectionem Christi, non erat necessaria necessitate medii ad justificationem adulti peccatoris, est tamen defactò. IX. Præter scripturam, quoad omnes libros in Canone Concilii Tridentini contentos, certò Divinam, dantur Traditiones Divinæ æqualis authoritatis. X. Publici Hæretici, Schismatici, & Excommunicati non tolerati, non pertinent ad veram Christi Ecclesiam. XI.

Hæc

Hæc perpetuò visibilis, ac infalibilis est etiam in decidenda orthodoxia, & Heterodoxia quorumlibet textuum Dogmaticorum. Soli huic conveniunt veræ Ecclesiæ notæ. XII. *Judex infalibilis controversiarum Fidei non est Scriptura, vel Spiritus privatus; minus Principes Sæculares, aut multitudo fidelium: sed corpus primorum Pastorum Ecclesiæ cum Romano Pontifice, ad quem solum pertinet convocare Concilia Generalia, iisque per se, vel alium præsidere.* XIII. *Sanctus Petrus accepit à Christo primatum in tota Ecclesia, & Jurisdictionem in fideles omnes, in quibus Ei jure Divino succedit Episcopus Romanus.* XIV. *Primum luciferi peccatum fuit superbia, consistens in eo, quod perfectionis suæ naturalis consideratione elatus, appetierit summo quodam jure creaturis aliis præesse cum Angelis Apostatis, ac reliquis damnatis sine fine torquetur vero igne corporeo.* XV. *Beatitudo essentialis objectiva est solus Deus. Formalis consistit in visione, & amore.* XVI. *Peccatum est libera, legis Divinæ transgressio. Mortale non est infinitum: Datur etiam ex natura sua veniale, quod per multiplicationem actuum non evadit mortale.* XVII. *Originale à primo animationis instanti unicuique inest, excepta B. V. MARIA, quæ ex meritis Christi præservata fuit, idque etiam ex* D. Thoma *satis probari potest. Votum de tuenda Immaculata Conceptione etiam usque ad effusionem, sanguinis licitum, ac laudabile est.* XVIII. *Parvuli in originali decedentes, Beatitudine supernaturali æternùm privantur, & ex hoc lenem animi dolorem habebunt, ab ignis tamen pœna immunes erunt.* Zozimus *Pontifex peccatum originale non negavit.* XIX. *Ad redimendum genus humanum viâ condignæ satisfactionis, necessaria fuit Incarnatio.* XX. *Motivum ejus unicum, & totale, erat redemptio Generis humani, unde, si Adam non peccâsset, Christus non veniisset.* XXI. *Messias à Deo promissus, & à Prophetis prænuntiatus, verus Deus, & Homo, jàm advenit, Isque est JESUS Christus, Filius MARIÆ, sub Augusto natus, & sub Tiberio cruci affixus.* XXII. *Præter duas naturas inconfusas cum unica Persona, in Christo est duplex facultas volendi, neque* Honorius *Pontifex oppositum sensit. Communicatio idiomatum in abstracto, seu in sensu Lutheranorum non datur.* XXIII. *Libertas,*

& impeccabilitas Christi conciliari potest cum præcepto rigoroso, indispensabili ab extrinseco, quod etiam defactò ei ad subeundã mortem impositum fuisse, probabile est. XXIV. Licitum est, ac pium habere etiam in Templis Sacras Christi, & Sanctorum Imagines, illásque venerari, & colere; licitum pariter, & honestum est Sanctos invocare. XXV. Gratia efficax consistit in entitate auxilii indifferentis, & consensu creaturæ condicionatè futuro. Datur etiam merè sufficiens, quæ nec peccatoribus obduratis, nec infidelibus denegatur. XXVI. Homo etiam infidelis, potest solis naturæ viribus facere aliquod opus bonum morale, honestum, naturale. XXVII. Justificatio fit per justitiam intrinsecè inhærentem, quâ homo interiùs renovatur, & fit intrinsecè justus. In hac verè peccata remittuntur, & non tantùm teguntur. XXVIII. Justi per bona opera, & gratiæ auxilio facta, merentur condignè Beatitudinem æternam, & ejus augmentum. Licet intuitu mercedis æternæ bonum agere. XXIX. Novæ legis Sacramenta sunt septem. Immediatè instituta sunt à Christo. Omnia perficiuntur rebus, & verbis. Causant gratiam ex opere operato, sed moraliter tantùm. Minister horum ordinarius est solus Homo viator ratione utens, non tamen omnis. XXX. Ad validam cujusque Sacramenti confectionem, requiritur in Ministro intentio faciendi quod instituit Christus, vel facit Ecclesia: nec sufficit intentio sola ponendi ritum externum; non tamen est necessaria in eo fides, aut Sanctitas. XXXI. Materia Babtismi est aqua naturalis elementaris, & exterior corporis ablutio. Forma: Ego te baptizo &c. Ad hujus valorem requiritur expressa trium Personarum Sanctissimæ Trinitatis invocatio. Extra Martyrium est in re, vel voto omnibus necessarius. XXXII. Sacramenti Confirmationis materia remota est Chrisma, essentialiter constans ex oleo, & balsamo, proxima autem: unctio in fronte per modum Crucis; Minister ex dispensatione Pontificis potest esse etiam simplex Sacerdos. XXXIII. Eucharistia consistit in re permanente, seu speciebus, corpore, & Sanguine Christi. Materia ejus est panis triticeus, & vinum de vite. Nihil interest ad valorem, panis azymus sit, an fermentatus: quivis tamen Minister, ritum Ecclesiæ suæ servare tenetur. XXXIV. Christus eô annô, quô mortuus

tuus est, comedit Agnum Paschalem prima die Azymorum, secundum legem, & morem Judæorum, seu lunâ 14tâ *in posteriore vespera, quî incipiebat dies* 15tus *festivus; non verò lunâ* 13tiâ *: Hinc Azymum, non autem fermentatum consecravit.* XXXV. *In Eucharistia, tota substantia panis, & vini, convertitur in Corpus, & Sanguinem Christi, quî sub utriusque speciebus, & sub qualibet parte specierum totus continetur.* XXXVI. *Sumptio Eucharistiæ sub utraque specie non præcipitur Laicis lege Divina; imò usus Calicis justis de causis prohibetur ab Ecclesia fidelibus non Sacrificantibus. Solus Sacerdos potest Eucharistiam conficere.* XXXVII. *Pœnitentia est verò, ac propriè dictum Sacramentum, à Christo institutum, diversum omninò à Baptismo, ejúsque memoriâ. Materia hujus remota sunt peccata post Baptismum comissa, proxima verò actus pœnitentis, ex quibus, & verbis absolutionis intrinsecè componitur.* XXXVIII. *Contritio concepta ex amore Dei propter se dilecti, semper justificat, etiam extra Sacramentum, in quocunque gradu intensionis sit, non tamen sine voto Sacramenti, quod continet.* XXXIX. *Attritio ex metu Gehennæ concepta, bona, & utilis est; ùt tamen sufficiat in Sacramento Pœnitentiæ ad obtinendam remissionem peccati gravis, includere debet amorem concupiscentiæ erga Deum.* XL. *Confessio Sacramentalis omnium, & singulorum peccatorum mortalium, post Baptismum commissorum, instituta, ac præcepta est à Christo, ad eorum remissionem optinendam.* XLI. *Remissâ culpâ, sepè remanet debitum pœnæ temporalis subeundæ, pro qua potest homo satisfacere.* XLII. *Justorum animæ, corporibus solutæ, quæ nondùm Justitiæ Divinæ integrè satisfecerunt, pœnas Purgatorii luunt, ibique suffragiis Vivorum juvari possunt.* XLIII. *Forma Sacramenti Pœnitentiæ essentialiter ex institutione Christi exprimi debet modô indicativô, proindè nunquam fuit, aut est deprecativa.* XLIV. *Pœnitentia habet vim remittendi omnia peccata sibi subjecta, quantumvis gravia, licèt sæpius commissa. Merita, per subsequens peccatum mortificata, hoc remissô, reviviscunt quoad totum præmium essentiale.* XLV. *Datur in Ecclesia Thesaurus meritorum Christi, & satisfactionum, infinitus, ac inexhauribilis, cui etiam junguntur satisfactiones Deiparæ, ac Sanctorum,*

atque

atque hic Thesaurus, fons est Indulgentiarum, quæ utiles sunt omnibus fidelibus, etiam perfectis, ac animabus in Purgatorio existentibus. XLVI. *Ad earum valorem, præter potestatem in concedente, requiritur justa, & rationabilis causa, eâque Indulgentiæ proportionata.* XLVII. *Extrema unctio est verum Sacramentum. Materia ejus est oleum olivarum benedictum. Minister solus Sacerdos.* XLVIII. *Ordinatio Sacerdotis, uti & Episcopi, est verè, ac propriè Sacramentum. Hic jure Divino superior est Præsbiterô quoad Dignitatem, & Potestatem ordinis, ac etiam Jurisdictionem.* XLIX. *Matrimonium baptizatorum semper est Sacramentum. Materia ejus est legitimus contrahentium consensus; Forma verò sunt verba, vel alia signa consensum exprimentia, Minister autem ipsi contrahentes.* L. *Si sit consumatum, inter fideles nullo casu quoad vinculum dissolvi potest vivente utroque conjuge: Ratum verò solvitur per solemnem professionem in Religione approbata.*

PRÆ-

PRÆLUDIUM.

De varia dispositione Adversariorum, & quomodo cum singulis agendum.

1.

IGitur adversarii, sive illi Lutherani sint, sive Calviniſtæ, sive alterius sectæ; non eodem modo omnes affecti, ac dispositi sunt. Nam alii in suo errore sunt pertinaces: alii zelosi: alii frigidi: alii dubii, seu fluctuantes. De singulis sic accipe.

2. Pertinaces sunt, qui quidem agnoscunt, se recedere à communi sensu Ecclesiæ, & SS. Patrum; sed tamen ex superbia, & obdurationе mentis, ne videantur à veritate convicti, obstinatè persistunt in sua opinione. Hi prioè dicuntur Hæretici, teste Augustino Epist. 162. & lib. 18. de Civitat. DEI cap. 15. Sunt

autem similes Pharisæis, & rarissimè propter duritiam cordis convertuntur. De quibus dictum est Matth. 13. v. 15. *Incrassatum est cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauserunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem eos.*

3. Zelosi sunt, qui non ex superbia, aut obstinatione, sed ex quadam ignorantia falsò persuasi sunt, suam sectam veritati, & Evangelio conformem esse; ideóque tantô studiô, ac ardore eam tuentur, ut videantur parati vitam potiùs, quàm sectam amittere. Hi similes sunt Paulo ante conversionem, qui de se ipso scribit ad Galatas cap. 1. v. 13. *Audistis*, inquit, *conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam DEI, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaismo supra multos Coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator existens paternarum mearum Traditionum.* Hujusmodi zelosi, quia non peccant ex malitia, sed ex ignorantia, sæpè à DEO misericordiam consequuntur, ùt idem Paulus de se ipso fatetur, 1. Timoth. 1. v. 13. *Misericordiam DEI consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.*

4. Frigidi sunt, qui neque ex superbia neque ex ignorantia, sed ex aliis causis, quas frigidè prætendunt, manent in suo errore. Et quando monentur de Catholica Fide capessenda,

senda, solent cunctari, tergiversari, & frigidas excusationes adferre. Et alii quidem prætendunt, se in ea religione, quam sequuntur, natos, & educatos esse. Alii, juramentô se obstrinxisse, quòd velint in ea persistere. Alii, non audere palàm profiteri fidem Catholicam propter amicos, & consanguineos, qui omnes Lutherani, aut Calviniſtæ sunt. Alii, non posse se id facere, ne offendant suum Principem, qui à Catholicis alienus est. Alii denique tametsi nihil horum apertè dicant, revera tamen ex una parte manent in hæresi propter prætensiones allatas: ex altera simulant, se propendere ad nostram religionem; ut hac ratione, vel Cæsaris, vel alterius Principis Catholici gratiam, & favorem aucupentur: vel ad officia, & dignitates apud Catholicos promoveantur. Vel certè, si illam jam antea obtinuerint, ne exuantur. Nec desunt, qui ex rerum eventu statuant de sua fide: nempe mansuros se in Lutherana, aut Calviniana, si Catholici in bello succumbant, & suis fortunis spolientur: sin contra Catholicam amplexuros. Hi omnes similes sunt illis, de quibus dictum est 3. Reg. 18. v. 21. *Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est DEUS, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum.* Et Eccl. 3. v. 28. *Cor ingrediens duas vias non habebit successus.*

5. Dubii sunt, qui simplici, ac recto corde quærunt veritatem: Et quia per se non possunt eam invenire, petunt ab aliis instrui, ac juvari.

Hi similes sunt Nicodemo in Evangelio, & Eunucho in actibus Apostolorum. Nicodemus petivit instrui à Christo circa generationem, quæ fit per Baptismum. Joan. 3. v. 4. *Quomodo*, inquit, *potest homo nasci, cùm sit senex? Numquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci;* Similiter Eunuchus legens Isaiam Prophetam, cùm rogaretur à Philippo, an intelligeret, quæ legeret, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Quasi dicat: Non intelligo sensum Isaiæ, sed obsecro, ut mihi interpreteris, ut me juves, ut me doceas. Hujusmodi homines, si incidant in viros bonos, à quibus instruantur, facilè juvari solent. Quo pacto Nicodemus à Christo, & Eunuchus à Philippo instructus, & adjutus est.

6. Igitur cum his omnibus non eodem modo agendum est. Ac primò, pertinaces non facilè admittendi sunt ad disputandum de fide, ac religione; quia cùm sint superbi & contumaces, non volunt resipiscere, etiamsi manifestè convincantur. Si tamen propter aliorum utilitatem cum illis agendum est, tria servari debent. *Primò:* Coërcendi sunt intra limites certæ alicujus materiæ, ne ex una in aliam, quod sine fructu fieret, subitò, cùm lubet, desiliant. *Secundò:* Restringendi ad formam dialecticam, ut vis argumenti appareat. Nec permittendum, ut sine ordine, sine methodo, sine connexione, quod ipsis familiare est,

est, multa effutiant, more concionantium potiùs, quàm disputantium. *Tertiò:* Palam confundendi, & objurgandi sunt: sicut Sadducæi, & Pharisæi à Christo fuerunt confusi, & objurgati, Matth. 22. v. 29. *Erratis nescientes Scripturas.* Et alibi sæpiùs. Hæc confusio dupliciter prodest. *Primò:* Per eam minuitur authoritas adversariorum. *Secundò:* Illorum Assectæ minori in pretio eos habent, & sensim ad nos accedunt. Debet tamen esse confusio rationabilis, quæ non fiat per convitia, & maledicta, sed per justam reprehensionem, aut apertam victoriam.

7. Zelosi, qui pertinaces non sunt, contrariò modò, id est: modestè, ac benevolè tractari debent. Nec tam rationibus, aut subtilitatibus obruendi, quàm DEO per orationem commendandi sunt. Sic Stephanus orabat pro Paulo, & Monica pro Augustino; quorum hic Manichæorum errores; ille Synagogam ex præpostero zelo defendebat. Et quidem de altero scriptum est: *Si Stephanus non oràsset, Ecclesia Paulum non haberet.* De altero verò: *Fieri non potest, ut Filius tantarum lachrymarum pereat.*

8. Frigidi propter suas prætensiones, à quibus ægrè abstrahuntur, rarò ad frugem perveniunt. Cum illis seriò, ac severè agendum est. Quod dupliciter fieri potest. *Primò:* Ostendendo prætensiones, & excusationes ipsorum

esse frivolas. *Deinde*, sæpè inculcando, ut saluti suæ consulant, neque ob humanos respectus, favores, aut sæculares dignitates patiantur se ab æterna, & cœlesti gloria excludi. Meminerint illius parabolæ Evangelicæ, Luc. 14. v. 16. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis: ut venirent, quia parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire.* Ecce, vocantur frigidi ad Ecclesiam, & fidem Catholicam; omnes se excusant, & quisque suam allegat prætensionem. Quo eventu? Audi. *Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Dura, sed justa sententia. Cùm enim DEI vocationem negligant, meritò, ab æterna vita excluduntur.

9. Dubii denique, seu fluctuantes, qui sincerè quærunt veritatem, fraternè, & ad captum cujusque accommodatè tractandi sunt. Et aliter docti, & ingenioſi: aliter rudes, ac idiotæ instruendi. Habemus exemplum in Christo, qui se omnibus accommodabat. Nam simplicem populum instruebat per parabolas, & similitudines, quas facilè capiebant. Duobus Discipulis in Emaus euntibus Mosen, & Prophetas interpretabatur; Nicodemo baptismi vim,

ac necessitatem ex analogia humanæ nativitatis explicabat; Mulieri Samaritanæ, Messiam se esse, inde persuadebat, quod ostenderet se omnia scire, quæ ipsa fecisset. *Venite*, inquit, *& videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. Nunquid ipse est Christus.*

10. Hæc obiter de vario errantium statu, ac dispositione à me dicta sint. Et quamvis cupiam omnibus prodesse, nihilominus illis potissimum proderunt hæ lucubrationes, qui simplici, ac sincero corde optant instrui, ac juvari. Hi enim faciliùs convertuntur, duplici de causa. *Primò*: Quia cum optent instrui, libenter admittunt instructionem. *Secundò*: Cùm recta intentione procedant, DEUS paratus est illis cooperari. Nam ut verissimè dictum est à Petro Apostolo. *Sicut superbis resistit, ità humilibus dat gratiam.* Duo siquidem requiruntur in hoc negotio. *Unum* est: Prædicatio Evangelii, seu instructio humana, *Docete omnes gentes. Alterum*: Gratia DEI, sine qua instructio non prodest: *Sine me nihil potestis facere.* Unde frustrà laborant, qui putant se suâ eloquentiâ, & argumentandi subtilitate posse errantes in viam reducere. Illi, post longam instructionem, & disputandi acrimoniam, meritò usurpent illud: *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.* Quare? quia humana industria sine DEI adjutorio, nihil efficit, nihil proficit in hoc negotio. Itaque mutatô consiliô, dicant cum Petro Apost. *Domine!*

in nomine tuo laxabo rete; id est: imploratô prius DEI auxiliô, hoc opus inchoabo Quo etiam spectat illud 1.Corinth. 3. v. 5. *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed DEUS incrementum dedit. Itáque, neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, DEUS.* Et alibi: *Gratia DEI sum id, quod sum.* Hæc autem gratia assiduè petenda est: non modò ab illis, qui alios instruunt in fide, ut efficaciter instruant; sed etiam ab iis, qui instruuntur, ut corda ipsorum per gratiam DEI emollita, & præparata admittant semen fidei, & efficaciter convertantur.

AMEN.

INDEX CAPITUM.

Controversiæ Communes.

1. DE Scriptura. pagina 5
2. De Traditionibus. 31
3. De Ecclesia. 57
4. De Capite Ecclesiæ. 97
5. De Judice Controversiarum. 119
6. De Antichristo. 156
7. De Invocatione Sanctorum. 162
8. De Sacramentis. 165
9. De Communione sub utraque specie. 171
10. De Sacrificio Missæ. 178
11. De Purgatorio. 183
12. De vocatione Ministrorum. 187
13. De Cælibatu Ministrorum. 194
14. De peccato originali, veniali, mortali. 196
15. De libero arbitrio. 199
16. De Justificatione. 201
17. De Fide justificante. 206
18. De observatione Legis. 211
19. De merito bonorum operum. 215
20. De jejunio, & abstinentia. 219

Con-

Controversiæ Lutheranorum.

1. *De Ubiquitate.* 221
2. *De fide infantium, in Baptismo.* 227
3. *De Impanatione, ùt vocant; vel an Corpus Christi sit in pane, cum pane, sub pane. Affirmant Lutherani.* 230

Controversiæ Calvinistarum.

1. *De Attributis divinis.* 233
2. *De Christo.* 238
3. *De Imagine Christi.* 241
4. *De Prædestinatione.* 247
5. *De Gratia.* 249
6. *De Authore peccati.* 252
7. *De Baptismo infantium, an sit necessarius.* 253
8. *De Exorcismo.* 255
9. *De reali Præsentia Corporis Christi in Eucharistia.* 257
10. *De Circulo Calvinistico.* 258

Controversiæ Anabaptistarum.

1. *An detur peccatum originarium? Negant cum Pelagianis.* 261
2. *An infantes baptizari possint? Negant.* 263
3. *An Magistratus Civilis apud Christianos sit licitus? Negant.* 264
4. *An Christiani possint bellum gerere? Negant.* 265

5. *An*

5. *An possint Jurare? Negant.* 267
6. *An Polygamia sit licita? Affirmant.* 269
7. *An Matrimonium dissolvi possit propter diversitatem Religionis? Affirmant.* 270
8. *An animæ Justorum post hanc vitam extinguantur? Affirmant.* 271

Controversiæ Politicorum.

1. *An quilibet in sua fide salvari possit?* 273
2. *An aliquando liceat negare fidem ad vitandam mortem?* 277
3. *An ex causa liceat eam dissimulare.* 278
4. *An aliquando liceat simulare alienam fidem?* 279
5. *Et speciatim an liceat cum gentilibus Idola colere?* 280
6. *An liceat cum hæreticis publicè orare?* 282
7. *An conciones illorum audire.* ibid.
8. *An Sacramenta cum illis participare.* 283
9. *An Matrimonia cum illis contrahere.* 284
10. *An eos ad sepulchrum comitari.* 285
11. *An libros eorum legere.* 286
12. *An de fide cum illis disputare.* 287
13. *An cum illis paciſci.* 289
14. *An si cum iis paciſcaris, servanda sit fides.* 290
15. *An propter hæresim puniri possint.* 291
16. *An Princeps Catholicus possit eos in sua Provincia tolerare.* 295
17. *An possit Judæos tolerare.* 298

18. *An quilibet Rex in ſuo regno habeat Primatum Eccleſiæ.* 302
19. *An qui juravit ſe manſurum in Lutheraniſmo teneatur præſtare.* 303
20. *An in aliquo caſu liceat mentiri.* 305
21. *An liceat uti æquivocatione.* 308
22. *An duellum exercere.* 310

RE-

REVERENDI PATRIS
MARTINI BECANI
LIBER PRIMUS.
De Controversiis communibus.

PRAEFATIO.

INter communes Controversias una principalis est, ex qua reliquæ omnes dependent: nempe de Ecclesia. Nam si verum est (quod verum esse, DEO volente, demonstrabimus) nostram Ecclesiam (quæ Catholica, (a) Romana, & Pontificia dicitur) veram esse Christi Ecclesiam, quæ in Fide errare non possit; jam Adversarii prostrati, ac debellati sunt, quod sic ostendo.

Quicunque in rebus Fidei, ac Religionis sequitur veram Christi Ecclesiam, non potest errare circa Fidem, & Religionem (cùm vera Christi Ecclesia sit infallibilis;)

At Catholici, qui defendunt Purgatorium, Sanctorum invocationem, Sacrificium Missæ, & similia dogmata, sequuntur veram Christi Ecclesiam.

Ergo circa fidem, & Religionem errare non possunt: securi igitur sunt. E contrario: Adversarii, qui deserunt veram Christi Ecclesiam, sinè dubio (b) errant, & securi non sunt.

Hoc discursu sæpè utitur Augustinus, *ut infrà suô locô videbimus. Atque hoc est brevissimum Compendium (c) reliquarum omnium Controversiarum. Singulæ tamen speciatim tractandæ sunt propter eos, qui de singulis cupiunt sibi satisfacere, & aliis rationem reddere. Sit ergo Cap. I. de Scriptura.*

ANIMADVERSIO.

(a) ATqui Calvinistæ, & Lutherani post varia nomina assumpta, etiam hoc tempore volunt Catholici dici. Ità volunt, cùm non sint. Catholicus non est, nisi is, qui fidem tenet, quæ annunciatur in universo mundo, omnia tempora, loca, omnes articulos revelatos, & omnia genera hominum complectens, ùt docet August. de un. Eccles. c. 6. &c. Talis autem sola est Romana, Rom. 1. & 8. & Hist. Ecclesiastica. Ergo vanè Calvinista vanè Lutheranus affectat Catholicus dici, nisi, unde malè abiit, redeat. Vide fusiùs Mogunt. Animadversiones. Multò minùs Lutherani, & Calvinistæ simul possunt dici Catholici; cùm contradictoriam in substantialibus articulis fidem profiteantur, quod ex confessionibus eorum est luce clarius: in schismate conveniunt, in articulis doctrinæ minimè. Frustrà igitur protestantur se esse Catholicos, cùm protestatio sit eorum factis contraria, & magis sit factis eorum, quàm verbis fidendum, monente Domino, Matth. 7. 15. *à fructibus &c.*

(b) Ità sanè est, quia *una Fides, unum Baptisma &c.* Ephes. 4. v. 5. sinè qua *in possibile est placere DEO.* ad Hebr. 11. v. 6. Hunc, qui oppugnat, errat. At graves errores jactant de Rom. Ecclesia Protestantes? en jactant, ùt Mœchi de casta Susanna. Dan. 13. v. 55. & 59. quos Angelus Domini secuit medios. Ibid. & Daniel detexit; uti & author hìc calumniatores istos Rom. Ecclesiæ deprehendet in progressu.

(c) Nam inventô veritatis Magistrô, & Judice legitimo, controversiæ facilè sopiuntur illius judiciô, & istuc Spir. S. nos remisit cùm edixit. Deut. 17. v. 8. 9. 10. *Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam &c. & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus DEUS tuus; veniésque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quærésque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & faciés, quodcunque dixerint, &c.*

CA-

CAPUT I.

De Scriptura Sacra.

IN Scriptura tria ſpectari poſſunt. 1. Canon, ſeu Catalogus librorum Scripturæ. 2. Verſio, ſeu translatio. 3. Senſus tam litteralis, quàm myſticus. De quibus dicendum eſt hoc ordine. 1. Qui libri ſint Canoni, ſeu divini? vel quod idem eſt: qui libri pertineant ad ſacram Scripturam? 2. Quæ ſit legitima verſio Scripturæ? 3. Quis ſit ſenſus illius litteralis, & myſticus? 4. An ſenſus litteralis, qui præcipuus eſt, ſit obſcurus? 5. Unde oriatur hæc obſcuritas? 6. Cur DEUS voluerit Scripturam eſſe obſcuram? 7. Cùm obſcura ſit, quis eam debeat interpretari? 8. An Lutherani, & Calviniſtæ habeant veram Scripturam? 9. An ex ea diſputare poſſint de Fide, & Religione? 10. Quomodo ex ea ſoleant diſputare?

QUÆSTIO I.

Qui libri Scripturæ ſint Canonici?

1. CAnon duo ſignificat: 1. Normam, ſeu regulam quam ſequimur. 2. Catalogum, ſeu numerum aliquarum rerum. Utroque ſenſu libri Scripturæ dicuntur Canonici. *Priori* quidem, quia continent normam, ſeu regulam, quam in fide, & moribus ſequi debemus. *Poſteriori*, quia in Catalogum librorum divinorum relati ſunt. Eſt ergo *Quæſtio*, quinam libri veteris, ac novi Teſtamenti ſint Canonici hoc poſteriori ſenſu? id eſt: quinam relati ſint in Canonem, ſeu Catalogum librorum Scripturæ, tanquam divini, ſeu à DEO inſpirati?

2. *Reſpondeo.* In Canonem, quò utuntur Catholici, (a) relati ſunt hi libri veteris Teſtamenti: Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronominum, Joſue, Judices, Ruth, quatuor libri Regum, duo Paralipomenon, duo Eſdræ, Tobias, Judith, Eſther Job. Pſalterium, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica, Sapientia, Eccleſiaſticus, quatuor majores Prophetæ. duodecim minores, duo libri Machabæorum. *Item, hi libri novi*

Testamenti: quatuor Evangelia, Actus Apostolorum, quatuordecim Epistolæ Pauli, tres Joannis, duæ Petri, una Jacobi, una Judæ, Apocalypsis Joannis

ANIMADVERSIO.

(a) DOlent hæretici, quòd Becanus significatione canonis posteriori pulchrè insistat, utì principali. Sed malè dolent; nam qui novit, quinam libri sint divini, & à DEO inspirati habendi, eâdem operâ novit, qui libri debeant ab omnibus pro norma Fidei, & morum haberi. Ecce ità amant tenebriones tenebras, ut lucem inferni doleant.

3. Hic Canon, seu Catalogus habetur in Concilio Tridentino Sess. 4. Et Patres illius Concilii acceperunt illum per Traditionem ab Eugenio Papa in Concilio Florentino, ùt videre est apud Bartholomæum Carranzam in Summa Conciliorum. Rursum Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concilio Romano, ùt patet ex 2. *Tomo Conciliorum in Decretis Gelasii circa finem.* Iterum Gelasius ab Augustino lib. 2. *de Doctrina Christiana c.* 8. Et Augustinus *à Concilio Carthaginensi tertio*, quod alii quintum, alii sextum vocant. Denique Patres hujus Concilii ab Innoc. I. *Epist.* 3. *ad Exuperium cap.* 7. *Vixit autem Innocentius annò Christi* 402. (b) Igitur ab illo tempore primitivæ Ecclesiæ ad nos usque per continuatam Traditionem perseverat idem ille Scripturæ Canon, quem nos Catholici tenemus, & amplectimur.

ANIMADVERSIO.

(b) PUlchra demonstratio de libris, quos Catholica Ecclesia habet pro Canonicis à temporibus Apostolicis, & sana in doctrina ad nos usque deducens Lectorem claro intuitu veritatis. Quid contra hanc Anti-Becani? murmurant: Quid? Demonstrationem hanc nihil Catholicis prodesse. Cur ità quæso? 1. Quia inter Innocentium I. & Apostolos neminem nominat Becanus, qui eum Canonem sit professus. At Becano satis est ostendisse, Romanam Ecclesiam suum Canonem divinorum librorum habere ex iis temporibus, quæ ipsi Acatholici, Calviniani, & Lutherani fatentur in doctrina fuisse sana Anti-Becane tu quoque facsimile pro tuarum Ecclesiarum Canone, si tamen Canonem habent; nam hactenus caruêre. 2. Ajunt: aliquos etiam post Innocentium aliter sensisse de numero librorum Canonicorum. Ità est; sed vel errantes, utì ignorantes Ecclesiæ declarationem, ùt Antoninus, Sixtus, Senen. &c. vel malevolè negantes, ùt Calviniani.

4. Ex

4. Ex hoc Canone multos libros Adversarii nostri expunxerunt: Lutherus quidem ex Canone veteris Testamenti: Tobiam, Judith, Esther, Sapientiam, Ecclesiasticum, Machabæos. Ex Canone novi: Epistolam ad Hebræos, Epistolam Jacobi, Epistolam Judæ, & Apocalypsin Joannis. Alii plures, alii pauciores: quisque, quos voluit, pro suo arbitratu. In quos optimè quadrat, quod de Manichæis scripsit Augustinus *in lib. de bono perseverantiæ cap.* 11. *Scripturas*, inquit, *sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant, quod nolunt, rejiciant.*

5. *Objiciunt* 1. Tobias, Judith, Esther, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machabæi, non sunt in Canone Judæorum, qui exstat apud Hieronymum: Ergo debent etiam excludi à nostro Canone. *Respondeo.* Nec antecedens universè verum est: nec valet consequentia. Nam Esther est in Canone, qui exstat apud Hieronymum; tametsi non sit in Canone, qui exstat apud Melitonem, & Nazianzenum, quos paulò pòst citabimus. Deinde necesse non est: ut illi soli libri habeantur Canonici apud nos, qui tales habiti sunt apud Judæos, ùt rectè notat Augustinus *lib.* 18. *de Civitate DEI cap.* 36. cùm ait: *Machabæorum libros non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet.* Et Isidorus in libro proœmiorum de libris veteris, ac novi Testamenti. *Hebræi*, inquit, *non recipiunt libros Tobiæ, Judith, & Machabæorum, Ecclesia tamen eosdem inter Canonicas Scripturas enumerat.* Et ibidem: *Sapientia, & Ecclesiasticus parem cum reliquis Canonicis libris tenere noscuntur authoritatem.*

6. Ei ratio duplex est: *Una*, quia major apud nos debet esse authoritas Ecclesiæ, quam Judæorum; cùm ergo sit quæstio, an supradicti libri sint Canonici, nec ne? debemus potiùs adhærere Ecclesiæ, quæ agnoscit illos pro Canonicis, teste Augustino, & Isidoro; quam opinioni Judæorum, qui illos pro talibus non agnoscunt. Si Lutherani, & Calvinistæ aliter sentiunt, & putant, potiùs credendum esse Judæis, quam Ecclesiæ; nescio, quo fundamento tueri se possint. *Altera*, quia ex Ca-

none Judæorum nihil certi probari poteſt. Non enim conſtat, ùt dixi, an liber Eſther in eo conſignatus ſit, nec ne. Alii ajunt, alii negant. Deinde incertum eſt: quis ſit author illius Canonis, & quo tempore conſcriptus ſit. Multi putant ab Eſdra conſcriptum eſſe tempore captivitatis Babylonicæ; at tunc nondum exſtabant libri Machabæorum. Quid ergo mirum, ſi in illum Canonem relati non fuerint?

7. *Objiciunt* 2. Non ſolùm Judæi, ſed etiam multi Chriſtiani, præſertim antiqui Patres, qui ſcripſerunt ante Innocentium, & Auguſtinum, excluſerunt ſupradictos libros à Canone. *Reſpondeo* Patres, qui ſcripſerunt de libris Canonicis ante Innocentium, & Auguſtinum, ſunt hi decem. *Primus*, Melito Sardenſis apud Euſebium lib. 4. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 16. *Secundus*, Origenes apud eundem lib. 6. cap. 18. *Tertius*, Euſebius ipſe lib. 3. cap. 25. *Quartus*, Anaſtaſius in Synopſ. *Quintus*, Hilarius præfatione in Pſalmos. *Sextus*, Epiphanius hæreſi 8. *Septimus*, Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. *Octavus*, Nazianzenus in Carmine, de veris, & germanis Scripturæ libris. *Nonus*, Hieronymus in Prologo Galeato, & in Epiſt. 103. ad Paulinum. *Decimus*, Ruffinus in expoſitione Symboli. Et quidem Melito, Hilarius, Epiphanius ſcripſerunt Canonem librorum veteris Teſtamenti: Euſebius novi; reliqui ſex utriusque.

8. Sed neque diſſentiunt à nobis, neque favent Lutheranis, & Calviniſtis. Utrumque perſpicuè demonſtrabo. Ac primò non diſſentirè à nobis ex duplici principio oſtendi poteſt. *Unum eſt*: Quamdiu quæſtio aliqua Eccleſiaſtica in utramque partem manet dubia, ità, ut nihil adhuc certi in alteram partem ab Eccleſia definitum ſit, tamdiu liberum eſt hanc, vel illam partem probabiliter amplecti. Quando autem in alteram legitimè definita eſt, tunc illi parti adhærere omnes debent. *Alterum*. Qui ante definitionem Eccleſiæ, re adhuc dubia exiſtente, unam partem probabiliter amplectuntur, non cenſentur propriè diſſentire ab illis, qui poſt definitionem Eccleſiæ alteri adhærent. Nam

ſicut

sicut hi adhærent definitioni Ecclesiæ: sic etiam alii fecissent, si res fuisset tunc definita. Et sicut alii ante definitionem Ecclesiæ probabilem partem amplexi sunt; sic etiam hi facerent, si Ecclesia nihil definivisset. Non ergo propriè hi illis contrarii sunt.

9. At sic fit in proposito. Nam ante Innocentium primum nondum erat certò definitum ab Ecclesia, qui libri essent Canonici, qui non essent: ac proinde Melito, Origenes, Eusebius, Athanasius. Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Nazianzenus, Ruffinus alterutram partem probabiliter amplecti poterant. At post definitionem Ecclesiæ (quæ primùm ab Innocentio facta est, & postea in variis Conciliis confirmata) Augustinus, & reliqui Patres definitioni Ecclesiæ adhæserunt. Ergo propriè non censentur dissensisse ab iis, qui ante definitionem Ecclesiæ alterutram partem probabiliter secuti sunt.

10. Hic discursus generatim loquendo per se clarus est: indiget tamen aliqua declaratione in particulari. Igitur ante definitionem Ecclesiæ tametsi certò apud omnes constaret, quosdam libros tam veteris, quàm novi Testamenti Canonicos esse; de nonnullis tamen erat dubium, præsertim de Tobia, Judith, Esther, Sapientia, Ecclesiastico, Machabæis, Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, & Judæ posteriore Petri, secunda, & tertia Joannis, Apostolypsi, libello Pastoris, Revelatione Petri, Actibus Pauli, & similibus: hoc patet ex Authoribus citatis: nam Origenes, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Hieronymus, Ruffinus posuerunt librum Esther in Canone; Melito, & Nazianzenus excluserunt; Athanasius nihil certi determinavit. Rursum de Tobia, & Judith dubiè loquitur Hilarius; de Sapientia, & Ecclesiastico Epiphanius. Similiter de Epistola ad Hebræos, & de posteriore Petri, de secunda, & tertia Joannis, dubitatum est apud Origenem. Apocalypsis posita fuit in Canone ab Athanasio, Ruffino, Hieronymo, Origene; omissa à Cyrillo, & Nazianzeno; in dubium vocata ab Eusebio. Vide plura apud eundem Eusebium. *lib.3.c.5.*

11. Hæc omnis dubitatio per Innocentium Papam sublata est, qui rogatus ab Exuperio Episcopo Tolosano, quid de his dubiis libris statuendum esset, Apostolica authoritate definivit in Canone ponendos esse, quos supra posuimus, excludendos alios. Quam definitionem secutus est Augustinus cum aliis Episcopis Africæ in Concilio Carthaginensi; Exuperius cum Episcopis Galliæ; Galesius in Concilio Romano; totus denique orbis Christianus usque ad hæc nostra tempora; soli ferè Lutherani, & Calvinistæ sinè causa tergiversantur, & à consensu tot Patrum, & Conciliorum ad paucos illos Patres, qui ante definitionem Innocentii scripserunt, importunè provocant. Sed frustra: nam Patres illi nullo modo ipsis patrocinantur, quod ex dictis facilè probari potest: *Primò*, quia Patres illi inter se non conveniunt in Canone; nèc mirum: nam cùm res nondum esset definita ab Ecclesia, alii hanc, alii illam partem probabiliter sequebantur; ergo non omnes saltèm possunt allegari pro Lutheranis & Calvinistis, nisi Lutherani, & Calvinistæ velint discrepantes eorum sententias sequi. *Secundò*, nec Lutherani, & Calvinistæ inter se conveniunt in Canone; nam Calvinistæ admittunt Epistolam ad Hebræos, Epistolam Jacobi, & Judæ, & Apocalypsin Joannis, quas rejiciunt Lutherani; ergo si qui Patres favent Calvinistis, non favent Lutheranis; & viciſſim, si qui his favent, illis non favent. *Tertio*, plerique ex illis Patribus ingenuè fatentur, sibi de quibusdam libris dubium esse, an sint Canonici, nec ne? At Lutherani, & Calvinistæ non volunt esse dubium, sed certum; ergo aliunde, quàm ex illis Patribus debent ostendere certitudinem, quod tamen non faciunt.

12. Concludo: Adversarios nihil præsidii pro se habere ex tota antiquitate: nullum Concilium, nullos Patres adduci posse, qui per omnia probent ipsorum Canonem; nam Patres, qui scripserunt ante Innocentium in multis ab illis discrepant, ùt jam ostensum est; qui autem secuti sunt Innocentium, nostrum Canonem approbârunt.

QUÆSTIO II.

Quæ sit legitima versio Scripturæ? (a)

Animadversio.

(a) Dolent hæretici quæstionem his terminis proponi? mallent ad suum contentiosum genium aliter institui. Sed caute ex ratione Becanus egit; elusit Ministrorum evagationes, & citò ad rem pervenit: Hebræus textus corruptus est, Græcus corruptus est, ùt ostendit Instructio Theologica Battermanni, & Lucas Burgensis, etsi alii aliter: quid igitur in incerto tricaretur Becanus? faciunt id litis amantes, non candidi sectatores veritatis.

1. Nos Catholici utimur veteri, ac vulgata versione, (b) quæ jam multis sæculis in Ecclesia viguit, & communi Christianorum consensu recepta est. Hanc repudiant nostri Adversarii, & in ejus locum, non unam, aut duas, sed propè infinitas suis auditoribus obtrudunt. Nam alia est versio Lutheri; alia Oecolampadii; alia Theodori Bibliandri; alia Castalionis; alia Junii, & Tremelii; alia Münsteri; alia Bezæ; aliæ aliorum: (c) quæ omnes inter se dissident, & ab ipsis Adversariis meritò reprehenduntur.

Animadversio.

(b) Ea latina est, de hac certum est, esse authenticam, de aliis jure dubitatur; eadem latina post Becanum egregiè asserta est in Instructione Theologica Battermanni contra Scheiblerum Tremoniensem Prædicantem annò 1649. Coloniæ cusa. Eadem dicitur passim vetus, & vulgata versio, ùt norunt litteratiores. Quid igitur crocitat Anti-Becanus, Becanum non aptè respondisse? quasi etiam Acatholici vulgatâ utantur. O argutulum! habent eam, fateor, Acatholici, etsi rari, uti eâ se ipsi negant, nisi carpendo, vellendo &c.

2. Sic enim scribit Lutherus in Commentario de noviſſimis verbis Davidis in præfatione: *Omnino melius esset, retinere illam hactenus receptam, & usitatam versionem Bibliorum, quàm tot novas versiones cumulari, quibus nihil proficitur, nisi, quòd dissimilitudo, & discrepantia lectionum memoriam lectorum turbat, & studium remoratur, ac in multis locis incertiorem, quàm fuerit, dimittit.* Et in libro Prophetiarum suarum, qui

a Gregorio Waltero Hallensi Prædicante collectus est: *Tam multæ*, inquit, *nostro tempore sunt versiones Bibliorum, ut paulatim tam multa futura sint Biblia, quàm multi scioli in Hebraica lingua Magistros se profitebuntur.*

ANIMADVERSIO.

(c) ITà est Tom. 3. Lat. Wittenbergæ editô. Si in Germanica editione aliter habetur, viderint Wittenbergenses, & Jenenses, qui edidêre; & doceant, quis impostura usus sit in Quinti Evangelistæ verbis corrumpendis? quæ etsi conditionata sint, tamen impleta conditione æquivalent absolutæ enuntiationi.

3. Et Rauchlinus (alias Capnion) in Hebræas concordantias Rabbi Nathan: *Multæ traditiones Bibliorum in lucem prodeunt, quas melius fuisset non natas esse, vel statim interiisse.* Addit Kemnitius in prima parte Examinis Concil. Trident. Sess. 4. *Utile est exstare certam aliquam versionem, quæ in citationibus allegetur.* Et Wittakerus controversia 1. quæst. 2. cap. 7. *Consultè faciturae esset Ecclesia, si non cuivis pro arbitratu suo permitteret eam versionem edere.* Et Robertus Stephanus initiô Bibliorum suorum, an. 1557. *Nullum vertendorum Bibliorum finem fieri; jam multi pridem quæruntur, qui ex re Ecclesiæ esse existimant, certam aliquam ex tanto numero eligere.* Hæc sunt testimonia Adversariorum contra se ipsos, ex quibus concludo: ipsos suô etiam judiciô infellices esse, quòd non habeant unam certam, & constantem versionem Bibliorum, quam sequantur.

4. Quantô feliciores Catholici, qui unam certam, & uniformem habent, quam à majoribus confirmatam, & approbatam acceperunt. Et tametsi toto terrarum orbe diffusi sint, unâ tamen loquuntur linguâ, & iisdem Spiritûs S. verbis, ac formulis assueti sunt. His rectè accommodari potest illud Gen. 11. 1. *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem.* Adversariis verô quod sequitur: *Confundamus linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.* Et certè ità fit: Aliter Lutherus, aliter Münsterus, aliter alii citant eundem Scripturæ locum; alius alium non intelligit. Catholici inter se conveniunt. Soleo dicere: Catholicos, & Adversarios repræsentare duas familias; in quarum

altera

altera pater, & mater, filii, & filiæ, servi, ancillæ, eodem loquuntur idiomate, & singuli singulos probè intelligunt; in altera tot idiomata sunt, quot capita: ubi pater gallicè, mater hispanicè, filii latinè, filiæ belgicè, servi italicè, ancillæ polonicè loquuntur. Ubi nulla concordia, sed perpetuum jurgium, ac contentio est.

Animadversio.

(a) A Majoribus, seu communi Christianorum consensu, à multis sæculis receptam vulgatam translationem, approbatàmque ait Becanus; Anti-Becanus negat; utri credemus? videantur textus à SS. PP. & DD. à plurimis sæculis editi, & è Scriptura citati: an non vulgatæ conveniant? si eam aspernati sunt hæretici quidam, more suo fecerunt. Si ignorantes eâ usi non sunt, ignoscendum est impotentiæ, & neutro vere licebit argumentari, non usurpatam esse; id enim esset fallacia dicti secundùm quid, ad dictum simpliciter.

Quæstio III.

Quis sit sensus Scripturæ litteralis, & quis mysticus?

1. Solet distingui duplex Scripturæ sensus; unus litteralis, seu historicus; (a) alter spiritualis, seu mysticus. Litteralis est, qui proximè, & immediatè significatur per ipsa verba, sive sint verba propria, sive metaphorica. Mysticus est, qui non significatur proximè per ipsa verba, sed per rem significatam ipsis verbis. *Ità D. Thom. in 1. part. quæst. 1. artic. 10.* ubi notat: duplicem esse significationem in Scriptura sacra: unam verborum, quæ pertinet ad sensum litteralem; alteram rerum, quæ pertinet ad sensum mysticum, seu spiritualem; nam & verba significant rem aliquam secundùm litteram, & res significata per verba iterum significat rem aliam secundùm mysterium.

2. Utrumque sensum insinuat Apost. 1. Cor. 10. 1. & seq. cùm ait: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transiérunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube, & in mari: & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Nam in his, & sequentibus verbis latet

duplex

duplex sensus. Unus literalis: qui proximè, & immediate significatur per verba citata: nempe filios Israël, quando ex Ægypto egressi sunt, transivisse mare rubrum, ambulâsse sub nube, comedisse manna in deserto, bibisse aquam de petra. Alter mysticus: qui non significatur proximè per verba citata, sed per res significatas verbis citatis; nam per exitum filiorum Israël ex Ægypto per Mosen, significatur exitus noster ex servitute peccati per Christum; & per mare rubrum, significatur Baptismus; per manna Corpus Christi in Eucharistia; per aquam, Sanguis Christi; per petram Christus.

ANIMADVERSIO.

a) Displicet Anti-Becanis duplex iste sensus; quamobrem verò? quia persona dicentis obstat. Cùm Calvinus mentitur, aut blasphemat, placet; cùm verum dicit Becanus, displicet. O tempora! sed ajunt: probet Becanus consequentiam istam. Beneficia Judæis exhibita, & pœnæ irrogatæ sunt typi nostri; ergo est duplex Scripturæ sensus. Moguntini probârunt pro mortuo, qui eis probationem transcripserat; probaverunt autem hoc modo: unum beneficiorum Judæis præstitorum est lex lata de Agno Paschali comedendo, (*non enim fecit taliter omni nationi, & judicia Jua non manifestavit eis.* Psal. 147. v. 20.) in qua etiam sunt verba ista: *Nec os illius confringetis.* Exod. 12. 46. Ecce sensus unus litteralis ex Calepino notus. Eadem tamen verba citat Evangelista Joan c. 19. 36. utì significantia, quòd Christi Domini per Agnum Paschalem significati crura non sint comminuenda. Ecce alter sensus mysticus. Quid jam est, ô Anti-Becane! quod garriebas, nónne sapuisses, si tacuisses; à Moguntinis certè plagas non accepisses. An verò mysticus sensus, qui ad quemlibet Scripturæ locum dari ferè potest, sit â Spiritu Sancto intentus, & certus, judicium penes Ecclesiam est, cujus est judicare de vero sensu. Nullum reperiri sensum mysticum, de quo constet, quòd à Spiritu Sancto sit intentus, est figmentum hæreticorum evidenter falsum, & ab ipsis solùm falsis argumentatiunculis assertum. Vide Mogunt. pag. 44. 45. Animadv.

3. Mysticus à Theologis subdividitur in Allegoricum, Anagogicum, & Moralem, seu Tropo-logicum; sicut enim tres sunt Virtutes Theologicæ, Fides, Spes, Charitas, ita tres sensus mystici. Allegoricus respondet Fidei, Anagogicus Spei, Moralis Charitati. Nam allegori-

goricus est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem, quem habent, significant aliquid pertinens ad Fidem, vel Ecclesiam militantem; quò pactô Abraham, qui secundùm sensum litteralem habuit duos filios, unum ex ancilla, & alterum ex libera; allegoricè significat Deum, qui habet duos populos; unum Judæorum ex Synagoga, & alterum Christianorum ex Ecclesia; hunc sub libertate gratiæ Christi, illum sub servitute legis Mosaicæ. *Galat.* 4. 22.

4. Anagogicus est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem significant aliquid pertinens ad vitam æternam, seu Ecclesiam triumphantem, quam speramus: quô pactô illud Psal. 94. 11. *Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam.* Secundùm litteram intelligitur de terra promissionis in Palæstina: Anagogicè de vita æterna, ubi est vera requies: *Hebræor.* 4. 3.

5. Moralis est, quando verbâ Scripturæ præter sensum litteralem significant aliquid pertinens ad Instructionem morum, vel officia charitatis: quô pactô illud Deut. 25. 4. *Non alligabis os bovi trituranti*; secundùm litteram intelligendum est de veris bobus: at moraliter de Concionatoribus, qui non debent impediri, quò minùs petant sustentationem à populo. 1. *Cor.* 9. *c.* 9.

6. Est ergo quadruplex Scripturæ sensus. Primus litteralis. Secundus allegoricus. Tertius anagogicus. Quartus moralis; qui omnes ostendi solent in voce, *Hierusalem*; nam illa vox litteraliter significat Urbem Palæstinæ: allegoricè, Ecclesiam militantem; anagogicè, Ecclesiam triumphantem; moraliter, animam hominis in hac vita. Omnes item notari solent in Epist. ad Galat. cap. 4. Nam litteralis est in his verbis: *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera.* Allegoricus in illis: *Hæc sunt duo Testamenta.* Anagogicus in istis: *Illa autem, quæ sursum est Hierusalem.* Moralis in his: *Quomodo tunc is, qui secundùm carnem fuerat, persequebatur eum, qui secundùm spiritum, ità, & nunc.*

7. No-

7. Notatum est á viris doctis, juxta hos quatuor sensus Scripturæ, quatuor esse Doctores Ecclesiæ; Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Gregorium, & singulos in singulis sensibus excelluisse: Hieronymum in litterali, Ambrosium in allegorico, Augustinum in anagogico, Gregorium in morali.

QUÆSTIO IV.

An sensus litteralis sit obscurus?

1. ADversarii docent Scripturam, quoad sensum litteralem, qui præcipuus est, esse claram, perspicuam, & intellectu facilem. (a) Et probant ex illo Psalm. 118. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.*

ANIMADVERSIO.

HÆretici hæc dicentes sunt duplici in classe: alii totam secundùm omnes suas partes Scripturam claram esse dixerunt cum antesignano Luthero Lib. 2. de lib. arbitrio. Alii postea Catholicorum argumentis convicti cœperunt distinguere, dicentes: ad salutem necessaria omnia in Scripturis esse clara, cætera non. Contra utrosque agetur à Becano, contra priores explicitè, contra posteriores implicitè iisdem argumentis. Lector advertat, supponens, quòd tota Scriptura Sacra sit tanquam verbum DEI credenda, nulla, nulla parte excepta; quod ipsi hæretici nostri ponunt nobiscum. Procedit Becanus in aciem.

Nos contra contendimus, sæpe obscuram esse, quod variis modis ostendi potest. *Primò*: exemplô discipulorum euntium in Emaus, qui non intelligebant Moisen & Prophetas, nisi Christus interpretaretur. *Luc.* 24. 27. *Secundò*: exemplô Eunuchi Reginæ Æthiopum, qui rogatus a Philippo, an intelligeret Isaiam Prophetam, quem legebat, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* *Act.* 8. 13. *Tertio*: exemplô Apostolorum, qui multa eorum, quæ a Christo dicebantur, & nunc scripta sunt in Evangelio, non intelligebant. *Matt.* 16. 11. *Luc.* 18. 34. *Quartò*: authoritate Petri, qui fatetur in Epistolis Pauli Apostoli, *quædam esse difficilia intellectu.* 2. *Pet.* 3. 16. *Quinto*: consensu omnium Interpretum; nam si Scriptura esset clara, & perspicua, non

non opus esset tot Interpretibus, tot Commentariis, tot quæstionibus, & controversiis. *Sextò*: inductione constat obscuriſſimam esse Prophetiam Ezechielis de visione quatuor animalium. Constat Prophetiam Danielis de septuaginta hebdomadibus, & de abominatione desolationis, multorum ingenia exercuisse, & adhuc exercere, de qua Christus Matt. 24. v. 15. *Qui legit, intelligat.* Constat totam Joannis Apocalypsin plenam esse reconditis mysteriis, & (ut loquitur D. Hieronymus in Epistola ad Paulinum) *tot habere Sacramenta, quot verba.* Constat in reliquo Bibliorum codice multa esse obscura, ex quibus aliqua commemorabo.

2. Obscurum est illud 1. Corinth. 3. v. 12. *Si quis superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur; & uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet; si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Vide Augustinum *in lib. de fide, & operibus cap.* 15. Ubi disertè scribit: hunc locum esse unum ex iis, de quibus loquitur Petrus locô citatô, cùm ait: *In Epistolis Pauli quædam esse difficilia intellectu.*

3. Æquè obscurum est illud 1. Corinth. 15. 29. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Non enim facile est explicare, quid hoc loco significet Baptizari. Item, quid pro mortuis babtizari. De quo exstant sex diversæ opiniones apud Bellarminum *l. 1. de Purg. c. 4.*

4. Similiter illud Hebr. 6. 4. *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, & prolapsi sunt, rursum renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium DEI.* Quæ verba obscuriſſima sunt, & ex aliis malè intellectis orta est hæresis Novatianorum tempore Cypriani, qui docebant: lapsis non esse dandam pœnitentiam, aut veniam.

5. De-

5. Denique, ut alia sexcenta omittam, obscurum est illud Ecclesiast. 42. v. 14. *Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Quod objici debet curiosis mulierculis, quæ putant se Scripturam intelligere, & ad citanda Scripturæ testimonia ultrò se obtrudunt.

6. Nec obstat illud, quod ab Adversariis objicitur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Nam ALIUD est verbum DEI ex se clarum, ac perspicuum esse, ut primitus à legente ipsum intellegatur, quod negamus cum Davide, qui ait ibidem: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Item: *Da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.* Item: *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas.* Ubi petit gratiam à DEO, ut possit Scripturam intelligere; insinuans adeò obscuram esse, ut sinè peculiari DEI illustratione intelligi non possit. Quod etiam affirmat Apost. 2. *Petr.* 1. 21. cùm ait: Scripturam non ab homine, sed à DEO inspiratam esse, ac proinde non humanô, sed divinô præsidiô intelligentiam ipsius haberi posse. Vide plura sequenti quæstione.

7. ALIUD verò est verbum DEI, quando jam alicui semel ex divina inspiratione cognitum, & intellectum est, dirigere illum in suis actionibus, ne erret: sicut lumen, vel lucernam videri, est aliud: aliud dirigere illum, ne in foveam cadat, aut in lapidem impingat. Et hoc posteriore sensu ait David: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Verbum tuum non absolutè, sed quatenus divina illustratione à me cognitum est. Vel, ùt ipsemet ait in eodem Psalmo: *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* Non dicit: *sermones tui*, sed *declaratio sermonum tuorum* præbet mihi lumen, ut videam, & consequenter securè ambulem.

ANIMADVERSIO.

QUomodo eadem argumenta implicitè tendant contra hæreticos dicentes: partem Scripturæ proponentis necessariam ad salutem, esse claram intellectui cuicunque, etiam invocanti DEUM, & se disponenti ad intelligendum, ostenderunt Moguntini; & patet volenti non cæcutire. Nam Eunuchus adoraverat in Jerusalem, & solus legebat Isaiam, de Christo pro nobis

bis passo, quod scire necessarium est ad salutem, & tamen non intelligebat. Denique *Deum esse unum in natura, trinum in Personis*, fidei articulus est magnus, & *in professione Trinitatis* expressa *esse baptizandum*, necesse est credere; at ubi hæc clarè exprimantur, dicat Acatholicus sine Traditione, & erit magnus pollo. Vana itaque loquuntur, & mendatium, qui claritatem erbis ex instituto, modò latè, modò strictè, modò diversas lanè res significantibus affingunt.

QUÆSTIO V.

Unde oriatur obscuritas Scripturæ?

ORitur ex duplici capite: 1. ex rebus ipsis, quæ tractantur in Scriptura. 2. ex modo, quo tractantur. Res, quæ tractantur, sunt ferè quaduplices. *Primò*, Historiæ, ut patet in Genesi, Exodo, Numeris, Deuteronomio, Josue, libris Judicum, Regum, Paralipomenon, Esdræ, Judith, Tobiæ, Esther, Job, Machabæorum; itémque in Evangelio, & Actibus Apostolorum. *Secundò*, Vaticinia, seu Prophetiæ, quæ in Psalmis, in majoribus, & minoribus Prophetis, & in Apocalypsi Joannis majori ex parte, consignatæ sunt. *Tertiò*, Mysteria fidei, præsertim de Trinitate, Incarnatione, Prædestinatione, Fide justificante, de præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de similibus. *Quartò*, præcepta, & documenta moralia de virtutibus, & vitiis; tametsi ergo, neque in his, neque in historiis sit fortasse magna obscuritas ex parte rerum; summa tamen est in prophetiis, & mysteriis fidei. Hæc enim superant hominum captum, & intelligentiam: neque percipiuntur à nobis, nisi in ænigmate juxta illud Apostoli. 1. Corin. 13. 12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus oggerit. 1. PP. dicunt Sacram Scripturam esse claram. R. Tota, nego, pars, conc. 2. Nullum Becanus audet producere ex PP. vetustis testem de obscuritate Sacræ Scripturæ. R. Produxit Bellarm. lib. 3. c. 1. & noluit Becanus actum agere. 3. Veteres sine Commentariis intellexêre Scripturam. Origenes enim primus commentatus est in Scripturam. R. Utrumque falsum est. Justinus, Irenæus, Clemens Alexand.

Heraclitus, & alii ante Origenem fuêre, & hi vivos magistros in Script. Sacr. intelligendis habuerunt vel Apostolos, vel eorum discipulos. 4 Ex obscuritate rerum non rectè concluditur obscuritas Scripturæ. 5. Lepida objectio, quæ quod negat, asserit. Radix obscuritatis verborum est obscuritas rerum, pro quibus verba supponuntur, & quidem ex solo instituto, non naturâ uti vestigium aliquod pro pede animalis.

2. Jam verò modus tractandi sæpè obscurus est propter has causas. *Primò*, quia in Scriptura sunt frequentes tropi, schemata, hyperbolæ, metaphoræ, allegoriæ, quibus tanquam involucris multæ veritates occultantur, quæ lectori non statim innotescunt. Auget hanc obscuritatem, quòd aliquando unum, idémque vocabulum, nunc propriè, nunc figuratè usurpetur in eadem sententia, v. gr. Joan. 4. 13. *Qui bibet ex hac aqua sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Ubi bibere, & sitire in priori parte sententiæ sumitur de corporali, in posteriori de spirituali. Item 2. Cor. 5. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi peccatum priori loco sumitur propriè pro peccato, posteriori figuratè pro hostia, quæ offertur pro peccato. Nam sensus est: Deus voluisse, ut Christus, qui non peccaverat, esset hostia pro peccato totius humani generis. Omitto similes Scripturæ loca, quæ passim occurrunt.

3. *Secundò*, non solùm in vocibus, & dictionibus, sed etiam in rebus ipsis reperiuntur figuræ; nam una res sæpè est figura, seu typus alterius rei per illam significatæ. Quô pactô Agnus Paschalis fuit figura Christi: Mare Rubrum, Baptismi: Manna, Eucharistiæ: Mons Sion, Ecclesiæ: & sic de cæteris. Hinc triplex oritur obscuritas. *Prima*, quia non statim constat, quæ res, & cujus rei figura sit. v. g. Non constaret Agar, ancillam Abrahæ fuisse figuram Synagogæ, & Saram, uxorem Abrahæ fuisse figuram Ecclesiæ, nisi Apostolus ex peculiari instinctu Spiritûs Sancti id est explicâsset. *ad Galat. 4.* *Secunda*, quia una res aliquando est figura rerum diversarum, etiam repugnantium. Sic Jonas fuit typus Christi, *Matth.* 12. 40. & simul typus populi Judæorum, qui Christo erant contrarii; nam sicut Jonas dolebat de pro-

niten-

tentia Ninivitarum, ita Judæi postea doluerunt de
ocatione gentium. Vide Augustinum *Epist. 49. quæst. 6.*
tia, quia aliquando fit, ut res aliqua, quæ est figura
rius, repræsentet illam in uno, & omnino dissimilis
n alio. Quô pactô fœmina fornicaria, quam Oseas
pheta jussus est accipere in uxorem, fuit typus Syna-
e; quam quidem in eo repræsentabat, quòd sicut ipsa
miserat fornicationem carnalem, ita Synagoga spi-
ualem, quæ in cultu Idolorum constitit, at in eo
repabat, quòd ipsa, postquàm Oseæ nupserat, non
lit ad carnalem fornicationem: Synagoga verò, post-
m DEO fuit reconciliata, itèrum in idololatriam
sa est.

Animadversio.

Am clarè probans Propositum nondum placet Anti-Becanis.
Cur verò? affectu agunt, non juditiô. Volunt esse claram
Scripturam, at quomodo suadent hoc? totam, si non ur-
si urgeas, partem, quæ agit de Fidei, & morum dogmate.
qui quæso, probant hoc? 1. Symbolum Fidei, & Decalogus
a sunt, etiam Bellarmino confitente. R. Distinguendo:
erali, & confusâ notitiâ sunt clara; ità, ut audiens
istum esse crucifixum, mortuum, & sepultum, bene capiat,
esse Christum raptum curro igneo, uti Elias, & translatum
ic vivere, expertem mortis. Ità concedunt Catholici: at
acta, & particulari notitia clara sunt, negant, patet: Calvinus
descendit ad inferos, exponit: Christum in cruce inferni
nnationem toleràsse cum desperatione, & ante mortem; Ca-
olici post mortem secundùm animam ad infernas terræ partes
dicem, & Vindicem descendisse. Cui jam fulget claritas? 2.
ent, de obscuris rebus posse clarè dici. R. Disting. quoad
entem res obscuras, conc. Quoad ignorantem, neg. Vel,
ante distinctum est: clarè generaliter esto, clarè specialiter,
sum est. 3. dicunt: generalis illa notitiæ claritas, sive
ὅτι sufficit, etsi specialis, sive *διότι* desit. R. neg.
finitatem noverant generali notitia clarè Samosateni, Ariani,
abelliani, Macedoniani, Tritheitæ &c. quam tamen turpiter
rrârunt defectu notitiæ specialis, & *διότι*, & hodie *τὸ ὅτι*
Hoc est Corpus meum, scimus clarè generali notitiâ; speciali
n quot Sectas non abiêrunt Sacramentarii? CIII. explicationes
pugnantes collegit Catholicus ex ipsorum Scriptis, & tamen
mnibus illis clarum est verbum DEI.

4. *Tertiò*, sæpè etiam in Scriptura occurrunt appa-
rentes contradictiones, quæ Lectori magnam pariu
difficultatem. Ex multis unam, aut alteram recensebo
Scriptum est 1. Reg. 15. 11. *Pœnitet me, quòd consti-
tuerim Saul Regem.* Ad contra Rom. 11. 29. *Sinè pœ
nitentia enim sunt dona, & vocatio DEI.* Item scriptu
est 3. Reg. 8. v. 9. *In Arca autem non erat aliud, nisi
duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in eà Moyses in Hore
At contra Hebr. 9. v. 4. In Arca erat *urna, habens ma
na, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ Testamen
Et plures aliæ, quas alibi recensui ex Augustino.

5. *Quartò*, verba Scripturæ sæpè efficiunt ambiguu
sensum ex defectu distinctionis, præsertim, quando ag
tur de DEO, de Christo, de adventu Christi, de Eccle
Nam in DEO spectari potest, vel unitas essentiæ,
Trinitas Personarum. In Christo, vel humana natu
vel divina. Adventus Christi duplex est: prior in n
tivitate, posterior in die judicii. Ecclesia similiter
est militans in terra, vel triumphans in cœlo &c. Cu
ergo Scriptura de his loquitur, sæpè dubium, & obsc
rum est, quo sensu de illis loquatur: an scilicet de D
quatenus est unus in essentia, an quatenus est trinus
Personis? an de Christo, quà DEUS, an quà homo
an de primo ipsius adventu, an de secundo? an de
clesia militante? an de triumphante? De singulis da
exemplum. De DEO Matth. 6. 9. *Pater noster, qui
in cœlis.* Dubium est: an sermo sit de DEO quoad u
tatem essentiæ? an quoad distinctionem Personarum
vel ùt proponunt Scholastici: an nomen Patris sumat
ibi essentialiter, quatenus est commune tribus Person
an personaliter, quatenus convenit soli Personæ primæ
De Christo Col. 2. 15. 16. 18. *Qui est imago DEI in
visibilis, Primogenitus omnis creaturæ; omnia per ipsum
& in ipso creata sunt. Et ipse est Caput corporis Eccles
Primogenitus ex mortuis.* Hic etiam dubium est: u
hæc intelligi debeant de Christo secundùm divinitatem
an secundùm humanitatem? an utroque modo? De a
ventu Christi. Hebr. 1. 6. *Et cùm iterum introdu
Primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eu
omnes*

omnes Angeli DEI. Quod aliqui intelligunt de primo Christi adventu, qui factus est in Nativitate, alii de secundo, qui fiet in die Judicii. Si spectamus particulam *iterum*, videtur intelligendum de secundo. Si alias circumstantias, de primo. Videantur Interpretes de Ecclesia. *Galat.* 4. 26. Et *Ephes.* 5. 25. Et *Hebr.* 12. 22. similis est difficultas.

6. *Quintò*, ad hoc genus obscuritatis potest etiam revocari: quòd, quæ in Scriptura dicuntur de Christo, aliquando intelligantur de Capite Ecclesiæ, quod est Christus; ùt Matth 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Aliquando de Corpore, seu membris Ecclesiæ, qui sunt Fideles; ùt Actor. 9. v. 4. *Saule! Saule! quid me persequeris?* Aliquando de utroque per Psalm. 2. v. 2. *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus.* Quod in Capite olim impletum est, & nunc quotidie impletur in Membris.

7. *Sextò*, sæpè fit, ut verba Scripturæ non significent id, ad quod significandum ex communi hominum sensu, ac judicio destinata sunt, sed aliquid aliud, ad quod significandum ex speciali DEI voluntate assumuntur. Et ex hoc capite sensus illorum nobis obscurus est, quia putamus illa sumi priori modo, cùm tamen sumantur posteriori: v. g. Christus ait: Joan. 10. v. 30. *Ego, & Pater unum sumus.* Quæ verba, quatenus à DEO assumuntur, significant Patrem, & Filium esse unius Naturæ, & Essentiæ, salva Personarum distinctione. At ex communi hominum judicio hoc non significarent; nam ex communi hominum judicio (secluso DEI revelatione) ubi est una tantùm natura, & essentia, ibi est una tantùm persona. Ac proinde, qui juxta communem hominum judicium diceret: Marcum, & Tullium esse unius naturæ, & essentiæ, diceret, etiam esse unam, eandémque personam. Et contra, qui diceret: esse duas personas, negaret, esse unius naturæ, & essentiæ.

8. Sunt & aliæ causæ obscuritatis, quas tantùm insinuabo. 1. Sæpè in Scripturis, ubi minimè putamus,

subitò fit transitus de carnalibus ad spiritualia, de temporalibus ad æterna, de persona ad personam, & è contrario. Quô pactô *Isaiæ 7.* fit transitus à duobus Regibus ad Beatam Virginem. Et *cap. 14.* á Rege Babylonis ad Luciferum. Et *Psal. 71.* à Salomone ad Christum. Et *Joan. 6.* à panibus hordeaceis ad Eucharistiam Vide *D. Hieron. lib. 5. in Isaiam cap. 16.* Et *Riberam in cap. Oseæ v. 3. 4.* Secundò, sæpè in Prophetis non servatur ordo rerum gestarum. *Tertiò*, sæpè supputatio annorum non apparet liquida. *Quartò*, sæpè occurrunt Hebraismi, qui à paucis intelligi possint. Plura de his alibi à me dicta sunt.

ANIMADVERSIO.

ANti-Beeani his nihil moti ejunt: verba clara sunt; si non intelligantur, ideo fit, quia præjudicio occupati hominesvel superbiâ, vel aliô vitiô veritatem clarè lucentem impediunt. Audimus, sed non credimus: solos, qui hoc dicunt, his vitiis carere, cæteros abundare. Lutherani hoc de Calvinistis queruntur; Calvinistæ de Lutheranis, utrique de Catholicis, & de utrisque; &c. omnibus damnatis per Concilia, & Patres; cui credendum sit, disputatur. Calvinistæ, & Lutherani nondum probârunt se clarè intellexisse, & his vitiis liberos esse; Catholici SS. PP. qui ab initio Ecclesiæ floruerunt, probant, se docere ea quæ ab Apostolorum temporibus credita sunt. Videantur demonstrationes Jul. Cæsaris Coturii. Tabula Gualterii &c. Et acutè observavit P. Hieronymus Müllman in mysterio fraudis, quòd raro vel nunquam orent Prædicantes pro intelligendo verbo DEI.

Sed hinc nascitur alia quæstio, quæ etiam paucis explicatur. Nimirum:

QUÆSTIO VI.

Cur DEUS voluerit Scripturam esse obscuram?

1. VAriæ possunt assignari rationes; hæ tres præcipuæ sunt: *Prima*, ut in Ecclesia servetur ordo inter Doctores, & discipulos, inter Pastores, & oves; qui non servaretur, si Scriptura esset tam clara, ut promiscuè ab omnibus intelligi possit. *Ephes. 4. 11. & 1. Cor. 12. 29. Altera*, ut major sit authoritas, & majestas Scripturæ, quæ vilesceret, si omnibus etiam infidelibus esset clara, & obvia. Matth. 7. v. 6. *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne*

fortè

fortè conculcent eas pedibus suis. Tertia, ut non detur nobis occasio superbiæ, quæ sinè dubio daretur, si putaremus profundissima Fidei mysteria facilè à nobis comprehendi posse. Hæc occasio sublata est; videmus enim tantam esse Scripturæ obscuritatem, ut nostris viribus eam superare nequeamus; ideóque & aliorum ope indigere, & ad Deum confugere necesse esse, ut mentes nostras illuminet, & mysteriorum arcana patefaciat. Sicut fecit David: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua.*

2. Hinc fit, ut homines elati, ac superbi, qui suô judiciô prudentes sunt, & proprio ingenio multum tribuunt, non assequantur legitimum Scripturæ sensum, quia *DEUS superbis resistit, & humilibus dat gratiam.* Et hoc est, quod Christus ait: Matth. 11. v. 25. *Confiteor tibi Pater, &c. quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Et Apost. Rom. 1. 22. *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Tales sunt hæretici.

3. Sed *objiciunt*: nos Scripturam arguere, quando dicimus obscuram esse. Non ita est: non arguimus, sed laudamus; sicut enim laudari potest ab origine, quia divina est; & à certitudine, quia infallibilis est: sic etiam ab obscuritate, quia reconditis mysteriis, & Prophetiis plena est. Quod pulchrè explicat Theodoretus Præfatione in Ezechielem, ubi variis exemplis ostendit ea omnia, quæ pretiosa sunt, ab hominum sensibus remotiora esse. 1. Quia margaritæ in profundo maris occultantur. 2. Auri, argentique venæ in terræ superficie non apparent, sed in intimis ejusdem partibus conteguntur. 3. Quæ item in domibus pretiosissima sunt, non solemus palàm exponere, sed in penuariis, impositis etiam vinculis, ac sigillis custodire. 4. Consilia quoque earum rerum, quæ sunt majoris momenti, non omnibus temerè, sed fidelioribus tantùm amicis aperta esse volumus. Hinc *infert*: cùm his omnibus, quæ jam dixi, præstantiora sint divina, quæ in Scriptura continentur; meritò factum esse, ut ab hominum sensu, & intelligentia sint remotiora.

QUÆSTIO VII.

Quis debeat Scripturam, cùm obscura sit, interpretari?

1. DEUS, ùt paulò antè insinuavi, voluit hunc ordinem servari in Ecclesia: ut alii doceant, alii discant, alii Scripturam interpretentur, alii alia officia exerceant. Unde sequitur, non omnes, sed paucos ex DEI ordinatione debere Scripturam interpretari: & præsertim eos, quibus id ex officio incumbit, & qui ad hoc à DEO electi sunt, juxta illud Ephes. 4. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Et 1. Corinth. 12. 29. *Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores? numquid omnes interpretantur?* Quasi dicat: minimè. Aliorum est docere, & interpretari; aliorum audire, & discere.

2. Quod ibidem pulchra declaratur similitudine, quæ ab humano corpore sumpta est. Nam sicut in humano corpore sunt multa membra, & non omnia exercent idem officium; ità in Ecclesia, quæ est Corpus Christi, multi sunt fideles, & non omnes eandem à DEO gratiam, & operationem habent; nam *uni datur sermo sapientiæ, alteri operatio virtutum, alii discretio spirituum, alii interpretatio sermonum.* Et ùt loquitur idem Apostolus Roman. 12. 3. *Unicuique sicut DEUS voluit, divisit mensuram Fidei.* Quod sic explico: sicut oculi non usurpant sibi officium audiendi, nec aures bibendi, nec pedes comedendi, quia hoc illis à DEO concessum non est; ità in Ecclesia non omnes debent sibi usurpare officium docendi, & Scripturam interpretandi, nec omnes miracula operandi, quia DEUS unicuique divisit, sicut voluit. Et alii debent esse Doctores, alii auditores, & sic deinceps.

3. Contra hunc ordinem peccant Adversarii, qui omnibus etiam laicis, & mulierculis permittunt libertatem legendi, & interpretandi Scripturam; cùm ad

hoc

hoc officium à Deo minimè vocati, ac proinde nec idonei sint. Et eò res jam rediit, ut nullus ferè sit caupo, aut sartor, aut chyrurgus apud Lutheranos, & Calviniſtas, qui non putet, ſe ſuo marte Scripturam intelligere, & interpretari poſſe: ideóque alterius inſtructione non indigere. Audiant illud Apoſtoli 1. Corint. 12. 21. *Non poteſt oculus dicere manui: operâ tuâ non indigeo; aut iterum caput pedibus: non eſtis mihi neceſſarii.* Audiant & illud 1. Timoth. 2. 12. *Docere mulieri non permitto.*

4. Nihilominus Gardius Lutheranus, quod mirum eſt, objicit Timotheum didiciſſe Scripturam à matre, & ab avia, ac proinde mulieres docere poſſe Scripturam. 2. *Tim.* 1. 5. Et *ibidem cap.* 3. 15. Sed nihil tale habetur locis citatis. Priori ſolùm dicitur: matrem, & aviam fuiſſe fideles, tametſi pater fuerit gentilis. Poſteriori, Timotheum ab infantia Scripturam didiciſſe, à quo autem didicerit, non additur. Gardius fingit, à matre, & avia didiciſſe, ſed non probat. Cur non potiùs didicit ab aliquo Legis Doctore? ſicut Paulus, cùm puer eſſet, didicit à Gamaliele. *Act.* 22. v. 3. Cur non in Synagoga, vel templo? ubi pueri ſolent convenire. *Luc.* 2. v. 46. Certum mihi eſt, ab Apoſtolo Paulo multa illum didiciſſe. 2. Tim. 1. v. 13. *Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in Fide.* Et cap. 3. v. 10. *Tu autem aſſecutus es meam doctrinam.* Et infra: *Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, ſciens, à quo didiceris.* Id eſt: à me, non à matre, vel avia.

QUÆSTIO VIII.

An Lutherani, & Calviniſtæ habeant veram Scripturam?

1. NOn habent, quod ex dictis ſic probo: *Tria* potiſſimùm ſpectari debent in Scriptura. 1. Canon, ſeu Catalogus librorum Scripturæ. 2. Verſio, ſeu editio. 3. Senſus, & interpretatio. Atqui Lutherani, & Calviniſtæ nec habent authenticum Canonem, nec authenticam verſionem, nec authenticam

interpretationem; ergo non habent authenticam Scripturam. Minor Propositio quoad singulas partes, facilè demonstrari potest. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) MAjor Syllogismi latens est hæc: illi non habent veram Scripturam Sacram, qui non habent certum, seu authenticum ejus Canonem, & versionem, seu editionem, & interpretationem. Quid ad hanc Anti-Becani? negant. Quare? Ex ea sequitur Apostolos, & primos Patres non habuisse veram Scripturam, quia nec illi habuerunt Canonem verum Scripturæ à Catholicis assertum. Innocentius I. eum facit. Atroces sequelæ! an ideò Major sua dimittenda est Becano! Minimè. Errant illi, non Becanus. Innocentius I. non fecit Canonem Scripturæ, sed definivit eum esse legitimum, non alium. Quisquis igitur ante Innocentium I. istum habuit, verum Canonem habuit. Apostoli Canone non eguerunt. sed ipsi eum condidêre, à quibus Traditione acceptus definitione Pontificis, quoties opus fuit, est stabilitus. Stat ergo immota *Major* Becani etiam arietata.

2. *Primò*, Non habent authenticum Canonem; quia nec Canon Lutheranorum, nec Canon Calvinistarum (qui inter se dissident) fuit unquam ab Ecclesia approbatus. Nam à tempore Innocentii I. semper in Ecclesia viguit Canon Catholicorum, qui in Concilio Trident. consignatus est: ante tempora Innocentii non reperies, vel duos authores, qui in omnibus, vel Lutheranorum, vel Calvinistarum Canonem amplexi sint. (b)

ANIMADVERSIO.

(b) ANti-Becanus conatur aliter persuadere; quomodo? ait: Synagogam Judæorum approbâsse Calvinianum Canonem pro 1. parte, id est; veteri Testamento; pro 2. parte non. Sed decipit iste Anti-Becanus bis, 1. Synagogam Apostatricis hodiernæ Canonem pro Synagogæ fidelis Canone obtrudit. 2. Mentitur Canonem Calvinianorum cum Synagogæ hodiernæ Canone consentire. Mendacium in eo est: quòd Calviniste librum Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum politicè excludunt à divinis libris: Judæi autem solùm illis libris in Hebræo textu carent; quæ sunt longè diversa: uti negare, & non habere, vel tacere. At Concilium Laodicenum, & Origenes consentit cum Calvinistis in Canone? iterum mendacium: hi excludunt, quæ isti vel tacent, vel positivè admittunt. *Vide Euseb. Hist. Eccl. lib. 6. 2.* * *de Origenis sententia contra Calvinistas.* 3. Se-

3. *Secundò*, Non habent authenticam versionem, vel editionem. (c) Multas quidem habent, ùt supra dixi: sed novas, suspectas, & ab ipsis etiam damnatas. Lutheri versionem carpunt Tigurini, Osiandrini, Bucerus, Münsterus, Lutherus ipse; nam Tigurini multis sannis illam excipiunt, ùt conqueritur Stoltzius in defensione Lutheri. Osiandrini objiciunt illi dolum, & falsitatem: Bucerus manifestos, & non paucos lapsus: Münsterus multorum versuum omissionem. Denique Lutherus ipse post viginti annos fassus est: se crebriùs errâsse, eò, quòd Rabbinorum glossis nimiùm credidisset, ùt testatur Cochlæus in Actis Lutheri, Lindanus in Dubitantio, & alii. Versionem Bezæ damnant Castalio in Præfatione ad Anglam; Samuel Huberus in Libro de ultimæ tubæ clangoribus; Hugo Bruchtonus, & quis non? vicissim versionem Castelionis reprehendit Beza in suis Annotationibus tanquam *falsam*, *inseptam*, *imperitam*, *audacem*, *blasphemam*, *vitiosam*, *ridiculam*, *execrandam*, *erroneam*, *impiam*, *perversam*.

Animadversio.

(c) Sufficit versio, vel editio authentica ad hoc, ut Scriptura vera dicatur haberi; neutrum habent hæretici; vulgarizant enim, & Latinam authenticam contemnunt. Græca, & Hebræa plurimas dubias, & verè corruptas habet lectiones. Videatur Institutio Theologica Battermanni, &c. ergo veram non habent. Sed: an Latina versio authentica est? est. Unde talis est? à Spiritu S. qui in gratiam Sponsæ suæ Ecclesiæ dictavit, seu direxit; ne Scriptor in ullo à genuino DEI Scripturæ sensu aberraret. Quis ille Scriptor? antiquior Hieronymô, vel ipse certè hic recensuit. Sed Hieronymus non vult suam versionem pro authentica haberi; credo. Concilium certè cum Romano Pontifice congregatum vult, & definivit; qua potestate id fecerit? Controv. 4. & 5. videbis.

Ausus est hanc confessionem Lutheri impudenter negare Prædicans Castellen. Sed expavit verbis Lutheri sibi è Tom. 3. Wittenb. Latino Præfat. in Explic. super novissima verba Danielis, adnumeratis. Vide Moguntinos. Quod autem Adversarii latinæ versionis garriunt de erratis vulgatæ; nugæ, & imperitiæ calumniatorum sunt. Vide Bellarm. lib. 2. de verbo DEI cap. 11. &c. Et Gretserum pro Bellarm. in ea capita brevissimè Institut. Theolog. Battermanni.

4. *Ter-*

4. *Tertiò*, Non habent authenticam Scripturæ interpretationem, sed novam, inauditam, & omnibus bonis Authoribus repugnantem. Quod paucis exemplis declarabo: legimus Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hoc Calvinus non seriò, sed ironicè a Christo dictum esse interpretatur, ut sensus sit: ne serves mandata, quia illorum observatio nec prodest, nec possibilis est. Item legimus Matth. 26. 28. *Hic est Sanguis meus novi Testamenti.* Et Luc. 22. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo.* Quod Lutherani sic interpretantur: hoc vinum significat meum sanguinem. Plessæus *lib. 4. de Eucharist. c. 2.* sic: Hæc est acerba mors, quam paulò pòst sustinebo. Item legimus Actor. 2. 27. *Non derelinques animam meam in inferno.* Quod Beza in Commentario illius loci sic explicat: non derelinques cadaver meum in sepulchro. Plura hujus generis exempla occurrent in sequentibus.

ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus queritur 1. Injuriam fieri Calvino, cùm dicitur: quòd is doceat Christum ironicè dixisse: *Serva mandata*: & DEUM in omnibus ferè rebus salutis nostræ ironicè nobiscum agere; sed malè queritur: Moguntini demonstrârunt, ità docere Calvinum; sic qui dicit: Mandata DEI impossibile esse servare hominem, & nihilominus fatetur, DEUM dicere: *Serva mandata*: is docet: DEUM ironicè loqui. Prius est dogma Calvini, & Calvinistarum in Catech. Heidelb. Et alterum de DEO cum multis similibus fatetur Calvinus, & Calvinistæ, aliàs negarent Scripturam; ergo Calvinus, & socii ejus dicunt, DEUM ironicè nobiscum loqui in negotio salutis. Ecce prolatam blasphemiam de Calvino, & sociis. Vid. Mogunt. Quod autem Anti-Becanus oggerit; Catholicos etiam subindè errare interpretando Scripturas, frustra oggerit; nam omnes simul errant, aut errârunt, falsum est; hic vel ille particularis, concessum est, antequam Anti-Becanus lallaret.

2. Dicit Calvinum verba Cœnæ exposuisse cum S. Augustino: vinum esse sanguinem Domini, non rei veritate, sed significante mysterio. Sed falsum asserit Anti-Becanus: S. Augustinus docet: realiter in Eucharistia adesse Christi Corpus: verba ex Augustino allata non intellexit Anti-Becanus; TÒ *Res* variè sumitur, I. C. pro eo, quod non est persona, jus vel actio per-

personæ. Si τὸ *Res* sic sumis: verum dicit Augustinus; neque enim Christus est in Sacramento, ùt portio carnis bubulæ, ovillæ &c. Sed personaliter adest cum corpore, anima &c.

Calvinus autem τὸ *Res* accipit Philosophorum more pro ente, dicens: nec persona Christi, nec aliquid Christi adest in Eucharistia; ipse enim sedet ad dexteram Patris; longè hoc ab Augustino abiit.

3. Ait Bezam rectè exposuisse: animam pro cadavere, & infernum pro sepulchro accipiendo; sed pessimè utrumque, quia contra SS. PP. & universalem expositionem tendit.

4 Objicit ex Bellarm. In falsa Ecclesia posse esse veram, inque vera falsam doctrinam. R. Distinguendo: in falsa Ecclesia, quoad charitatis falsitatem, conced. In falsa quoad falsitatem fidei, nego.

QUÆSTIO IX.

An Lutherani, & Calviniſtæ possint ex Scriptura disputare?

1. EX dictis probo, non posse. Qui enim veram Scripturam non habent, non possunt ex ea disputare, aut ad eam provocare; Adversarii veram Scripturam non habent; ergo ex ea disputare, vel ad eam provocare non possunt. Sed quid, si imporsunt: unde vos, ô boni Viri! codicem Bibliorum accepistis? non aliunde, quàm à Catholicis; at quare eundem, quem accepistis, non retinetis? Cur Canonem Catholicorum, qui ab Innocentio, Augustino, Gelasio, & tota Ecclesia receptus est, repudiatis? Cur novum confingitis, quem Ecclesia nunquam pro legitimo agnovit? Cur antiquam, & usitatam editionem rejicitis? Cur tot novas, & inter se pugnantes versiones substituitis? Cur sensum Scripturæ falsa interpretatione depravatis? Certè, si ex Scriptura disputare vultis, ex nostra disputate; quia vestram non admittimus. Nostra legitima est: vestra spuria, & novitia. Nostra unica, & sibi constans: vestra varia, multiplex, instabilis. (a)

(a) ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus queritur novæ methodi Magistros improbare disputationem cum Calviniſtis è Scriptura. Sit ità: jure Ecclesiæ agunt, qui ità sentiunt Præscriptione scilicet,

cet, de qua extant, & edentur Tractatus. Res vetus est: Ecclesiam hæreses damnare, & non disputare, undecunque hæreticis placet; & quis erit judex Catholicæ, & hæreticæ partis disputantium? Scriptura, pridem explosus judex: deinde, si Scriptura, vel sinè interpretatione, vel cum ea; sinè ea non possunt disputare, cùm de ipsa interpretatione semper disputetur; si cum ea, cujus nam interpretatione? Catholici dicimus cum ea: quæ est unanimis SS. PP. & DD. hæretici cum sua inconstante, & proprii judicii, & voluntatis scabie obsita; de cujus veritate, si dubites, si probari petas, pro primo principio audies: certum est, clarum est, certus sum; & tamen post paucos menses, vel annos, hoc, quod clarum erat certum, ab ipso Prædicante mutatur. *Vide Mysterium Fraudis Coloniæ 1649. cusum.* Denique miraculis, si dijudicari debeant partes litigantes. Anti-Becanus conscius artis Calvini in excitando mortuo exercitæ ait: non esse opus; hoc verè dixit, Calvinianis scilicet miraculis, quibus vivi moriuntur ante tempus. *Vid. Bolsecum in vita Calvini.* At Joan. Bapt. nullum fecit miraculum. R. Mogunt. extra operando, sit ità; nascendo, vivendóque, falsum est; sed & erat is de ordinario genere Sacerdotum de Vice Abia, *Luc.* 1. Iste non egebat probatione; Laici ingerentes se in Sacerdotia certe his egent, ut credantur à DEO missi ad docendum. Quod verò ait: usum miraculorum non esse apud Catholicos, refutat Lauret. in Italia. Mons Serratus in Hispan. Aspet Collis in Brabantia &c.

QUÆSTIO X.

Quomodo Adversarii soleant ex Scriptura disputare?

1. INeptissimè; quod variis exemplis in progressu demonstrabitur, nunc unum, aut alterum insinuabo. Igitur Lutherus contra liberum arbitrium sic disputat: Scriptura dicit nos non posse bene, aut malè agere: Isaiæ 41. v. 23. *Bene, aut malè, si potestis, facite.* Ergo non habemus libertatem arbitrii. Quid ineptiùs? Isaias non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium. *Vide infra cap. 15.*

2. Lutherani docent: infantes habere actum fidei, cùm baptizantur, quia scriptum est, inquiunt: Luc. 1. *Exultavit in gaudio infans in utero meo.* Non minùs ineptè; non enim sequitur: Joannes exultavit in utero matris; ergo infantes habent actum fidei in Baptismo. *Vide infra lib. 2. cap. 2.*

CA-

CAPUT II.

De Traditionibus.

1. CElebris quæstio est, an præter Scripturam admittenda sit aliqua Traditio, quæ parem cum Scriptura authoritatem habeat? vel, ùt aliqui proponunt: an præter verbum DEI scriptum, sit aliquod verbum non scriptum, sed traditum? Dicam 1. quid sentiant Catholici. 2. Quid Adversarii. Cùm igitur Catholici admittant duplices Traditiones, alias veteris, alias novi Testamenti, de utrisque agendum.

2. Traditiones veteris Testamenti vel erant Pharisaicæ, quas Christus in Evangelio reprehendit: vel Mosaicæ, quæ erant laudabiles, & ad salutem necessariæ. *Prioris generis* erant hæ: *Prima*, quòd ante cibi sumptionem lavandæ essent manus. *Matth.* 15. *v.* 1. *Secunda*, quòd etiam inter comedendum illa lotio sæpiùs repetenda esset. *Marci* 7. *v.* 3. *Tertia*, quòd cum peccatoribus non esset sumendus cibus. *Matth.* 9. *v.* 11. *& Luc.* 5. *v.* 30. *Quarta*, quòd in Sabbatho non liceret ægros sanare. *Luc.* 6. *v.* 7. *Quinta*, quòd frequenter esset orandum, & jejunandum. *Matth.* 9. *v.* 14. *Luc.* 5. *v.* 33. Et aliæ similes.

3. Et quamvis aliquæ earum essent bonæ ex suo genere; Pharisæi tamen propter omnes reprehendebantur à Christo ob tres causas. *Primò*, quia ipsi ex earum observatione quærebant inanem gloriam, & opinionem sanctitatis apud homines, negligentes interim veram sanctimoniam cordis. *Matth.* 23. *v.* 25. *Secundò*, ex quarundam etiam observatione sectabantur opes, & divitias, præsertim ex longis orationibus, quas in eum finem recitabant. *Matth.* 23. *v.* 14. *& Marci* 12. *v.* 40. *Tertiò*, superstitiosè servabant suas Traditiones, & interim mandata DEI negligebant. *Matth.* 15. *v.* 3. *& c.* 23. *v.* 24.

(a) ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus, vide stoliditatem! ait: Becanum pro defendendis Pontificiis traditionibus afferre Pharisaicas: Ecce Becanus damnat eas ore Christi. 2. Traditiones

Ca-

Catholicorum esse similes Pharisaicis. Sed quomodo? uti Ansia Recanus Pharisæis nasum, uti ipse &c. memora habentibus. 3o. ait: Jesuitas ob artem opum comparandarum à Venetis esse pulsos; mendacium id ab Henrico IV. Rege Galliæ refutatum est; cùm Parisiorum Academia ignorans veritatem facti id objecit. 4. Sixtus IV. nobile lupanar Romæ instruxit. Ità Calvinistæ vocant monasteria, templa, nosocomia, uti sordidi omnes fœminas meretrices. 5. ait: Scripturam omnium Ordinum hominibus conjugium permittere, quibus Ordinibus Religiosis, qui voverunt, virginem suam exhibere Christo? mentiris; etiam eunuchis, qui se castraverunt propter regnum Cœlorum? mentiris; etiam his, qui à mortuis resurrexerint in die Judicii. Scis, quàm verè hoc? dic ergo cum Apostolo: *Permitti hi, qui non habent necessitatem, potestatem autem voluntatis suæ servandi virginem suam* (carnem) *bene facere.* 1. Corinth. 7. v. 37. Limitando sic non errabis, multò minùs mentieris.

4. Traditiones posteriores generis erant tres præcipuæ. *Prima*, quòd omnes, & singuli libri, qui in Canone Judæorum consignabantur, essent verè divini, & a DEO inspirati. Hoc vide credebant Judæi; & tamen nusquam in veteri Testamento scriptum est. *Secunda*, quòd fœmellæ haberent aliquod remedium contra peccatum originale non minùs, quàm masculi; qualecunque tandem fuerit hoc remedium. Neque hoc ullibi in veteri Testamento scriptum est. *Tertia*, quòd cruenta ipsorum sacrificia significaverint mortem Christi; hoc etiam erat dogma fidei, nec tamen in Moyse aut Prophetis scriptum. *Prima Traditio* facilis est, reliquas duas sic explico:

5. Judæi fide credebant fœmellas concipi in peccato originali non minùs, quàm masculos; ergo fide credebant, illas salvari non posse, nisi per aliquod remedium à DEO institutum. Debebant autem scire in particulari, quod & quale esset hoc remedium; alioquin omnes fœmellæ periissent sinè remedio. At nusquam scriptum est in veteri Testamento, quod & quale fuerit hoc remedium in particulari; ergo per Traditionem id sciebant. Hæc autem Traditio erat ad salutem necessaria; quia sinè remedio non poterant salvari fœmellæ.

6. Similiter fide credebant, quædam cruenta sacrificia à DEO instituta esse pro expiatione peccatorum vel

vel ergo putabant ejusmodi sacrificia per se, & propria virtute expiare peccata; vel virtute Passionis, & mortis Christi, quæ per illa sacrificia significabantur. Si priùs, erant hæretici: si posteriùs, erant fideles, quia credebant, quod erat credendum. Sed unde habebant hanc fidem, & persuasionem; non ex Scriptura, quia nusquam in veteri Testamento id scriptum est; ergo ex Traditione. Hæc autem Traditio erat necessaria ad salutem; non quòd necesse fuerit singulos de populo credere, futuram Christi mortem per cruenta sacrificia præfigurari; sed quòd necesse fuerit, aliquos id credere, præsertim Sacerdotes, & Doctores, quibus incumbebat cura docendi, & instruendi alios; alioqui tota Synagoga, in hoc quidem puncto, quod sanè erat gravissimum, fuisset sinè fide, quod absurdum est. *Vide D. Thom. in 2. 2. quæst. 2. art. 7.* (b)

Animadversio.

(b) Anti-Becano valde noxia erat doctrina de Traditionibus Mosaicis, itaque instar sepiæ offundit iis discernendis atramentum, facitque è Mosaicis, & Pharisaicis unam pultem, vel unam placentam. O vir B. vel M. nimium facis. Sed pergit contra: 1. quomodo potuit Moyses tradere Canonem de libris divinis, qui nondum erant scripti? R. Inchoando, ùt Romulus Romam, postea auctum. Item statuendo, ut libri per las veteris Legis circumcisione salvatas. Mirum! ità tamen ait Doctor Calvinista. Sed quomodo? acumen dilce! circumcisione masculorum. Cujus, vel quorum? Tacet: & sat habet delirium inchoasse, quod alii pertexant; at Calvinista probat: quî? fœdus erat circumcisio inter DEUM, & Judæos; ergo fœminas comprehendebat. Sed ità ut viris circumcisio incumberet. O benignum in fœminas Doctorem! sed unde hoc didicisti? ex Scriptura? ostende: ex Traditione? jam das, quod negas.

Contra 3. Traditionem Mosaicam, ait Calvinista, significationem sacrificiorum constituisse populo Judaico ex Scriptura. Bene: vel ex nudis ejus verbis, vel ex explicatione? non priùs? da textum; non posteriùs: quia explicatio ista vel erit omnium, sic erit Traditio, vel unius, & non erit certa, & de fide. Denique Becanum arguit, concedentem Sacerdotibus scientiam explicitam, quæ in populi fide tantùm sit implicitè. Malè arguit Calvinista: si enim ipsius plebs novit explicitè, quod ipse, cur docet? cui scribit?

De Traditionibus novi Testamenti.

7. DE his tria dicturus sum: *Primò*, generatim existare aliquas Traditiones divinas, & Apostolicas, quæ parem cum Scriptura authoritatem habeant. *Secundò*, speciatim, aliquas earum ad fidem, alias ad mores, & externos ritus pertinere. *Tertiò*, præter has esse alias, non quidem Apostolicas, sed Ecclesiasticas, quæ tametsi parem authoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servandæ sint. Hæc singula seorsim per totidem Conclusiones explicabo.

§. *I. Conclusio.* Generatim loquendo, exstant quædam Traditiones Apostolicæ, (a) quæ expressè in Scriptura non habentur, sed tamen parem cum Scriptura authoritatem habent. Ita *Concilium Trident. Sess.* 4. Et colligitur ex illo 2. Thess. 2. 15. (b) *Itaque fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* (c) In quem locum Chrysostomus ità scribit: *Hinc patet, quod non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt, tam illa, quam ista.* (d) Et Epiphanius hæresi 61. *Oportet autem & Traditione uti. Non enim omnia à divina Scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in Scriptis, aliqua in Traditione Sancti Apostoli tradiderunt, quemadmodum dicit Sanctus Apostolus: Sicut tradidi vobis.* (e) Et Basilius in lib. de Spiritu Sancto. cap. 27. *Dogmata, quæ in Ecclesia servantur, & prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum Traditione in mysterio ad nos delata recipimus. Quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum Jurium experientiam habet.* (f) Et Damascenus lib. 4. cap. 17. *Plurima Apostoli sinè scripto tradiderunt.* Alios etiam Patres paulò pòst citabo. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) ANti-Becanus ridet Becanum, quòd nullas divinas Traditiones potuerit recensere. R. Fatuè plura poscit, qui ne ea quidem digerere potest, quæ ministrantur.

(b) Anti-

(b) Anti Becanus ait: Concil. Trident. non fuit legitimum, tà ille more hæreticorum, qui Concilia, quibus damnati sunt, illegitima dicitant. At Principes Germaniæ id non receperunt, qui? aliqui; ergo ex particularibus Doctor argumentatur? pulchrè pol.

(c) Paulus *Actor. 26. v. 22.* extra libros Propheticos ait: e nihil locutum. Mentitur Calvinista, Non ait, de libris, sed it extra ea, quæ locuti sunt, non docuisse, ità sit animi præcupati; pro *locuti* legunt *libri*. O cæcitatem non oculorum, d cordis!

(d) Anti-Becanus negat Chrysostomum id docere. Imò erò *Orat. 4. in 2. ad Thess. 2. v. 14.* legitur Traditio. Nihil æras ampliùs, &c. Sed Chrysostomus non probat, quæ dicit, udio, nec Calvinista probat, quæ dicit contra Chrysostomum. tri jam credendum? Chrysostomo, an Crocio?

(e) Epiphanius (ait idem) non provocat ad Traditiones in gmatibus fidei, sed Historicos, & Ritualia; mentitur iterum alvinista, ut fallat; non falletur, qui leget Epiphaniũ hæresi 69. μονογενὴς ex sola Traditione probatam.

(f) Anti-Becanus ait: Basilium de solis cæremonialibus raditionibus loqui; mentitur; repete verba ejus: *Dogmata, ua prædicantur.* An soli ritus prædicantur? unde ergo hoc exfuxisti? non ex Basilio, sed ex tuo falsificandi animo.

Denique addit, Irenæum lib. 3. cap. 1. dicere, quòd nullum e fide, & mores dogma tradiderint, quod non scripserint. Sed oc est mendacium additum prioribus. Dicit Irenæus Apostolos riùs docuisse, postea scripsisse. Omninè? Tacet Anti-Becanus, frivole affirmat.

9. Quæres quomodo Traditio possit habere parem vim, & authoritatem cum Scriptura? R. Sicut mandatum Principis eandem vim, & authoritatem habet apud subditos, sive scriptô, sive viva voce proferatur; sic etiam verbum Dei, sive scriptum, sive traditum sit. At inquies, Traditio Apostolica, de qua agimus, non est verbum Dei. Omninò est; nam sicut doctrina Apostolorum, quæ in illorum scriptis continetur, propterea vocatur verbum Dei, quia à Deo inspirata est; sic etiam de doctrina Apostolorum, quæ viva tantùm voce tradita est sinè scripto, statuendum est. Quod sic clariùs ostendo: sicut doctrina Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, Pauli, Petri, Jacobi, & Judæ, quæ in Evangeliis, & Epistolis conscriptâ est, vocatur verbum Dei, quia Deus eam inspiravit; sic etiam doctrina Andreæ, Philippi,

lippi, Bartholomæi, Mathiæ, & Barnabæ, quam ipsi viva voce prædicârunt, debet vocari verbum DEI, quia DEUS similiter eam inspiravit. Nec minor fides his Apostolis, qui non scripserunt, quam illis, qui scripserunt, adhibenda est.

ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus ait: Alphonsum à Castro Catholicum negare, quòd Traditio Apostolica parem habeat authoritatem cum Scripturis divinis. Falsum id est; solùm dicit: quod Canones Apostolorum, & Decreta Conciliorum non sint habenda pro Sacra Scriptura. Deinde diserte contra te Anti-Becane ait *lib. 5. cap. 5.* Universalis Ecclesiæ Traditiones, aut definitiones in his, quæ ad fidem spectant, etiamsi aperta Scriptura in eorum comprobationem desit, non minoris sunt authoritatis, quàm ipsa Sacra Scriptura &c. Ecce pseudologi sunt Doctores hæreticorum, non tam intellectu, quam affectu errantium.

10. *II. Conclusio*, Speciatim loquendo, sunt certæ quædam Traditiones Apostolicæ de dogmatibus fidei quædam de moribus, seu ritibus externis. *Prior pars* probatur, quia sunt tria principia fidei maximè necessaria quæ, non habentur ex Scriptura, sed ex Traditione. (h)

ANIMADVERSIO.

(h) IN Scriptura haberi contingit, vel formaliter in terminis, ùt *circumcisus est puer*, & *vocatum est nomen ejus JESUS*, vel virtualiter in terminis, ùt aliquem circumcidisse, quod cum re per antedicta verba significata invictè connexum est. Item cultellò ex marmore per verba antegressa significatò non invictè, sed confusè, & remotè colligi posset. Itaque tripliciter aliquid haberi potest in Scriptura, expressè, & implicitè duplici modo; remotè, & proximè, sive distinctè, & confusè. Hoc dogmate posito. *Dicunt* 1. *Moguntini.* In Scriptura omne dogma fidei, & morum contineri saltem confusè, & remotè, sicut in illo: *Declina à malo, & fac bonum*, omnia continentur. Et tota lex in illo: *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto &c. & proximum sicut te.* Dicunt 2. Moguntini: aliqua dogmata fidei esse, quæ non continentur in Scriptura, neque expressè, neque virtualiter per invictam consequentiam, & talia sunt tria, quæ sequuntur.

Primum est, quòd tota Scriptura veteris, ac novi Testamenti simul sumpta sit verbum DEI. (i) *Alterum*, quòd tota illa Scriptura, præsertim in iis, quæ ad fidem, & salutem necessaria sunt, manet nobis salva, & in-

incorrupta. (k) *Tertium*. quòd habeamus verum, ac legitimum illius sensum. (l) Si admittamus hæc principia fidei, necessariò admittimus Traditionem, per quam illa accipimus; si non admittimus, vana est nostra fides. (m)

Animadversio.

(m) Hoc dogma ut in Scriptura reperiant Acatholici, toto sæculo se torsêre, & non invenêre; pulchrè Moguntini id ostendunt pag 64. & seqq. Demum desperantes multi eam Traditionem admittunt, non tamen plures, ne plane Romano-Catholici evadant.

(k) Similis ratio est cum hoc secundo dogmate, & cum tertio, ut iidem Moguntini clarissimè ostendunt: quòd si PP. vel Doctores aliquando hæc, vel similia dogmata per Traditionem notificata probant, id non fit alia ratione, quàm probabiliter, non verò per invictam consequentiam; ut nimirum appareat credentibus per Traditionem, id, quod credunt, etiam per Scripturam esse probabile; quæ probabilitas tamen non sufficit ad arguendum Adversarium non credentem Scripturæ; vel sensum ejus genuinum aspernantem. Frustra igitur Anti-Becanus arguit Catholicos, quòd probent per Sacram Scripturam, quæ prædicta Traditione solùm credi debent.

11. Præter hæc tria, sunt alia, quæ etiam per Traditionem habentur. I. Quòd symbolum fidei sit verè Canonicum, & Apostolicum. De quo Basilius locò citato: *Omitto cætera, ipsam fidei professionem, quâ credimus in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, è quibus Scripturis habemus?* quasi diceret: non habemus ex Scriptura, sed ex Traditione; hoc enim conatur probare, multa esse dogmata, quæ credimus, non quia inscripta sunt, sed quia ab Apostolis tradita. II. Quòd infantes sint baptizandi. *Origenes in cap. 6.* Epistolæ ad Romanos: *Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit, etiam Parvulis Baptismum dare.* Et Augustinus lib. 10. de Genesi ad literam c. 23. *Consuetudo Matris Ecclesiæ in baptizandis Parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua reputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset Traditio.* Quòd baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi, contra errorem Cypriani. *August. l. 2.* de Baptism. contra Donatist. c. 7. *Quam consuetudinem* (scilicet, non repetendi Baptismum) *credo ex Apostolica*

Traditione venientem. Et lib. 5. cap. 23. *Consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum Traditione exordium sumpsisse credenda est.* IV. Quòd B. MARIA Mater Christi semper manserit Virgo, etiam post partum, contra damnatam Helvidii hæresin. Vide Hieronymum contra Helvidium, & August. lib. de hæresibus cap. 84. ubi sic ait: *Helvidiani exorti ab Helvidio, ità Virginitati MARIÆ contradicunt, ut eam post Christum, alios etiam filios de viro suo Joseph peperisse contendant. Sed mirum! nî istos, prætermisso Helvidii nomine, Antidicomaritas Epiphanius appellavit.*

ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus ait: non esse articulum fidei, quòd B. Virgo post partum permanserit Virgo. Atqui Epiphanius ex Castro, & August. negantes Virginitatem B. MARIÆ post partum, posuerunt inter hæreses Cerinthi, Helvidii, Joviniani; ergo Virginitatem eam affirmare, est fidei. At Basilius non censet esse dogma fidei. Falsum id est: Incarnationis mysterio tetur Virginitatem post partum esse extraneam; sed tamen prohibet alio ex capite Virginitatem MARIÆ post partum negare.

V. Quòd in Baptismo pronuntiari debeat hæc forma verborum: *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: & nisi pronuntietur, Baptismus non sit validus. Hoc etiam admittunt Adversarii, nec tamen aliunde, quàm ex traditione, & perpetua Ecclesiæ praxi probari potest. VI. Quòd certus, ac determinatus sit Sacramentorum numerus in novo Testamento. Hoc tam Catholici, quàm Adversarii credunt. Hoc interest, quòd Catholici credant illum numerum esse septenarium, plerique Lutherani ternarium, multi Calvinistæ binarium. At hic numerus, quisquis tandem sit, in Scriptura definitus, aut expressus non est. Catholici fatentur se ex Traditione, & declaratione Ecclesiæ habere suum septenarium. Adversarii videant, unde habeant suum binarium, aut ternarium. Certè ex Scriptura non habent. *Vide infra cap. 7.*

12. Dices: aliqua ex his punctis probari possunt ex Scriptura: ùt v. g. quòd infantes sint baptizandi; hoc enim probari potest ex illo Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renas-*

renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI. Similiter, quòd in Baptismo pronuntiari debeant hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* manifestè colligitur ex illo Matt. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Resp.* Aliqua possunt probari ex Scriptura, quando constat de vero, & legitimo Scripturæ sensu. At sæpè non constat, quis sit verus, & legitimus sensus, nisi ex Traditione, & praxi Ecclesiæ, v. g. si constaret hæc verba: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*, non habere alium sensum, quam hunc: nisi quis baptizatus fuerit baptismô aquæ, jam optimè sequeretur, etiam infantes indigere Baptismô. At hoc non constat, nisi ex Traditione. Nec Calvinus, qui negat illum sensum esse istius loci, potest à Catholicis, aut Lutheranis confutari ex sola Scriptura, sed ex eo solùm, quòd sensus ille a majoribus nostris per continuam Traditionem ad nos pervenerit. Eodem modo, si constaret, Christum, cùm dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, præcepisse Apostolis, ut pronuntiarent hæc verba: *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*, jam esset res salva. At hoc non constat ex nudis Scripturæ verbis; nam sicut Christus dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris*, ità alibi dixit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Et similiter Apostolus 1. Corinth. 10. v. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, omnia in gloriam DEI facite.* Et tamen necesse non est, ut is, qui petit aliquid à Patre in nomine Christi, pronuntiet hæc verba: *Ego hoc, vel illud peto in nomine Christi.* Neque ut is, qui comedit, aut bibit, pronunciet hæc verba: *Ego comedo, & bibo in gloriam DEI.* Sed satis est, interna mente id cogitare; quòd ergo in primo casu de Baptismo necessaria sit prolatio verborum, non item in his duobus, hoc solùm habemus ex usu Ecclesiæ, qui per Traditionem Apostolicam ad nos pervenit.

13. Et hæc sufficiant pro priori parte conclusionis. Posterior potest etiam variis exemplis confirmari;

nam multi sunt ritus Ecclesiastici, qui ab Apostolis per solam Traditionem accepti sunt. Ac potissimùm hi: 1. Ut Exorcismus, & aliæ cæremoniæ adhibeantur in Baptismo. (Tertullianus in lib. de Corona Militis *cap.* 3. & Basilius in lib. de Spiritu Sancto. *cap.* 27.) 2. Ut trina mersio fiat in Baptismo. (Basilius *ibid.*) 3. Ut Chrisma singulis annis renovetur. (Fabianus Papa & Mart. *Epistol.* 1. *ad Episcopos Orientis.*) 4. Ut aqua vino misceatur in calice Eucharistico. (Cyprianus *lib.* 2. *Epist.* 3.) 5. Ut Eucharistia sumatur à jejunis. (Augustinus *Epist.* 118.) 6. Ut in sacrificio Missæ oretur pro defunctis. (Tertulianus *supra.*) 7. Ut signum crucis formetur in fronte. (Basilius *loc. citat.*) 8. Ut ad Orientem versi precemur. (*Idem.*) 9. Ut aqua benedicatur. (*Idem.*) De his, & similibus rectè usurpari potest illud Tertulliani lib. cit. cap. 4. *Harum, & aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem expostules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* (n)

ANIMADVERSIO.

(n) ADversùs has Traditiones immaniter pugnat Anti-Becanus. Quare? ut solam Scripturam Sacram pro regula credendi, & agendi cum assectis retineat? Et est id tanti ipsis emolumenti? Est verò; nam generaliter loquentem Scripturam ciunt se, ùt semper hæretici fecêre, posse inducere quòd sibi libet, explicando torquere, quod ne faciant, Traditionum vi manifesta vetantur. Id causa est, cur has adeò detestentur, uti malè agentes lucem; quomodo autem pugnat Anti-Becanus? quibus armis? id sequentibus paginis apparebit.

14. *III. Conclusio*, præter supradictas Traditiones, quæ ab Apostolis ad nos pervenerunt, sunt aliæ quædam Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum à Prælatis Ecclesiæ introductæ sunt; & tametsi parem cum Apostolicis authoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servari debent. De utrisque loquitur Augustinus Epist. 18. cùm ait: *Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia salubertima authoritas, commendata, atque statuta retineri:*

sicut

sicut quòd Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cœlum, anniversaria solennitate celebrantur. Et si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universa, quæcunque se diffundit Ecclesia. Nam per illam particulam, *vel ab ipsis Apostolis*, intelligit Traditiones Apostolicas; & per illam, *vel plenariis Conciliis*, intelligit Ecclesiasticas. De quibus subdit: *Insolentissimæ insaniæ est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Eccl-sia.* Atque hæc est Catholicorum sententia de Traditionibus tam Apostolicis, quam Ecclesiasticis quæ ex Apostolis, & SS. Patrum authoritate confirmata est. Videamus nunc, quid sentiant Adversarii, ut postea constet ex collatione utriusque partis, utri potiùs adhærendum sit.

Adversariorum sententia.

15. Adversarii passim rejiciunt Traditiones, & nihil, nisi quod in Scriptura veteris, ac novi Testamenti continetur, volunt admittere. Peccant tamen quadrupliciter: 1. Quia in hac re imitantur antiquos hæreticos. 2. Ipsi inter se dissentiunt. 3. Multimè ex quibusdam Scripturæ locis argumentantur contra Traditiones. Hæc etiam singillatim demonstranda sunt.

Imitatio veterum Hæreticorum.

16. Primò igitur, sicut Catholici in asserendis Traditionibus sequuntur communem consensum antiquorum Patrum; sic Adversarii in iisdem rejiciendis sequuntur communem consensum antiquorum hæreticorum; nam etiam antiqui hæretici provocabant ad Scripturam, & Traditiones respuebant. Ac potissimùm hi: *Primò*, Ariani, qui disputantes de Divinitate Christi nihil volebant admittere, nisi Scripturam. Unde Maximinus Arianorum Episcopus disputaturus cum Augustino dicebat: *Si quid de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus, necesse est, ut audiamus. Hæ verò voces, quæ extra Scripturam sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur.* Refert

Augustin. lib. 1. contra Maximinum in principio. *Secundò*, Macedoniani, & Eunominiani, qui nolebant admittere hanc locutionem: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*: eò, quòd non haberetur in Scriptura. De quibus Basilius in libro de Spir. San. cap. 25. circa finem: *At non definunt isti sursum, deorsum jactare, DEI cum Sancto Spiritu glorificationem carere testimoniò, carere Scripturâ.* Et initiò cap. 24. *Sanè contra id, quod dicunt præpositionem* (cum) *carere testimoniò, nec in Scripturis exstare, illud dicimus: si nihil aliud est receptum absque Scripturis, ne hoc quidem recipiatur. Sin plurima arcana citra Scripturam recepta sunt nobis, cum aliis plurimis & hoc recipiamus. Arbitror autem Apostolicum esse, etiam non scriptis Traditionibus adhærere.* Tertiò, Eutyches, qui negans in Christo duas naturas, dicebat: *Ego à Sanctis Scripturis non didici de duabus naturis.* Cui respondit Mamas Presbyter: *Neque de Homousion à Sanctis Scripturis edocti sumus. Ità habetur in generali Concilio Chalcedonensi.* Act. 1. ubi Actio quinta Constantinopolitani Concilii relecta est. *Quartò*, Pelagiani, qui dicebant: *Credamus igitur, quod legimus: & quod non legimus, nefas credamus adstruere: quod de cunctis etiam dixisse sufficiat:* ùt refert Augustinus *in lib. de natura, & gratia, cap.* 39. His, & similibus hæreticis, olim ab Ecclesia damnatis, similes sunt nostri Lutherani, & Calvinistæ; qui eodem, quo illi, spiritu afflati, repudiant Apostolicas, & Ecclesiasticas Traditiones, & ad solam Scripturam contentiosè provocant, quam tamen, ùt suprà dixi, resectis aliquot partibus mutilârunt, & novis versionibus, ac interpretationibus corruperunt.

ANIMADVERSIO.

UT Anti-Becanus à se, & prædicantibus auferret labem imitationis huius, apparens discrimen finxit, & plebi obtrusit: quod illud? Arianos, & similes hæreticos damnatos, Traditiones, quæ in Scriptura essent rejeciisse, & malè: Se verò rejicere solùm eas, quæ extra Scripturam sunt. Ecce illusorem incauti lectoris! audistine illud Ariani? *Voces, quæ extra Scripturam sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur.* Vide, an non

hæc

æc est toga Proavi tui Lutheri, æquè ac Ariani Episcopi; pudeat vecordiæ, & audatiæ tantæ. Vide Theodoreti textum græcum *lib.* 1. *cap.* 8. à Moguntinis contra te citatum. Sed pergit Anti-Becanus, & Catholicos suô lutô aspergit. Quomodo? Ait, Catholicos à Traditione ad Scripturam provocâsse. Credo à falsa, & erronea Traditione convincendo eam per Scripturam; hoc credo, aliter non, nisi demonstres. Amplius audet Anti-Becanus dicere: ut Traditiones Catholicorum uno impetu diffiaret, ait: nullam Ecclesiam esse Apostolicam, sivè talem, quæ successionem personarum, & doctrinæ sanctæ illibatam inde ab Apostolis tenuerit, & ideo Traditiones esse cassas. Ecce fidem negat Anti-Becanus, nempe, unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, quænam autem ista? Romana à Petro ad Innocentium X. ùt postea videbis.

Dissensio.

17. SEd neque inter se consentiunt; nam aliqui, sinè ulla exceptione rejiciunt omnes omnino Traditiones, sive ad fidem, sive ad externum Dei cultum pertinentes, & nihil aliud volunt esse credendum, aut faciendum, quam quod in Scriptura credendum, aut faciendum præcipitur. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 8. num. 8. *Esto*, inquit, *hoc firmum axioma, non aliud habendum esse DEI verbum, cui detur in Ecclesia locus, quam quod lege primum, ac Prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur: nec alium esse ritè docendi in Ecclesia modum, nisi ex ejus verbi præscripto, & norma.* Et in libro de necessitate reformandæ Ecclesiæ: *DEUS non modò irritum habet, quidquid colendi sui studiô, præter mandatum suum suscipimus, sed palàm quoque abominatur.* Et in Epist. 87. ad Protectorum Angliæ: *Cùm de legitima reformatione agitur, ad ipsum purum DEI verbum redeundum nobis est.* Et similiter Calvinistæ in Synodo Ultrajectina, in Prologo suarum ordinationum num. 2. *Obstringimus nos* inquiunt, *in forma juramenti, & obligationis, quòd in hac Provincia non aliam velimus amplecti, & sequi doctrinam, regulam, mensuram, & amussim fidei, & vitæ Christianæ, quam solum verbum DEI, quod in libris veteris, ac novi Testamenti expressum est.*

18. Alii

18. Alii quasdam saltem admittunt Traditiones ùt Kemnitius in *Examine Concil. Trident. Sess.* 4. in secundo genere Traditionum, ubi ait: *Hanc Traditionem, quâ nobis in manum dantur Sacræ Scripturæ libri, reverenter accipimus.* Et in 5. genere: *Affirmant Origenes, & Augustinus: Baptismum parvulorum esse Traditionem Apostolicam; hoc recipimus.* Et in 7. genere. *Apostolos igitur ritus quosdam ordinâsse, & tradidisse Ecclesiæ, ex scriptis eorum certò constat. Et verisimile est: quosdam etiam alios externos ritus, qui in Scriptura annotati non sunt, ab Apostolis traditos esse.* Et infra: *Tales ritus meritò amamus, & retinemus, quales sunt confessio fidei, abrenunciatio Sathanæ, & alii ritus in actione Baptismi.*

19. Alii denique utuntùr distinctione; ajunt: admitti posse Traditiones de rebus adiaphoris, seu indifferentibus, non autem de rebus ad salutem necessariis; nam in his sufficienter nobis prospectum esse per Scripturam; quippe quæ perfectè tractat ea omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, ità ut Traditione minimè sit opus. Sed qui hoc dicunt, augent dissensionem, & manifestè repugnant Luthero, & Kemnitio; nam Kemnitius fatetur, Lutheranos *reverenter* accipere Traditionem illam, quâ nobis in manus datur Sacra Scriptura. At Scriptura Sacra secundùm ipsos ad salutem necessaria est; ergo admittunt aliquam Traditionem de re ad salutem necessaria.

20. Similiter Lutherus docet: infantes non justificari per Baptismum, sed per actualem fidem, quæ ipsis infunditur vi Exorcismi ante Baptismum: & sinè hac fide non posse eos salvari, aut Baptismum suscipere. Unde sequitur: salutem infantium (ex sententia Lutheri) pendere ab actuali ipsorum fide, & fidem ab Exorcismo, & consequenter Exorcismum esse necessarium ad salutem infantium. Exorcismus autem habetur ex Traditione, non ex Scriptura, ùt constat; ergo secundùm Lutherum, admittenda est aliqua Traditio de re ad salutem necessaria. Verba Lutheri citabo suô locô. (a)

ANI-

Animadversio.

(a) Mirum! quòd Anti-Becanus non probet suos socios consentire, v. g. per Synodum Dordracenam, vel librum Concordiæ. Sed conscius fumi domestici hanc culinam vitavit.

Mendacia Adversariorum.

21. Videamus nunc, quid falsè nobis affingant Adversarii. Ac *primò* ut invidiam nobis concilient, ajunt: nos docere, Scripturam sinè Traditionibus humanis insufficientem esse, ac imperfectam. Falsum est: docemus hoc de Traditionibus humanis. Distinguimus enim duplices Traditiones cum Augustino, ùt dixi Alteras Apostolicas, quæ parem cum Scriptura authoritatem habent. Alteras Ecclesiasticas, quæ tantam authoritatem non habent. Dicimus ergo: Scripturam per se non sufficere, nisi accedant Traditiones Apostolicæ, quæ non censentur humanæ, sed divinæ. Ratio duplex est: *Prior*, quia Scriptura non sufficit, nisi constet de legitimo illius sensu; at sæpè non constat, nisi ex Apostolica Traditione, ùt supra dictum est. *Posterior*, quia multa creduntur a Christianis, quæ non habentur ex Scriptura, sed ex Apostolica Traditione. Exempla jam ante allata sunt. (a)

Animadversio.

(a) Anti-Becano lubitum fuit etiam mendacia defendere, ut i veritatem. Et quantumvis videat Becanum, & Catholicos distinguere inter sufficiens generaliter, & specialiter, ac differè dicere, Scripturam generaliter esse sufficientem absque Traditione; tamen audet dicere, quòd Catholici Scripturam simpliciter insufficientem esse doceant. Item illos non mentiri, qui hoc de Catholicis dicunt: utique mentiuntur, cùm aliter dicant, Catholicos loqui, quàm loquuntur, & scribunt. Et Anti-Becanus plùs illis omnibus utique mentitur, cùm sic mentientes ait non mentiri.

22. *Secundò* ajunt: nos docere, quòd per Traditiones humanas mereamur gratiam justificationis, & remissionem peccatorum; & quòd hujusmodi Traditiones agnoscamus pro nostro Mediatore, & Justificatore.

Ita

Ità Philippus Melanchton in Apologia Confessionis Augustanæ art. 15. de Traditionibus humanis. Hoc etiam falsum est; quia apartè docemus, nullo modo nos mereri justificationem, aut remissionem peccatorum, sed eam gratis nobis conferri per merita Christi, ùt patet ex Concil. Trident. Sess. 6. cap. 8. ubi sic habet: *Gratis autem justificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) ANti-Becanus ait: Philippum Melanchton non mentiri, *mutuis mulum scabit.* Sed quomodo probatur non mentiri Joannes à Danent fatetur: Catholicos mereri per observantiam Traditionum. At quomodo? ait: *De congruo.* Ità est. Sed estne id mereri simpliciter Philippe? puto, inquit. Erras inquam: simpliciter mereri est de condigno mereri. Vade Grammatice ad Theologos, & Theologicum Lexicon, roga ùt Prædicans in Dordracena Synodo Calepinum ad intelligendum latina vocabula. At Tetzelinus An. 1517. dixit: nullum peccatum non remitti, si contributio in cistam fit conjecta, quo teste? Lutherô, & Schleidanô. Hostes testes adhibes, & qui mendaces per excellentiam vocantur. Vis id tibi probari? Interroga Joan. Andreæ de Cornu in Luthero verace, suismet verbis convictum. Interroga & de Schleidano Carolum V. Rom. Imp. maximéque Epitomen wahrhaftiger Beschreibung der vornehmsten Händel / &c. Casparis Jennepii in fol. cusam Coloniæ 1559.

23. *Tertiò*, ajunt: nos docere, quòd omnes nostræ Traditiones sint Apostolicæ. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 10. §. 19. *Romanenses*, inquit, *Magistri extorquere volunt, ut nulla sit apud eos cæremoniola, quæ non pro Apostolica censeatur.* Et hoc falsum est; agnoscimus enim, ùt sæpè dixi, duplices Traditiones: alteras ab Apostolis acceptas: alteras post tempora Apostolorum a Prælatis Ecclesiæ introductas. Deinde pugnat hæc Calvini calumnia cum Melanchthone; nam Melanchthon omnes nostras Traditiones vocat humanas. Calvinus omnes Apostolicas. Neutrum concedimus: Vide alia Kemnitii mendacia apud Cardinalem Bellarminum *lib. 4. de Verbo DEI. cap. 3.* (a) Reliquum est, ut diluantur objectiones Adversariorum, quibus conantur Traditiones subvertere.

ANI-

Animadversio.

Anti-Becanus nihilominus ait: Calvinum non mentiri? mirum: & tamen tam crassè potens patronus est hic Orator, si tam perspicuo scelere reum efficaciter purgat. Sed agos seminat, non efficacia argumenta ex Catholico uno produ- ait, quæ id probent. Lindanum, & Soto pessimè citat ignorans, quid dicant, quod Moguntini ostendunt, ipsorum verbis exsciptis. Non erat autem contentus fratrum suorum mendaciis, monti quoque suum lutum adjecit: nempe Festa Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini; quæ S. Augustinus memorat, ait hic homo, non esse probabiliter ab Apostolis instituta. Utri credemus? Augustino vetusto, an Anti-Becano novo homini; & Doctori? sed Apostolus damnat eos, qui observant dies, & tempora. O vecordiam! damnat indefinitè, nempe superstitiosam observantiam, ergo omnem; qua Dialectica id exsculpis? si tuâ? tuâmet te observantem dici Dominicæ damnabis. Rectè insistis vestigiis Dordracenæ Synodi, quæ eodem collimavit, ut omnem memoriam Christi abrogaret. Vide *P. Jod. Kedd Jesuiticam Scholam. pag.* 212.

I. Objectio eorundem.

24. Prima sumitur ex illo Deut. 4. 2. *Non addetis ad verbum, quod loquor vobis, nec auferetis ex eo.* Hinc colligunt Adversarii, omnes Traditiones repudiandas esse; Catholicos peccare, qui illas admittunt. Quare? Quia nihil ad verbum Dei scriptum, scilicet, ùt ipsi volunt, addendum est. Ineptissimè. *Primò*, quia dum illo etiam posito volunt oppugnare Catholicos, oppugnant ipsos Apostolos, à quibus Traditiones accepimus. Et nominatim Paulum, qui dixit: *Tenete Traditiones, quas accepistis.* Oppugnant Augustinum, & alios Patres, qui Traditiones amplexi sunt. Oppugnant se ipsos, quia & ipsi, ùt loquitur Kemnitius, Traditionem de Scriptura, de Exorcismo, & plures alias reverenter accipiunt. Si ergo Catholici peccant, admittendo Traditiones, peccant etiam Apostoli, Patres, Lutherani ipsi; aut si hi innocentes sunt, cur illi damnantur?

25. Deinde: non intelligunt sensum allati testimonii ex Deut. Sensus colligitur ex illo contextu, qui sic habet: *Et nunc Israël audi præcepta, & judicia, quæ*

ego doceo te, ut faciens eo, vivas: & ingrediens possideas terram, quam Dominus DEUS Patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum, quod loquor, nec auferetis ex eo. Custodite Mandata Domini DEI vestri quæ ego præcipio vobis. Quasi dicat: Ego do vobis præcepta cæremonialia, & judicialia, quæ debetis integrè & perfectè servare. Hoc enim significat illa phrasis *non addetis, nec auferetis.* Quod quidem aliis verbis sed tamen eodem sensu explicatur alibi, cùm dicitur *Non declinabitis ab eis vel ad dextram, vel ad sinistram*, ùt Deut. 17 v. 19. & 20. *Discat timere Dominum DEum suum, & custodire verba, & cæremonias ejus; neque declinet in partem dextram, vel sinistram.* Et cap. 28 v. 13. 14. *Si audieris mandata Domini DEI tui, quæ ego præcipio tibi hodie, ac non declinaveris ab eis, neque ad dexteram, neque ad sinistram &c.* Et cap. 31. v. 29. *Novi, quòd post mortem meam iniquè agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis.* Et Josue 1. v. 7. *Confortare, & esto robustus valde, ut custodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses famulus meus, ne declines ab ea ad dextram, vel ad sinistram.*

26. Igitur hæc tria idem valent. 1. Integrè, & perfectè servare præcepta Mosaica. 2. Non declinare ab eis, vel ad dextram, vel ad sinistram. 3. Nihil in eorum observatione vel addere, vel detrahere. Quod non sic intelligendum (alioqui non licuisset addere præcepta Evangelica, de fide Trinitatis, de Baptismo, de Eucharistia) sed quòd præcepta Mosaica, in sui observatione non sint corrumpenda, vel additione, vel detractione; sed integrè custodienda. v. g. Erat præceptum Mosaicum: *Mulier, si susceperit semine peperit masculum, immunda erit septem diebus, & die octavo circumcidetur infantulus.* Levit. 12. 2. 3. Ad hoc præceptum non licebat nec ante, nec post diem octavum circumcidere infantulum: nec immunditia matris poterat paucioribus, vel pluribus diebus durare, quam septem. Eadem est ratio de aliis præceptis, ùt videbimus in sequenti objectione.

27. Hinc

27. Hinc patet testimonium Deuteronomii, quod tantopere urgent Adversarii, nihil ad rem facere: nisi velint sic argumentari: *Judæi debebant perfectè, & integrè se velare præcepta Mosaica; ergo Christiani non debent admittere Traditiones Apostolicas, sed soli Scripturæ esse contenti.* Quæ sane consequentia absurda, & ridicula est, ut omnes vident. Ut tamen res fiat clarior, quæro ab Adversariis, an ipsi putent, hoc testimonium pertinere ad solos Judæos, an etiam ad Christianos? si pertinet ad solos Judæos, cur adducitur contra Christianos? aut cur volunt Lutherani, & Calvinistæ, ut nos ad illud servandum obligemur? si etiam pertinet ad Christianos, cur Adversarii non servant præcepta Mosaica? cur non circumcidunt se? cur alias cæremonias legales intermittunt? cur denique sicut contra nos urgent illam particulam: *Non addetis*; non similiter contra se urgent alteram: *Non auferetis*; hic hærent.

Animadversio.

(a) Anti-Becanus hunc fractum malleum reparavit hoc modo: cui nihil debet addi, vel demi, id continet omnia ad salutem necessaria; at Scripturæ Sacræ nihil debet addi, vel demi. *Deut.* 4. 2 & 12. 32. ergo continet omnia, &c. R. 1. Mogunt. nimium probas: quia hinc sequitur, Deuteronomiò omnia ad salutem necessaria contineri. Imò quovis versu Scripturæ Sacræ; quoniam nulli eorum fas est aliquid demere, vel addere. R. 2. Majoris prædicatum ly continet omnia distinguendo sic: continet omnia vel generaliter solùm, vel etiam specialiter, vera est major: ad min. At Sacra Scriptura continet omnia ad salutem necessaria specialiter, falsum est: generaliter, verum est. O mallee redintegrate! ubi distinguendo mansisti? periisti, & hoc Doctor Anti-Becane non prævidisti? Dicunt Catholici: omnia ad salutem necessaria generaliter, confusè, & abstractè, indistinctè contineri, & dici; non specialiter, indivisè, distinctè, & expressè. Contra hoc age Anti-Becane, si agere est animus.

Objectio II.

28. Secunda sumitur ex illo Deut. 12, 32. *Quod tibi præcipio, hoc tantum facio Domino: nec addas quicquam, nec minuas.* Hinc iterum colligunt Adversarii, omnes Traditiones, & præcepta humana

esse irrita, & contemnenda. Quare? Quia hoc tantùm faciendum est, quod DEUS præcepit: ergo quod homines præcipiunt, faciendum non est; non minus inepte quàm supra. *Primò*, quia si omnia præcepta humana sunt irrita, & contemnenda; quid dicemus de Judæis qui accuratè servârunt præceptum de festo Encœniorum quod non erat divinum, sed humanum? Quid de Rechabitis, qui accuratissimè servârunt præceptum Patris sui Jonadab de perpetua abstinentia à vino? *Jerem.* 35. v. 6. Quid de Apostolis, qui in Concilio Hierosolymitano præceperunt abstinentiam à sanguine, & suffocato? *Act.* 15. v. 29. Quid de Paulo, qui distinguit inter sua, & Christi præcepta? 1. *Corinth.* 7. v. 12. Quid de Magistratibus, qui fingunt mandata humana ad conservandam pacem, & justitiam in republica? Quid denique de ipsis Adversariis, qui in Synodis, & conventiculis suis condunt leges, & statuta Ecclesiastica, quæ ab omnibus observari volunt?

29. *Secundò*, sensus illius loci non est ille, quem fingunt Adversarii, sed longè alius; nam sicut in præcedenti testimonio agebatur generatim de præceptis Mosaicis integrè observandis; ità hic agitur speciatim de uno præcepto sacrificii integrè observando. Textus habet: *Quando disperdiderit Dominus DEUS tuus, gentes ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, & habitaveris in terra earum; cave, ne imiteris eas, & requiras cæremonias earum, dicens: sicut coluerunt gentes istæ Deos suos, ità & ego colam. Non facies similiter Domino DEO tuo. Omnes enim abominationes, quas odit Dominus, fecerunt Diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facitò Domino: nec addas quicquam, nec minuas.*

30. Sensus est: quando veneris in terram Palæstinam, ad quam intendis, & obtuleris Domino Deo tuo sacrificium; non imitaberis gentiles, qui falsis Diis offerunt suos filios, & filias per ignem; sed hoc tantùm offeres, quod ego tibi præcipio: nempe, ex animalibus oves, capras, hædos, boves, vitulos, columbas, pal-

res, turtures. Ex fructibus terræ: panem, similam, salem, thus, manipulum spicarum virentium, & triticum. Ex liquoribus: sanguinem, vinum, oleum, aquam. *Hoc tantùm facito*, id est: offerto Domino. (nam FACERE in hoc sensu à Latinis accipi pridem monstratum fuit) *Nec addas quicquam* ex sacrificiis gentilium: *nec minuas* ex eis, quæ jam enumerata sunt.

31. Quid hic concludant Adversarii? non video, nisi sic inferant: Judæi debebant ea tantùm offerre in sacrificium, quæ à Deo erant determinata; ergo Christiani non debent servare præcepta humana, sive civilia, sive Ecclesiastica: *Spectatum admissi risum teneatis amici.* (a)

Animadversio.

(a) Quid hic Anti-Becane? tela fracta salivâ allinunt, & plebæculæ ignaræ rerum gestarum ea uti hastas, & machæras novas, terribilésque ostentant, rupturam eadutria Lini. Textrina Calviniana P. Jodoci Kedd. Mysterium rum manu tegunt, vel fibulis vestiunt Videri potest pro ea infraudis. Authore P. Hieron. Mülmanno, &c.

Objectio III.

32. Tertia sumitur ex illo Galat. 1. v. 8. 9. *Licèt nos aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Et infra: *Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit.* Ergo inquiunt Adversarii, præter Evangelium non licet admittere Traditiones. *Respondeo* 1. Hæc objectio retorqueri potest in Adversarios hoc modo: Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod Apostolus evangelizavit, anathema sit: Adversarii evangelizant aliquid præter id, quod Apostolus evangelizavit, quia oppugnant Traditiones contra id, quod Apostolus dixit: *Tenete Traditiones.* Ergo anathema sunt.

33. *Respondeo* 2. Ex scopo Apostoli æstimandum est, an damnentur Traditiones, nec ne. Scopus Apostoli est hic: Galatæ docti erant à Paulo, cæremonias Legis Mosaicæ abrogatas esse, & neminem posse per hujusmodi cæremonias justificari, sed per fidem in Chri-

ſtum. *cap.* 2. v. 16. Ab hac doctrina fuerunt poſtea abducti per quosdam falſos Apoſtolos, qui docebant: eos non poſſe ſalvari per fidem in Chriſtum, niſi ſimul circumciderentur, & alias cæremonias Moſaicas obſervarent. *cap.* 1. 6. & *cap.* 3. v. 1. & *cap.* 4. v. 9. & 10. 5. v. 1. Contra hujusmodi falſos Apoſtolos agit Paulus, cùm ait: *Si quis euangelizaverit vobis præter id, quod accepiſtis anathema ſit.* q. d. Accepiſtis à me hominem juſtificari per fidem in Chriſtum, non autem per obſervantiam Legis Moſaicæ; ſi quis aliter vos inſtruit, anathema ſit. At hinc non ſequitur, Traditiones Apoſtolicas eſſe rejiciendas, ſed potiùs conſervandas; quia non ſunt præter, aut contra id, quod Paulus euangelizavit Galatis de juſtificatione; ſed potiùs ſunt id, quod ipſe Theſſalonicenſibus euangelizavit, cùm dixit: *Tenete Traditiones quas didiciſtis.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) PRædicantes indefinenter jactant verbum DEI, Biblia, Scripturam, & inter cætera etiam ſententiam, quam hic adclarè Becanus retorquet in ipſos, & exponit; illi nihilominus ut toti Bibliaci fatres videantur, uti uxores eorum Bibliſticæ ſorores, idem cantant, recantant. Ad ſolutiones Catholicorum nihil. Quare? nequeunt. Quàm verò falsè, & vide Scripturam Sacram clament, nihil minus, quam Scripturam prædicando: clarè docet Myſterium Fraudis eôrum à P. Hieronymo Mülman vulgatum.

Objectio IV.

34. QUarta ſumitur ex illo Apocal. 22. v. 18. 19. *Conteſtor omni audienti verba prophetiæ libri hujus: ſi quis apposuerit ad hæc, apponet DEUS ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet DEUS partem ejus de libro vitæ.* Ergo non licet apponere Traditiones. *Reſpondeo.* Hoc teſtimonium condemnat Lutheranos, qui non ſolùm diminuunt de verbis libri prophetiæ hujus, ſed totum librum ſuſpectum habent, nec eum pro Canonico, ſed pro apocrypho agnoſcunt; non tamen condemnat Traditiones, quia non prohibet, ne præter prophetiam Apocalypticam admittatur aliquid aliud

aliud (alioqui non liceret addere prophetias Isaiæ, Jeremiæ, & aliorum Prophetarum veteris Testamenti. nec item Evangelia, Epistolas, Symbolum fidei) sed solùm prohibet, ne verba prophetiæ Apocalypticæ ab aliquo depraventur, quod duobus modis fieri posse insinuat. *Primò*, additione; ut si quis apponat aliquid ad prophetiam Apocalypticam, quasi pars illius sit, quæ revera non est. *Secundò*, diminutione; ut si aliquid detrahat, quasi ad illam non pertineat, quod revera pertinet. Neutrum faciunt Catholici.

35. Exemplò rem declarabo: Prædicit Joannes *cap.* 11. fore aliquando, ut veniant duo Prophetæ *amicti saccis, qui prophetabunt diebus 1260. & habebunt potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum, & potestatem convertendi aquas in sanguinem, &c.* Ad hanc prophetiam nihil addunt Catholici, quod ad eam non pertineat, nec auferunt aliquid, quod ad eam pertineat; sed relinquunt integram, sicut à Joanne perscripta est. At contra faciunt Adversarii, qui dicunt hos duos Prophetas fuisse Lutherum, & Calvinum. Nam qui hoc dicunt, necessariò diminuunt de verbis prophetiæ hujus; cùm constet Lutherum, & Calvinum non fuisse *amictos saccis* nec habuisse *potestatem claudendi cœlum, ne plueret.* Et quæ ibidem sequuntur.

Objectio V.

36. Quinta sumitur ex illo 2. Tim. 3. v. 16. *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo DEI ad omne opus bonum instructus.* Ex quo loco dupliciter argumentantur Adversarii. Aliqui sic: Omnis Scriptura est utilis ad docendum, & arguendum; ergo supervacaneæ sunt Traditiones. Perinde, ac si dicas: Omnis cibus est utilis ad nutriendum; ergo supervacaneus est potus. Vel: Omnis eleemosyna est utilis ad salutem. *Luc.* 11. v. 41. & *Daniel.* 4. v. 24. Ergo supervacanea Sacramenta. Miseret me horum hominum.

37. Alii sic: Omnis Scriptura est utilis, id est, sufficiens; ergo supervacaneæ Traditiones. Sed quæ hæc interpretatio est? an idem sunt, utilem esse, & sufficientem esse? Si idem sunt? jam illud 1. Timoth. 4. v. 8. *Pietas ad omnia utilis est*, licebit sic interpretari: Pietas ad omnia sufficiens est; ergo reliqua omnia supervacanea sunt. Et similiter illud 2. Timoth. 4. v. 11. *Marcum assume, & adhuc tecum: est enim mihi utilis ad ministerium*; id est, sufficiens; ergo Timotheus, Titus, Onesimus, & alii supervacanei sunt. Quis non videt, si hæc licentia interpretandi Scripturam semel admittatur, totam corrumpi, & adulterari posse?

38. Sed ut clariùs res ipsa percipiatur, textus Apostoli considerandus est. Igitur Apostolus in citato capite horratur Timotheum Episcopum, ut suos subditos instruat in fide, & bonis operibus, & redarguat Adversarios, qui *corrupti mente, & reprobi circa fidem, resistunt veritati.* Et ut ostendat eum id posse præstare, subdit: *Tu verò permane in iis, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens, à quo didiceris: Et quia ab infantiâ tua sacras literas nôsti quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in* Christo JESU. *Omnis enim Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, &c.* Ubi per sacras literas, quas ait Timotheum ab infantia noviſſe, intelligit Scripturam veteris Testamenti. Nam eo tempore, quo Timotheus erat infans, nondum exstabat Scriptura novi Testamenti.

39. Apostolus ergo, in illo textu, sic argumentatur: Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendos subditos, & redarguendos Adversarios. At Scriptura veteris Testamenti, quam ab infantia didicisti, est divinitus inspirata; ergo est utilis ad docendos subditos, & redarguendos Adversarios. Cùm ergo cognitione illius Scripturæ instructus sis, magnum ex ea præsidium habes ad præstandum, quod dixi.

40. Ex eodem principio licebit sic concludere: Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. At Scriptura novi Testamenti est divinitus inspirata; ergo est utilis ad docendum, &

argu-

arguendum. Qui ergo cognitione hujus Scripturæ instructus est, magnum ex ea præsidium habet ad utrumque præstandum.

41. Porrò ex utroque discursu patet: has tres propositiones veras esse secundùm Apostolum. 1. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. 2. Scriptura veteris Testamenti utilis est ad docendum & arguendum. 3. Scriptura novi Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. Sicut ergo non equitur: Scriptura veteris Testamenti utilis est; ergo Scriptura novi Testamenti est supervacanea. Nec contra: Scriptura novi Testamenti est utilis; ergo Scriptura veteris Testamenti est supervacanea. Sic etiam non sequitur: utraque Scriptura est utilis; ergo Traditio est supervacanea. Alioqui supervacaneum esset, quod dicit Apostolus: *Tenete Traditiones.* (a)

Animadversio.

(a) Hæc objectio est Achilles hæreticorum; itaque eum sæpe peremptum resuscitant cum Anti-Becano, & vestiunt. Quomodo? vide sic: Quod ad omnes Sacri Ministerii functiones est utile, ut sit homo DEI perfectus, & ad omne opus bonum perfectè instructus, id continet omnia ad salutem necessaria; atqui Scriptura Sacra ad omnia est utilis, teste 2. *Timoth.* 3. *v.* 16. ergo continet omnia ad salutem necessaria. Ecce ibi est vestitus Achilles, repositus à Prædicantibus in curru suo, vicant medium. Ajunt uti ante: Scriptura Sacra est utilis generaliter, confusè, indistinctè ad omnia ista, conc. Nondum audis? Specialiter, distinctè, individualiter, neg. Nec hoc audis? contra hoc age, nec recanta toties cantata, & protrita; quasi novam musicam, nisi Minister fraudis velis audire. Sed adhuc habet alia arma Anti-Becanus. Quæ? videamus ista. 1. In quo habemus vitam, hoc continet omnia ad salutem necessaria; at in Scriptura Sacra habemus vitam æternam. Joan. 5. v. 39. *Scrutamini &c.* ergo. Quid hic Catholici faciant? Scrutentur, textum legant, & non credant citanti Scripturam prædicanti. Quid igitur ait? scilicet, Christum dixisse Judæis: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere.* Vides Catholice, qui hoc putaverint? Video. Videsne, etiam, qui illos sequantur? adverto quoad hoc. Adverto etiam quoad alterum. Ibid. v. 40. *Et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Verissime: dum Scripturas de Christo scrutantur sinè humilitate Christi, Christum ipsum superbè prædunt. Audiant

S. Augustt. ad illa S. Joan. verba commentantem: *Veni mecum* (Anti-Becane) *si vis, super petram; & noli mihi esse velle pro petra.* 2. Ait Anti-Becanus: quo omnia dogmata fidei confirmari, & hæretici confutari debent, ùt regulâ fidei, id continet omnem veritatem; Scriptura Sacra talis est; ergo. Respondent Catholici, ùt ante distinguendo: continet omnem veritatem specialiter, & distinctè, neg. Generaliter, & confusè, conc. Et sic evanescit terrificus iste syllogismus. Mogunrini id satis pulchrè declarant, ostendentes: ne quidem mysterii maximi in essentia unitatem, in Personis Trinitatem ex solis Scripturis sine Traditione distinctè posse probari. Tenta, si ausis; sed citiùs Turca evades cum illis Prædicantibus, de quibus Schola Jesuitica pag. 102. 103. &c. quàm ex sola Scriptura id demonstres.

3. At Traditiones sunt incertæ, ait Anti-Becanus: R. Catholicus, si de qualitate hoc ais, falsum dicis, Apostolicæ patrem cum Scriptura Sacra certitudinem habent; quia ab eadem authoritate ortæ sunt. Si de numero, ignorantiam tuam ipse fateris; Ecclesia Christi non ignorat, quot habeat Traditiones. De catalogo per Becanum tibi texto conveni priùs; de cæteris erudieris in Schola Jesuitarum, cum Hulsio Wesaliæ Prædicante.

4. Non potest populo constare, quæ sit vera Traditio. R. Catholicus: *Si difficile, & ambiguum apud te judicium perspexeris, &c. surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus DEUS tuus,* (olim Hierosolymam, nunc Romam) *veniesque ad Sacerdotes Levitici generis* (tunc, nunc secundùm Ordinem Melchisedech) *& Judicem, qui fuerit illo tempore* (nunc Clementem XII.) *quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies, quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino DEO tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille, &c.* Ecce emplastrum universale, amplum, aptum omnem ignorantiam sanare. *Deut. 17. v. 9.* &c. utere, sanus eris, probatum est.

Objectio VI.

42. SExta sumitur ex illo Matth. 15. v. 6. *Irritum fecistis mandatum DEI propter Traditionem vestram.* Ex Coloss. 2. v. 8. *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam secundùm Traditionem hominum.* Et 1. Petr. 1. v. 18. *Redempti estis de vana vestra conversatione paternæ Traditionis.* Hinc colligunt Adversarii, omnes Traditiones á Christo,

&

& Apostolis damnatas esse. At non rectè: nam Christus, & Apostoli solùm loquuntur, vel de Traditionibus Judæorum, quibus Pharisæi malè utebantur, ùt suprà explicatum est: vel de Traditionibus gentilium, quæ fidei Christianæ repugnabant. At tales non sunt, quas hoc loco nos defendimus. Nos defendimus divinas, & Apostolicas, quæ suprà enumeratæ sunt.

Animadversio.

(a) Anti-Becanus sit nihilominus, Traditiones admittere falsitatem. Catholicus de ab Ecclesia approbatis, negat; de aliis non approbatis, concedit. Quid lucri fecisti? Si hoc scisti, cur tibimet non respondisti? si ignorabas tantillam rem, Magistri, & Doctoris nomen quomodo tueberis? At res non scriptæ non possunt conservari per multa sæcula, ait Anti-Becanus. O grave dictum! ubi scriptum est? quomodo oporteat cochlear ad os deducere, ut edas, & talia innumera? & numquid? filii Adam didicêre esum tot sæculis? & numquid cœlum interiisset, si nemo de cœlo scripsisset? quid videtur? magna vecordia in Prædicante, qui callens Scripturas, nescit Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, ei Spiritum Sanctum docentem omnem veritatem, imò ipsum Christum illi adesse usque ad consummationem. Sed pergamus nunc Becanum audire.

Caput III.

De Ecclesia.

Ecclesia Christi, ut dicam *cap.* 5. est Judex controversiarum fidei, ac religionis. Sed non potest esse sufficiens Judex, nisi habeat tres conditiones. 1. Ut sit visibilis; nam si esset invisibilis, non posset nobiscum visibiliter agere, & nostras controversias viva voce dirimere. 2. Ut sit infallibilis; nam si esset fallibilis, posset errare in dirimendis fidei controversiis, ac proinde nunquam essemus tuti in fide. 3. Ut sit nota; nam si esset incognita, non possemus ad ipsam, tanquam ad Judicem confugere. Igitur hæ tres conditiones hoc ordine explicandæ sunt: 1. Ecclesiam Christi esse visi-

bilem. 2. Unam, sanctam, Catholicam, Apostolicam, Sponsam Christi, Domum DEI, Columnam, & firmamentum veritatis. 3. Extra illam neminem salvari posse. 4. Eandem in fide non posse deficere, aut errare, ac proinde securos esse, qui illius sententiam sequuntur. 5. Hanc visibilem Christi Ecclesiam non esse aliam, quàm Romanam, seu Pontificiam, quæ toto orbe diffusa est.

ANIMADVERSIO.

ANti Becano methodus prædicta non placet. Quare? quia Becanus nimis laxè agit de Ecclesia, & nimis strictè. Itane? Ità ait Prædicans: qua ratione? id ipse dicat, nec dicit, nec scit; puto: acu tangeret veritatem, qui diceret, Anti-Becanum affectu agere, non intellectu; ex quo etiam Becanum identidem vocat Sophistam ipse Sophistarum alpha; nam rationem ejus nominis in Becano nullam invenit, in se copiosam, ùt videbimus: quam ut Becani Lector agnoscat sciendum est: Calvinistas modernos duas in mente finxisse Ecclesias: unam visibilem, defectibilem; alteram invisibilem, & stabilem: ex quarum una in alteram, ùt libet, desiliunt, uti ranæ, terris æquè, atque aquis assuetæ.

CONCLUSIO I.

Ecclesia Christi in terris visibilis, & conspicua est.

1. HAnc concedunt præcipui Adversarii, præsertim Calvinus *lib. 4. Instit. c. 1. §. 2.* ubi ex professo disputat de Ecclesia visibili; & Philippus Melanchthon in Examine ordinandorum, titulô de Ecclesia, ubi sic ait: *Ecclesia visibilis in hac vita est cœtus visibilis amplectentium incorruptam Evangelii doctrinam, & rectè utentium Sacramentis, in quo cœtu Filius DEI efficax est, & multos regenerat ad vitam æternam.*

2. Et res certa est: *Primò:* quia illa Ecclesia necessariò visibilis est, in qua Episcopi, & Pastores visibiliter debent gubernare suos subditos, visibiliter docere, hortari, Sacramenta administrare, peccantes corripere, contumaces ab aliorum communione separare. Et viciissim, ubi subditi debent agnoscere suos Pastores, eorum monitis obtemperare, instructionem, & Sacramenta

ta ab eis percipere. At hæc omnia fiunt in vera Christi Ecclesia; ergo vera Christi Ecclesia necessariò visibilis est. Minor patet ex Scripturis. Matth. 18. v. 17. *Dic Ecclesiæ, si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Et Act. 20 v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI.* Et Hebr. 13. v. 17. *Obedite Prælatis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Et alibi.

3. *Secundò*: illa Ecclesia necessariò est visibilis, in qua publicè indicuntur, & celebrantur Concilia, sanciuntur Canones, dirimuntur controversiæ de fide, ac religione. Hæc omnia fiunt in vera Christi Ecclesia; nam Apostoli indixerunt Concilium Hierosolymitanum, in quo hæc constitutio facta est: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, sanguine, & suffocato.* Act. 15. v. 28. 29. Et post tempora Apostolorum celebrata sunt Concilia Generalia: Nicœnum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, quæ etiam ab Adversariis, tanquam legitima admittuntur.

4. *Tertio*: Christus in Evangelio comparat Ecclesiam suam sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti; comparat convivio nuptiali, ad quod boni, & mali vocati sunt; comparat decem virginibus, quarum quinque prudentes sunt, quinque fatuæ; comparat ovili, in quo reperiuntur oves, & hædi. Hæc non possunt intelligi nisi de Ecclesia visibili; nam Adversarii, qui agnoscunt duas Ecclesias, unam visibilem, alteram invisibilem, sic eas inter se distinguunt: quòd in hac sint soli prædestinati, in altera boni, & mali permixti. At in Ecclesia, de qua Christus loquitur in supradictis parabolis, sint boni, & mali permixti; ergo loquitur de Ecclesia visibili: loquitur autem de vera Ecclesia: Vera igitur Ecclesia visibilis est.

5. *Quartò*: Idem à Propheta prædictum est: Psal. 18. v. 6. *In sole posuit tabernaculum suum*, id est: ùt

ibi-

ibidem explicat Augustinus: *In manifestatione posuit Ecclesiam suam, non in occulto.* Et Epist. 166. ad Donatistas: *Ipsa est Ecclesia in sole posita, id est, in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ.* Eodem spectat illud Christi, Matth. 5. v. 15. 16. *Non potest civitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponant eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Ubi per civitatem, quæ abscondi non potest, & per lucernam, quæ omnibus lucet, intelligitur Ecclesia Christi. Unde idem Augustinus in libro de unitate Ecclesiæ cap. 16. *Non est,* inquit, *operta Ecclesia, quia non est sub modio, sed supra candelabrum. Et de illa dictum est: Non potest civitas abscondi supra montem posita. Sed Donatistis velut operta est, qui audiunt tam lucida, & manifesta testimonia, quæ illam toto orbe demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere.* Et Epist. 170. ad Severinum: *Facile tibi est attendere, & videre civitatem super montem constitutam.*

6. *Quinto*: Idem constat ex Symbolo fidei, ubi sic dicimus: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Quod de visibili Ecclesia intelligendum esse, non solùm docent Catholici, sed etiam multi ex Adversariis, præsertim Calvinus *lib. 4. cap. 1. §. 2.* & Melanchthon locô supra citatô. Itaque dari Ecclesiam visibilem, est articulus fidei secundùm Adversarios. Et rectè: nam licèt externis oculis videamus multitudinem eorum hominum, ex quibus conflata est Ecclesia visibilis, tamen quòd in ea multitudine sit vera doctrina Christi, & Apostolorum, hoc non videmus, sed credimus. Unde visibilis Ecclesia, partim cadit sub externos oculos, partim sub internam fidem. Externis oculis videmus homines, qui in Ecclesia sunt: interna fide credimus, veram Christi doctrinam apud eos tradi, & conservari.

7. Hinc solvitur vulgare illud sophisma: Quod fide credimus, non est visibile; Ecclesiam fide credimus; ergo Ecclesia non est visibilis; nam major propositio sic debet intelligi: quod fide credimus, non est visibile ex ea parte, qua sub fidem cadit; tametsi possit esse visi-

visibile ex alia parte, qua sub fidem non cadit. Hujus rei varia exstant exempla: Apostoli in Christo videbant humanitatem, credebant divinitatem. In Baptismo videmus externam aquam, & ablutionem; credimus internam vim regenerandi, & peccata abluendi. In Codice Bibliorum videmus chartam, Scripturam, & Codicem ipsum; credimus, quod in eo continetur, esse verbum DEI. Idem dico de Ecclesia: Est aliquid in ea, quo credimus: est aliquid, quod videmus. Credimus veram esse doctrinam, quæ in Ecclesia traditur. Videmus homines, externos ritus, & Sacramenta, quæ in Ecclesia sunt; vel materiale videmus, formam internam non videmus.

8. Accedit consensus Patrum. Omnes, qui de hac re ex professo scribunt, Ecclesiam visibilem esse affirmant. August. (ut omittam testimonia ipsius suprà citata) Epist. 166. ad Donatistas sic habet: *In Scripturis didicimus Christum: in Scripturis didicimus Ecclesiam. Has Scripturas communiter habemus: quare non in eis Christum, & Ecclesiam communiter retinemus?* Et post multa: *Ecce Scripturæ communes: ecce ubi novimus Christus, ubi novimus Ecclesiam: si Christum ipsum tenetis, ipsam Ecclesiam quare non tenetis? si in ipsum Christum, quem legitis, & non videtis, tamen propter Scripturarum veritatem creditis; quare Ecclesiam negatis, quam & legitis, & videtis?*

9. Et ne longus sim in enumerandis aliis Patribus, omnes illi supponunt Ecclesiam esse visibilem, qui recensent ordine Successores Petri in gubernatione Ecclesiæ; ùt Irenæus, Optatus, Augustinus, Epiphanius, & Eusebius Cæsariensis. Omnes item, qui fatentur ex Evangelio, bonos, & malos in Ecclesia permixtos esse; qui agnoscunt potestatem solvendi, ligandi, excommunicandi, quæ nisi in Ecclesia visibili exerceri non potest. Denique, qui asserunt Ecclesiam sinè prædicatione Evangelii, & Sacramentorum administratione, consistere non posse. Nec puto quemquam esse, qui hæc neget, si intelligat.

10. Conabor tamen clariùs explicare: Ac primùm quæro: an Respublica Veneta, vel civitas Viennensis in Austria sit visibilis, nec ne? Omnes opinor visibilem esse concedunt. At eadem est ratio de Ecclesia, quod sic ostendo: Tria spectari possunt in Ecclesia. 1. Multitudo, seu collectio eorum hominum, qui sunt in Ecclesia. 2. Externum regimen, quo Prælati Ecclesiæ gubernant suos subditos, docendo hortando, judicando, puniendo. Sacramenta administrando. 3. Interna fides, & charitas, quâ inter se utuntur. Eadem spectari possunt in Republ. *Veneta, vel Civitate Viennensi.* 1. Multitudo, seu collectio eorum hominum, qui in Republ. vel civitate sunt. 2. Externum regimen, quo Magistratus politicus gubernat suos subditos. 3. Interna affectio, quâ isti inter se utuntur. Duo priora, tam in Ecclesia, quam in Republ. vel civitate sunt visibilia. Tertium utrobique est invisibile. Sicut enim externis oculis non possumus videre, an Christiani, qui in Ecclesia sunt, habeant internam fidem, & charitatem, sed propter externam fidei professionem id credo: sic etiam res habet in Republ. vel civitate. Video cives, qui in ea sunt; video externam politiam, & gubernationem; sed non video internum affectum, quem quisque habet, aut habere debet. Si ergo, eo non obstante, nihilominus civitas, vel Respubl. verè dicitur esse visibilis; cur idem de Ecclesia dici non possit? nihil certiùs. Hinc facilè diluuntur cavillationes, quæ objici solent. (b)

ANIMADVERSIO.

(b) ANti-Becanus sciens, quantum præfidii habeant in sua duplici Ecclesia ad saltandum, vel ambulandum; & virum, beçanum unam, eámque visibilem efficaciter probare, furiosè agit. Præscribit Becano, quòd debeat probare, Ecclesiam nullo modo esse invisibilem. O Alecto! non hoc debet; secundum quid invisibilis est, nónne audisti num. 10. dicentem: quòd fides, spes, charitas fidelium Ecclesiæ est invisibilis? 2. Becanum ad examen vocat: Quomodo Ecclesia Christi sit visibilis? tota, an pars? jam dixerat Becanus satis; nisi velles eum calvinizare, non faciet. 3. Dubitat de veritate majoris syllogismi, num. 2. positi, non sinè suspicione eversæ mentis, cùm palpabiliter sit verâ. 4. Ait: officia à Becano recensita num. 2. per-

pertinere ad particulares Ecclesias, quæ tamen ad omnem perspicuè spectant. 5. Ait: 4. terminos esse in syllogismo eodem, sed invenire ipse nescit. Ecce ità delirat, qui veritatem declinat. Verè in malevolam animam non intrat sapientia, &c.

CONCLUSIO II.

Hæc visibilis Ecclesia est una, sancta, Catholica, Apostolica, Sponsa Christi, Domus DEI, Columna, & firmamentum veritatis.

11. HAnc etiam admittit Calvinus locô citatô. Et meritò; nam Scripturæ, Symbola fidei, & Patres passim ita docent. Dicitur autem Ecclesia *una*, propter unionem, & consensum eorum, qui in Ecclesia sunt. Omnes enim unam, eandêmque fidem profitentur, juxta illud Apostoli Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Et qui recedunt ab hac fidei unitate, propriè Sectarii, & Hæretici appellantur. Itaque ad eam conservandam sæpè hortatur nos idem Apostolus, præsertim Rom. 16. v. 17. *Rogo vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Et 1. Corinth. 1. v. 10. *Obsecro vos fratres, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Et Hebr. 13. v. 9. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* (c)

ANIMADVERSIO.

(c) ANti-Becanus nihil solidi habuit, quod unitati Ecclesiæ opponeret, & quô suam dualitatem mundo ostenderet. Est enim dualitas ista tam ficta, quàm fictum est duo ora habere Anti-Becanum; unum, quo aliquando loquitur verum, & alterum, quo frequenter falsum.

12. Dicitur *Sancta*, ob has causas: *Primò:* quia nemo in eam ingreditur, nisi per Baptismum ablutus, & sanctificatus. 1. Cor. 6. v. 11. *Hæc quidem fuistis, sed abluti, sed sanctificati estis. Secundò:* Quia omnia ipsius instituta, cæremoniæ, Sacramenta, & doctrina ad sanctitatem ordinantur. Eò enim spectant, ut vel sancti efficiamur, vel in sanctitate crescamus, & conservemur.

Ter-

Tertiò: quia extra illam nulla potest esse sanctitas. *Quartò*: quia Christus, qui est Caput, & Sponsus Ecclesiæ, est Sanctus Sanctorum. Addit Calvin. *lib.* 4. *Inst. c.* 1. §. 17. vocari Sanctam, quia quotidie proficit in sanctitate, & ad metam sanctitatis aspirat. Nec obstat, quòd multi mali sint in Ecclesia. Potest nihilominus vocari Sancta, tum propter rationes allatas, tum etiam, quia multi in ea sancti sunt. (d)

ANIMADVERSIO.

(d) NEc contra sanctitatem Ecclesiæ potuit Anti-Becanus rationabile aliquid afferre; præsertim cùm Calviniste se faciliùs canonizent, & in SS. numero collocent, quàm Catholici. Hi enim multo vitæ examine utuntur; isti sic se natos, imò ab æterno prædestinatione tales esse jactant; nam omnia sua, & ipsorum scelera tegunt Christi meritis, quibus Hierosolymæ olim positis hodie ipsi confimiliter sancti sunt, ac Christus Dominus. Ità sentiunt, docent, & credere tenentur, nisi crediderint ità, non censentur fideles. Videri potest Catechismus reformatus, S. Heidelbergensis Ursini.

13. Dicitur *Catholica*, seu universalis, tribus de causis. *Primò*: Ratione loci, quia per universum orbem diffusa est, Marc. 16. 15. *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Secundò*, Ratione temporis, quia semper durabit, Dan. 2. v. 44. *Suscitabit Dominus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur. Tertiò*, Ratione hominum salvandorum, quia quotquot salvantur, in visibili Ecclesia salvantur, & nullus extra eam salvari potest. (infra concl. sequenti) Hinc patet discrimen inter Ecclesiam Christi, & Synagogam Judæorum. Hæc enim nullo istorum modorum fuit Catholica, seu universalis. Non primò, quia non fuit diffusa per totum orbem; sed per solam Palæstinam. Nec secundò, quia non duravit, nisi certo tempore, nempe usque ad mortem Christi. Nec tertiò, quia poterant salvari homines extra Synagogam, ùt Ninivitæ, & alii. (e)

ANIMADVERSIO.

(e) ANti-Becanò nomen Catholicum est hoc loco sudes in oculis, unguis in ulcere, &c. & qui initiò sui Anti Becanismi aucupabatur nomen Catholici, hic illud oblitus

sui

i opugnat; quomodo verò? Symbolo Apostolico mentitur ab postolis non esse appositum, aut ipsos apponendo errâsse. Quî oc? quia Apostolorum tempore nondum erat Catholica Eccle-a; & quare non? nondum toto orbe diffusa. Ecce acumen, ô tollitur medius Articulus Fidei de Ecclesia. Eodem si pergat, llet integrum illum *Carnis Resurrectionem*. Quare? tempore postolorum nondum erat, nec adhuc est. Hanc sequelam acu-m non vidit Anti-Becanus, Moguntini viderunt acutiùs ipsô. u Catholice Lector definitionem Catholici nominis vide Ani-adversione 1. ubi demonstratum invenies ex Rom. 1. v. 8. quod mpore Apostolorum jam Romana Fides annuntiabatur in uni-erso mundo contra Prædicantes. Itaque Anti-Becanus est me-rò suspectus de Christianæ fidei eversione; cùm tam patenter postolorum Symbolum oppugnet, ac fortè Atheismi, vel Maho-nethismi, quem Catholici pridem timent à Calvinianis Prædi-antibus inducendum. Hîc Professor certè palàm ostendit viam, x est in propinqua dispositione cum suis sociis. Videatur Schola esuitica pag. 102 &c. Utinam Prædicans Actus Apostolorum cap. 2. considerâsset, invenisset jam ipso die Pentecostes Eccle-siam Christi factam esse Catholicam, & mansisse exinde usque modò, & mansuram ad consummationem.

14. Dicitur *Apostolica*, *Primò*: quia in Apostolis initium habuit. *Secundò*: quia ab Apostolis per orbem terrarum propagata est, Rom. 10. v. 18. *In omnem ter-ram exivit sonus eorum*. *Tertiò*: quia sequitur doctri-nam Apostolorum. Ad Gal. 1. v. 8. *Licet nos, aut An-gelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quòd evangeli-zavimus vobis, anathema sit.* Denique: quia retinet ju-risdictionem semper per successionem Episcoporum ab Apostolis. Vide Tertullianum lib. de præscriptionibus adversùs hæreticos *cap.* 20. & duobus sequentibus. (f)

Animadversio.

(f) Æquè Anti-Becanum vexat nomen Ecclesiæ Apostoli-cum, atque Catholicum. Quare? quia conscius est sibi, & familiæ suæ, quòd non sit Apostolica; & quare non? quia ab Apostolis legitimâ spiritûs consanguinitate non descendit. Et cur non? Patrem, & Matrem spiritualem non habet. Quare non? negavit Ecclesiam Catholicam, uti jam au-divimus; non necessariò esse Apostolicam; etiam dilertè ait. Jam verò sententia est Cypr. Augustt. infra citanda: Non habet DEUM Patrem, qui Ecclesiam non vult habere Matrem. At Ano-ti-Becanus utitur scriptis Apostolicis. Ità est: sed non satis hoc est; usu litterarum familiæ alicujus non continuò in genus,

& familiam eam adscisceris; fures eas sublegere possunt, & latrones rapere, non tamen ideò genus eorum, quorum litteras sibi rapuerunt. Ostendat Anti-Becanus suam adoptionem, vel nativitatem in Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia; & credemus esse in ea natam; ostendat in ea professionem, & ostendat ab eadem Ecclesia commissionem muneris alicujus sibi delegati; & credemus eum legitimè munus in ea administrare; hac commissione non probata, non est Prædicans ullus Apostolicus, nec Christi missus, sed aliunde irrepens, vel ascendens spiritualis fur, & spiritualis latro. At Prædicantes vocati sunt à Magistratu pagi, vel civitatis, aut à Synodo Prædicantium, aut à Consistorio, aut à populo ad concionandi munus. Nihil hoc est; nec singuli isti, nec simul habent potestatem à Christo constituendi missos Christi, nisi eam legitimè à temporibus Apostolorum sibi per manus traditam evidenter sciant, & probent.

Vide XII lepidos saltus VIII. Prædicantium, quos circa P. Jodoci Kedd Speculum Religionis desultârunt. Imò ipsorum Apollonianorum in Zelandia, & Vedelianorum in Frisia Prædicantium contra seipsos schismatica, ac acerbissima scripta edita his annis in causa vocationis suæ, cùm Vedeliani in Magistratum Politicum, Apolloniani in DEUM solum suam Ecclesiasticam potestatem reducunt. Similis viget, florétque in Anglia inter Independentes, & Presbyterianos. Hunc igitur idium declinare volens Anti-Becanus, negavit Ecclesiam esse Apostolicam, sed in caput suum.

15. Dicitur *Sponsa Christi*, quia Christus indissolubili vinculô eam sibi conjunxit, Oseæ 2. v. 19. *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Et Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico: in Christo, & Ecclesia.* Habet autem hæc Sponsa tria privilegia. 1. quòd sit fœcunda. 2. quòd semper virgo. 3. quòd ex latere Sponsi progenita. Quæ tria simul sumpta nulli unquam Sponsæ obtigerunt. B. MARIA, Josephi Sponsa, fuit quidem fœcunda, & semper Virgo; non tamen è latere sui Sponsi progenita. Eva è contrario fuit ex latere Adami procreata, & fœcunda; non tamen semper Virgo. At Ecclesia, Christi Sponsa, omnia simul nacta est. Ac primò: quòd fœcunda sit, patet ex illo Galat. 4. v. 31. *Non sumus ancillæ filii, sed liberæ.* Quòd virgo, ex illo 2. Corinth. 11. 2. *Despondi vos uni viro Virginem castam exhibere Christo.* Quòd ex latere Christi,

sti, colligunt plerique ex illo Joan. 19. v. 34. *Unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit sanguis, & aqua.* Quomodo autem id intelligendum sit, dictum est alibi.

16. Dicitur *Domus DEI*, quia tametsi Deus ubique sit, ùt ipsemet fatetur apud Jeremiam c. 23. v. 24. *Cælum & terram ego impleo*: tamen peculiari modò habitat in Ecclesia, tanquam in domo sua propter specialem assistentiam, & gubernationem, ùt *Concil.* 5. explicandum est. Hanc Domum ipse sibi ædificavit supra firmam petram, ut nunquam ruitura sit. *Matth.* 16. *v.* 18. In hac habet dispensatorem familiæ suæ. *Luc.* 12. *v.* 42. In hac generat filios per Baptismum, instruit per prædicationem Evangelii, nutrit per Eucharistiam, sanat per Pœnitentiam, & Unctionem. In hac habet vasa omnis generis, aurea, & argentea, lignea, & fictilia. 1. *Timoth.* 2. *v.* 20. In hac celebrat convivium nuptiale. *Matth.* 22. *v.* 2. Denique extra hanc neminem salvum esse vult, ùt paulò pòst videbimus.

17. Dicitur *Columna, & firmamentum veritatis*, quia est columna firma, & stabilis, quæ a veritate deflectere non potest; & sua firmitate, ac stabilitate sustentat suos filios, ne à veritate aberrent. Adversarii paulò aliter explicant. Ajunt: Ecclesiam dici columnam, & firmamentum veritatis; vel, quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, quam in Ecclesia, ùt vult Beza in Commantario: vel, quia Ecclesia est fida custos veritatis Dei, ùt interpretatur Calvinus *lib.* 4. *Instit. c.* 1. *§.* 10. Vel; ùt loquitur in Commentario: *Quia veritatem præconiò suò celebrat: quia puram, & sinceram retinet; quia ad posteros transmittit*; vel denique, ùt loquitur in cap. 43. Isaiæ v. 10. *Quia veritatem tuetur, & propagat; ut à posteris in omne avum colatur.* Hæc omnia fervient nobis pro 5. Conclusione.

CONCLUSIO III.

Extra hanc visibilem Ecclesiam nemo potest salvari.

18. ITa passim docent Patres: Augustinus lib. de Unitate Ecclesiæ c. 15. *Ad ipsam vero salutem*, inquit, *ad vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum, nemo poterit. nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia.* Et Epistol. 10. ad Bonifacium Comitem, sub finem: *Ecclesia Catholica sola est corpus Christi, cujus ille caput est, Salvator corporis sui. Extra hoc corpus neminem vivificat Spiritus Sanctus.* Et paulò pòst: *Non habent itaque Spiritum Sanctum, qui sunt extra Ecclesiam.* Et Epist. 125. ad Donatistas: *Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quòd à Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira DEI manet super eum.* Et S. Gregorius lib. 14. Moralium c. 2. *Sancta universalis Ecclesia prædicat, salvari veraciter, nisi intra se, non posse, asserens: quòd omnes, qui extra ipsam sunt, minimè salventur.*

19. Consentiunt Adversarii. Calvinus lib. 4. c. 1. §. 4. *Verùm*, inquit, *quia non de visibili Ecclesia disserere propositum est, discamus vel uno Matris elogio, quàm utilis sit nobis ejus cognitio, imò necessaria: quando non alius est in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat in utero, nisi pariat, nisi alat suis uberibus; denique sub custodia, & gubernatione sua nos tueatur, donec exuti carne mortali similes erimus Angelis.* Et paulò pòst: *Extra ejus gremium nulla est speranda peccatorum remissio, nulla salus.* Et rursum §. 12. *Tria*, inquit, *hic nobis observanda sunt. Primùm quantalibet sanctitate polleant filii DEI, hac tamen conditione semper esse, quamdiu in mortali corpore habitant, ut sinè peccatorum remissione consistere nequeant coram DEO. Deinde hoc beneficium sic esse Ecclesiæ proprium, ut non aliter eo fruamur, quàm si permaneamus in illius communione. Tertiò, per Ecclesiæ Ministros, & Pastores nobis dispensari, vel Evangelii prædicatione, vel Sacramentorum administratione.* 20.

20. Et Philippus Melanchthon in Examine ordinandorum, titulô de Ecclesia: *Non loquimur*, inquit, *de Ecclesia, ut de idea Platonicâ, sed monstramus Ecclesiam juxta dictum: Dic Ecclesiæ; hìc necesse est intelligi visibilem Ecclesiam.* Et mox quærit: an necesse sit, singulos homines salvandos fieri cives hujus Ecclesiæ visibilis? Et respondet his verbis: *Prorsus necesse est.*

21. Ejus rei variæ assignantur causæ ab Augustino *serm.* 181. *de Tempore.* *Prima*, quia in sola Ecclesia immolatur hostia Redemptoris. *Altera*, in sola vinea laborantes mercedem denarii accipiunt. *Tertia*, omnes, qui extra arcam Noë (figuram Ecclesiæ) fuerunt, diluviô exstincti sunt. *Quarta*, membrum quod non manet in corpore, vitam habere non potest. *Quinta*, ramus præcisus ab arbore non potest germinare. *Sexta*, vivus à fonte separatus arescit. Alii hanc addunt: Christus est Sponsus Ecclesiæ; at Christus non est adulter, nec generat filios ex adultera; ergo non generat filios, nisi ex Sponsa sua Ecclesia: nemo ergo filius Christi est, nisi Matrem agnoscat Ecclesiam. Huc spectat Cyprianus in lib. de Unitate Ecclesiæ: cùm ait: *Non habet DEUM Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem.* Et Augustin. lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 13. *Si quis absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum. Nec habebit DEUM Patrem, qui Ecclesiam noluit habere Matrem.*

22. Eodem pertinet vaticinium Isaiæ cap. 60. v. 11. *Aperiuntur portæ tuæ jugiter, die, ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim, & regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Quibus verbis duo prædicit: Unum: quòd Ecclesia Christi futura sit visibilis, quæ pateat omnibus gentibus, si velint intrare. Alterum: quòd omnes sint perituri, qui eam ingressi non fuerint. (g)

Animadversio.

(g) Anti-Becanis non placet assertio ista: Extra Ecclesiam non posse quemquam salvari. Et quare non placet? Quia igitur probant isti fictionem suam? Sic ferè: Plato nactus Scri-

puram Sacram legit, & compungitur, & ingemiscit: imò aliquis de genere ejus ait: Ens Entium miserere mei! Iste Philosophus non est, ajunt verbi Ministri: in Ecclesia visibili & facit ea, quæ faciunt ii, qui sunt in Ecclesia visibili. Quid jam de eo fiet? damnabitur? At ingemuit super se; salvabitur? At non est in visibili Ecclesia. Ecce hoc est grande argumentum Ministrorum contra visibilem Ecclesiam; quid ei opponet Catholicus? Hoc: *Erratis, nescientes Scripturas.* 1. Joan. 5. v. 8. *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis,* quódque DEUS Spiritu ingressos in Ecclesiam, solet etiam Angelis missis inducere per aquam, ùt *Act.* 10. Cornelium, & Eunuchum, & alibi alios, ut essent quoque corporaliter in Ecclesia, extra quam non est salus.

CONCLUSIO IV.

Hæc visibilis Ecclesia non potest deficere, vel errare in fide.

23. HÆc Conclusio non debet intelligi de aliqua parte Ecclesiæ, sed de tota Ecclesia; nam certum est: aliquam Ecclesiæ partem, id est, aliquos Christianos errare posse, & re ipsa errâsse. Erravit Arrius, negans Christi Divinitatem. Erravit Macedonius, negans Spiritûs Sancti Divinitatem. Erravit Nestorius, asserens duas in Christo personas. Errârunt Eutyches, & Dioscorus, asserentes, unam in Christo naturam. Errârunt Pelagiani, negantes peccatum originale, & necessitatem gratiæ. Errârunt Donatistæ, & alii plures. Qui omnes propter suos errores ab Ecclesia damnati, & tanquam putrida membra, abscissi sunt.

24. At quæstio est: an tota Ecclesia Christi, seu tota multitudo Christianorum, quatenus ex Pastoribus, & ovibus conflata est, possit errare in aliquo puncto, vel articulo fidei? vel, ut clariùs dicam: an CHRISTUS, qui Ecclesiam suam gubernat, permissurus sit, ut ipsa tota, quatenus toto orbe diffusa est, publicè profiteatur aliquod dogma, quod sit contra fidem, vel Evangelium? Hic à nobis dissentiunt Adversarii. Ajunt: totam Ecclesiam visibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem, ac religionem, postea errâsse, & multis seculis usque ad tempora Lutheri in errore perstitisse: vel, ùt alii loquuntur, totam periisse, & defecisse; non

quod

quòd perierint, aut defecerint homines, ex quibus constata est Ecclesia visibilis; sed quòd defecerit eorum fides, & sincera religio. Ità passim Lutherani, & Calvinistæ. (a)

Animadversio.

(a) Et quare quæso hoc de Ecclesia probrum dicunt verbi Ministri? quia id in votis habent, docente eos illo, qui expetivit Apostolos ad cribrandum, ut deficeret fides eorum, quod illi factum dicunt; hic expetivit. Sed numquid impetravit: etiam? non sanè; ille enim se opposuit expetenti, qui rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus ad horam in tanta tribulatione, in qua Pastor ipse percussus est; quia quod verbò videbatur negare, flendo visibiliter professus est, & non defecit. Quid igitur impellit Ministros, ut laudent eos, qui dicunt: Ecclesiam defeciſſe, & criminentur eos, qui id negant? sua voluntas; optant enim defeciſſe. Itáne verò essent mali? Ità sanè: opera eorum testimonium perhibent nobis de ipsis, uti de Susannæ castæ criminatoribus. Undè enim illi criminabantur castam? de suo corde: & quid erat in corde eorum? adulterium. Quale adulterium? exosum, an dilectum? Utique dilectum: & hoc in casta tamen accusando culpabant; ipsi erant adulteri, erant apostatæ à DEO, & adulterii ream faciebant. Sic prorsus Ministri verbi, apostatæ à DEO, & Ecclesia, Catholicam Ecclesiam apostasiæ damnant, dum eam, ut senes illi mali defeciſſe exoptant, quo speciem aliquam suæ reformationi fictæ possint obtendere incautis; sed Daniel deprehendit eos; dum enim Ecclesiæ illi criminatores examinantur, quomodo defecerit Ecclesia Christi? continuò inter se dissentiunt in sua accusatione noscuntur, & reperitur ludicrum Schini, & Prini *ex Dan.* 13. *v.* 54. *&* 58. à Biblicis fratribus; inter quos denique etiam aliquis repertus est, qui pro fratribus suis Ecclesiæ accusatoribus auderet dicere: fieri eis injuriam, eo, quod sententia discordantium non recitetur concorditer. Ridiculum sanè postulatum est, postulare à Daniele, ut deprehensis senibus nequam in mendacio discordi, ipse ex Schino, & Prino arboribus unam conflet arborem, quam mendaces senes nequidem unam mentiri potuerunt. Dicunt, & scribunt Prædicantes. Christi Ecclesiam totam defeciſſe, ut esse Reformatores ejus videantur; sed defectionem nunquam concorditer explicant, nec probant, quia mentiuntur.

25. Sed manifestè refelluntur ex concessis. *Primò*: quia ipsi concedunt, esse articulum fidei, dari Ecclesiam Christi visibilem, quæ sancta, & Catholica sit; & hoc sensu interpretantur illud, quod in Symbolo profitemur: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam*, ùt conclu-

sione secunda ostensum est. At articuli fidei semper sunt veri, nunquam falsi; ergo semper verum est: dari Ecclesiam CHRISTI visibilem, quæ sancta, & Catholica sit; ergo falsum est, totam Christi Ecclesiam visibilem, post primos quingentos annos defeciſſe, & multis seculis nullam fuisse visibilem Christi Ecclesiam. Nam si ità esset, non licuisset tunc dicere: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.*

26. *Secundò*: Concedunt etiam Adversarii, Ecclesiam visibilem esse Sponsam Christi, ùt conclusione tertia dictum est. Hinc formo duplex argumentum: unum ex parte Sponsi, qui indissolubili vinculò conjunxit sibi Ecclesiam visibilem, tanquam Sponsam perpetuam, ùt explicat Apostolus, *Ephes. 5. v. 31.* Et prædictum est ab Osea cap. 2. v. 19. *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Ergo nunquam ab ea separari potest. Alterum ex parte Sponsæ quæ ad perpetuam subjectionem, & fidem conjugalem obligavit se suo Sponso, ùt insinuat idem Apostolus, cùm ait: *Sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita & mulieres viris suis subditæ sint in omnibus.* Quasi dicat: Ecclesia est norma, seu exemplar subjectionis, & fidelitatis, cui mulieres conformare se debent. At non esset norma fidelitatis, si post aliquos annos deficeret à suo Sponso, & fieret adultera. Unde Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ. *Adulterari non potest Sponsa Christi: incorrupta est, & pudica.*

27. *Tertiò*: Ecclesia visibilis est Domus DEI, de qua Christus in Evangelio, Matth. 16. v. 18. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Ubi duo promittit: *Primò*: quòd velit Ecclesiam suam ædificare super petram. *Secundò*, quòd portæ inferi non sint eam expugnaturæ. In utroque alludit ad id, quod *Matth. 7. v. 24.* dixerat, sapientem architectum esse, qui ædificat domum super petram: stultum, qui super arenam. Causam addit: quia, quando oritur aliqua vehemens tempestas, mox corruit illa, quæ super arenam: non altera, quæ super petram fundata est. Christus ergo voluit imitari sapientem architectum, & ædificare Ecclesiam suam super petram,

tram, ut nulla ventorum, aut imbrium vi possit disturbari. Hinc patet: eos magnam injuriam irrogare Christo, qui asserunt: Ecclesiam ab ipso ædificatam posse deficere, & re ipsa defeciſſe; nam inde sequitur, non super petram, sed super arenam fuisse ædificatam; ac proinde Christum fuisse stultum, non sapientem architectum. Imò fuisse mendacem, quòd promiserit, se super petram ædificaturum, & non fecerit; quòd dixerit, portas inferi non prævaliturας, & prævaluerunt. Hoc argumento usi sunt plerique Patres, ùt postea videbimus.

28. *Quartò*: Ecclesia visibilis dicitur Columna, & firmamentum veritatis, triplici sensu, ùt supra dixi: *Primò*, quia est columna firma, & stabilis, quæ à veritate deflectere non potest, ùt explicant Catholici. *Secundò*, quia est fida custos veritatis, eámque puram, & sinceram ad posteros transmittit, ùt vult Calvinus. *Tertiò*, quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, nisi in Ecclesia, ùt interpretatur Beza. Hinc sumo triplex argumentum. 1. Si Ecclesia visibilis est columna firma, & stabilis, quæ à veritate deflectere non potest; certum est, non posse errare in fide. 2. Si est fida custos veritatis, nunquam suâ culpâ amittit veritatem; aut si illam amittit, non est fida illius custos. 3. Si veritas non alibi habitat, quàm in Ecclesia visibili; vel ergo superioribus seculis non habitavit veritas in hoc mundo; vel si habitavit non alibi, quàm in Ecclesia visibili habitavit. Necesse ergo est, fuisse Ecclesiam visibilem.

29. *Quintò*: Nemo potest salvari extra Ecclesiam visibilem, ùt cum Catholicis disertè fatetur Calvinus. At semper aliqui salvantur; ergo semper durat Ecclesia visibilis. Falsum ergo est, Ecclesiam visibilem multis seculis non exstitisse; nam si non exstitisset multis seculis, nemo fuisset salvatus. Periissent igitur omnes Majores nostri, quotquot ante Lutherum per aliquot secula toto orbe vixerunt. Quis hoc credat?

30. Atque hæc argumenta sumpta sunt ex concessione Adversariorum. Accedunt alia ex Scripturis: *Primum* ex Isaia, qui cap. 54. nihil aliud, quàm de Eccle-

siæ Christi fœcunditate, amplitudine, firmitate, perpetuitate, & victoria contra hæreticos, & alios hostes vaticinatur; ac inter cætera, sic eam alloquitur in persona DEI, v. 4 *Noli timere, quia non confunderis, neque erubescas.* Confunderetur autem, & erubesceret, si erraret in fide. Et v. 10. *Montes commovebuntur, & colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non commovebitur*; id est: etiamsi montes de loco suo moverentur, & colles contremiscerent: non tamen misericordia mea recedet à te, & fœdus pacis meæ, quod tecum inii, fixum, & irrevocabile manfurum est. Et v. 11. *Ecce ergo sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris; & ponam Jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos*, id est: Ego ita fundabo, & stabiliam te, ut tempestate convelli non possis; ità muniam te portis, & propugnaculis, ut futura sis inexpugnabilis. Et v. 17. *Omne vas, quod fictum est contra te, non dirigetur; & omnem linguam resistentium tibi in judicio condemnabis*; id est: Omnes Adversarii, quos diabolus contra te excitabit, non habebunt successum; & omnes hæreticos, qui tibi resistent in causa fidei, ac religionis, de errore convictos condemnabis. Quod etiam factum est hactenus.

31. *Secundum* ex verbis Christi, quæ planè conspirant cum verbis Isaiæ Matth. 16. v. 18. *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Quæ jam explicata sunt. Sed audiamus August. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, cap. 6. ubi ait: *Ipsa Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans. Pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portæ inferorum non vincent eam.* Ubi manifestè loquitur de Ecclesia visibili, ex qua exeunt hæretici. Non enim exeunt ex invisibili, in qua soli prædestinati sunt, quia in ea nunquam fuerunt. Igitur ex sententia Augustini, Ecclesia visibilis est una, vera, sancta, Catholica, quæ à portis inferorum vinci, aut expugnari non potest.

32.

32. *Tertium* similiter ex verbis Christi, Matt. 28. v. 19. *Euntes in mundum universum, docete omnes gentes, &c. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Ego mitto vos in universum orbem, ut apud Ethnicos Evangelium, & Sacramenta administretis. Occurrent quidem multa pericula, & adversitates, quia diabolus, qui ubique habet suos cultores, & idolatras, crudelissimè vos persequetur; sed forti estote animo; Ego non deseram vos, adero vobis, & successoribus vestris usque ad finem mundi. Ego inquam adero, qui nuper dixi: *Non relinquam vos orphanos.* Joan. 14. v. 18. Ego, qui dixi: *Confidite, ego vici mundum.* Joan. 16. v. 33. Ego, contra quem *Princeps hujus mundi non habet quicquam.* Joan. 14. v. 30. Ego, cui Pater promisit: *Ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Psal. 109. v. 1.

33. Hoc etiam testimonio utitur Augustinus Concl. 2. in Psal 101. contra Donatistas, ubi introduxit Ecclesiam ita loquentem cum Christo: *Quid est, quod nescio, qui recedentes à me murmurant contra me? quid est, quòd perditi me periisse contendunt? certè enim hoc dicunt, quia fui, & non sum. Annuncia mihi exiguitatem dierum meorum; quamdiu ero in isto seculo? Annuncia mihi propter illos, qui dicunt: fuit, & jam non est: apostatavit, & periit Ecclesia de omnibus gentibus. Et annunciavit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Hic adverte: quomodo Augustinus per latera Donatistarum confodiat Lutheranos, & Calvinistas, qui etiam dicunt, quod illi dicebant: *Ecclesia Catholica jam non est, sed fuit, apostatavit, & periit.* Contra quos similiter licebit exclamare: Quid est, quod nescio, qui recedentes à me murmurant contra me? Quid est, quòd perditi me periisse contendunt? Nónne tu Domine dixisti: Ecce ego tecum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Certè non dixisti: Ecce tecum sum quingentis annis, & postea per aliquot secula te deseram, usque ad tempora Lutheri, & Calvini; sed disertè *omnibus diebus* usque ad finem mundi. (b)

ANI-

ANIMADVERSIO.

(b) ADversùs hæc invicta argumenta petita ex divinis promissionibus quid dicit Anti-Becanus? dicit tamen, defeciſſe; quomodo verò id probare conatur? ſic: ait illas promiſſiones æquè pertinere ad particulares Eccleſias, quàm totam; & addit: atqui particulares Eccleſiæ defecerunt ſtantibus promiſſionibus divinis; ergo & tota deficere poteſt. Irà Anti-Becanus, ſed quî probat aſſertionem ſuam primam? non probat, ſed credi ſibi poſtulat; & quod turpius eſt, ipſe alibi eam refutat, clarè aſſerens: de particularibus Eccleſiis eſſe conditionate, de Eccleſia totâ abſolutè veras pro omni tempore promiſſiones; eo, quòd Chriſtus ſemper ſit caput Eccleſiæ, & illa ſemper eſt corpus. Apage igitur cum iſto Anti-Becano, & pergat Becanus.

34. Denique omnia argumenta, quibus Auguſtinus, & alii Patres contra Donatiſtas, uſi ſunt, valent etiam contra Lutheranos, & Calviniſtas. Et quidem potiori jure. Ut hoc meliùs intelligatur, priùs explicandum eſt: quid olim Donatiſtæ docuerint de Eccleſia; quid nunc Lutherani, & Calviniſtæ doceant. Donatiſtæ docuerunt, Eccleſiam Catholicam, quæ antea toto orbe fuerat diſperſa, poſtea toto orbe periiſſe, propter crimen Cæciliani Epiſcopi; & ſolùm remanſiſſe in ea parte Africæ, quæ Donato adhærebat, ùt teſtatur Auguſt. *lib. de hæreſib. cap.* 69.

35. Idem ferè docent Lutherani, & Calviniſtæ. Nam *primò* aſſerunt: Eccleſiam Catholicam, quæ primis quingentis annis toto orbe fuerat diffuſa, propter crimina Pontificis (quem Antichriſtum vocant) toto orbe periiſſe. *Secundò*, ità penitùs periiſſe, ut nusquam, nec in Europa, nec in Aſia, nec in Africa ſalva, & incolumis permanſerit, ſed ubique adultera, & apoſtatica fuerit deprehenſa. *Tertiò*, poſtea nihilominus in ea parte Europæ, quæ Luthero adhærebat, revixiſſe. In primo, & tertio puncto ſimiles ſunt Donatiſtis, in ſecundo deteriores. Igitur quidquid Auguſtinus, & alii Patres contra Donatiſtas olim ſcripſerunt, id vel pari, vel potiori ratione contra Lutheranos, & Calviniſtas ſcripſiſſe putandi ſunt.

Coro-

Corollarium hujus Conclusionis.

36. Cùm ergo Ecclesia Christi, ùt hactenus ostensum, non possit deficere, vel errare in fide propter peculiarem Spiritûs Sancti assistentiam, quam Christus illi promisit; magna omnino debet esse ejus authoritas in negotio fidei, & religionis. Hanc authoritatem sæpè commendat Augustinus, ùt lib. contra epist. Manichæi cap. 5. cùm ait: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas.* Et lib. de utilitate credendi ad Honoratum cap. 17. *Cùm igitur tantum auxilium DEI, tanquam profectum, addictúmque videamus, dubitemus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ ab Apostolica Sede per successionem Episcoporum fruſtra hæreticis circumlatrantibus culmen authoritatis obtinuit? cui nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ.* Notent hoc Adversarii.

37. Porrò in hac Ecclesiæ authoritate fundatur communis hæc regula, quam Catholici perpetuò urgent: Nemo potest errare in fide, & religione, qui sentit, quod tota Ecclesia sentit. Vel, quod idem est: unusquisque tutò, ac securè potest id amplecti, aut respuere, quod tota Ecclesia amplectitur, aut respuit. Hanc regulam ubique tenuit Augustinus, & ex ea definivit hæc puncta:

1. *Orandum esse pro mortuis.* (*lib. de cura pro mortuis cap. 1.*)
2. *Parvulos esse baptizandos.* (*epist. 28. ad Hieron.*)
3. *Parvulis prodesse fidem eorum, à quibus ad Baptismum offeruntur.* (*lib. 3. de libero arbitrio c. 23.*)
4. *Hæreticos non esse rebaptizandos.* (*lib. 1. contra Cresconium Grammaticum. cap. 3.*)
5. *Librum Matthæi Evangelistæ canonicum esse, non librum Manichæi, qui illi contrarius est.* (*lib. 28. contra Faustum. cap. 2.*)
6. *Hæreticis, & Schismaticis non esse præcisam spem salutis, si resipiscant.* (*lib. inchoatæ expositionis Epistolæ ad Romanos post medium.*)

38. De-

38. Denique: ut semel dicam omnia, in omnibus sequendum esse judicium Ecclesiæ Epist. 118. ad Januarium cap. 5. *Ad hæc*, inquit, *ità respondeo: si divinæ Scripturæ præscribit authoritas, non est dubitandum, quin ità facere debeamus, ut legimus; ut jam non quomodo faciendum, sed quomodo Sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiam, si quid horum tota per orbem frequentet Ecclesia. Nam & hinc, quin ità faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniæ est.*

39. Hæc Augustinus. Et quamvis aliqua ex supradictis punctis, quæ ex ipso allata sunt, soleant probari ex Traditione Apostolica (ut cap. 4. §. 16. & sequentibus ostensum est) hoc tamen non obstat, quo minùs possint etiam probari ex authoritate Ecclesiæ, præsertim cùm ex praxi, judicio, & authoritate Ecclesiæ debeamus agnoscere, quænam sint Traditiones Apostolicæ, & quæ non sint.

40. Nos cum Augustino eandem regulam amplectimur, & ex ea speciatim deducimus: eos non errare, qui defendunt Purgatorium, Sacrificium Missæ, Invocationem Sanctorum, Exorcismum, & similia; quæ consensu totius Ecclesiæ, antequam Lutherus, & Calvinus nascerentur, recepta, & approbata sunt. Adversarii, si hanc regulam respuunt, nihil certi habere possunt in rebus fidei, & religionis; ùt in Epilogo hujus capitis demonstrabo: Nunc videamus, quid ipsi objiciant contra ea, quæ hactenus dicta sunt. (c)

ANIMADVERSIO.

(c) Doctrina Corollario præcedente expressa per Becanum valde momordit Anti-Becanum. Itaque cum non posset veritate, cœpit eam mendaciis oppugnare. Quomodo inquies? Sic: Anti-Becanus ait: Augustin. in lib. contra epist. Manichæi cap. 5. dum ait: non crederem: loqui ùti Manichæum. Quid mendacius dici poterat? cùm enim in præsenti dicat, non crederem, & contra Manichæos hoc scribat, iste tamen cogit Augustinum esse Manichæum, dum scribit contra Manichæum. Ità vecors est Anti-Becanus cum Calvino suo. 2. sic: Ecclesia Apostolorum tempori proxima non tenuit esse orandum pro mortuis. Itane Anti-Becane? quid igitur S. Jacobus major, minórque? & S. Matthæus, & Marcus, in Liturgiis suis orantes pro mortuis, non

non sunt Apostolorum tempori proximi? & Dionysius Hierarch. Eccl. cap. 7. & Tertullianus de Corona idem docentes, non sunt Apostolorum tempori proximi? pudeat. 3. Anti-Becanus ait: Augustinum ex usu, & authoritate Ecclesiæ non definire baptizandos esse parvulos. Videamus textum, ait enim: contra Ecclesiæ fundatissimum morem nemo sentiat, ubi ad baptismum, si propter sola parvulorum corpora curreretur, baptizandi offerrentur & mortui. Ità Augustinus. Et tamen Anti-Becani hic tenebras offundere conantur, contra quorum mendacia fusè Moguntini textus SS. PP. exscripserunt, vel eorum locos assignârunt, quos consulere licet.

Objectio I.

41. *Primò* sic objiciunt: Synagoga Judæorum sæpè defecit à fide; ergo etiam Ecclesia potest deficere, cùm sit par ratio. Antecedens probatur: quia primo defecit tempore Moysis, quando Aaron cum toto populo adoravit vitulum. *Exod. 32. v. 4. Secundò*, tempore Heliæ, quando nullus mansit fidelis, nisi solus Helias; ùt ipsemet conqueritur 3. Reg. 19. v. 10. *Derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam, ut auferant eam. Tertiò*, tempore Isaiæ, & Jeremiæ, quando omnes recesserunt à Deo, Isaiæ 1. v. 3. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognovit.* Et Jerem. 2. v. 13. *Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Et 2. Paralip. 15. v. 3. *Transibunt multi dies in Israël absque DEO vero, & absque Sacerdote, Doctore, & absque lege. Quartò*, tempore Christi, quando tota Synagoga cum omnibus cæremoniis suis exspiravit.

42. *Respondeo.* Quidquid sit de antecedente, (de quo paulò pòst) neganda est consequentia. Non enim sequitur: Synagoga defecit: ergo Ecclesia deficiet. *Primò*, quia Ecclesia habet promissionem de sua firmitate, ac stabilitate, quam Synagoga non habuit. Non enim de Synagoga, sed de Ecclesia dictum est: *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Secundò*, Ecclesia est libera, Synagoga fuit ancilla. Et illa designatur per Saram, quæ fuit uxor Abrahæ: hæc per Agar, quæ fuit ancilla. *Galat. 4. v. 24.* At Agar fuit dimissa, & repudiata,

diata, non item Sara, ergo similiter Synagoga debuit repudiari, non item Ecclesia. *Tertiò*, Ecclesia est Catholica, seu universalis, non solùm ratione loci, sed etiam ratione hominum salvandorum. Quotquot enim salvantur, in Ecclesia salvantur; & extra illam nemo salvari potest. Igitur, si deficeret tota Ecclesia, nullus omnino salvaretur. At Synagoga non erat Catholica, seu universalis, quia extra illam poterant homines salvari, ùt Ninivitæ, & alii. Tametsi ergo defecisset tota Synagoga, adhuc tamen potuissent homines salvari.

43. Hæc de consequentia: in probatione antecedentis multa assumuntur, quæ examinanda sunt. *Primum est*: Synagogam tempore Moysis, in adorando vitulo, à fide defeciſſe, falsum est; non defecit tota Synagoga, sed pars ejus. Non enim defecit Moyses, nec Levitæ, & Sacerdotes, ùt patet ex illo Exodi 32. v. 25. *Videns ergo Moyses populum ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi.* Erant autem filii Levi viginti duo millia, ùt habetur *Num.* 3. *v.* 39.

44. *Alterum est*: Synagogam tempore Heliæ, Isaiæ, & Jeremiæ defeciſſe à fide; hic opus est distinctione: nam eo tempore, duo regna pertinebant ad Synagogam: *Alterum* Juda, quod constabat duabus: *Alterum* Israël, quod constabat decem tribubus. Hoc posterius statim à principio sub primo Rege Jeroboam defecit à vera fide, & publicè cœpit idola adorare, 3. *Regum* 12. *v.* 18. Et in eo statu permansit usque ad captivitatem, juxta illud 4. Reg. 17. v. 22. *Ambulaverunt filii Israël in universis peccatis Jeroboam, quæ fecerat, & non recesserunt ab eis, usquequo Dominus auferret Israël à facie sua in Assyrios.* Nihilominus semper aliqui fuerunt in illo regno, qui abstinerent ab idololatria, & verum DEUM agnoscerent, etiam tempore Heliæ; nam cùm ipse putaret se solum relictum esse, audivit responsum à DEO, 3. Reg. 19. v. 18. *Dereliqui mihi in Israël septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal.*

45. In regno Juda aliter res habuit; nam aliqui Reges fuerunt boni, & cultores veri DEI, ùt Asa, Josaphat,

saphat, Azarias, Joathan, Ezechias, & Josias, sub quibus vera religio, vel restaurata, vel conservata est. Alii mali, & Idololatræ, ùt Achaz, Manasses, Amon. Alii denique, non quidem Idololatræ, sed tamen mali; semper tamen in templo Salomonis videtur mansisse usus sacrificiorum secundùm legem Mosaicam usque ad captivitatem Babylonicam, ùt colligitur ex illis verbis. 2. Machab. 1. v 19. *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri; Sacerdotes, qui tunc cultores DEI erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & ficcus*: Loquitur de igne cœlitus à DEO misso, quo utebantur Sacerdotes in quotidianis sacrificiis. *Levit.* 9. & 10. Igitur ignis ille fuit conservatus in templo usque ad illud tempus, quo Judæi in Persidem captivi abducebantur.

46. *Tertium est*, Synagogam tempore Christi defeciisse; hoc verum est. Non quòd tunc defecerit à vera fide, quam antea profitebatur, sed quia tunc repudiata est cum suis cæremoniis, & sacrificiis, & in ejus locum successit Ecclesia Christi; at non sequitur, hanc similiter repudiandam: imò contrarium sequitur. *Primò*, quia, ut ante dixi, Synagogam repræsentabat ancilla Abrahæ, quæ fuit repudiata; Ecclesiam verò uxor Abrahæ, quæ non fuit repudiata. *Secundò*, Synagoga propterea fuit repudiata; quòd neque perfecta esset, neque sufficiens ad salutem, juxta illud Hebr. 7. v. 19. *Nihil ad perfectum adduxit lex.* Et hoc sensu cæremoniæ, & Sacramenta Synagogæ vocantur ab Apostolo *infirma, & egena elementa*. Galat. 4. v. 9. At Ecclesia Christi est perfecta, & sufficiens ad salutem; quia Sacramenta ipsius, quæ à Christo instituta sunt, habent vim justificandi, & tollendi peccata. Unde August. in Psalm. 73. *Sacramenta*, inquit, *novi Testamenti dant salutem: Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem*. *Tertiò*, Synagoga continebat umbram futurorum. *Hebr.* 10. & 1. Ecclesia continet lucem, qui est Christus. *Joan.* 1. v. 9. At umbra necessariò deficit, accedente luce; debuit igitur cessare Synagoga cum sacrificiis Mosaicis, quando venit Ecclesia cum Christo. *Quartò*, Synagoga erat in-

ſtituta pro ſervis, Eccleſia pro filiis. At ſervi accipiunt temporalem mercedem à ſuis Dominis, & ſic dimittuntur; Filii autem ſuccedunt in perpetuam hæreditatem. Quod inſinuat Apoſt. ad Galat. 4. v. 30. *Ejice ancillam, & filium ejus; non enim hæres erit filius ancillæ, cum filio liberæ.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) ANti-Becanus hanc primam objectionem pluribus exemplis conatus eſt farcire, ſperans multitudine evincere, quod nequiret robore: ait igitur: 1. Eccleſia viſibilis defecit tempore Abrahami, quia Auguſt. Pſalm. 128. ait: Eccleſiam in ſolo Abrahamo aliquando fuiſſe. Argutule ſapè: quaſi in Abrahamo, uti in capite, familia fidelis non potuerit dici Eccleſia? cùm idem Auguſt. aſſerat, etiam Eccleſiam ſic in ſolo Loth coævo Abrahami fuiſſe, nempe ût in capite, vel principe. 2. Eccleſia defecit in deſerto, cùm vitulus adoratus eſt. Falſum id eſſe patet ex Levitis millibus, qui ulti ſunt offenſum Numen. 3. Sub Judicibus quoque ſomniat, defeciſſe Eccleſiam viſibilem Anti-Becanus ex Jud. 2. v. 11. 12. dictis: *Fecerúntque filii Iſraël malum &c. & ſervierunt Baalim*: quæ verba ſuo arbitratu vult valere, ac ſi nulli manſerint fideles. Scilicet: indefinita propoſitio iſtis magnis ingeniis eſt univerſalis, & quidem abſoluta. 4. Sub Regibus defecit Eccleſia, ait Anti-Becanus: Becanus id falſum eſſe dixit, & conſtat. 5. Sub Antiocho Epiphane defecit Eccleſia in ſippientibus oculis Anti Becanorum; quippe integros exercitus Machabæorum videre eo tempore non poterant Lippi. 6. Etiam ſub Phariſæis tempore Chriſti. Iterum turpis cœcitas Anti-Becanorum, qui Zachariam, Elizabeth, Joannem, Mariam, Annam, Simeonem, & horum ſimiles multos non poſſunt, vel nolunt agnoſcere cœci, & duces cœcorum. 7. Tempore paſſionis Dominicæ certò putant Anti-Becani, ſe deprehendiſſe interitum viſibilis Eccleſiæ. Videamus, quàm verè: Latro in cruce clamat: *Domine, &c.* Chriſtus Matri ait: *Ecce filius &c.* & Diſcipulo: *Ecce Mater tua.* Centurio glorificat DEUM; item milites ejus; mulieres à longè ſtantes, Joſephum ab Arimathea intrantem ad Pilatum pro Corpore JESU, Nicodemum nunc publicum profeſſorem emendo aromata, omnes hos non vident trunci Anti-Becani, quia inviſibiles illi facti ſunt. 8. Tempore Diocletiani defecit viſibilis Eccleſia, ait Anti-Becanus: Itáne? unde igitur illa illuſtria millia Martyrum, quos Moguntini totis legionibus producunt contra Anti-Becanos pag. 122. 9. Saltèm tempore Concilii Ariminenſis defecit, cùm mundus miratus eſt, ſe eſſe Arianum, teſte Hieronymo. Verum diceret Anti-Becanus, ſi Liberium, Damaſum, Gaudentium, Maximum, &c. plurimos oculere poſſet, ne videri poſſent.

Ob-

Objectio II.

47. *Secundò* sic objiciunt: Ecclesia deficiet à fide tempore Antichristi, ùt prædixit Apostolus 2. Thess. 2. v. 3. *Nisi venerit discessio primùm*, (id est, defectio à fide) *& revelatus fuerit homo peccati*, id est, Antichristus, &c. At jam pridem revelatus est Antichristus, quem constat esse Pontificem Romanum; ergo jam pridem Ecclesia defecit à fide. *Resp.* Minor apertè falsa est. Major dupliciter potest intelligi. *Primò*, de defectione omnium fidelium. *Secundò*, de defectione aliquorum. Priori modo falsa est, non solùm ex nostra, sed etiam Adversariorum sententia; nam ipsi dicunt, Antichristum jam venisse, & tamen negant, omnes fideles à fide defeciisse, cùm & ipsi, suô judiciô, fideles sint. Posteriori modo vera est; quia aliqui fideles deficient à fide tempore Antichristi; quod tamen mirum non est: nam à tempore Apostolorum singulis ætatibus aliqui defecerunt, ùt Nicolaitæ, Marcionitæ, Novatiani, Arriani, Donatistæ, Pelagiani, Severiani, Iconomachi, Cathari, Waldenses, Anabaptistæ, & plures alii.

48. An verò Apostolus, qui adducitur ad probationem majoris, loquatur de defectione à fide, certum non est. Multi putant, illum loqui de defectione ab Imperio Romano, ùt D. Hieronym. epist. 151. ad Algasiam q. 11. *Nisi*, inquit, *venerit discessio primùm, quod græcè dicitur Apostasia, ut omnes gentes, quæ Romano Imperio subjacent, recedant ab eo; & nisi Romanum Imperium fuerit antea desolatum, & Antichristus præcesserit, Christus non veniet: qui ideo venturus est, ut Antichristum destruat.* Idem sentiunt Tertull. lib. de Resurrect. carnis, *cap.* 24. & multi in comment. illius loci. Sed quidquid sit de sensu verborum Apostoli, certum est, non totam Ecclesiam, sed aliquos de Ecclesia defecturos à fide tempore Antichristi; quod non est contra nos.

Objectio III.

49. *Tertiò* objiciunt illud Dan. 9. v. 27. *Deficiet hostia, & sacrificium:* quod interpretantur de defectione Ecclesiæ. *Resp.* Exstant clarissima

testimonia in contrarium, quæ hactenus citata sunt. Cur illis Adversarii fidem non habent? Cur unum illud ex Daniele, quod obscurum est, his omnibus antepo-nunt? Nimirum in hac re imitantur Donatistas, qui, ut ostenderent Ecclesiam in sola Africa remansisse, citabant illud Cant. 1. v. 6. *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Unde sic ratiocinabantur: Ecclesia cubat in meridie; sed Africa est in meridie; ergo Ecclesia cubat in Africa. Extra Africam ergo non est. Quos refellit Augustinus in lib. de unitate Ecclesiæ *cap.* 19. hoc potissimùm argumento. Multa sunt clara Scripturæ testimonia, quæ docent, Ecclesiam toto orbe diffusam esse; ergo malè faciunt Donatistæ, cùm ex uno obscuro testimonio conantur probare, Ecclesiam esse in sola Africa.

50. Verba Augustini sunt hæc: *Scrutamini Scripturas Canonicas, & eruite aliquid manifestum, quo demonstretis Ecclesiam in sola Africa remansisse, &c. Aliquid proferte, quod non egeat Interprete, nec unde convincamini, quod de alia re dictum sit. & vos illud ad vestrum sensum detorquere conemini. Videtis enim nunc illud unicum, quod proferre consuevistis.* Ubi pascis, ubi cubas in meridie: *quemadmodum excussis omnibus ejusdem loci verbis, longè aliud indicat, quàm vos putatis. Et si hoc tonaret, quod vultis, Maximinianistæ vos in eo vincerent. Magis enim meridies Provincia Byzantium, Tripolis, ubi illi sunt, quàm in Numidia, ubi vos prapolletis. Ità ergo ipsi possunt germanius, & distinctius gloriari de meridie, ut eos excludere ab hac sententia non possitis, nisi in illis verbis verum sensum, & Catholicum teneatis. Aliquid ergo proferte, quod non contra vos verius interpretetur, sed quod Interprete omnino non egeat; sicut non eget Interprete* Terra tua, orbis terrarum, &c. *Sicut non eget Interprete* Convertantur ad Dominum universi fines terræ, &c. *Sicut non eget Interprete.* Eritis mihi testes in Jerusalem, & in tota Judæa, & Samaria, & usque in totam terram, &c.

51. Simili modo refellendi sunt nostri Adversarii. Scrutentur Scripturas Canonicas, & eruant aliquid manifestum, quo demonstrent Ecclesiam à fide defecisse.

Alia

Aliquid proferant, quod non egeat Interprete, sicut non eget Interprete, *Portæ inferi non prævalebunt adversus eum.* Sicut non eget Interprete: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Sicut non eget Interprete: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Sicut non eget Interprete: *Ecclesia est Columna, & firmamentum veritatis.* Et quæ similia sunt. Nam illud, quod proferunt ex Daniele: *Deficiet hostia, & sacrificium*; nihil ipsis patrocinatur, nisi ipsi sint Interpretes. Nam alii non interpretantur de defectione Ecclesiæ Christianæ, ùt ipsi; sed de defectione Synagogæ Judæorum. Ex eo autem, quòd Synagoga defecerit, non sequitur, Ecclesiam quoque defeciſſe, aut defecturam esse: imò contrarium, ùt suprà ostendi.

Objectio IV.

§2. Quartò sic objiciunt: Ecclesia comparatur Lunæ, ùt patet ex Scriptura, & Patribus. At Luna aliquando deficit; ergo etiam Ecclesia aliquando deficit. *Resp.* Hic iterum apparet eos, qui hoc objiciunt, degeneres esse filios Ecclesiæ. Habent clara, & aperta testimonia pro innocentia, & integritate suæ Matris, ùt jam ostensum est. Cur sinè causa quærunt occasionem calumniandi? Cur, quæ à Scriptura, & Patribus optimo sensu dicta sunt, siniſtrè interpretantur? Esto sanè: Ecclesia sit similis Lunæ. Sed in quo illi similis est? an in eo, quòd sicut Luna sæpè deficit, sic etiam Ecclesia sæpè deficiat? Hoc dicunt, qui oderunt Ecclesiam. In quo ergo? in his potissimùm.

§3. *Primò*, sicut Luna in principio mensis exigua est, ac deinde paulatim crescit, donec plena, & perfecta sit; ità Ecclesia in principio sui ortûs exiguum terræ locum occupabat; ac pestea ità crevit, ut tandem toto terrarum orbe diffunderetur. Sic Augustinus in Ps. 103. circa illum versiculum: *Fecit Lunam in tempora*, ubi ait: *Intelligimus spiritualiter Ecclesiam crescentem de minimo, &c. Quando obscura erat Ecclesia, quando nondum apparebat, &c. Modò quàm cæcus est, qui plenâ Lunâ errat.*

54. *Secundò*, sicut Luna accipit lumen corporale à Sole, ità Ecclesia accipit lumen fidei, ac sanctitatis à Christo. Sic idem Augustinus in Psal. 10. *Luna*, inquit, *intelligitur Ecclesia, quòd suum lumen non habeat, sed ab unigenito DEI Filio, qui multis locis in sanctis Scripturis allegoricè Sol appellatus est, illustratur.* Et Philo Episcopus Carpathius in Cantica Canticorum: *Lunæ comparatur Ecclesia, propterea, quòd quidquid habet divini luminis, id à Justitiæ Sole illo immobili, atque divino accipit.*

55. *Tertiò*, sicut Luna mutationi obnoxia est, ità etiam Ecclesia in hac vita. Nam aliquando fruitur pace, aliquando patitur persecutiones, nunquam tamen deficit. Sic Ambrosius lib. 4. Hexam. cap. 2. *Ecclesia tempora sua habet persecutionis, & pacis, Nam videtur sicut Luna deficere, sed non deficit. Obumbrari potest, deficere non potest.*

56. In his ergo consistit similitudo inter Lunam, & Ecclesiam; non item in defectione. Nam Ecclesia nunquam deficit in fide: semper firma, stabilis, ac immobilis est. Et ex hac parte non Lunam, sed terram imitatur, juxta illud Gregorii Magni in Psal. 5. Pœnitentialem: *Ecclesia dicta est terra: quia in soliditate fidei perpetua firmitate immobiliter perseverat.*

57. Miror verò Adversarios, cur hanc unam similitudinem allegent in præjudicium Ecclesiæ? cùm sint multæ aliæ, quæ in favorem, & commendationem illius allegari poterant. Nam in Scripturis, & Patribus Ecclesia non solùm Luna per allegoriam vocata est, sed etiam Sol, Hortus conclusus, Fons signatus, Paradisus, Columba speciosa, Civitas DEI, Terra viventium, Mulier amicta Sole, Regina in vestitu deaurato, quæ omnia honorifica sunt. Si essent boni Ecclesiæ filii, meritò hos titulos suæ Matri tribuerent, & ab omni calumniandi studio abstinerent. (b)

ANIMADVERSIO.

(b) Ista legunt, non tamen abstinent se à calumnia Antibecani, sed conantur evincere erroneam esse.

1. Vetus Ecclesia errare potuit; ergo & moderna. Negatur antecedens nondum probatum.

2. Tem-

2. Tempore Antichristi deficiet: jam id negatum est, nec probatum unquam ab Adversariis, nisi obscura Scripturæ loca ad arbitrium suum torqueant.

3. Ecclesiæ visibili non est promissa infallibilitas. Negatur assumptum, quod non probârunt Anti-Becani.

4. Omnes particulares Ecclesiæ possunt deficere; ergo & tota particularium collectio. *Resp.* Omnes singulatim concedo, collectim nego. Uti & Prædicans potest omnes pernas comedere, singulatim verum est; simul falsum.

5. Omnes Pastores possunt errare; ergo & tota Ecclesia. *Resp.* Distinguendo, ut ante, imò nego, ob Papæ privilegium.

6. Etiam Papa potest errare. *Resp.* Distinguendo: in dogmate fidei ex Cathedra definiendo, nego, in rebus facti, & extra Cathedram, concedo.

7. Romana Ecclesia est particularis; ergo potest errare. *Resp.* Distinguendo, cum suo Capite, quod est universale, nego; sine eo, concedo. Aliter: Romana Ecclesia, prout significat collectionem omnium Ecclesiarum Romanum Pontificem agnoscentium pro Capite potest errare, nego; prout notat collectionem hominum intra mœnia Urbis Romanæ, distinguo; uti modò dicebam; quid jam Anti-Becani evicêre adversùs invictam veritatem, & ejus Advocatum? ignominiam sibi.

CONCLUSIO V.

Visibilis Christi Ecclesia, de qua hactenus dictum est, non est alia, quàm Romana, seu Pontificia, toto orbe diffusa.

58. Hic notandum est Ecclesiam Romanam dupliciter sumi posse: *Primò*: Pro illa sola Ecclesia particulari, quæ olim Romæ fuit, & nunc est. *Secundò*: Pro collectione omnium fidelium, qui toto orbe dispersi adhærebant olim Romano Pontifici, & nunc etiam adhærent. Et hoc posteriori sensu habet varia nomina. *Primò*: Dicitur Catholica, seu universalis, quia toto orbe diffusa. *Secundò*: Pontificia, quia Pontifici subjecta. *Tertiò*: Romana à nobiliori sui parte.

59. Igitur in hac conclusione loquimur de Romana Ecclesia posteriori modo sumpta; & asserimus, eam esse veram Christi Ecclesiam, cujus proprietates hactenus explicatæ sunt. Quod sic ostendo: Visibilis Christi Ecclesia non potest deficere, aut errare in fide, ut probatum est; ergo à tempore Apostolorum ad nos usque

semper mansit visibilis Christi Ecclesia sinè ulla interruptione, aut errore; at nulla alia visibilis, præter Romanam, seu Pontificiam mansit sinè ulla interruptione, & errore; ergo sola Romana, seu Pontificia est visibilis Christi Ecclesia. Minorem probo inductione: quia Judaica abrogata, & repudiata est per mortem Christi; Turcica, seu Mahumetanica non semper fuit; Calviniana, & Lutherana, quam reformatam vocant, nova est; cœpit enim cum ipsa reformatione, (à qua nomen habet) quæ à Luthero, & Calvino, ùt ipsorum asseclæ dicunt, facta est. Sola Pontificia hucusque perseveravit. Quid hic respondebunt Adversarii? an putant, aliam præter Pontificiam, visibiliter, & sinè errore semper extitisse? si putant, dicant obsecro, quæ illa sit? quo nomine appelletur? quas mundi partes occupaverit, & adhuc occupet? quos Pastores, & Episcopos habuerit, & adhuc habeat? qui Reges, & Imperatores illi adhæserint, & adhuc adhæreant? qui hæretici ab illa damnati? quæ Academiæ confimatæ? quæ templa, & monasteria erecta? hìc non evadent, sat scio.

60. Non desunt tamen, qui oppressi hoc argumento fingant Ecclesiam quandam in cunis jacentem, & vagientem, quæ nec fari possit, nec fidem profiteri. Ajunt enim: Ecclesiam Christi aliquot seculis tam fuisse corruptam, ac vitiatam, ut nulli in ea fuerint veri fideles, nisì infantes baptizati. Et sinè dubio, intelligunt Ecclesiam Romanam, seu Pontificiam, quam putant superioribus seculis penitus defeciſſe, nisì quòd soli infantes legitimè in ea baptizati, tanquam vera ipsius membra permanserint. Miserum perfugium, & ipsis Adversariis pernitiosum; nam ipsi passim docent, duas esse notas Ecclesiæ, nempe: sinceram prædicationem Evangelii, & legitimam Sacramentorum administrationem, ex quibus vera Christi Ecclesia dignosci debeat, & sinè quibus consistere non possit; ùt videre est in Confessione Augustana art. 7. & in Apologia ejusdem, & *in Calvino lib. 4. Instit. cap. 1. §. 9. 10. & 11.* At hæ duæ notæ non conveniunt Ecclesiæ, in qua soli infantes baptizati sunt; quia soli infantes nec possunt sincerè

præ-

prædicare Evangelium, nec legitimè administrare Sacramenta, ergo Ecclesia, in qua soli infantes sunt, non est vera Christi Ecclesia.

61. Alii habent aliud effugium; ajunt: semper in Ecclesia fuisse unum, aut alterum cordatum virum, qui Papæ contradixerit; cujusmodi diversis temporibus fuerunt: Joannes Wicleff, Joannes Huss, Lutherus, Calvinus. Æquè ineptè; nam *primò* dicant mihi, quis fuerit ille unus, vel qui duo cordati viri, qui ante Wiclefum per singula superiora secula, Papæ contradixerint? si nesciunt, quare temerè affirmant? si sciunt, edicant eorum nomina, locum habitationis, & cæteras circumstantias? Non poterunt. *Secundò*. Ecclesia Christi non est deterioris conditionis, quàm fuerit Synagoga Judæorum, cùm Ecclesia sit domina, Synagoga ancilla. *ad Galat. 4. v. 22.* At Synagoga nunquam fuit tam deserta, ut duo tantùm viri in ea reperirentur; imò, tempore Heliæ, cùm putabatur desertissima, septem millia virorum in ea reperta sunt. *Rom. 9. v. 4.* Cur ergo Adversarii fingunt, Ecclesiam Christi fuisse aliquando tam desertam, ut duo tantùm viri in ea reperti fuerint? quod manifestè repugnat Scripturæ, quæ apud Isaiam testatur: Ecclesiam Christi multò fœcundiorem, & ampliorem fore, quàm fuerit Synagoga? *Isaiæ 54. v. 1. Tertiò*, Donatistæ plùs tribuebant Ecclesiæ, quam hi faciunt; nam illi, tametsi dicerent, Ecclesiam toto orbe periisse, & in sola Africa remansisse, non tamen ausi sunt asserere, quod hi asserunt, remansisse aliquando in duobus tantùm viris, qui Papæ contradixerint; si ergo illi, qui meliùs sentiebant de Ecclesia, quam hi nostri Adversarii sentiunt, nihilominus ab Augustino, & aliis Patribus damnati sunt tanquam hæretici; quid de his nostris fieri oportere existimandum est? (c)

Animadversio.

(c) Adversùs quintam Conclusionem Becani non solùm Antibecani arietant, sed & calcitrant falsitatibus, mendaciis, famosis libellis, impostoris, &c. malis modis.

1. Falsitas est: non posse Pontificios ostendere, Romanam Ecclesiam primis trecentis annis credidisse Purgatorium, invoca-

tionem Sanctorum, cultum religiosum Imaginum, Transubstantiationem, operum meritum de condigno, Indulgentiarum thesaurum, satisfactiones tam proprias, quàm alienas, Oecumenicum Pontificatum. Falsitas inquam est. quia Bellarminus, Gretserus, Gualterius, Coturius, & alii plurimi jam demonstrârunt ex SS. Patribus, istos articulos à temporibus Apostolorum esse creditos. Videant eos Anti-Becani, & confundantur. At non dicunt: ista necessariò esse credenda; sat est: quòd docuerint esse tenenda, & tenuerint. Tu Anti-Becane, si vir es, produc unum ex his, quos producunt ex primis seculis Catholici, docentem, non esse ista tenenda; quod tamen tu doces novitio spiritu, quem ab Apostolorum tempore non accepisti.

2. Impostura est: cùm ajunt Anti-Becani, inter articulos fidei Papisticæ esse, quòd Episcopi Pontificii dominium in temporalibus super Reges, & Principes habeant; id inquam falsum est, prout illud Anti-Becani garriunt, ut invidiam concitent Catholicis apud Reges, & Principes; dogma illud est Calvinistarum, imò praxis: ut Prædicantes, & plebs involent in capita Regum securibus. Videatur Schola Jesuitica P. Jodoci Kedd, & appendix ejusdem Scholæ Coloniæ editæ, ubi crimina Calviniana hujus generis ex suis DD. asserta legent, & erubescent, si possint rubere.

3. Inscitiâ laborat, quod Anti-Becani de Theologia Hildebrandina, vel Dictatura Gregorii VII. garriunt, ex Schismatico uno, alteróve authore contra originalia acta.

4. Impostura est Anti-Becanorum imponentium Becano, quasi is nullam dicat ante Lutherum fuisse religionem, nisi Turcicam, Judaicam, & Pontificiam; impostura inquam, turpis est ista fictio. Nam Becanus hoc loco non recenset alias; ergo negat omnes fuisse, quas tacet; qua regula Juris probabunt sequelam istam? At debebat omnes recensere. Etiámne manifestè damnatas hæreses, quæ vel exoleverunt, vel in angulo orbis latent? quo dictatore jubente? credo Cassellensi, ut tomum unum conflaret ex Catalogo hæreticorum Prateoli, &c. & oblivisceretur pugnæ cum Calvinistis sibi propositæ.

5. Fatuitas Anti-Becanorum detegitur, cùm ajunt: Becanum malè argumentari à vetustate Pontificia contra Reformatam. Et cur quæso malè? Vide fatuitatem. Primò: Fides reformata, seu Lutheri, seu Calviniana non est nova, sed Lutheri, Calvinique majores sunt Apostoli, & qui post eos in Oriente, & Occidente sexcentis annis à Christo vel puriùs, vel impuriùs doctrinam Evangelicam tradiderunt. Audio quàm verè: videbimus, imò ipsi vident; nam mox diffidentes huic fictæ antiquitati ajunt secundò: si à vetustate liceret arguere pro veritate religionis, pari sanè ratione argumentari potuissent Pharisæi, & Sadducæi contra Christum, cùm concionari inciperet. Ecce ibi jam diffisi

de

de sua imaginaria vetustate, clarè fatentur novitatem, & eam defendunt exemplô novæ Legis à Christo inductæ. O callidos, sed in probrum suum! nam quis unus omnium Doctorum Ecclesiæ, vel hæreticorum etiam, omnia dogmata Calvinistarum, vel Lutheranorum, seu Reformatorum tenuit ante Lutherum. Ostendant vel unum, non Cœtum, sed hominem. Scimus ex Conciliis Papæ fragmenta quædam doctrinæ Reformatæ ab hæreticis nonnullis, iisque per Concilia, & Christum, atque Apostolos damnatis asserta fuisse; sed totam doctrinam Reformatorum quoad articulos suarum Confessionum, & Synodorum à nemine ante; imò ipsimet ex anno in annum articulos suos mutant. Ubi nunc primus Synodi Londin. articulus: Regem Angliæ esse caput Ecclesiæ Anglicanæ? unde Schisma Arminianum, & Gommaristicum? unde Apolloniani, & Vedeliani in Hollandia? unde Independentes, Quærentes, Puritani, Calvino-Papistæ in Anglia? in qua Calvinianus scriptor ipse præsens queritur, tot esse hæreses, quot à Christi lege promulgata non fuerunt in toto orbe. Unde hæc Ilias malorum? nisi à novitate, & cerebri humani inconstantia. Porrò, quòd suam novitatem Reformati tentent obtegere novitate Legis Evangelicæ per Christum, & Apostolos inductæ, ridiculum est planè: siquidem Christus, & Apostoli id fecerunt cum Authoritate divina, manifestis signis, & portentis, quæ nemo hominum facere poterat, nisi DEUS esset in eis, ùt fatetur Nicodemus *Joan.* 3. & alii alibi. Hanc authoritatem à Reformatis exigit orbis terrarum jam 100. annis, & nondum impetravit, & ideo post eos non ambulant, nisi, qui sine authoritate, & ratione per se dogmata humano spiritui, & carni blandientia sequi elegerunt, etiamsi nulli essent falsi doctores.

6. Falsitas Anti-Becanorum est: Pontificii declinant examen Scripturæ; nulli fusius, & illustrius Scripturas perscrutati sunt, quàm Catholici, seu Pontificii; ùt patet ex duobus Alphonsis Tostato, & Salmerone, Cornelio à Lapide, Dionysio, Lirano, & innumeris aliis; quos etiam avidè ipsi Reformati emunt, & legunt; cùm simile in hoc genere non habeant domi suæ, & tamen de his nequiter apud vulgus asserunt Pontificii declinant examen Scripturæ. Præclarè hanc nequitiam detegit mysterium Fraudis Prædicantiæ P. Hieronymi Mülmanni Coloniæ editum.

7. Ajunt Anti-Becani: Catholicos corrumpere historias. Quas quæso? & quomodo? Indice expurgatorio credo Hispanico, similive. Itáne? cur igitur Reformati eundem Argentinæ, & Hanoviæ reviderunt? ad hæc quæritur, an errores, & mendacia editô librô propalare, & infamare sit historias corrumpere? non credo; at id Index expurgatorius præstat solùm: frustra ergo ista calumnia texitur contra innoxios. Tædet cæteras falsitates retexere, quas Moguntini Theologi à pagina 121. ad 125. detexerunt. Ex præmissis judicium fiat de omissis.

CON-

CONCLUSIO VI.

Ecclesia Lutheranorum, & Calviniſtarum, quam ipſi Reformatam vocant, non eſt vera Chriſti Eccleſia.

62. PRobatur 1. ex dictis: quia una tantùm eſt Chriſti Eccleſia, quam oſtenſum eſt eſſe Pontificam; itaque illa, quæ contradicit Pontificiæ, non poteſt eſſe Eccleſia Chriſti. 2. Vera Chriſti Eccleſia eſt Chriſti Sponſa, ùt ſuprà probatum eſt; at Reformata non eſt Sponſa Chriſti; nam adultera eſt. Unde enim reformata eſſe poteſt, nisi ex adulterio ſuo, & apoſtaſia à Chriſto; ſi revera reformata eſt; ùt ipſi ajunt. Si dicant Reformatores: fuiſſe adulteram ante Lutherum, nunc non eſſe, tunc ſe confodiunt. *Primò:* Quia falſificant omnia, quæ de perpetuitate, & indiſſolubilitate conjunctionis inter Chriſtum, & Eccleſiam ſupra aſſerta ſunt ex ſcripturis. *Secundò:* Quia Chriſtum ponunt Caput ſinè corpore fuiſſe tot annis, quot adulterium Eccleſiæ fingunt durâſſe.

ANIMADVERSIO.

IN hanc Concluſionem internecinam Reformatæ religionis inſurgunt Anti-Becani mordendo, & lacerando. Quomodo autem? ſic omnino. 1. ajunt: Romanam Eccleſiam fuiſſe primis quingentis annis Chriſti Eccleſiam. Bona confeſſio, nisi adderent nequiter, *Sed non ſinè labe.* Hoc enim ideo adjiciunt, ut ſi dogmata illa, quæ nunc tenet Romana Eccleſia; oſtendantur à Coturio, & aliis fuiſſe quoque in primis quinque ſeculis uſitata, tunc effugium adversùs fidem Orthodoxam habeant paratum, nempe: illa dogmata fuiſſe labes, nævos, &c. quod tamen effugium nullum eſt; cùm illi nævi, & labes talia ſint dogmata, quæ illi nunc anathematizant, & idcirco non potuit eſſe Eccleſia Chriſti, quæ anathematizanda docuit. 2. ajunt: Huſſum, Wicleffum, Waldenſes deprehendiſſe Eccleſiam in adulterio; ſcilicet, utì impii ſenes Suſannam. 3. Tempore S. Auguſtini non fuiſſe Pontificem Oecumenicum. O ſtuporem! Legant Concilium Chalcedonenſe, & maximè Theophili Raynaudi Coronam auream ſuper mithram ſummi Pontificis Romæ editam. 4. Calviniſtas, vel Reformatos non teneri ad facienda miracula. Itáne? quomodo ergo credemus eis, quòd ipſi ſint miſſi ad reformandum Eccleſiam DEI? nam ordinaria miſſione pridem cæpere noſcuntur. 5. ajunt: Catholicos etiam non facere miracula.

cula. Evidens mendacium. Videantur Thaumasia Patris Sylvestri à Petra Sancta, Laureum in Italia, Mons Serratus in Hispania, in Belgio, Germaniáque tot illustria miraculis loca. Legant Acta, & Vitam, & Annuas eorum, qui in Orientis Indias à Sede Apostolica missi sunt; & confundantur. 6. Pontificem Romanum ne quidem canem mortuum excitâsse, ait Calvinista ex Lessio; at Lessius tàm scurriliter non scripsit, nec sensit de Papæ Majestate, sed Crocius Calvinista id imponit Lessio, qui scivit, non opus esse, ut Papa mortuos canes excitet melioribus occupatus; uti missionibus Virorum Apostolicorum, v. g. Francisci Xaverii, &c. ad Indos, qui istic in virtute missionis suæ abunde miracula pro Papa patrârunt. 7. Turci etiam miracula patiant, ait Anti-Becanus. Sed qualia? cur igitur ad Catholicos Sacerdotes in Hungaria, & alibi festinant, ut super eos malè habentes ex missalibus orent Sacerdotes sequente plurimùm effectu petito. 8. Macedonium Spiritûs Sancti oppugnatorem, ait Calvinista, etiam miracula fecisse: quo authore quæso? Cedrenô ait. Vide nunc stuporem stupidi Calvinistæ; Macedonius hæresiarcha ad annum Christi trecentesimum quinquagesimum primum vixit; Macedonius autem Cedrini miraculis illustris ad annum Domini quadringentesimum nonagesimum quintum. Erubescite Calvinistæ tali Magistro. 9. Anti-Becani ajunt: Bellarminum, & Andradium Payvam damnare erroris Concilium Chalcedonense. Itane? in dogmatis ad fidem pertinentis quæstione, an in facti præsumptione? Si priùs dicant; mentiuntur Anti-Becani; si posteriùs, nihil ad rem dicunt. 10. Sorbona Parisiensis dicit; Concilium esse supra Papam. Ità Calvinista ait: sed mentitur. Legator Irenicus Anti Calixtinus, & Duvalius. 11. Papam errare posse tenent Jesuitæ, Panormitanus, &c. id simpliciter ait Calvinista: Jesuitæ simpliciter ajunt: cum mentiri; scit Calvinista, quid Jesuitæ doceant: sed conscientiam istam obnubilat, ut seducat. 12. Phocas Imperator primus Oecumenici titulum Bonifacio III. Papæ concessit dicente Calvinista: sed refutante solide Bellarmino lib. 2. de Romano Pontif. cap. 17. & alibi. 13. Gregorius VII. inaudita dogmata invexit, annales corruptit, coelestia dogmata adulteravit, &c. Quis verò hoc dicit? Calvinista, novus homo. Unde? ex Aventino; qualis is vir? à Basilecensibus Typographis, & aliis alibi corruptus (conferantur editiones, si placet) & ideo in Indice expurgatorio ablutus; imò aliàs per se suspectus author propter probatissimos authores, qui Gregorio VII. convixêre, & Aventino, similibúsque Schismaticis contradicunt apud Gretserum Tom. 2. defens. Bellarmini, istum lege: item Baronium. 14. Concilium Carthaginense III. impugnare Romani Pontificis primatum, asserit Calvinianus, qui debebat scire ex Bellarmini lib. 2. de Romano Pontifice cap. 23. hoc commentum Calvini, & Centuriatorum jam pridem esse detectum.

15.

15. Concilio Gangrensi in probari delectum ciborum jactat Calvinista, & Lutherana. Quem verò delectum? omnem. Itáne verò? quid igitur tu à felium, & murium carne abstines, si eum damnat Concilium, & Concilio credis? lege Canonem 19. & 20. hoc videbis probari, quod Apostoli probârunt Can. 15. damnari, quod Manichæi statuebant. Ista ignorare est supinus stupor, dissimulare damnanda malitia. 16. Concilium Francofordiense rejecit cultum imaginum. Malè: & ideo improbatum contraria sanctione Nicæni II. 17. Separationem thori in Sacerdotibus damnat Concilium VI. generale Trullanum Can. 13. At impostoram hanc detexit jam Bellarm. lib. 1. de Clericis cap. 21. Denique, ut omnia mendacia coronaret Calvinista, ait: Papistas esse monstra. Quo quæso fundamento? arguto scilicet: audiamus syllogismum. Aliqui Pontifices Romani teste Baronio fuerunt monstra, nempe: quoad mores suos ineptos Sedi Apostolicæ; Pontificii sunt filii Pontificum, uti se profitentur; ergo Pontificii sunt monstra. Syllogismus omnino in figura Calvinistica. Quid respondent ad artificium tantum Moguntini. Hoc: Qualis Pater, talis est filius, ùt ponunt Calvinistæ: aliquis Prædicans Calvinista est homicida, & est pater alicujus; ergo filius ejus quoque est homicida, uti pater eius; Ceporinus in Clivia, Croeius in Hassia, alii alibi nôrunt historiam.

Epilogus hujus Capitis.

63. EX iis, quæ hoc toto capite dicta sunt, magnam consolationem, & securitatem percipiunt Catholici in negotio fidei, ac religionis: Adversarii è contrario confusionem, & diffidentiam; nam Catholici, ùt suprà dixi, cum Augustino sequuntur hanc certam, ac fixam regulam: *Tota Ecclesia non potest errare in fide.* Ex qua tria inferunt: *Primò*: Ecclesiam Romanam, quam Adversarii concedunt primis trecentis, ac quadringentis annis fuisse veram Christi Ecclesiam, hactenus non errâsse in fide. *Secundò*: tutos, ac securos se esse in fide, quamdiu publicè profitentur id, quod Ecclesia Romana toto orbe diffusa publicè profitetur. *Tertiò*: se in defensione Romanæ Ecclesiæ similes esse probis filiis, qui matri suæ honorem deferunt, & subsidium præstant.

64. Adversarii tenent contrariam hanc regulam: *Tota Ecclesia potest errare in fide.* Ex qua sequitur, totam ipsorum Ecclesiam errare posse; idcóque neminem

apud

apud eos securum, ac tutum esse de sua fide. Vel enim sequuntur Ecclesiam suam, vel ab ea dissentiunt; si illam sequuntur, nihil certi habent, si ipsa errare potest; si ab ea dissentiunt, magis perplexi sunt; quia si tota ipsorum Ecclesia errare potest, multò magis singuli possunt.

65. Quod magis confirmo ex duobus principiis, quæ ipsi statuunt. *Unum* est: Pontificiam Ecclesiam non subitò, sed sensim defeciſſe à fide, ac tandem omni fide abjecta, adulteram factam esse. *Alterum*: defectionem illam initiò fuisse latentem, & occultam adeò, ut nec hic locus, nec tempus, nec aliæ circumstantiæ illius certò designari potuerint. Tandem tamen post aliquot secula à Luthero, & Calvino publicè fuisse notatam, & deprehensam.

66. Ex utroque sic concludo: quod contigit Ecclesiæ Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesiæ Reformatæ; at Pontificia, ùt Adversarii dicunt, sensim, latenter, & occultè defecit à fide nobis non advertentibus; ergo etiam Reformata potest sensim, latenter, & occultè deficere, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam defecerit, & ipsi non adverterint? imò, quomodo possunt advertere, si defectio latens, & occulta est? manent ergo incerti de sua fide, & Ecclesia.

67. Hic planè constricti sunt, nec video, quod possint respondere; nam quod aliqui dicunt: Ecclesiam non posse errare, vel deficere à fide, quamdiu sequitur verbum Dei, frustra est. *Primò*: quia argumentum, quod jam posui, repetam hoc modo: Quidquid contigit Ecclesiæ Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesiæ Reformatæ; at Pontificia, ùt ipsi volunt, sensim, latenter, & occultè deseruit verbum Dei, nobis non advertentibus; ergo etiam Reformata potest sensim, latenter, & occultè deserere verbum Dei, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam deseruerit, & ipsi non adverterint, nunquam elabentur ex hoc labyrintho, semper manebunt dubii, & incerti de sua fide; nisi nobiscum asserant, totam Ecclesiam errare, aut deficere non posse.

68. *Deinde*, unde constabit Adversariis? an nostra, vel ipsorum Ecclesia sequatur verbum DEI, nec ne? nos nostram defendimus, illi suam. Quis decidet hanc litem? designent ipsi infallibilem Judicem, qui sententiam ferat. Non possunt. Vel enim designabunt ipsum verbum DEI, vel Ecclesiam, vel singulos, qui sunt in Ecclesia, vel aliquos ex illis. Ac *primò*, si designent verbum DEI, nos vicimus; nam verbum DEI expressè asserit: Ecclesiam esse columnam veritatis, quam nullæ inferorum vires everturæ sint. Idem nos asserimus: Si ergo hoc Judice causa definienda est, victoria nostra est; si autem designent Ecclesiam, contra se faciunt. Vel enim sententia Ecclesiæ infallibilis est, vel falli potest; si infallibilis est, errant, qui dicunt, errare posse. Si falli potest, iterum errant; quia, cùm debeant assignare infallibilem Judicem, designant Ecclesiam, quam ajunt, falli, & errare posse. *Denique*, si designent vel singulos, vel aliquos eorum, qui in Ecclesia sunt, magis decipiunt; si enim tota Ecclesia potest, quantò magis singuli, qui in Ecclesia sunt, errare possunt.

69. Fortè dicturi sunt, duplicem esse Ecclesiam: unam visibilem, in qua boni, & mali permixti. Alteram invisibilem, in qua soli prædestinati sunt. Totam visibilem errare, non item invisibilem. Sed hoc etiam frustra; imò, qui hoc dicunt, secum ipsi pugnant; nam omnes prædestinati, quos ajunt, esse in Ecclesia invisibili, sunt etiam in Ecclesia visibili; ergo si tota visibilis errare potest, omnes etiam prædestinati errare possunt; aut, si hi non possunt, nec tota Ecclesia visibilis potest. Quòd autem prædestinati omnes sint in Ecclesia visibili, ne Adversarii quidem negare possunt. Et ratio manifesta est: quia nullus salvatur extra Ecclesiam visibilem. ùt Concluf. 4. ex illorum concessione probatum est. At omnes prædestinati salvantur; ergo nullus prædestinatus est extra Ecclesiam visibilem.

70. Ex dictis colligo duplex dilemma in Adversarios. Unum est: vel tota Ecclesia visibilis erravit in fide ante ortum Lutheri vel non erravit; si tota erravit, omnes, & singulos Christianos errâsse necesse est, etiam

præ-

prædestinatos, nulla igitur tunc erat fides in terris. Unde igitur Lutherus eam accepit? Si non erravit, cur Adversarii fingunt errâsse? cur eam, ùt errantem, deseruntˀ

71. Alterum: vel tota Ecclesia Reformata, in qua Lutherani, & Calvinistæ sunt, potest errare in fide, ipsis non advertentibus, vel non potest; si non potest quomodo Pontificia potuit? si potest quid si jam erret, & ipsi non advertant? Repeto quod supra dixi: semper dubios, & incertos fore, quamdiu sentiunt Eccl siam errare posse. Deponant nunc errorem, & id sentiant de Matre Ecclesia, quod Majores nostri senserunt sic futurum est, ut amplius non errent.

Caput IV.

De Capite Ecclesiæ.

1. Nomen Capitis sumitur duobus modis. *Primò*: Propriè pro naturali capite humani corporis, cujus officium est, dirigere, & gubernare membra corporis. *Secundò*: metaphoricè, pro morali Capite, seu Principe communitatis, cujus officium est dirigere, & gubernare subditos, qui sunt membra communitatis. Hoc posteriori sensu loquimur hic de Capite Ecclesiæ. Esto ergo quæstio: Quis sit Caput, seu Princeps, seu Rector, & Gubernator Ecclesiæ? Nos tria asserimus. *Primò*: Christum, cùm esset in hac vita mortali, fuisse primarium ipsius Caput, & adhuc est. *Secundò*: Petrum post Christi in cœlo ascensionem, fuisse secundarium Caput. Vel, quod idem est, fuisse Vicarium Christi in gubernanda Ecclesia. *Tertiò*: Petro cum pari potestate successisse Romanum Pontificem, qui post mortem Petri gubernavit Ecclesiam, & adhuc gubernat.

2. Itaque dicimus: duplex esse Caput Ecclesiæ. Unum primarium, quod est Christus. Alterum vicarium, seu secundarium quod est Petrus cum suo suc-

cessore Pontifice. *Sed* diversô modô: *Primò*: quia Christus non solùm est Caput Ecclesiæ militantis, sed etiam triumphantis. *Ephes.* 1. *v.* 22, Pontifex solius militantis. *Secundò*: Christus est Caput visibile, & invisibile; quia visibiliter, & invisibiliter gubernat Ecclesiam; Pontifex visibile tantùm. Quæ omnia breviter probata sunt. (a)

CONCLUSIO I.

De Christo primario Capite Ecclesiæ.

3. CHristus in hac vita existens tam ante passionem suam, quam post eam, omnino autem ante ascensionem in cœlos ædificavit, fundavitque Ecclesiam suam; nam Ministros Ecclesiæ 12. Apostolos, utì Episcopos, & 72. Discipulos, utì Presbyteros; item Sacramenta nova, novas leges, Sacerdotium, & sacrificium instituit; Testamentum condidit, idque morte consummavit; & resurgens dedit potestatem remittendi peccata, & retinendi; ac denique Principem unum constituit locô suô futurum Petrum, dicens: Joan. 21. v. 17. *Pasce oves meas.* Et sic fuit Caput Ecclesiæ; quia, qui hæc præstiterit, dignus est vocari Ecclesiæ Caput.

CONCLUSIO II.

4. CHristus in hac vita existens, sive ante ascensionem suam fuit visibile Caput Ecclesiæ; quòd fuerit Caput, patet ex Conclusione præcedente; quòd fuerit visibile Caput, probatur: quia *primò* visibiliter, utì jam dictum est, eam fundavit. *Secundò*: eandem visibiliter docendo, monendo, increpando, & faciendo gubernavit. Aliter eadem Conclusio efferri potest, nimirum sic: fuit visibile, & invisibile Caput Ecclesiæ. Visibile, quia visibili modô; invisibile, quia invisibili modô Ecclesiam gubernavit. Hoc explicandum est ex similitudine capitis naturalis; nam caput naturale duobus modis gubernat corpus humanum. *Primò*: per internum influxum, qui in eo consistit, quòd

quòd ex capite, tanquam ex fonte, seu principio deriventur spiritus sensitivi in reliqua membra. Unde fit, ut reliqua membra possint vitam conservare, & suas functiones exercere. *Secundò*: per externam directionem, quæ in eo consistit, quòd caput per intellectum, voluntatem, visum, auditum, & alios sensus, qui in eo vigent, dirigat reliqua membra in externis actionibus, ne aberrent. Quo pacto per intellectum, & voluntatem dirigit manus, ne quid illicitum committant; & per visum dirigit pedes, ne in foveam incidant; & sic deinceps.

5. Sic etiam Christus in hac vita existens, duobus modis gubernavit Ecclesiam. *Primò*: per internum influxum donorum gratiæ, Joan. 1. v. 16. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Et Ephes. 4. v. 7. *Unicuique nostrûm data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. Secundò*: per externam directionem, & gubernationem; sicut enim Rex externô, & visibili modô gubernat Rempublicam præcipiendo, monendo, increpando, puniendo, officia distribuendo; ita Christus in hac vita externô, & visibili modô gubernavit Ecclesiam, ordinando Ministros, & Sacerdotes, sanciendo legem Evangelicam, docendo, hortando, increpando. Quod alia similitudine explicat Apostolus, Ephes. 5. v. 22. 23. cùm ait: *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus Caput est Ecclesiæ.* Nempe, quoad externam gubernationem. Sicut enim mulier in externis actionibus tenetur se dirigere juxta imperium sui viri, qui est caput ipsius, ità Ecclesia juxta legem, & mandatum Christi.

CONCLUSIO III.

6. CHristus in cœlo nunc existens, adhuc manet Caput Ecclesiæ invisibile, & manebit usque ad consummationem seculi; non tamen manet Caput visibile. Ratio est: quia adhuc gubernat, & gubernabit Ecclesiam invisibili modô, nempe per internum influxum donorum gratiæ, & directionem Spiritûs San-

Sancti, Matth. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Non tamen gubernat illam visibiliter præsens, sicut fecit ante ascensionem. Unde Augustinus tract. 50. in Joannem propo finem : *Secundùm præsentiam Majestatis semper habemus Christum ; secundùm præsentiam carnis rectè dictum est Discipulis : me autem non semper habebitis ; habuit enim illum Ecclesia secundum præsentiam carnis paucis diebus ; modò fide tenet, oculis non videt.*

CONCLUSIO IV.

7. Hinc sequitur : præter Christum, qui nunc in cœlis est, debere esse aliquod aliud visibile Caput Ecclesiæ, quod locò Christi visibiliter gubernet Ecclesiam. Sicut in absentia Regis solet aliquis in regno constitui, qui vicem illius suppleat in externa politia, præsertim si Rex longo tempore abfuturus est. Ratio sumitur ex dictis : quia regimen Ecclesiæ debet manere tale, quale à Christo institutum est ; at ipse ante ascensionem suam instituit regimen visibile sub uno visibili Capite ; ergo debet manere tale. Sicut ergo ipse fuit visibile Caput ante ascensionem ; ità post ascensionem debet esse aliquod aliud visibile Caput locò Christi. Alioqui regimen Ecclesiæ, atque adeò ipsa Ecclesia esset mutata, quod est absurdum.

8. Et confirmatur ex analogia Synagogæ, & Ecclesiæ hoc modo : Synagoga Mosaica fuit umbra, seu typus Ecclesiæ Christi ; at Synagoga semper fuit gubernata ab uno visibili Capite, nempe a Pontifice, cui reliqui omnes erant subjecti : ùt patet ex libris Exodi, Levitici, & Deuteronomii ; ergo etiam Ecclesia debet semper gubernari ab uno visibili Capite. Sequela patet : quia gubernari ab uno Capite perfectiùs est, quam gubernari à multis, ùt patet in regimine hujus mundi. Si ergo Synagoga, quæ fuit imperfectior, quam Ecclesia (sicut umbra imperfectior est, quàm corpus) semper gubernata fuit ab uno Capite ; multò magis Ecclesia gubernari debet ab uno Capite.

9. Dices : analogia in eo consistit, quòd sicut Synago-

nagoga habuit unum Caput, nempe Pontificem; ità Ecclesia habeat similiter unum Caput, nempe Christum. *Respondeo.* Duplex analogia assignanda est: Una quoad internum influxum gratiæ. Altera, quoad externam gubernationem. *Prior* in eo consistit, quòd sicut Christus per sua merita prævisa contulit Synagogæ internam gratiam; ità per sua merita jam exhibita, multò abundantiorem gratiam conferat Ecclesiæ. *Posterior* in eo, quòd sicut Moyses Mediator veteris Testamenti fuit primum Caput visibile Synagogæ quoad externum regimen; ità Christus Mediator novi Testamenti fuerit primum Caput visibile Ecclesiæ in externo regimine. Rursum: sicut post mortem Moysis semper perseveravit visibile regimen Synagogæ; ità post ascensionem Christi semper perseveret visibile regimen Ecclesiæ.

10. Ex utraque analogia colliguntur hæc: *Primò*: Invisibile Caput Synagogæ, & Ecclesiæ quoad internum influxum gratiæ esse idem, nempe Christum. *Secundò*: Visibile Caput Synagogæ, & Ecclesiæ quoad externam gubernationem esse diversum; nam visibile Caput Synagogæ ab initio fuit Moyses, cui postea successerunt Pontifices legales; visibile autem Caput Ecclesiæ ab initio fuit Christus, cujus locum postea supplevit Petrus, & ejus Successores ut deinceps probandum est. *Tertiò*: Moysen fuisse figuram Christi quoad externam gubernationem; nam sicut Moyses fuit Legislator, Mediator, & Princeps in veteri Testamento, ità Christus in novo. *Quartò*: Pontifices veteris Testamenti fuisse typum, seu figuram Pontificum novi Testamenti; nam sicut illi in externo regimine præsidebant toti populo Christianorum. Denique confirmatur analogia exercitûs, in quo, dum contra hostem procedit, debet esse unus supremus Dux, aut in ejus absentia Vicarius, qui omnia dirigat.

Animadversio.

Adversùs Concl. IV. toto nisu insurgit Anti-Becanus formâ sophisticâ, scommatis, sallitatibúsque pugnans. Quomodo autem? Mutavit formam argumenti principalis à Be-

cano pro visibili Capite Ecclesiæ allati; ut ejus jus videretur evanescere, & tunc cavillô duplici in Becanum tortô conatus est eludere, dicens: Becanus vel semper retinuit cornua, vel abjecit; non abjecit, ergo retinuit. Item: Becanus vel manfit hucusque corruptor Aulæ Cæsareæ, vel esse desiit; non dicet: se desiisse; fateretur enim, se fuisse; ergo tali forma ait Anti-Becanus, Becanum argumentari, dum dicit: Ecclesiæ regimen à Christo institutum, vel idem est hucusque, vel diversum; si non est idem, mutata est Ecclesia; si vero est, idem erit adhuc visibile regimen, ut institô fuit. Lector sit judex. Sed quomodo? Anti-Becani Sophisma solutum est Prædicanti Cassellensi? sic omnino; ajunt Moguntini, Becanum argumentari, ac si diceret in hunc modum: Vel Crocius hominem, quem domi suæ malleis excerebratum vitâ exuit, denuo ad vitam revocavit, vel ille miser adhuc est mortuus; atqui non resuscitavit eum; ergo. Item filia Doctoris NN. (quem, & quam optimè novit) domesticô ante annos aliquot stuprô defiorata, vel mirô miraculô pudorem imminutum recuperavit, vel adhuc infamiâ stupri laborat; atqui non recuperavit; ergo. Tale ajunt esse argumentum Becani, in quo, uti in præmissis, supponitur, Crocium esse homicidam, & N. filiam scortum factam esse vere; ità verè in argumento supponebatur, & asserebatur regimen visibile monarchicum à Christo in Ecclesia esse constitutum; in sophismate autem contra Becanum torto deerat hypothesis cum cornutum, vel corruptorem fuisse. Sed quid Anti Becani ajunt ad argumentum Becani, ductum ex analogia Synagogæ, & Ecclesiæ? Anti-Becanus ait: se non videre formam rectam: Moguntini ajunt: Talpa non videt Solem; ergo non est Sol. Negant consequentiam; collocant tamen in forma, ut talpa videre possit; sic Cœtus, qui est perfectior, quàm Synagoga, debet gubernari non deteriore forma, quàm Synagoga, clarum cunctis; atqui Ecclesia Christi est Cœtus perfectior, quàm Synagoga, clarum Christianis; ergo. Sed Synagoga gubernata est Monarchicè sub uno visibili Capite, primùm Moyse; deinde aliis Successoribus, &c. Quid ad hæc Crocius? insipienter negat Moyses fuisse summum Sacerdotem contra Exodi cap. 40. junctô 2. Paralip. cap. 26. Levit. 8. Psalm. 98. *Moyses, & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Philonem lib. 3. de vita Moysis. Gregorium Nazianz. orat. ad Gregor. Nyss. Augustinum quæst. vigesima tertia in Levit. & Psalm. 98. Hieronym. lib. 1. in Jovin. Dionysium cap. 5. Hierar. &c. imo contra seipsum dicentem alibi: Moyses fuerat Dux, & Pontifex. An non ità sentire, & scribere, insipientium est? asserere, negare jure, an injuriâ, non curare. Quid verò Anti-Becanus ait ad alteram analogiam ab exercitu bene ordinato petitam? ait: falsa hypothesi substructam esse analogiam. Quomodo? inquies sic: unius exercitûs bene ordinati debet esse unus Dux supremus, unius regni Rex unus, unius ovi-

lis

lis unus Pastor, &c. Anti-Becanus negat. Quare? quia duo subinde Duces uni exercitui præficiuntur, & duo œconomi uni domui, &c. Vide Anti-Becane stuporem tuum, affirmas uno habitu, & negas; nam ille, à quo duo Duces præficiuntur uni exercitui, non est unus supremus? &, an rectè fit, quodcunque fieri vidisti? porrò ne hic hæreas, lege Theophili Raynaudi tractatum de bicipiti Ecclesia contra novum in Gallia errorem nuper exortum. Ne tamen admittant Anti-Becani duplex, unum visibile, alterum invisibile Ecclesiæ Caput: instant, & urgent: si Ecclesia habet duplex Caput; ergo & mulier duos viros potest habere; nam Christus est Caput Ecclesiæ, uti vir mulieris. 1. *Corinth.* 12 *v.* 3. at consequens est absonum; ergo & antecedens. R. Nego seq. majoris: non enim, quod alicui est Caput, etiam statim illi vir est; Christus, & DEus est Caput mulieris, non tamen vir ejus. 2. Patres non agnovêre Caput aliud Ecclesiæ à Christo. R. Distinguendo, gratiam influens invisibile, & non subordinatum; verum est: visibile, & subordinatum, invisibili; nego. 3. Christus est Sacerdos in æternum. *Psalm.* 19. *Hebr.* 7. *v* 17. Ergo non est opus Vicario. R. Negando consequentiam. 4. Nullum est Sacerdotium præter unum Christi. R. Contrarium probavit Bellarminus duobus libris de Missa. 5. Si Ecclesia habet Caput præter Christum, tunc erit illa corpus alterius capitis, præterquam Christi. R. Negando sequelam majoris. 6. In Apostolica Ecclesia non invenitur œcumenicum caput nominatum unquam; ergo Christus id non instituit. R. Nego antec. Paulus nominavit id, *Ephes.* 4. & 1. *Corinth.* 12. Posuit in Ecclesia primùm Apostolos, & S. August. *epist.* 162. In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus. 7. Christus noluit in Ecclesia esse Dominationem. *Luc.* 22. *v.* 25. Ergo noluit esse œcumenicum Pontificem. R. Negando sequelam, vel distinguo antecedens: noluit esse Dominationem superbam, injuriam facientem, &c. conced. humilem, modestam, &c. noluit; nego. 8. Spiritus Sanctus vicarie regit Ecclesiam Christi, quoad externam gubernationem; ergo non alius œcumenicus Pontifex. R. Injuriosus est ille Vicariatus Spiritûs Sancti Majestati, importans directè mihorem esse officio, & indirectè etiam in natura, ùt ostendunt Moguntini. Omnes fideles sunt membra corporis, cujus Caput est Christus; ergo nullus fidelis est Caput præter Christum. R. Nullum non subordinatum est præter Christum, concedo; nullum subordinatum Christo Caput est, nego; nam caput mulieris vir est, ait Apostolus: 10. Ergo biceps erit Ecclesia. R. Minimè; sicuti uxor Prædicantis non est biceps, eo, quòd caput habet suum, & adhuc caput ejus vir est, & viri Caput Christus.

De Petro Christi Vicario, seu de Primatu Petri.

11. OStensum est, post Christi ascensionem debuisse esse aliud Caput Ecclesiæ visibile, quod in externa directione gubernaverit Ecclesiam locò Christi. Hoc Caput asserimus, fuisse Petrum Apostolum, quem Sancti Patres vocant Vicarium Christi, Principem & Coryphæum Apostolorum, Principem, Caput Ecclesiæ, Pastorem gregis Dominici, Pastorem Pastorum. Et meritò: quia Christus commisit illi curam suarum ovium, seu totius Ecclesiæ, cùm dixit: *Pasce oves meas.* Unde Bernard. lib. 2. de Consideratione ad Eugenium Papam cap. 8. *Tu es*, inquit, *cui oves creditæ sunt. Sunt quidem & alii gregum Pastores, sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi suos assignatos greges, singuli singulos, tibi universi sunt creditæ uni unus. Neq; modò ovium, sed & Pastorum tu unus omnium Pastor.* Unde id probem, quæris? *Ex verbo Domini: cui enim, non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolutè, & indistinctè tota commissa sunt ovis? Si me amas Petre, pasce oves meas. Quas? illius, vel illius populi, civitatis, aut regionis, aut certi regni? Oves meas*, inquit; *cui non planum? non designasse aliquas sed assignasse omnes. Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.* Similia habent Ambros. *serm.* 46. de pœnitentia Petri in fine. Greg. *lib.* 4. *epist.* 32. ad Mauritium. Augustum & alii.

12. Idem confirmari potest ex prærogativis Petri; non quòd unaquæque prærogativa per se sufficiens sit ad astruendum Petri Primatum, & eminentiam supra alios Apostolos; sed quòd omnes simul sumptæ id faciant. Sunt autem hæ præcipuæ: 1. Quòd Christus soli Petro inter omnes Apostolos proprium nomen mutaverit. 2. Quòd, quando in Evangelio recensentur nomina Apostolorum, semper primò locò ponatur Petrus. 3. Quòd Scriptura loquatur de Petro, tanquam de Principe; de aliis, tanquam de subditis. 4. Quòd Petrus sæpè loquatur nomine omnium Apostolorum, tanquam illorum Antesignanus. 5. Quòd inter omnes

Apo-

Apostolos soli Petro facta sit prima revelatio divinitatis Christi. 6 Quòd soli Petro promissa sit stabilitas fidei, & cathedræ. 7. Quòd Christus pro solo Petro, & seipso voluerit tributum solvi in Capharnaum. 8. Quòd post resurrectionem soli Petro inter omnes Apostolos primùm apparuerit. 9. Quòd soli Petro absolutè dixerit: *Pasce oves meas*. 10. Quòd Petrus sua authoritate vocaverit alios ad electionem novi Apostoli in locum Judæ proditoris. 11. Quòd primus promulgaverit Judæis Evangelium post acceptum Spiritum Sanctum. 12. Quòd primum miraculum apud Judæos fecerit in confirmationem Evangelii. 13. Quòd etiam primus prædicaverit gentibus Evangelium, & quod ipsi soli oblata sit visio cœlestis de vocatione gentium. 14. Quòd primus in Concilio Hierosolymitano sententiam dixerit, & omnes illi acquieverint. Vide, quæ lib. 2. de Republica Ecclesiastica cap. 6. de his disputata sunt.

13. Sed notandum est, quasdam ex illis prærogativis, nempe primas octo præcessisse Primatum Petri, & fuisse, vel signa futuri Primatûs, vel dispositiones prævias, vel promissiones ad eundem obtinendum. Nonam, quâ dictum est: *Pasce oves meas*, fuisse actualem Primatûs collationem: reliquas fuisse effectus, seu exercitia Primatûs jam obtenti. Dabo simile: quando Rex vult alicui ex suis aulicis dare supremam aulæ præfecturam, servat hunc ordinem; *Primò*: disponit illum ad hoc officium, & exhibet quædam signa suæ erga illum propensionis; quatenus illi præ cæteris familiaris est; soli sua consilia communicat: solum ad legationes magni momenti adhibet; soli promissionem facit; soli primum locum tribuit. *Deinde*: his præmissis, reipsa confert illi præfecturam; postea permittit illum exercere officia præfecturæ. Sic fecit Christus: *Primò*: disposuit Petrum ad Primatum Ecclesiæ variis signis, & prærogativis. *Deinde*: reipsa contulit illi Primatum, Joan. 21. v. 17. *Pasce oves meas*. Denique Petrus, accepto Primatu, cœpit illum exercere; cæpit, inquam, convocare discipulos ad electionem novi Apostoli, promulgare solemniter Evangelium; & alia similia officia præstare.

Objectiones contra Primatum Petri.

14. *PRima* sumitur ex illo: Rom. 12. v. 5. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Ubi Apostolus nullum aliud Caput agnoscit, nisi Christum; & inter membra corporis, non minùs includit Petrum, quàm alios fideles; imò omnes fideles vult esse membra, non solùm respectu Christi, sed etiam respectu ipsorum inter se, ùt patet ex illis verbis: *Singuli autem alter alterius membra.* Igitur & Petrus, & Pontifex sunt membra corporis Ecclesiæ, non solùm, si conferantur cum Christo, sed etiam, si conferantur cum aliis fidelibus; non ergo Caput Ecclesiæ. *Respondeo:* Apostolus disertè ibi loquitur de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ per internum influxum donorum gratiæ. Et sic verum est, omnes fideles, etiam Petrum, & Pontificem esse membra, non Caput; omnes enim accipiunt gratiam à Christo, tanquam à Capite; nullus à Petro, vel Pontifice. Si autem sermo sit de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ per externam gubernationem, tunc non solùm ipse, sed etiam Petrus est Caput; ille quidem primarium, & propria virtute; hic verò secundarium, & virtute ab illo participata.

15. Dices: ergo Ecclesia est biceps, quia habet duo Capita. *Respondeo.* Nihil hìc novum; nam & regnum quodlibet hoc sensu biceps esset, si Regem absentem habet, & Proregem præsentem: utrumque ùt caput in externo regimine; sed alterum alteri subordinatum. Idem dico de Ecclesia: Biceps est; quia habet duo Capita, primarium, & secundarium. Dabo aliud exemplum ex Apostolo, Ephes. 5. v. 23. *Vir*, inquit, *caput est mulieris.* At mulier præter virum, qui caput est ipsius, habet etiam naturale caput in suo corpore; igitur biceps est.

Objectio II.

16. SIcut caput, & reliqua membra hominis constituunt unum integrum corpus naturale; ità Christus, & Ecclesia constituunt integrum corpus

pus mysticum, quod conflatum est ex capite, & membris; teste Apostolo 1. *Corinth.* 12. ergo omnes præter Christum, qui Caput est, sunt membra corporis Ecclesiæ; ergo nullus præter Christum, est Caput Ecclesiæ. *Respondeo.* Hæc objectio solvitur eodem modo, quo prior; nam caput potest dupliciter conferri cum membris. *Primò*: quoad internum influxum, qui procedit à capite in reliqua membra; & sic unius corporis unum est caput. *Secundò*: quoad externum regimen; & sic unius corporis possunt esse duo capita. Quo pacto corpus mulieris habet unum caput, à quo recipit influxum spirituum sensitivorum; habet duo, à quibus regitur in externis actionibus: nam à proprio capite naturali, & à viro, qui caput ipsius morale est, gubernatur. Idem est de Ecclesia: Habet unum Caput quoad influxum gratiæ; habet duo quoad externam gubernationem, quorum unum supplet vices alterius. Et priori modò solus Christus est Caput, reliqui omnes sunt membra; posteriori non solus Christus, sed etiam Petrus est Caput; qui tamen priori modò est membrum, & non Caput.

17. Quando ergo objicitur ex Apostolo, quòd Christus, & Ecclesia constituant unum integrum corpus mysticum, quod ex Capite, & membris conflatum est; hoc intelligi debet priori sensu; nam Apostolus diserte loquitur de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ quoad internam divisionem donorum gratiæ, ùt in textu patet: Et sic concedo, ùt jam ante concessi: omnes, præter Christum, esse membra Ecclesiæ; & nullum præter Christum, esse Caput Ecclesiæ. Quòd si similis objectio fiat de Christo, quatenus est Caput per externam gubernationem; dicendum erit: Christum cum suo Vicario esse Caput, reliquos omnes membra. Sicut fit in regno aliquo, ubi Rex cum suo Prorege est Caput regni, alii membra.

Objectio III.

18. CHristus suam Ecclesiam æquè commendavit omnibus Apostolis, non magis Petro, quam aliis. Omnibus enim dixit: *Sicut me misit Pater*

Pater, & ego mitto vos. Item: *Docete omnes gentes!* Deinde omnes æquè docuit, & instruxit. Omnibus æquè misit Spiritum Sanctum in die Pentecostes. Hanc æqualitatem agnoscit Cyprianus in tract. de simplicitate Prælatorum, seu de unitate Ecclesiæ, cùm ait: *Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus; pari consortiô præditi & honoris, & potestatis.* *Respondeo.* Verum est: quòd omnibus commendaverit suam Ecclesiam; falsum, quòd omnibus æquè commendaverit; nam soli Petro dixit: *Pasce oves meas.* Igitur pastura omnium ovium soli Petro, non aliis commendata est. Nec valet hæc consequentia: omnes æquè instructi sunt, & æquè Spiritum Sanctum acceperunt; ergo unus non habet majorem jurisdictionem, quàm alius. Sicuti non valet? homines omnes æquè habent caput, pectus, ventrem &c. ergo omnes sunt æquè Reges, vel Principes in regno. Nam aliud est, loqui de doctrina, & sanctitate; aliud de jurisdictione. Non omnes, qui pares sunt in doctrina, & sanctitate; sunt etiam pares in jurisdictione. Alioqui Rex in regno, si non haberet majorem doctrinam, & sanctitatem, quàm subditi; non haberet etiam majorem jurisdictionem, quod est absurdum. Et ratio à priori est: quia potestas, & jurisdictio per se non pendent à majori doctrina, & sanctitate. Cyprianus idem docet, quod nos; nempe omnes Apostolos, antequam Petro diceretur: *Pasce oves meas*, fuisse æquales; postea non fuisse æquales; sed Petrum præ aliis eminuisse. Vide, quæ diximus *lib. 2. de Republica Eccles. cap. 7. objecl. 1.*

Objectio IV.

29. PAulus in faciem restitit Petro ad *Galat. 2. v. 11.* Ergo Petrus non fuit Caput Ecclesiæ; alioqui Paulus fuisset arrogans, & procax, quòd Capiti Ecclesiæ ausus esset resistere. *Respondeo.* Verum est, Paulum Petro restitisse; quia Petrus erraverat, non quidem in aliquo fidei articulo, in quo errare non poterat juxta promissionem Christi: *Rogavi pro te Petre,*

ut

ut non deficiat fides tua. Sed in facto; quia incautè simulabat Judaismum cum scandalo, & offensione gentilium. At hinc non sequitur: Petrum non fuisse Caput Ecclesiæ; sicut in simili non sequitur: David fuit reprehensus à Joab. 2. *Reg.* 19. *v.* 5. ergo non fuit Caput regni. Imò multi Patres ex hac ipsa Petri reprehensione colligunt, superiores posse corripi ab inferioribus; quando fit cum debita humilitate, & charitate, ùt Augustinus *epist.* 19. ad Hieronymum. Cyprianus *epist.* ad Quirinum de hæreticis rebaptizandis. Gregorius *hom.* 18. in Ezechielem. D. Thom. in 2. 2. *quæst.* 33. *a.* 4. *ad* 2. Similiter non sequitur: Paulum fuisse arrogantem, & procacem; quia quod fecit, factum est bonô zelô ad tollendum scandalum, quod ortum erat ex incauta Petri simulatione.

Animadversio.

Anti-Becani in argumentis pro Primatu Petri se se mirè torquent: uni forma non placet, alteri materia; Cesellensis etiam corrumpit formam argumenti, ac tunc sibi triumphum canit. Vera forma argumenti pro Petri Primatu est hæc: Qui solus Apostolorum jussione Christi accepit Pastoratum ovium Christi, & agnorum ejusdem; is solus Apostolorum est Pastor œcumenicus in Ecclesia Christi subordinatus Christo; atqui solus Apostolorum Petrus jussu Christi accepit Pastoratum ovium, & agnorum Christi, *Joan.* 21. ergo solus Apostolorum Petrus est Pastor œcumenicus in Ecclesia Christi subordinatus Christo. Adversùs hanc probandi formam centum annis, & pluribus laborârunt Lutherani, & Calviniani; & minati sunt purô puto Evangeliô se eam eversuros; garriverunt multa, calumniati sunt plurimum, quid effecerunt? nunquam è Scripturis potuerunt concludere conclusionem suam; ergo Petrus non est jussu Christi Domini solus inter Apostolos constitutus Pastor omnium ovium, & agnorum Christi. Quid igitur faciunt? Mysteriô frandis sibi consuetæ utuntur. Quo illo? Objectiones quasdam nugaces, & inefficaces millies solutas à Catholicis excudunt, regerunt, & in scenam reproducunt; ut aliquid agere videantur, & non obmutuisse apud plebem. Ea fraude contenti sunt, ut se in cathedris suis sustentent. Porro titulos, & prærogativas Petri pro Pontificatu illius asserendo post Becanum fusiùs in Onomastici forma dig[illegible]t Theophilus Raynaudus in eo libro, qui dicitur Corona aurea supra mithram Summi Pontificis; qui tituli ex omnibus seculis collecti convincunt, Ecclesiæ Christi semper fuisse

se judicium, & sensum: Petrum esse œcumenicum Pontificem, seu Pastorem ovium Christi; & pari potestate ejus in Cathedra Romana Successores esse prædictos. Veritatis amans Lector illum consulens fructum referet non levem sibi, Adversariis confusionem. Quid verò adversùs prærogativas Petri à Becano recitatas ajunt? 1. Voculam prærogativa cum Orbilione flagellant miseri. 2. Nomen Petro non esse mutatum, eò, quòd Simon Petrus dictus sit, qui ante Simon diceretur. Sat stupidè id quidem. 3. Etiam aliis Apostolis, ùt Joanni, Jacobo, qui Boanerges sint appellati; quid tum? non argumentatur Becanus ex una prærogativa? sat est, si ea in Petro sit vera. 4. ajunt: in Catalogo Apostolorum non semper nominari primò locò Petrum. Unde verò hoc? ex *Joan.* 1. *v.* 45. *ad Galat.* 2. *v.* 1. 1. *Corint.* 3. *v.* 22. Sed quæro? an ibi texatur Catalogus Apostolorum? Videant Anti-Becani. 5. Promissionem œcumenici Pontificatûs Petro factam à Christo, *Matth.* 16. *v.* 18. conantur Anti-Becani corrumpere. Quomodo? Simonem ajunt, à petra denominatum esse, & Christum velle ædificare super petram à qua denominatus sit Petrus; & proinde negant Anti-Becani se audire, vel legere; quòd Christus sit ædificaturus Ecclesiam super Petrum. O Calvinista! ô Lutherichola! habuissetis oculos, & aures Joan. Chrys. homil. 55. in Matth. Ambrosii, serm. 47. Greg. lib. 4. epist. 32. Origen. hom. 5. in Exod. Athanasii in epist. ad Felic. Basilii lib. 2. in Eunom. &c. à Moguntinis prolatorum PP. tunc sanè vidissetis, & audîssetis; nunc aures habetis, & non auditis, oculos, & non videtis; nempe: quòd Catholica Ecclesia semper vidit, & audivit; quia maluistis audire Lutherum, Calvinum, & similes seductores. 6. ajunt: Christum omnibus Apostolis æquè commisisse Ecclesiam *Resp.* Commisisse æquè quoad curandi actus, verum est: quoad prærogativam, & transmittendum in posteros officium eminentis curæ suæ, nego. Nulli enim dixit: super te ædificabo Ecclesiam meam, non deficiet fides tua &c. 7. Petrus non est agnitus Primus, vel Oecumenicus; nec id muneris exercuit. *Resp. Act.* 1. *&* 2. *&* 5. *&* 15. cum Chrysostomi Oecumen; aliorúmque Ecclesiæ DD. expositione, & Laurentii Foreri ad hæreticas assanias responsione, in sua Antiq. Papatûs *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. At Oecumenicus Pontifex debet esse extra reprehensionis justæ aleam, non fuit autem talis Petrus. *Gal.* 2. *v.* 11. *Resp.* Debet esse extra reprehensionem in fidei dogmate, verum est; nec de fidei errore reprehensus est Petrus, sed de errore moris alicujus. 8. Paulus non est inferior Petro, 2. *Corinth.* 11. *Gal* 2. ergo Petrus non est Oecumenicus, vel Summus Pontifex. *Resp.* Disting. meritis, laboribus, &c. conced. Jurisdictione, nego. 9. Petro fuit concreditum Evangelium Circumcisionis, Paulo præputii; ergo Petrus non fuit Oecumenicus Pastor. *Resp.* Negando consequentiam

nam illa divisio non fuit potestatis, sed hominum instruendorum principali aliquâ curâ, & frequentiore. Vide Bellarm. *lib.* 1. *de Pontif. cap.* 16. *obj.* 4. Denique alii Patres Oecumenicum Pontificatum abnuunt. *Resp.* Eo sensu, quasi Petrus solus esset Pontifex, & nemo præter eum, bene abnuunt; quasi inter Coepiscopos animarum non emineret jurisdictione, non abnuunt. Videatur ea de re Lauri. Forer. in Antiq. Papatûs, *lib.* 2. *cap.* 2. Hæc pro Primatu S. Petri.

De Pontifice Petri Successore, seu de Primatu Pontificis.

20. ROmanum Pontificem esse Petri Successorem, docent antiqui Patres: Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum: *Petro successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, &c.* Et August. epist. 165. ad Generosum: *Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quantò certiùs, & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, Anacleto Evaristus, &c.* Et Philippus Presbyter in Concilio Ephesino, tom. 2. c. 16. *Nulli dubium, imò seculis omnibus notum est: Sanctum Petrum Apostolorum Principem, & Caput, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, per Successores suos hucusque semper vivere, causásque decernere, sempérque victurum esse. Hujus itaque ordinarius Successor Papa Cælestinus nos ad hanc Synodum misit.* Omitto alios Patres, qui vel Cronica, vel Martyrologia, vel vitas Pontificum conscripserunt. Omnes incipiunt à Petro, & Pontifices faciunt Petri Successores.

21. Et ratio evidens sumitur ex principiis jam positis. *Primum* est: Christum in hac vita fuisse visibile Caput Ecclesiæ in externa gubernatione. *Alterum*: hanc gubernandi formam non esse mutatam post ascensionem Christi, ac proinde etiam nunc opus esse visibili Capite. *Tertium*: hoc Caput non aliud fuisse post Christum, quàm Petrum, cui dictum est: *Pasce oves meas.* Cùm ergo post mortem Petri non sit facta mutatio in regimine ecclesiæ, necesse est: Petro successisse aliquem, qui

eodem

eodem modo, quo Petrus, Ecclesiam gubernaverit. Nec alius assignari potest, quàm Pontifex Romanus.

22. Hinc sequitur: sicut Petrus fuit Caput, & Pastor universalis Ecclesiæ; ita etiam Pontificem, qui Petro succedit, cum pari potestate esse Caput, & Pastorem universalis Ecclesiæ. Et hic titulus tribuitur illi in epistola Paschalini Episcopi, & aliorum de damnatione Dioscori, tom. 2. Concil. in fine Concilii Chalcedonensis, ubi leguntur hæc verba: *Unde Sanctissimus, & Beatissimus Papa, Caput universalis Ecclesiæ Leo, per nos, ut Legatos suos, &c. Episcopali cum dignitate nudavit.* Vide etiam Patres Concilii Chalcedonensis in epist. ad Leonem, quæ exstat in fine ejusdem Concilii. Item Ambrosium epist. 81. ad Stricium Papam. Et Hieronymum epist. 57. ad Damasum Papam. Et Augustinum in libro contra epistolam Manichæi, quam fundamentalem vocant, *cap.* 4. & alios.

23. Accedunt varia Pontificis privilegia, ex quibus idem convincitur. *Primum* est: quòd omnes Episcopi totius orbis, qui in judiciis Ecclesiasticis sentiunt, se gravari ab Episcopis, aut Synodis Provincialibus, possint confugere ad Romanum Pontificem, tanquam ad judicem superiorem, cui reliqui omnes Episcopi subjecti esse debeant, & à cujus sententia non liceat ulteriùs appellare. Hoc patet ex Concilio Sardicensi, *cap.* 4. juxta secundam editionem. *Alterum*: quòd omnes Christiani, quando oriuntur dissensiones in fide, debeant adhærere illi parti, quam tenet Romanus Pontifex, seu Sedes Apostolica, si non velint errare. (*Irenæus lib. 3. contra hæreses cap. 3. Hieronymus epist. 8. ad Demetriadem cap. 9. Basilius in epistola data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum. Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Cælestinum Papam. Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 1. & alii.*) *Tertium*: quòd nullum Decretum statui possit pro tota Ecclesia, nisi Pontifice consentiente. *Socrates lib. 2. hist. cap. 5. Sozomenus lib. 3. cap. 7. Theodoretus lib. 2. cap. 22. Concilium Chalcedonense Actor. 1. in initio, & Actor. 16.*

in

in relatione Sanctæ Synodi ad Leonem Papam, Augustinus cum aliis Episcopis Concilii Carthaginensis epist. 69. ad Innocentium Papam. Quartum: Quòd Pontifex possit sancire leges Ecclesiasticas, quæ obligent universam Ecclesiam ex dictis; quæ omnia à nobis fusè explicata sunt *lib. 3. de Republ. Ecclesiastica cap. 4.*

Objectiones contra Primatum Pontificis.

24. *Prima*: Duo Romani Pontifices Pelagius, & Gregorius damnant illum titulum: *Oecumenicus, seu universalis Patriarcha*, quo utebatur Joannes Constantinopolitanus Episcopus. *Respondeo.* Hi duo tituli distinguuntur. *Primò*: Dici universalem Episcopum in Ecclesia. *Secundò*: Dici Episcopum universalis Ecclesiæ; *Prior* reprehenditur in Joanne: *posterior* recte usurpatur à Pontifice. Est autem hoc discrimen inter utrumque: Qui dicit, se esse universalem Episcopum, insinuat se solum esse Episcopum, & aliis omnibus derogat nomen, & honorem Episcopalem. Et hoc feciſſe Joannem, testatur Gregorius *lib. 4. epist. 34. & 36. & lib. 7. epist. 69.* Qui autem dicit, se esse Episcopum, vel Pastorem universalis Ecclesiæ, non significat se esse solum Episcopum, vel Pastorem; sed se habere generalem curam, & gubernationem totius Ecclesiæ; licèt alii Episcopi habeant specialem curam, & gubernationem Ecclesiarum particularium. Et hoc sensu Pontifex solet vocari Episcopus, & Pastor universalis Ecclesiæ; ùt fatetur Gregorius *lib. epist. 32.* & alii Pontifices, qui Gregorium præcesserunt, ùt Sixtus I. *epist. 2.* Victor I. *epist. 1.* Pontianus *epist. 1.* &c.

25. *Secundò*: Polycrates Episcopus Asianus, & Irenæus restiterunt Victori Papæ, Asiaticas Ecclesias excommunicanti. *Respondeo.* In facto Victoris duo spectanda sunt. *Primò*: Potestas excommunicandi. *Secundò*: Causa excommunicationis. Igitur Polycrates, & Irenæus non negarunt Victorem Papam habere potestatem excommunicandi Episcopos Asiæ, ùt benè notat Baronius *tom. 2. Annal. annò Christi* 198. sed negarunt causam excommunicationis fuisse sufficientem, & ideo

illi restiterunt. An autem fuerit sufficiens, nec ne, jam non disputo. Si fuit, immeritò reprehensus est Victor; si non fuit, potuit reprehendi cum debita modestia, sicut Petrus à Paulo reprehensus est. Hoc enim non derogat ipsius potestati, & jurisdictioni. (*supra* §. 18.)

26. *Tertia*: Firmilianus Episcopus Cæsareæ Cappadociæ non agnovit Stephanum Pontificem pro Capite Ecclesiæ, sed illum contempsit, ùt patet ex epistola ipsius ad Cyprianum data. *Respondeo.* Firmilianus erat offensus Pontifici, & ideo tam acerbè in illum scripsit. Causa offensionis fuit hæc: Cyprianus cum multis Episcopis Africæ contendebat, baptismum ab hæreticis collatum non esse validum, ac proinde baptizatos ab hæreticis, quando redeunt ad Ecclesiam Catholicam, esse rebaptizandos. Hanc sententiam sequebatur Firmilianus cum aliis Episcopis Cappadociæ, Ciliciæ, & Galatiæ. Stephanus Pontifex, nixus Apostolica traditione, contrarium decernebat; & quia supra dicti Episcopi pertinaciter persistebant in sua opinione, a Stephano excommunicati sunt. *Eusebius lib. 7. cap. 4.* Hoc ægrè ferens Firmilianus, strinxit calamum, & epistola ad Cyprianum missâ multis calumniis bonum Pontificem insectatus est; eóque liberiùs id fecit, quòd sciret Cyprianum esse in eadem secum opinione, & Pontifici in hoc puncto adversari. *Vide Augustinum lib. 1. contra Donatistas cap. 18.* ubi ait Cyprianum peccâsse, quòd non voluerit Stephano Pontifici obedire.

27. *Quarta*: Episcopi Orientales in Concilio Antiocheno, duplici de causa restiterunt Julio Pontifici. *Primò*: Quòd ipsos Romam citâsset. *Secundò*: Quòd Athanasium ad se confugientem, qui in Synodo Orientali fuerat damnatus, absolvisset, & suæ sedi restituisset. In utroque dicebant illum usurpâsse plùs authoritatis, quàm debebat. *Respondeo.* Hæc objectio magis premit Adversarios, quàm nos; nam inter illos Episcopos, qui Julio restiterunt, erant triginta sex Ariani. Contrà verò: Athanasius, qui Julio adhæsit, erat doctissimus & sanctissimus Catholicus. Quando ergo Adversarii sic ob-

objiciunt: Episcopi Orientales, qui magna ex parte erant hæretici, restiterunt Pontifici; ergo non habebant illum pro Capite Ecclesiæ. Ego vicissim sic objicio: Athanasius vir catholicissimus, sanctissimus, & doctissimus ab Episcopis Orientalibus appellavit ad Pontificem, tanquam ad superiorem Judicem; ergo agnovit illum pro superiori Judice. Utra objectio melior est, Adversariorum, an mea? Illi credunt Episcopis hæreticis; ergo Episcopo Catholico. Et tamen illi Episcopi, quod bene notandum est, agnoverunt postea se errâsse, & à Julio Pontifice veniam deprecati sunt, ùt testatur Athanasius in apologia 2. contra Arrianos, his verbis: *Arriani victi à veritate veniam scriptis literis à Julio Romano Pontifice popoposcerunt, & ad nos pro pace epistolas miserè.* Reliquas objectiones dissolvi *lib. 3. de Republ. Ecclesiastica cap. 5.*

Animadversio.

Si unquam mendaciis, hìc strenuissimè rem suam egerunt Antibecani; adeò, ut cùm Crocius suo cerebro Germanico in hac arte diffideret, Gallicum Molinæi sit mutuatus. Quid igitur dicunt? 1. Sanctum Petrum Romæ non fuisse. 2. Nec 25. annis Romæ sedisse. Bellarminus, & Forerus jam id probârunt. 3. S. Gregorium horruisse nomen universalis Episcopi. Hoc iidem refutârunt; & suprà dixi, quo sensu abnuerint id nomen Patres. 4. Zosimus Papa falsi convictus est in Concilio Carthaginensi, quod citaret Sardicenses Canones sub nomine Nicæno. Hoc iidem refutârunt. 5. Ajunt: Canon sextus Concilii Nicæni partitur jurisdictionem inter Patriarchas Rom. Antioch. Alex. & hos Romano æquat. Fraudem hanc detexit Turrianus in 22. d. 15. dub. 2. Bellarm. Forerus. 6. Concilium Chalcedonense æquat Constantinopolitanum Romano. Refellit Bellarminus, & Forerus. 7. Sardicense Concilium, non fuit Generale, quoad personas, & causam nego: quoad distinctam à Nicæno I. difficultatem, non fuit novum generale, transeat. Generalitatem amplissimè probârunt Moguntini *pag.* 151. 8. Non fuit convocatum à Rom. Pontif. Hoc falsum diluunt Orientales Episcopi apud Theodoretum *lib. 2. cap.* 20. Forer. *lib. 5. cap.* 4. 9. Legati Sedis Romæ illi non præsederunt. Falsum id esse evicerunt Moguntini *pag.* 151. 10. Canones Sardicenses de Appellationibus non sunt recepti. Forerus ostendit falsum *lib. 5. Antiq. Pap. c.* 3. 11. Canones Sardicenses cum Nicænis non bene concordant. Figmenta volentis discordare, quæ concordant; appellare posse ad Synodos Pro-

vinciales, & ad Apostolicam Sedem bene congrunt; utì ire ad forum, & Templum. 12. Concilium Sardicense non defert Papæ insolidum litis judicium. Textus Concilii hoc mendacium refutat; sed dicit Anti-Becanus: Episcopos hanc Jurisdictionem dedisse Papæ. Falsum dicit: à DEO habebat; Episcopi tantùm confessi sunt eum habere. Rursus ait: soli Julio data appellatio, non Sedi Romanæ. Novum figmentum lubrici serpentis. Jam suprà probatum est: Sedi à DEO datum esse jus judicandi universos. 13. Gelasius abusus est authoritate horum Canonum. Figmentum hoc refutavit Forerus *lib. 6. cap.* 32. maximè *num.* 31. contra Molinæum. 14. Athanasius non appellavit ad Papam, utì ad Judicem. Figmentum refutatum ab eodem *lib. 5. cap.* 12. & *lib. 6. cap.* 20. Rursum: nec Chrysostomus appellavit, utì ad Judicem. Figmentum similiter à Forero *lib. 7. c. 2.* refutatum est. Nec Flavianus, nec Theodoretus: refutatum ab eodem *lib. 6. cap.* 20. 15. Augustinus, & Optatus non agnoscunt Primatum Rom. Pontificis. Figmentum refutatum à Forero *lib. 5. cap.* 15. *num.* 27. & *lib. 6. cap.* 9. 10. 11. 16. Gelasius Papa verbis Christi detrahit. Figmentum refutat Forerus *lib. 6. cap.* 32. *num.* 31. 17. Innocentius erravit, statuens infantes absque communione non posse salvari. Figmentum à Forero *lib. 1. cap.* 21. §. 4. *num.* 25. & *lib. 6. cap.* 10. *num.* 20. refutatum. 18. Augustinus cum Afris non agnovit Primatum Pontificis Romani. Figmentum à Forero *lib. 6. cap. 6. &c.* rejectum, & nominatim de Cypriano *lib.* 3. *cap.* 3. 19. S. Basilius de Damaso, tanquam sui simili loquitur; nec somniat de Primatu Romano. Figmentum, & calumniam detersêre à Sancto illo Moguntini *pag.* 153. 20. In Concilio Constantinopolitano Sedes Constantinopolitana æquata est Romanæ. Item in Chalcedonensi *Can.* 28. Mendacium hoc confutat Forerus *lib. 5. cap.* 12. *num.* 2. & *seq.* & *lib. 6. cap.* 27. & *seq.* 21. Primis quinque seculis non fuit agnitus Oecumenicus Pontifex Romanus. Hoc grande mendacium Forerus *lib.* 2. 3. 4. 5. 6. confixit. 22. Synodus Constantinopolitana I. habita est inconsulto Romano Pontifice. Figmentum à Forero *lib. 5. cap.* 10. explosum. 23. Ex Concilio Chalcedonensi non colligitur Oecumenicus Primatus Papæ. Figmentum à Forero *lib. 6. cap.* 24. & *seq.* castigatum. 24. Papa non potest ferre legem, quæ totum mundum astringat. Figmentum à Moguntinis in Anti-Becano, *pag.* 154. & *seq.* explosum. 25. Pelagius II. & Gregorius M. titulum Oecumenici in Joanne Constantinopolitano acerrimè oppugnârunt. *Resp.* In eo, cui non competit jure bono oppugnari; ùt si homo de trivio sumat sibi titulum Elect. Imperii; alias in eo, cui competit, sensu sano non rectè oppugnari. 26. Luciferianum est, velle unum Episcopum se suprà alios Episcopos, qui sunt astra cœli, & nubes, efferre. Hoc facit Papa, cùm vult esse Oecumenicus.

Resp.

Resp. Qui se effert, & non est Oecumenicus, verè Luciferianus est; sed Papa Romanus non est Oecumenicus, nego. 27. Schisma inducit, qui se vocat universalem. *Resp.* Nemo se vocans, quod est, inducit Schisma; sed qui honorem, quem debet, & obedientiam non præstat Vicario Christi, ùt faciunt Calvinistæ, & Lutherani. 28. Nunquam orbis universus agnovit se subesse Pontifici. *Resp.* Si pro singulis hominibus dicis universum orbem, verum dicis: sed nihil ad rem; quia illo argumento probas DEUM non esse Dominum omnium, eo, quòd singuli hominum nondum se subesse ei agnoverunt. Si de Capitibus Ecclesiasticis vis intelligi τὸ universos orbis; mentiris; & confutant te generalia Concilia, Patrum monumenta, Corona aurea Raynaudi, & usus à temporibus Apostolorum hucusque productus. 29. Polocarpus non obediebat Aniceto; nec Asiani Victori; nec Afri Cornelio; nec Orientales Julio; nec Chalcedonenses Synodus Leoni. Refutatum est figmentum à Forero *lib. 3. cap. 23. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 26.* Deinde; esto non obediverint aliqui; an ideo non subditi? dómi suæ habet Anti-Becanus Casselensis solutionem sui argumenti; nempe filia civis neglecti Patris ingeniò furtivo indulsit amori; ergo non est subdita Patri de jure, quid videtur? 30. Æneas Sylvius, postea Pius II. scribit; ante Synodum Nicænam, adeóque 300. post Christum annis sibi quemque vixisse, & ad Ecclesiam Romanam parvum habitum esse respectum. *Resp.* Correxit sua scripta juvenilia Pius II. & dixit: Æneam rejicite, Pium recipite, &c. & meritò: erraverat enim, ùt constat ex Ecclesiastica Historia Eusebii, &c. 31. Solus Christus est Caput Ecclesiæ universale, & omnes Episcopi membra Christi. *Resp.* Crambe ter cocta, & decocta sæpè. 32. Nec Petrus, nec ullus Apostolus, aut S. Episcopus se fecit universalem. *Resp.* Bene, non fecit; nemo enim potest sibi sumere honorem, nisi à DEO detur; an ideo non est? 33. Nec se universalem appellavit. *Resp.* Si de re agatur, falsum est; si de nomine, & litteris, concedi potest, neminem dixisse: Ego sum universalis. Sed nihil juvat hoc Anti-Becanos. 34. Tempore Nicæni Concilii debebat Papa esse contentus suburbanis Ecclesiis, quæ intra centesimum lapidem ab urbe erant. *Resp.* Commentum ex farina Calviniana dissipavit Forerus *lib. 4. cap. 8. num. 3. & seq.* contra Molinæum. S. Leo ait: Roma latiùs præsedit Religione divina, quàm Dominatione terrena; & minus fuit, quod illi bellicus labor subdidit, quàm quod pax Christiana subjecit. 35. Proprium est præcursoris Anti-Christi, superbiendo se cæteris anteponere; atqui Papa hoc facit; ergo. *Resp.* Negando minorem, quam non possunt probare calumniatores isti. 36. Quis Cardinalibus, vel Clero Romano dedit potestatem electione præficiendi toti orbi Oecumenicum Caput? *Resp.* Papa. Quis verò Papæ dedit

hanc potestatem? *Resp.* Christus, *Joan.* 21. committens ei oves suas. 37. Si est aliquis Episcopus universalis Ecclesiæ, tunc illo apostatante caderet tota Ecclesia. *Resp.* DEUS providit, & providebit porrò, ut non deficiat fides Petri. 38. Tempore Gregorii Magni fuit nomen Oecumenici novum; ergo ante non fuit. *Resp.* Nugæ voculares, & syllabarum, res fuit à Christi in cœlum ascensu; id Anti-Becano sit, semel dictum esse, satis. 39. Nomen Oecumenici est vanum, profanum, blasphemum, perversum, superbum, stultum, sceleratum. *Resp.* Prout illud Joannes Constantinopolitanus arrogabat sibi, verum est: prout illud Christus Petro dedit; falsum est. 40. Est contra statuta Evangelica, & Canonica. *Resp.* Crambe alio jusculo condita sæpè decocta. 41. Is coërcendus est, qui honori Imp. se superponit. *Resp.* Calviniste valde sunt solliciti pro Imp. honore, scilicet: sed tamen fingamus esse; qui se authoritate assumpta ex se superponit, est coërcendus; qui verò authoritate DEI superpositus est, & gradum suum servat, quem jure tenet, est coërcendus, nego; prius faciunt rebelles Regibus suis, posterius facit Papa. Illi ergo coërcendi, hic humiliter ferendus est. 42. Coërcendus est, qui nulli subesse, & solus omnibus vult præesse; at talis est Papa, assumens nomen universalis; ergo. *Resp.* Nego minorem; verius dixisses in minori: tales sunt Calviniani, Independentes fratres mei in Anglia, & Apolloniani fratres mei in Zelandia, & alii alibi brevi ex ovo prodituri. 43. Christus non instituit ullum Oecumenicum totius Ecclesiæ Episcopum. *Resp.* Falsum est æquè, ac Petrus non fuit Oecumenicus Episcopus. 44. Omnes Episcopi æquè omnibus Apostolis succedunt. *Resp.* Falsum est. 45. Romanus Episcopus appellatur ab aliis Episcopis frater, Collega, Coëpiscopus; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Negando sequelam. 46. Romanus Papa non convocavit Concilia ex toto orbe primis seculis; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Quid igitur S. Petrus in actis Apostolorum? & si singulis seculis non fecit, id probat non opus fuisse; instantiæ, quas faciunt Anti-Becani, vel malè intellectæ, vel figmenta sunt, ut Moguntini ostenderunt. 47. Ad Romanum Episcopum olim non licebat appellare, imò ab eo; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Moguntini antecedens distinxerunt, ità, ut nihil profit Anti-Becanis; nempe: quasdam appellationes ipso Romano Papa consentiente esse vetitas. His similibus multò pluribus figmentis, affaniis, & offuciis pugnant Anti-Becani. Sed ex dictis cætera lector æstimabit, quæ omittuntur, Moguntini persequuntur.

CA-

CAPUT V.

De Judice Controversiarum.

1. CElebris quæstio est, quis debeat esse Judex controversiarum, quæ oriuntur inter Christianos circa fidem, & religionem? Adversarii docent: Scripturam esse Normam, & Judicem; omnes fidei controversias ex sola Scriptura finiri, ac decidi posse. Hoc probant: quia DEUS in veteri Testamento remittit Judæos ad solam Scripturam, tanquam ad Judicem, Isaiæ 8. v. 20. *Ad legem magis, & ad testimonium.* Idem facit Christus in novo, Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas.* Et hoc Christi consilium secuti sunt Beroenses, de quibus scriptum est, Act. 17. v. 11. *Quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ità se haberent.* Ità illi.

2. Nos distinguimus inter Judicem, & Normam. Judicem vocamus, qui fert sententiam inter partes litigantes. Normam, secundùm quam fertur sententia à Judice. Posita hac distinctione tria asserimus. *Primò:* Ecclesiam esse Judicem controversiarum. *Secundò:* Normam, quam sequitur Ecclesia in sententia ferenda, non esse solam Scripturam, sed Scripturam, & Traditionem simul. *Tertiò:* Ecclesiam juxta hanc normam duplicem sententiam pronunciare posse; vel per Pontificem, qui est Caput, & Pastor Ecclesiæ; vel per Concilia à Pontifice approbata, quæ repræsentant Ecclesiam. Et utroque modo sententiam esse infallibilem; nam neque Pontificem in fide errare posse, cui in Petro dictum est: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.* Neque Concilia legitimè celebrata, propter illam Christi promissionem: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.*

3. Ad hanc sententiam confirmandam, & priorem refellendam utar sex argumentis. *Primum* sumetur ex officio Judicis, quod Scripturæ non competit. *Secundum* ex parte ipsius Scripturæ, in qua duo spectanda sunt, littera, & sensus. Littera occidit, teste Apostolo. Sensus sæpè obscurus est, ut alio Judice opus sit. *Tertium* ex parte controversiarum; nam aliquæ sunt, quæ ex Scriptura dirimi non possunt, cùm nulla de iis in Scriptura fiat mentio. *Quartum* ex usu, & praxi veteris Testamenti, ubi non Scriptura, sed Pontifex pro Judice agnoscebatur. *Quintum* ex simili usu, ac praxi novi Testamenti. *Sextum* ex analogia Judicis controversiarum civilium, & politicarum; nam Judex ejusmodi controversiarum non est lex scripta, sed Princeps, aut Consistorium Principis. Postea respondebo ad objectiones Adversariorum.

ANIMADVERSIO.

IN hac Controversia supponitur, quòd sæpiùs inter Pastores Ecclesiæ Christi, etiamsi sequantur ducem Sacræ Scripturæ, nihilominus oriantur diffidia, tum de vero sensu Scripturæ, tum rei controversæ veritate; uti accidit inter Arianos, & Athanasios in Ægypto, illis dicentibus: Christum non esse DEI Filium consubstantialem; his contra idem affirmantibus, utrisque ex Scriptura se tutantibus. Quo casu quæritur? quis debeat, & possit cum authoritate definitiva partes litigantes judicare, & sententiâ latâ litem terminare? Hactenus Lutherani, & Calvinistæ, &c. hujus temporis apostatæ à Romana Ecclesia, dixerunt: hunc judicem esse Biblia; at hoc tempore aliqui obruti pluviâ argumentorum Catholicorum, & rei malè fundatæ experientiâ, ajunt callidiùs quiddam: nempe 1. supremum Judicem controversiarum esse DEUM, cuius vox sit Biblia Sacra. 2. Huic subordinatum Judicem esse Ecclesiam aliquam v. g. Cassellensem, Francofurtensem, vel Synodum Dordracenam, &c. particulares, fallibilésque congregationes astrictas Bibliis, uti subalternatos, & secundarios Judices. Contra Lutheranos, & Calvinianos dicentes: Biblia esse Judicem controversiarum, directè procedit, & eorum sententiam evertit; contra posteriores indirectè; etsi enim verbis discrepent à prioribus, re tamen nihil; sed mysteriò fraudis Prædicanticæ, ab Hieronymo Mülmanno evulgatæ, se aliquando callidiùs obvelant, ne adeò citò deprehendantur; etsi idem dicant quoad rem, quod cæteri simplices Lutherani, & Calviniistæ. Audiamus Becanum.

Pri-

Primum Argumentum ex officio Judicis.

4. *Primum* argumentum sic propono: Qui est Judex inter duos litigantes (subaudi, de re ipsis ad salutem necessaria; & veritatem ejus scire volentes, & scire debentes) debet ità pronunciare sententiam, ut uterque litigantium manifestè intelligat, quænam sit sententia Judicis: & alter eorum fateatur (vel fateri possit) illam pro se, alter contra se latam esse; alioqui, nisi id fiat, non cessabunt à lite, sed uterque suam causam prosequetur; at Scriptura non potest esse talis Judex controversiarum. Major per se clara est; minorem probo: quia Lutherani, & Calvinistæ multis annis litigant de his punctis. *Primò*: De Baptismo Parvulorum. *Secundò*: De reali præsentia Christi in Eucharistia. *Tertiò*: De prædestinatione. *Quartò*: De Persona Christi. *Quintò*: De Exorcismo. *Sextò*: De numero, & Canone librorum Scripturæ; & tamen Scriptura, quam volunt esse Judicem, non potest dirimere, aut finire has ipsas controversias. Nec hactenus auditum, est, ità pronunciâsse sententiam; ut vel Lutherani, vel Calvinistæ fassi sint, contra se pronunciatam esse. Hoc constat ex eventu; nam utrique pergunt in studio, & ardore litigandi, quod sinè dubio non facerent, si putarent sententiam clarè semel esse latam. Tunc enim vel ultro cessarent à suscepta contentione, & sententiæ acquiescerent; vel certè, si existimarent injustè secum actum esse, ad alium Judicem provocarent. Neutrum fit.

5. Utque magis appareat vis hujus argumenti, duo considerandæ sunt: Unum, quòd tam Lutherani, quam Calvinistæ palàm fateantur, se non alium Judicem, quàm solam Scripturam agnoscere; & hanc ipsam Scripturam esse claram, perspicuam, & ad omnes controversias sopiendas per se sufficientem, nec ullam falsitatem subesse illi posse. Alterum, quòd nihilominus utrique nihil aliud faciant litigando apud hunc Judicem, quam ut quotidie crescant eorum lites, & ipsi erga se mutuò infestiores evadant. Ex quibus alterutrum sequi necesse est: vel Scripturam hactenus non pronun-

ciâsse claram, perspicuam, & sufficientem sententiam? vel certè, si pronunciavit, Lutheranos, & Calvinistas pervicaces esse, qui claræ, perspicuæ, & sufficienti sententiæ non volunt acquiescere. Alterutrum ipsi eligant.

ANIMADVERSIO.

QUid ad hoc argumentum Anti-Becanus? in majore clarissima tricari primò, deinde sentiendo, se ibi non proficere, negare minorem; & experientiam, qua Becanus probat minorem, rejicere in hominum obstinatorum vitium, non in Scripturam satis clarè loquentem. Quasi omnes Lutherani, & Catholici videant veritatem in Scriptura, & nolint pervicaciâ rigidi, Calvinistas sequi, vel ità sint cœci, ut, quod Calvinistæ vident, hi non videant in Scriptura. Pulchrum effugium, scilicet; nam hoc idem dicunt Lutherani pro se de Calvinistis, & Catholici de utrisque. Quis jam Judex erit hujus controversiæ? vide, quò homo suo judicio innixus devolvatur.

Secundum Argumentum ex parte Scripturæ.

6. IN Scriptura duo spectanda sunt: Littera, & sensus, sicut in homine corpus, & anima. De illis, ut aliqui interpretantur, locutus est Apostolus 2. Corinth. 3. v. 6. cùm ait: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* q. d. Si sequaris verum Scripturæ sensum, qui est quasi spiritus, & anima vivificans; proderit tibi ad salutem. Si autem neglecto vero, & legitimo sensu, hæreas tantùm in externa littera, & contendas illum esse sensum, quem externa littera præsefert, sæpè errabis. Quam interpretationem sequitur Augustinus serm. 70. de Tempore. *Frequenter*, inquit, *admonui charitatem vestram, fratres dilectissimi, ut his lectionibus, quæ diebus istis in Ecclesia recitantur, non hoc tantùm attendere debeamus, quod ex littera sonare cognoscimus, sed remoto velamine litteræ, vivificantem spiritum fideliter requiramus. Sic enim dicit Apostolus: Littera occidit, spiritus autem vivificat. Denique infelices Judæi, & plus infelices hæretici, qui, dum solùm litteræ aspiciunt sonum, quasi corpus sinè anima, ità sinè vivificante spiritu mortui remanserunt.* Similia habet lib. 3. de doctrina Christiana cap. 5.

7. Hoc

7. Hoc posito duo probanda sunt: *Unum* est, quòd Scriptura, si litteram spectes, non possit esse Judex controversiarum. *Alterum*, quòd neque, si sensum spectes, possit esse Judex. Priorem partem sic probo: Ille non potest esse infallibilis Judex controversiarum, qui ducit homines in errorem, & hæresim; at Scriptura, si nudam illius litteram spectemus, facilè ducit homines in errorem, & hæresim; (suppositâ ipsorum imbecillitate) ergo non potest esse infallibilis Judex controversiarum. Major per se nota est; quia propterea quærimus infallibilem Judicem, ne erremus; ergo, qui ducit nos in errorem, non est infallibilis Judex. Minor patet ex Apostolo; quia Scriptura secundùm litteram occidit; id est, in lapsum, & errorem ducit.

8. Sic olim occidit Judæos, qui omnia, quæ in Moyse, & Prophetis prædicta erant de Christo, intelligebant secundùm externam litteram, & sensum interiùs latentem non percipiebant. Et hoc est, quod ait Apostolus 2. Corinth. 3. v. 15. *Usque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.* Id est: adhuc Judæi non intelligunt Moysen, quem quotidie legunt; quia non penetrant internum ipsius sensum, sed externâ litterâ contenti sunt. Vel clariùs: non agnoscunt Christum, qui in Moyse sub externis cæremoniis, ac sacrificiis, tanquam sub velamine occultatus est. Adhuc hærent in ipso velamine, & non considerant, quid sub illo lateat reconditum.

9. Quod etiam objicit illis Christus, Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere. Et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Quasi dicat: si vultis certò cognoscere, me esse Messiam à Deo promissum, de quo Moyses, & Prophetæ scripserunt; non tantùm debetis legere Scripturas quoad externam litteram, sed multò magis scrutari internum sensum, & spiritum, qui sub externa littera, quasi sub umbra, aut figura delitescit. Hoc hactenus non feciſtis; tametsi enim persuasum vobis sit, in Scripturis sitam esse vitam æternam; tamen nescitis, in

qua parte sita sit. Non est sita in externa litera, in externis cæremoniis, & figuris, ùt vos putatis; sed in spiritu, & sensu in mysterio. Ibi me quærite, & invenietis.

10. Nec solos Judæos, sed etiam hæreticos littera occidit; nam multi in suis erroribus propterea perierunt, quòd relicto Scripturæ sensu, quem sequitur Sancta, & Catholica Ecclesia, alium sensum secundùm externam litteram amplexi sint. Quod aliquot exemplis obiter demonstrabo.

11. Sabelliani dicebant: non esse tres Personas divinas, sed unam tantùm, quæ tamen haberet tria nomina propter diversa officia, seu operationes. Eandem enim Personam vocari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; sed diverso respectu. Patrem, quatenus est author omnium creaturarum; Filium, quatenus assumpsit humanam naturam ex Virgine; Spiritum Sanctum, quatenus sanctificat nos per suam gratiam. Ex eorum sententia sequebatur: Patrem esse mortuum, & passum; nam si una tantùm est Persona, quæ dicitur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; sanè, si illa Persona mortua, & passa est, necesse est, Patrem mortuum, & passum esse. Hinc teste Augustino *in lib. de hæresib. cap.* 41. Patripassiani appellati sunt. Unde hic tantus error? ex littera occidente; nam secundùm externam litteram intelligebant illud Joan. 10. v. 30. *Ego, & Pater unum sumus.* Ex quo inferebant, Patrem, & Filium (& consequenter Spiritum Sanctum) esse unum quoad Personam, cùm tamen secundùm sensum Ecclesiæ, sint unum quoad essentiam, & duo quoad Personam.

12. Arriani dicebant: Christum non esse DEUM, sed inferiorem DEO. Unde hoc? quia relicto sensu Ecclesiæ secundùm litteram explicabant verba Christi, Joan. 14. v. 28. *Pater major me est.* Id est, absolutè major; at Ecclesiæ sensus est, Christum secundùm humanitatem esse minorem DEO Patre; secundùm divinitatem, æqualem. Et priori modò intelligendum esse illud: *Pater major me est.* Posteriore illud: *Ego, & Pater unum sumus.* Et sic omnia optimè cohærere. Vide Athanasium *orat.* 2. contra Arrianos. Hilarium

lib.

lib. 5. & 11. de Trinitate Augustinum *lib.* 3. contra Maximinum *cap.* 24. & 25. & *lib.* de Trinitate *cap.* 7.

13. Macedoniani negabant Spiritum Sanctum esse Deum. Ex quo principio? Ex littera occidente; nam secundùm litteram accipiebant illud Apostoli 1. Corin. 2. v. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda DEI.* Unde sic concludebant: Qui scrutatur, quærit; qui quærit, dubitat; qui dubitat, ignorat; qui ignorat, Deus non est; ergo Spiritus Sanctus non est Deus. At Ecclesia locum illum sic interpretatur: *Spiritus omnia scrutatur*; id est, omnia penetrat, & comprehendit. Quo sensu dicitur etiam Deus Pater omnia scrutari, 1. Paralip. 28. v. 9. *Omnia corda scrutatur DEUS.* Et Psal. 7. v. 10. *Scrutans corda, & renes DEUS.* Et Jerem. 17. v. 10. *Ego Dominus scrutans corda.* Vide Theodoretum, Theophylactum, D. Thomam, & alios in commentario illius loci.

14. Manichæi asserebant: vetus Testamentum novo contrarium esse. Quare? Quia rem totam æstimabant secundùm externam litteram, quam si spectas, alterum alteri videtur repugnare. Nam vetus dicit: Deum creâsse omnia, *Genes.* 1. *v.* 1. Novum dicit: Verbum creâsse omnia, *Joan.* 1. *v.* 3. Rursum vetus dicit: hominem factum esse ad imaginem Dei, *Genes.* 1. *v.* 27. Novum dicit: hominem esse ex diabolo, *Joan.* 8. *v.* 44. Item vetus dicit: Deum die septimo quievisse ab omni opere, *Genes.* 2. *v.* 2. Novum dicit: Deum usque modò operari, *Joan.* 5. *v.* 18. Contra hos agit Divus Augustinus in libro contra Adimantum Manichæi discipulum, & ex sensu Catholicæ Ecclesiæ conciliat inter se loca, quæ secundùm litteram videntur sibi adversari. Non enim repugnat, Deum fecisse omnia; & tamen fecisse per Verbum, veluti per suam artem, seu ideam. Nec repugnat, hominem factum esse ad imaginem Dei quoad naturam; & tamen esse ex diabolo quoad malitiam. Denique non repugnat, Deum quievisse die septimo ab opere creationis mundi; & tamen semper operari in gubernando, & conservando.

15. Pe-

15. Pelagiani negabant peccatum originale, asserentes: peccatum Adami nocuisse ipsi soli, non autem posteris. Ex quo fundamento? Ex littera occidente, quia scriptum est Ezechiel. 18. v. 20. *Filius non portabit iniquitatem Patris.* At sensus illius loci secundum mentem Ecclesiæ Catholicæ est hic: Filius, qui non est particeps peccati Patris, non portabit iniquitatem Patris; si autem particeps est, portabit. Vide Augustinum in lib. post collocationem *cap.* 7. Nunc autem constat, posteros fuisse participes peccati primi Parentis, juxta illud Rom. 5. v. 12. *In quo omnes peccaverunt.* Sed quomodo peccaverunt omnes in Adamo? Hoc alibi explicandum est.

16. Fuerunt etiam antiquiores hæretici, qui negabant carnis resurrectionem; quia scriptum est, Joan. 6. v. 64. *Spiritus est, qui vivificat; caro non prodest quidquam.* Ex quo loco secundùm externam litteram intellecto sic argumentabantur: Quorsum caro, si nihil prodest, esset resurrectura? (Refert Tertullianus in lib. de Resurrectione carnis *cap.* 37.) Ex eodem loco Calvinistæ faciunt hanc similem consequentiam: Quorsum Christus daret nobis suam carnem in Sacramento Eucharistiæ, si nihil prodest? Utrique decepti sunt ex littera occidente; alioqui liceret etiam concludere hoc modo: Si caro non prodest quidquam? cur Christus eam assumpsit? cur Verbum caro factum est? cur pro nobis cruci eam affixit? certè non fecit hoc frustra. Vide Maldonatum *in cap.* 6. *Joannis.*

17. Atque hæc sufficiant de priori parte argumenti, in qua tum authoritate Apostoli, tum variis exemplis demonstratum est; Scripturam, si litteram externam spectemus, non posse esse infallibilem Judicem controversiarum; quia littera occidit, & varios errores, ac hæreses parit.

18. *Altera* pars est: Nec Scripturam, si sensum spectemus, posse esse Judicem. Quam sic probo: Scriptura quoad verum, & legitimum sensum sæpè est obscura, & difficilis intellectu; ac proinde sæpè oritur controversia de vero, & legitimo ipsius sensu. Omnis

autem

autem controversia requirit aliquem Judicem: debet ergo aliquis esse Judex, qui definiat hunc esse legitimum sensum, illum non esse. At hic Judex non potest esse ipsa Scriptura, de cujus mente, & sententia controversia movetur; ergo aliquis alius distinctus à Scriptura.

19. In hoc discursu sunt tria principia. *Primum* est: Scripturam quoad sensum sæpè esse obscuram, & difficilem intellectu. Hoc fusè probatum est cap. 1. *Alterum* est: Ex hac obscuritate necessariò nasci multas controversias. Hoc non indiget alia probatione, quam quotidianâ experientiâ. Constat enim omnibus seculis à tempore Apostolorum ad nos usque semper ortas fuisse aliquas controversias de legitimo Scripturæ sensu. *Tertium* est: Judicem harum controversiarum non posse esse Scripturam. Quod probo duplici argumento.

20. *Primum* sumitur ex dictis in hunc modum: Judex debet clarè pronunciare sententiam, ut ab utraque parte litigante (cupiente, & debente scire veritatem) intelligi possit; alioquì frustra illam pronunciaret; at Scriptura, quando sensus ipsius obscurus est, non potest clarè pronunciare sententiam, ut ab utraque parte litigante intelligi possit. Si enim in tali casu clarè pronunciaret sententiam, jam sensus ipsius non esset obscurus, sed clarus, quod est contra suppositionem; ergo in tali casu non potest esse Judex.

21. *Dices*: Tametsi sensus Scripturæ in uno loco aliquando obscurus sit, tamen in alio potest esse clarus; ac proinde Scriptura per illum locum, qui clarus est, potest ferre sententiam de alio, qui obscurus est. *Resp.* Hoc quidem obtendunt Adversarii, sed frustra. Nam *primò*, si ita est: cur ipsi per hanc viam non finiunt controversias, quas inter se habent? cur, inquam, Lutherani, & Calviniste, cùm altercantur de aliquo Scripturæ loco, qui obscurus est, non recurrunt ad alium, qui clarus est? aut si id faciunt, cur nullus altercandi apud illos est finis? Hic hærent.

22. *Deinde* aliud est, verba Scripturæ esse clara; aliud, sensum Scripturæ esse clarum; nam claritas verborum

borum pendet ex cognitione Grammaticæ; claritas autem sensûs ex intentione, & consilio Spiritûs Sancti; ergo in tali casu verba Scripturæ poterunt esse clara, non tamen sensus verborum, qui à Spiritu Sancto intenditur, erit clarus. Hoc ostendam in exemplo. Verba Christi in Evangelio sunt hæc: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* Quæ verba, si nativam illorum significationem spectes, sunt clara, & perspicua; & ab omnibus, non modò Christianis, sed etiam Judæis, Turcis, & Ethnicis intelligi possunt. At de sensu illorum, qui à Spiritu Sancto intentus est, infinitæ propè apud Christianos controversiæ sunt.

23. Addo: non rarò fieri, ut idem locus Scripturæ, quem una pars litigantium putat clarum, & perspicuum esse, ab altera censeatur esse obscurus, ac intricatus. Quid in tali casu facto opus est? aut quis Judex adhibendus? Scriptura certè pro Judice adhiberi non potest; nam de illius sensu, ac sententia controversia est: cùm alii claram, alii obscuram esse contendant; & ab aliis in hanc, ab aliis in aliam partem distrahatur. Quid ergo consilii? sinè dubio alius Judex quærendus est: v. g. Lis inter nos, & Calvinistas est de vero, ac locali descensu Christi ad inferos, quem illi negant, nos astruimus. Et utimur duplici testimoniô. *Altero* ex Symbolo fidei: *Descendit ad inferos.* *Altero* ex cap. 2. Act. v. 27. *Non derelinques animam meam in inferno.* Utrumque dicimus clarum, & perspicuum esse. Calvinistæ de utroque negant, & obscurissima sua interpretatione utrumque faciunt obscurissimum; ac priùs quidem interpretantur hoc sensu: *Descendit ad inferos*, id est: pertulit in cruce duros cruciatus damnati, ac perditi hominis, ut coactus fuerit urgentè angustiâ exclamare: *DEUS meus, ut quid dereliquisti me?* Posterius autem hoc sensu: *Non derelinques animam meam in inferno*, id est: Non derelinques cadaver meum in sepulchro. Ità *Beza* in commentario illius loci.

24. Quid hìc agendum? aut quem Judicem compellabimus? si Scripturam consulimus, nihil aliud ipsa dicet, quam quod antea dixi: nullum jota, nullum

apicem

apicem additura est: de eo autem, quod antea dixi, controversia est, ergo per id, quod antea dixit, controversia finiri non potest. Si ergo post ortam controversiam Scriptura nihil novi dicit, sed manet in antiquis terminis, certè per illam finiri lis non potest; sed necesse est, ut vel alium Judicem adire, vel alteram partem litigantem sponte cedere, vel denique utramque in lite perseverare.

25. Posterius argumentum. Multa sunt testimonia Scripturæ, quorum verus, ac legitimus sensus haberi non potest, nisi ex Traditione, & authoritate Ecclesiæ; (ùt probatum est cap. 2.) ergo si oriatur controversia circa ejusmodi testimonia, sola Scriptura non potest esse Judex, sed oportebit confugere ad Traditionem, & authoritatem Ecclesiæ. v. g. Christus dicit Matt. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Sensus verus, & legitimus est: quòd in Baptismo pronunciari debeant hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Et quòd Baptismus sinè tali verborum pronunciatione non sit validus. In hoc consentiunt nobiscum Adversarii. At si aliquis negaret hunc esse sensum, & contenderet non opus esse pronunciare hæc verba: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*; sed omnino sufficere, si quis inter baptizandum habeat internam voluntatem, & intentionem baptizandi in nomine Sanctissimæ Trinitatis; quomodo illum confutaremus? an ex solis Scripturæ verbis? nihil minus; nam illa verba: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* non dicunt vocalem Trinitatis invocationem adhiberi oportere. Unde ergo constat, oportere? Ex praxi, & Traditione Ecclesiæ. Si hanc respuis, non habebis ullum præsidium contra Adversarium, qui negaret vocalem prolationem necessariam esse.

26. Aliud exemplum: Christus dicit Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Hic locus secundùm verum, & legitimum sensum intelligitur de necessitate Baptismi aquæ, ùt nobiscum fatentur Lutherani; at

Calviniſtæ hoc negant; quomodo ergo refelli poterunt à Lutheranis? non certè ex verbis citatis; nam tametſi nominetur aqua, non tamen additur expreſsè, quòd debeat intelligi de vera aqua; nam & alibi nominatur ignis, ùt Lucæ 3. v. 16. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu, & igne*; & tamen non intelligitur verus ignis. Unde ergo conſtabit in priori loco, veram aquam intelligi oportere, & in poſteriori non verum ignem; aut, unde Lutherani contra Calviniſtas id probabunt? Non aliunde, quàm ex praxi, & Traditione Eccleſiæ.

27. Aliud: Chriſtus in ultima Cœna non ſolùm inſtituit Euchariſtiam, ſed etiam lotionem pedum adhibuit. Et quidem in inſtitutione Euchariſtiæ dixit: *Comedite, bibite.* In lotione autem pedum: *Et vos debetis alter alterius lavare pedes.* Hic Adverſarii dicunt: priora verba continere præceptum, poſteriora non item: ac proinde fideles divinô præceptô obligari ad ſumendam Euchariſtiam ſub utraque ſpecie; non tamen ad lotionem pedum. Nunc quæro: unde hoc ipſis conſtet? aut quo prætextu exiſtimet ſe teneri quidem ad ſumptionem utriusque ſpeciei, ſed tamen liberos eſſe à lotione pedum? Non poſſunt prætexere Scripturæ verba, nam illa contrarium potiùs præſeferunt. Hæc enim: *Comedite, bibite*, non plùs videntur ſignificare, quàm ſi paterfamilias dicat ſuis hoſpitibus: Comedite, bibite, læti eſtote. At ſi paterfamilias ità loqueretur, non cenſeretur illos velle ſub præcepto obligare; cùm ergo Chriſtus eodem modo locutus ſit, unde conſtabit, eum voluiſſe novô præceptô obligare omnes fideles ad utramque ſpeciem? Hæc autem verba: *Vos debetis alter alterius lavare pedes*, videntur ſignificare præceptum, non minùs, quam ſi Dominus dicat ſervo: *Tu debes menſam parare.* Unde igitur ſciunt, ſe his verbis non obligari ad lavandos pedes, cùm tamen hæc verba obligationem præſeferant? Ex ſola praxi, & Traditione Eccleſiæ; nam Eccleſia nunquam uſurpavit hanc lotionem, tanquam neceſſariam; quod tamen feciſſet, ſi divinô præceptô putâſſet ſe ad illam obligari.

28. Omitto

28. Omitto similia exempla, quæ passim occurrunt; & ex dictis concludo in hunc modum: Scriptura potest dupliciter spectari. *Primò*: Quoad externam litteram. *Secundò*: Quoad internum sensum, qui à Spiritu Sancto intentus est. Neutro modo potest esse Judex controversiarum. Non priori, quia externa littera sæpè ducit nos in errorem. Nec posteriori, quia sensus Scripturæ sæpè obscurus, & ambiguus est; ita ut opus sit alio Judice, qui definiat hunc legitimum, & à Spiritu Sancto intentum illum non esse. Atque hæc sufficiant de secundo argumento, quod ex parte Scripturæ desumptum est.

Animadversio.

Quid Anti-Becanus ad 2. argumentum? 1. taxat, quòd Becanus distinguat litteram à Spiritu Scripturæ. Sed nonne id taxare est ridiculum apud intelligentes; cùm ipse Apostolus id fecerit? 2. Dicit: esse quatuor terminos in argumento Becani illo: Si Scriptura esset Judex controversiarum, vel foret secundùm litteram tantùm, vel secundùm sensum tantùm, vel secundùm utrumque simul sumpta; neque enim datur præterea aliquid in Scriptura, secundùm quod ipsa possit esse Judex; sed non est secundùm litteram tantùm, nec secundùm sensum tantùm, nec secundùm utrumque simul, uti probatur; ergo. Ità Becanus: ubi verò hic 4. termini? At Becanus sic non exprimit. Omnino, lege Sycophanta. Minoris enim probatio per trimembrem Scripturæ sumptionem Becano procedit; nam toto secundo argumento probat, Scripturam non posse esse Judicem controversiarum secundùm solam litteram, neque secundùm solum sensum; & denique tertiò argumentò probat eandem Scripturam non posse esse Judicem secundùm litteram, & sensum conjunctim; quia multæ sunt controversiæ fidei, quarum vel nulla est mentio in Scripturis, vel omnino ad definiendum insufficiens est Scriptura, ut ibi videbimus. Quid jam ampliùs Anti-Becanus movet? Etiam probationem Minoris principalis quoad primam partem impetit. Quomodo? Becanus probaverat, Scripturam secundùm litteram solam occidere ex Apostolo, & August. hoc negat Anti-Becanus, dicens: id vitiò malæ interpretationis fieri. Quomodo Moguntini hic respondent pro Becano? Ajunt: interpretationem malam esse errorem ipsum, quærúntque: quis Lectorem ingeniò, probitatéque præditum in istum errorem induxerit? non ipse se, quia noluit errare, & solus cum littera Scripturæ erat, cùm legebat eam; ergo littera eum seduxit, non essentialiter, & necessariò, sed tamen seipsâ. Ibi Anti-Becanus tenetur. Quid verò

idem ait ad alteram partem principalis Minoris? nempe: Scripturam nequidem sumptam secundùm sensum posse esse Judicem controversiarum; Calumnias oggerit, uti sepia atramentum. Quas quæso? 1. Becanum pro argumento formato inducere discursum. *Resp.* Si malum, ostende? si bonum, quid carpis? 2. Impostor Becanus pro controversiis fidei supponit controversias de particularibus Scripturæ textibus. *Resp.* Tu ipse impostor es, qui controversum articulum fidei in Scripturæ textu supponis non latere, cùm id meliùs nôris. 3. Becanus supponit, in omnibus controversiis fidei debere esse aliquem Judicem, idque ambiguè. *Resp.* Calumniaris: absque ambiguitate talem Judicem in terris supremum, & infallibilem requirit. 4. Becanus ludit in vocula Judicis. *Resp.* Calumniaris: propriè dictum Judicem requirit. 5. Becanus aliena loquitur à proposito, cùm alium concludit debere esse Judicem à Scriptura distinctum. *Resp.* Cur aliena? Quia aliquis Calvinista hoc non negat. Quis ille? Crocius Cassellis post mortem Becani primùm auditus crocitare. Quid autem crocitat? Consistorium aliquod Prædicanticum esse Judicem controversiarum. Non oppugnavit hanc sententiam Becanus? non erat opus, quia ipsi se oppugnaverant, dicentes: se esse erroneos homines. Ubi hoc dixerunt? In Dordracena Synodo, ubi tota sapientia Calvinistarum fuit congregata. Quibus verbis hoc dixerunt? Absit verbis, tum non sunt humiles, sed factis testati sunt; quia magis discordes recesserunt, quàm convenerunt. Hoc Acta, & post scripta eorum loquuntur, integris tomis excusa. Concedit igitur Calvinista Crocius contra symmystas suos, Scripturam non esse Judicem controversiarum? Ità sanè: post tot negationes. Quid ad hoc alii Prædicantes? aut sequentur eum, aut pœnas dabit.

Tertium Argumentum ex parte Controversiarum.

29. HOc argumentum sic propono: Multæ sunt controversiæ circa fidem, & religionem, quarum vel nulla fit mentio in Scriptura; vel certè non sufficiens ad hoc, ut Scriptura de illis sententiam ferre possit: ergo in iis dirimendis alius Judex quærendus est. Ejusmodi autem controversiæ sunt hæ.

30. *Prima*: An libri Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum sint Canonici? nec ne? Negant Lutherani, & Calvinistæ; nos affirmamus. At quis erit Judex, qui litem dirimat? Scriptura esse non potest; nec Lutherani, & Calvinistæ, quod bene notandum est, ad Scripturam provocant; sed ad Canonem,

&

& Traditionem Judæorum. Ajunt: libros istos in Canone Judæorum non reperiri, ideóque Canonicos non esse. Agnoscunt igitur alium Judicem in hac causa præter Scripturam. Et quem illum? Traditionem Judæorum. Mira res! Pluris Judæos, quàm Christianos faciunt; & cùm ipsi Christiani esse velint, Christi, & Apostolorum Traditionibus infestissimi sunt, & Judæorum Traditionem in pretio habent.

31. *Secundæ:* Quot sint Sacramenta novæ Legis; Adversarii dicunt esse duo: Baptismum, & Eucharistiam. Catholici, septem. Quid autem Scriptura? nihil de hoc numero definit, ac proinde Judex in hac causa esse non potest. Unde ergo Catholici habent septennarium, si ex Scriptura non habent? ex Traditione, & consensu Ecclesiæ. Unde Adversarii binarium? hoc ipsi viderint. Certè ex Scriptura non habent, aut, si putant se habere, speciatim præstent hæc tria. *Primò:* Ostendant ex Scriptura nomen Sacramenti tribui Baptismo, & Eucharistiæ; non item aliis? *Secundò:* Ex eadem Scriptura definiant Sacramentum? *Tertiò:* Demonstrent definitionem convenire Baptismo, & Eucharistiæ; non autem reliquis? Hæc si præstiterint, salva res est. At nunquam præstabunt.

32. *Tertia:* An Exorcismus possit adhiberi in Baptismo? Ajunt Lutherani, negant Calvinistæ. Neutri tam ex Scriptura suam sententiam possunt confirmare. Similis controversia est inter ipsos Lutheranos, an infantes (quos ajunt habere actum fidei, dum baptizantur) accipiant fidem vi Exorcismi, ùt vult Lutherus; an vi Baptismi, ùt contendunt ipsius Asseclæ.

33. *Quartò:* An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi? affirmavit olim Cyprianus cum quibusdam aliis. Negabat pòst Augustinus cum reliquis. Sed nec hi, nec illi poterant ex sola Scriptura hanc litem decidere; nam Augustinus, qui veriorem sententiam tenebat, non aliunde, quam ex Apostolica Traditione, & praxi Ecclesiæ se tuebatur: (*lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. & lib. 5. cap. 23.*) Huic Traditioni cessit Cyprianus, quia videbat se omni præsidiò Scripturæ destitutum esse, teste Augustino *epist.* 48. ad Vincentium. 34.

34. Sunt & aliæ similes controversiæ, quæ ex sola Scriptura decidi non possunt, præsertim hæ. *Prima*: An Baptismus una mersione, an trina conferri debeat; *Secunda*: An Christiani locò Sabbathi debeant colere diem Dominicum? *Tertia*: An Symbolum fidei sit verè Apostolicum? *Quarta*: An B. MARIA manserit Virgo post partum? &c.

ANIMADVERSIO.

TErtium argumentum Becani, quo probat Scripturam secundùm se totam, sive secundùm sensum, & litteram simul, non posse esse judicem controversiarum, ideò, quòd multorum fidei punctorum controversorum in Scriptura non sit mentio, vel non sufficiens, uti Becanus per 5. exempla demonstrârat; Anti-Becanus mirificè aggreditur. 1. Quia concedit non esse mentionem quarundam controversiarum in Scriptura, & tamen concedit, eam harum posse esse normam: mox sui oblitus dicit, eas virtualiter, implicitéque in Scriptura contineri. 2. Ait, controversias de facto non esse è Bibliis decidendas. Falsissimum hoc est: an non ex Scriptura deciditur quæstio de facto Judæ proditoris. 3. In primum exemplum Becani impingit, & ait: Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum libros non esse Canonicos; quia, ùt ille affirmat, mentiuntur, & docent impia. *Resp.* Moguntini, negando assumptum, & urgent Prædicantem, ut hoc ex Scriptura probet; sed defecit. 4. Ad secundum Becani exemplum concedit Crocius, nomen Sacramenti non esse in Scriptura, sat esse, si res sit. Audio, Sed dic, quomodo in Scriptura res est, si ibi rei istius nomen non est? Item ait: se, suósque paratos esse ad definiendum è Scriptura Sacramentum; imò ad hoc teneri; mox resiliens ait: non teneri. Quare? Non poterat ex Scriptura. Quid igitur facit? an confitetur idipsum? Minimè: sed dat definitionem hanc: quòd Sacramentum sit ritus, qui habet mandatum DEI; & cui addita est remissio peccatorum. Unde verò illam dedit? E cerebro suo. Quo jure? Mysteriô fraudis Prædicanticæ, quæ est, verbum DEI strenuè jactare, & suas imaginationes ejus loco obtrudere. 5. Ad tertium Becani exemplum de Exorcismo, & aliis cæremoniis ait Anti-Becanus: esse rejicienda. Quare? Christus damnavit. Ubi? Matth. 15. 3. *Quare & vos transgredimini mandatum DEI propter traditionem vestram? &c.* Ità Crocius. Sed ubi hic Exorcismus damnatur? an Pharisæi exorcisabant? &c, Christianas cæremonias usurpabant? Non sanè. Quomodo ergo Prædicans eas ex illo loco Matthæi damnat? Sic: Prædicans vult per mysterium fraudis, qua verbum DEI prætendens suum inculcat.

6. Ad

6. Ad quartum Becani exemplum de infantium fide, dum baptizantur, bene damnat Crocius, utpote Lutheranam controversiam. 7. Ad quintum exemplum, an rebaptizandi sint ab hæreticis? ait Crocius, ex Scriptura deduci sic: quod non est in Scriptura, non est faciendum; iteratio Baptismi non est in Scriptura; ergo. Rident hic Moguntini hominem, qui ex Scriptura deducere possit, quod non est in Scriptura, ùt ipse fatetur. 8. Trinam, vel unicam mersionem in Baptismo ait Anti-Becanus esse adiophorum. Unde hoc definit? ex Scriptura? non certè: nisi iterum inde deducat, ubi non est. In diei verò Dominicæ celebrationem loco Sabbathi inducta, planè se strangulat.

Quartum Argumentum ex usu, & praxi veteris Testamenti.

35. CErtum est, in veteri Testamento omnes controversias legales, quæ erant majoris momenti, decisas fuisse à summo Sacerdote, seu Pontifice; ùt testatur Josephus *lib. 2.* contra Apionem. Et expressè habetur *Deut. 17. v. 8. 9.* Ubi tria notanda sunt. *Primò*: Quòd variæ fuerint controversiæ apud Judæos. Aliæ oriebantur ex lege Decalogi, aliæ ex mandatis moralibus, quæ sunt extra legem Decalogi, aliæ ex præceptis cæremonialibus, aliæ ex judicialibus. 2. *Parap. 19. v. 16.* & Liranus *ibid.* *Secundò*: Quòd in singulis civitatibus constituti fuerint inferiores Judices, qui ex officio debebant hujusmodi controversias dirimere. *Deut. 6. v. 18.* & 2. *Paral. 19. v. 5.* *Tertiò*: Quòd, quando inferiores Judices non poterant inter se convenire, nec controversias ad se delatas, propter peculiarem aliquam difficultatem dirimere; necesse fuerit confugere Hierosolymam ad superiores Judices, quibus Pontifex præsidebat; & Pontificis sententiæ sub pœna mortis acquiescere. *Deut. 17. v. 8.*

36. Hinc colligimus, duplex apud Judæos fuisse Tribunal, & Concilium; unum majus, quod vocabatur Sanedrim, vel Synedrion, vel Concilium Seniorum; alterum minus. Inter ea multiplex fuit discrimen. *Primum*: Quia majus erat tantùm Hierosolymæ, minùs in singulis civitatibus. *Secundum*: In majori judicabantur majores controversiæ, in minori faciliores. *Tertium*: In majori præsidebat Pontifex, non item in mi-

nori. *Quartum*: A minori licebat appellare ad majus non autem contra à majori ad minus. *Quintum*: In majori erant septuaginta personæ præter Pontificem, in minori viginti tres. De majori sæpè fit mentio in Evangelio.

37. Utrumque Concilium habuit suam originem sub Moyse; & majus quidem institutum est ex mandato DEI, *Num.* 11. *v.* 16. Minus verò ex consilio Jethro, *Exod.* 18. *v.* 13. Porrò cùm utrumque progressu temporis penè collapsum esset, iterum restitutum, & renovatum fuit à Josaphat Rege Juda, ùt habetur 2. *Paralip.* 19. *v.* 5. Plura de hac re diximus in analogia veteris, ac novi Testamenti *cap.* 11. & alibi.

38. *Quæres* 1. An Pontifex, quem dicimus esse Judicem controversiarum, in veteri Testamento fuerit infallibilis Judex? *Respondeo* affirmativè. Et tripliciter probo: *Primò*: Quia quando aliqua controversia erat difficilis, & ambigua; volebat DEUS, ut partes litigantes deferrent eam ad Pontificem in majori Concilio præsidentem cum hac promissione, quòd ab eo acceperunt essent *judicii veritatem*. (Deut. 17. v. 9.) *Secundò*: Quia DEUS mandabat omnibus sub pœna mortis, ut acquiescèrent sententiæ Pontificis. (*Deut.* 17. *v.* 12.) *Tertiò*: Quia si Pontifex, quando in Concilio pronunciabat sententiam, potuisset falli; nunquam litigantes, qui illum consulebant, fuissent securi. Cur ergo sub pœna capitis tenebantur sequi illius decisionem.

39. *Quæres* 2. Quare Pontifex fuerit potiùs infallibilis in decidendis controversiis legalibus, quàm alii Judices inferiores? Ratio dubitandi est: quia fieri poterat, ut non minùs alii essent periti in lege, quàm Pontifex; ergo non minùs alii potuissent esse infallibiles, quàm Pontifex. Imò etiam magis, si erant peritiores. *Respondeo*. Si spectemus industriam humanam, certum est, non minùs alios, quàm Pontificem potuisse Legem intelligere, & interpretari. Si autem spectemus assistentiam Spiritûs Sancti, quæ sanè potissimùm in hoc negotio spectanda est, ea Pontifici potiùs, quàm aliis fuit communicata. Exemplum habemus in Moyse;

nam

nam Deus concessit illi majorem assistentiam, quam septuaginta Senioribus, qui illi in hoc officio subservie-bant. Hoc colligitur ex illo, Num. 11. v. 17. *Dixit Dominus ad Moysen: Auferam de spiritu tuo, tradámque eis, ut sustentent tecum onus populi.* Ubi per spiritum intelligi debet aliquod donum gratiæ, quod requiritur in iis, qui rectè volunt alios gubernare, & eorum controversias dirimere. Est ergo hic sensus: *Auferam de spiritu tuo, & tradam*; id est: dabo illis donum gratiæ, sed infra illud donum, quod tu habes Tibi, qui supremus Judex es, plùs dari oportuit, quàm illis, qui tibi subjecti sunt.

Animadversio.

Quid ad quartum Becani argumentum Anti Becanus? Multa. 1. ait: ad Sacerdotes non fuisse judicium delatum. Errat autem contra *Deut. 17. Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, &c.* 2. Cùm hoc non succederet, ait: Sacerdotes non judicâsse de doctrina, & religione. Errat autem contra 2. *Paralip. 19.* Pontificem jussit in iis, quæ ad DEUM sunt præsidere. 3. Cùm & hic ictus eum fefellisset, ait: eos non de Lege, sed secundùm Legem, vel ex Lege debuisse judicare; de qua re: utique de religione per Scripturam; & ubi obscura erat Lex, vel non attingebat controversiam, quid tunc? nónne de Lege judicabant? Frivola igitur effugia quærit Prædicans. Hinc 4. ait: non sequitur à veteri Testamento ad novum, nisi probatio alia accedat. Imò sequitur à Figura ad figuratum, si manetur in analogia; ergo. 5. Ait: à Moyse ad Pontificem non est consequentia. Eccur non? Ridiculè affert ea, in quibus convenit Moysi, & Pontifici; & negligit ea, in quibus discrepant, veluti circumcisum esse, in Ægypto natum esse, &c. O acutum! 6. Ad infallibilitatem Pontificis in veteri Testamento, ut eam evertat Anti-Becanus, nihil solidi affert; nequidem apparenter, nisi quod ait: Pontifices veteris Testamenti aliquoties aberrâsse, ut Aaronem *Exod. 32.* Uriam 4. *Reg. 16.* Caipham *Matth. 26.* sed pridem responsum fuit: errores facti, non dogmatum fidei fuisse ab eis commissos.

Quintum Argumentum ex usu, & praxi novi Testamenti.

40. Sicut in veteri Testamento, ùt jam ostendi, non Scriptura, sed Pontifex, & Concilium Seniorum fuit Judex controversiarum; sic etiam in

novo hactenus servatum est. Hoc ostendam brevi inductione. Ac *primò*: tempore Apostolorum fuit orta controversia de circumcisione: An scilicet novi Christiani, qui tunc fidem Evangelii recipiebant, non possent salvari, nisi etiam circumciderentur, & legalia servarent? Quæ controversia potissimùm intelligebatur de gentilibus ad fidem conversis. Erat autem duplex de hac re sententia: *Una* quorundam, qui ex Judæis facti erant Christiani, qui dicebant: gentiles per fidem Christi non posse salvari, nisi circumciderentur, & cæremonias Legis Mosaicæ observarent. *Altera* Pauli, & Barnabæ, qui asserebant: non opus esse circumcisione, & observatione legalium. *Act.* 15. *v.* 1.

41. At quomodo decisa, & finita est hæc controversia? An ad solam Scripturam, tanquam ad communem Judicem delata est? Nihil minus. Sed potiùs ex consensu utriusque partis delecti sunt aliqui, qui Hierosolymam irent ad Apostolos, ut ipsi in solemni Concilio de tota re cognoscerent, & definitivam sententiam pronunciarent; quod & factum est: nam ex una parte designati sunt Paulus, & Barnabas; ex altera alii, qui simul Hierosolymam profecti, Apostolos, & Seniores adierunt. Hi coactô Concilio, & invocato Spiritu Sancto; responderunt his verbis: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis; nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* Quæ verba per modum Epistolæ missa sunt ad gentiles Christianos, de quibus agebatur. Et sensus est: Non volumus vobis imponere onus circumcisionis, & legalium, quod grave est; sed abstinere ab iis, quæ jam dicta sunt, quod grave non est.

42. Hìc duo, quæ ad rem faciunt, notanda sunt. *Primum* est: quòd hæc controversia de circumcisione, & legalibus, sufficienter potuisset determinari per Paulum, & Barnabam; qui & ambo erant *Apostoli, & Prophetæ, & Doctores.* Act. 13. v. 1. Ambo à Spiritu Sancto speciatim delecti, ut Evangelium Gentibus prædicarent. *Act.* 13. *v.* 2. Et jam reipsâ illud prædicaverunt

in multis locis, ac provinciis. *Act.* 14. v. 25. 26. Neuter tamen voluit hoc officium usurpare, ut suô exemplô docerent, hujusmodi controversias, quæ fidem, ac religionem concernunt, ad ordinarios Ecclesiæ Prælatos, vel ad Concilia Prælatorum deferri oportere.

43. *Alterum* est: quòd in Concilio Apostolorum, in quo controversia illa proposita, & definita est; nullum Scripturæ testimonium, quod directè ad circumcisionem pertineret, allatum sit; cùm tamen in utramque partem non defutura fuissent testimonia, si ex illis solis oportuisset litem finire, ac terminare; nam pro circumcisione adduci potuisset illud, Gen. 17. v. 10. 11. 12. *Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, & vos, &c. Tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicunque non fuerit de stirpe vestra: Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum.* At si pactum est æternum, ùt hic dicitur: semper servari necesse est, etiam in lege Evangelica; nec solùm à Judæis, sed etiam ab aliis, qui non sunt de stirpe Judæorum. Contra verò occurrebat illud, Deut. 30. v. 6. *Circumcidet Dominus DEUS tuus cor tuum, & cor seminis tui.* Ubi insinuatur, circumcisionem carnis non duraturam in novo Testamento, sed ei successuram circumcisionem cordis. Sicut etiam Jerem. 4. v. 4. *Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum.* Quasi dicat: Non requiro circumcisionem carnis, sed cordis; quæ consistit in interna contritione, & dolore de peccatis. Hæc, & similia utrimque adduci poterant ex Scriptura. At factum non est; sed Apostoli in Concilio congregati ex directione, & assistentia divina, quam Christus promiserat illis, & eorum successoribus, sententiam protulerunt.

44. Post tempora Apostolorum, aliæ, atque aliæ controversiæ, diversis locis, & ætatibus exortæ sunt; quas similiter à Pontifice Romano, vel à Conciliis ab eo approbatis, decisas, ac diremptas esse, notum est ex histo-

historiis Ecclesiasticis. Et qui illorum sententiæ noluerunt acquiescere, pro hæreticis habiti, & damnati sunt. Producam exempla aliquot illustriora, quæ primùm occurrunt.

45. *Prima* controversia fuit: An Pascha deberet celebrari cum Judæis die decima quarta primi mensis, ùt volebant multi in Asia, qui propterea Quartadecimani appellati sunt. An verò tantùm die Dominica, sicut nunc fit: Hæc tandem post multa Concilia Episcoporum decisa, ac finita est à Victore Papa, *annô Christi* 198. Vide Euseb. *lib.* 5. *hist. Eccles. cap.* 23. *& seq.*

46. *Secunda*: An Ecclesia possit illos absolvere à peccatis, qui post Baptismum lapsi essent? Negavit Novatianus. Sed damnatus est in Concilio Romano sub Cornelio Papa, *annô Christi* 255. Vide Baronium circa eundem annum.

47. *Tertia*: An in DEO sint tres Personæ realiter distinctæ? Negavit Sabellius asserens: unam tantùm esse Personam, quæ habeat tria officia: Creationis, Redemptionis, & Sanctificationis. Sed damnatus est in Concilio Alexandrino, tempore Sylvestri Papæ, *annô Christi* 319. juxta Baronium.

48. *Quarta*: An Christus sit purus homo, sicut cæteri mortales, & nihil ampliùs habeat in natura, & hypostasi, quam nos habemus? Affirmavit Paulus Samosatenus. Sed damnatus est in Synodo Antiochena tempore Dionysii Papæ, *annô* 266. juxta Baronium. Vide Eusebium *lib.* 7. *cap.* 27.

49. *Quinta*: An Christus sit Verbum Patris æternum, & ejusdem cum Patre substantiæ? Negavit Arrius asserens: esse Verbum Verbi non ab æterno, sed in tempore à DEO ex nihilo creatum, & alterius à DEO substantiæ: ac proinde DEUM non semper Patrem fuisse, sed tempus aliquando extitisse, cùm non esset Pater. Sed damnatus est in Concilio Nicæno I. sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore; *annô* 325. Vide duas Epistolas Alexandri Episcopi Alexandrini, quarum una exstat apud Socratem *lib.* 1. *cap.* 3. Altera apud Theodoretum *lib.* 1. *cap.* 4.

50.

50. *Sexta*: An in Christo sint duæ Personæ, sicut sunt duæ naturæ, divina, & humana? Affirmavit Nestorius Episcopus Constantinopolitanus. Sed damnatus est in generali Concilio Ephesino, sub Cœlestino Papa, & Theodosio Imperatore; *annô* 434. & priùs à Cyrillo in Concilio Alexandrino, *annô* 431. Vide Baronium.

51. *Septima*: An in Christo sint duæ naturæ? Eutyches, & Dioscorus dixerunt: ante unionem hypostaticam fuisse duas naturas, divinam, & humanam; post unionem, duas in unam coaluisse, & unam factam esse. Sed damnati sunt in generali Concilio Chalcedonensi sub Leone Papa, & Marciano Imperatore; *annô* 454. Vide Gabrielem Vasquez *tom.* 1. *in* 3. *partem Divi Thomæ*, *disp.* 14.

52. *Octava*: An in Christo sit una tantùm voluntas? Macarius Antiochenus Patriarcha, Cyrus Alexandrinus, Sergius Constantinopolitanus, & quidam alii, tametsi agnoscerent in Christo duas naturas, dixerunt tamen unam tantùm esse voluntatem, nempe divinam; ùt refert *D. Thom. in* 3. *quæst.* 18. *art.* 1. Ideóque Monothelitæ appellati sunt. Eorum sententia damnata est in generali Concilio Constantinopolitano III. sub Agathone Papa, & Constantino IV. Imperatore; *annô* 679. juxta Baronium. An autem nomine voluntatis intellexerint potentiam, ac operationem? videri potest apud Gabrielem Vasquez *tom. cit. disp.* 73. *cap.* 1.

53. *Nona*: An Spiritus Sanctus sit Deus? Negârunt Macedoniani, de quibus Augustinus in libro de Hæresibus *cap.* 52. sic scribit: *Macedoniani sunt à Macedonio Constantinopolitano Ecclesiæ Episcopo, quos & πνευματομάχους Græci dicunt; eò, quòd de Spiritu Sancto litigent. Nam de Patre, & Filio rectè sentiunt; quòd unius sint, ejusdémque substantiæ, vel essentiæ. Sed de Spiritu Sancto hoc nolunt credere, creaturam eum esse dicentes.* Hi damnati sunt in Generali Concilio Constantinopolitano I. sub Damaso Papa, & Theodosio Imperatore; *annô* 383.

54. *Decima*: An Baptismus repeti, seu reiterari possit? Quæ controversia dupliciter potest intelligi.

Pri-

Primò: An Baptismus, si semel validè collatus sit, repeti possit? Affirmavit Marcion, teste Epiphanio *hæresi* 42. paulò pòst principium. *Secundò*: An Baptismus, qui ab hæreticis collatus est, repeti possit? Affirmârunt Donatistæ, qui baptizatos à Catholicis rebaptizabant, teste Augustino in lib. de Hæresibus *cap.* 69. eò, quòd Catholicos haberent pro hæreticis, & Baptismum ab hæreticis collatum putarent esse invalidum, ùt explicat Vasquez *disp.* 146. *cap.* 4. Hi damnati sunt in Concilio Romano sub Melchiade Papa, *annò* 313. apud Baronium.

55. *Undecima*: An homo sinè gratia DEI per solas naturæ vires possit implere Legem, si velit? Affirmârunt Pelagius, & Cœlestius. Sed damnati sunt in Concilio Carthaginensi, & Milevitano sub Innocentio I. *annò* 416. juxta computum Baronii.

56. *Duodecima*: An Parvuli nascantur in peccato originali, & ad illud peccatum abolendum indigeant Baptismô? Negârunt iidem authores, Pelagius, & Cœlestius; teste Augustino *in lib. de hæresibus cap.* 88. ubi de illis sic habet: Hic error damnatus est in Concilio Milevitano *cap.* 2. & postea à Zosimo Papa, ùt testatur idem Augustinus in lib. de peccato originali *cap.* 6. *& seq.*

57. In his, & similibus controversiis, quas brevitatis causâ omitto, tria consideranda sunt; *Primò*: Quòd altera pars litigantium clarè, & perspicuè damnata sit. *Secundò*: Quòd hæc condemnatio facta sit ab Ecclesia Catholica, tanquam à Judice; quæ aliquando tulit sententiam per Pontificem, qui est Caput, seu Pastor Ecclesiæ; aliquando per Concilia, quæ repræsentant Ecclesiam. *Tertiò*: Quòd Lutherani, & Calvinistæ agnoscant hanc damnationem legitimè factam esse. Fatentur enim Novatianum, Sabellium, Samosatenum, Arrium, Nestorium, Eutychen, & Dioscorum, Monothelitas, Macedonianos, Donatistas, Pelagianos, meritò damnatos esse, & pro hæreticis haberi oportere. Nec aliunde, quam ex Ecclesiæ Catholicæ decisione. Quòd si sola Scriptura esset Judex, & Ecclesia suam sententiam non interposuisset, in hodiernum usque diem du-

durarent istæ controversiæ; nec adhuc clarè, & palàm omnibus constaret, supradictos authores pro hæreticis habendos esse. Nunc cùm ab Ecclesia damnati sunt, res certa, & in dubitata est.

58. *Dices*: Quid si Ecclesia errâsset in ferenda sententia? *Respondeo*. Hoc tantundem est, ac si dicas: Quid si Christus, Apostoli, & Prophetæ mentiti essent. Nam illi testati sunt, Ecclesiam errare, aut deficere non posse. Est enim, ùt loquitur Christus, fundata super petram; & *porta inferi non prævalebunt adversùs eam*. Matth. 16. v. 18. *Est columna, & firmamentum veritatis*. 1. Timoth. 3. v. 15. *Nunquam confundetur, neque erubescet*. Isaiæ 54. v. 4. *Jaspis est propugnaculum ejus*. Ibid. v. 12. *Et omnis lingua resistens illi in judicio condemnabitur*. Ibid. v. 7. de hac re dixi cap. 3.

Animadversio.

Quid ad quintum Becani argumentum Anti-Becanus? tricas ipse sibi facit; & denique concedit verum esse, quod Becanus hìc docet. Quas oro tricas? Has, 1. ait: ab Apostolis infallibilibus non valere argumentum ad posteros eorum, & Papam. Sed cur non? si Christus privilegia eadem Papæ concessit, quæ Petro; utì alibi satìs declaratum est. 2. ait: Becanum non probare, quod debebat. Quid igitur debebat probare? Crocius ait: Scripturam non esse judicandi normam. O homo! hoc Becanus non debebat, sed hoc: Ecclesiam semper Judicem controversiarum fuisse, non verò Scripturam. Nónne id facit? at aliquis Prædicans hoc non negat. Esto; alii negant; Crocium alibi configit, si non ibi. Sed quid ad exempla singula à Becano allata Anti-Becanus? Probare nollet, & improbare non potest evidentiâ lucis historicæ, & PP. testimoniis perstrictus. Garrit tamen quædam ad singula, ne gloriam damnatarum hæresum Papæ Romano relinquat; sed delitia sunt ex iisdem historiis perspicuè refutata. Deinde ait: in damnandis hæresibus Scripturam esse adhibitam, utì normam. Esto, sed nec utì Judex ipsa, nec ùt norma adæquata, ût ostendunt ipsa Acta Conciliorum. Denique scrupulos habet Anti-Becanus circa confirmationem, & approbationem Conciliorum; ait enim: si Concilia non approbata possunt errare, etiam approbata. Quare? Quia Papa non habet potestatem, vel mandatum confirmandi; utì nec Concilia petendi confirmationem à Papa. Quomodo hoc probas Anti-Becane? Nihilo. Itáque tibi nihil etiam credimus.

Sextum

Sextum Argumentum ex Analogia Judicis Controversiarum Civilium.

59. HOc argumentum, quod rem maximè illustrabit, proponi potest hoc modo: Inter res fidei, ac religionis ex una parte, & inter res civiles, ac politicas ex altera, potest spectari multiplex analogia. *Prima:* Sicut in politicis, ac civilibus sæpè oriuntur lites, ac controversiæ, quæ requirunt aliquem Judicem, qui sententiam ferat inter partes litigantes; sic etiam fit in fide, ac religione. *Secunda:* Sicut in controversiis civilibus distinguuntur hæc tria: Judex, Lex scripta, & consuetudo; sic etiam in controversiis fidei hæc tria: Judex, Scriptura utriusque Testamenti, & Traditio. *Tertia:* Sicut Princeps, vel Magistratus secularis fungitur officiô Judicis in decisione controversiarum civilium; sic etiam Princeps Ecclesiæ, vel Synodus Ecclesiastica fungitur officiô Judicis in decisione controvérsiarum fidei. *Quarta:* Sicut Lex scripta est quasi norma quædam, seu regula, quam sequitur Judex secularis in decidendis controversiis civilibus; sic etiam Scriptura utriusque Testamenti est, quasi norma quædam, seu regula, quam sequitur Judex Ecclesiasticus in decidendis controversiis fidei. *Quinta:* Sicut sola Lex scripta non est sufficiens, & integra norma omnium controversiarum, sed Lex scripta, & consuetudo simul; sic etiam sola Scriptura utriusque Testamenti non est sufficiens, & integra norma omnium controversiarum fidei; sed Scriptura, & Traditio simul.

60. Hæc clara sunt: nihilominus, ne quis dubitet, singula breviter explicabo. Ac *primò:* Quòd Princeps, vel Magistratus secularis fungatur officiô Judicis in controversiis civilibus, non eget longa probatione. Hoc enim testatur quotidiana experientia in omnibus regnis, ac provinciis; nam ubique contentiones, & causæ civiles deferuntur ad Principem, vel Magistratum secularem, quem partes litigantes agnoscunt pro legitimo suo Judice; quod etiam ex utroque jure, tam civili, quam Canonico notissimum est; nam in utroque exstans

Tituli:

Tituli: *De officio Judicis ordinarii, & delegati.* Nec ullus in hac re tam peregrinus, aut stupidus est; ut per Judicem ordinarium, aut delegatum intelligat Legem scriptam; cùm constet illum esse ordinarium, qui ordinariam habet jurisdictionem, & potestatem; illum verò delegatum, qui accepta ab Ordinario potestate, vicem illius gerit.

61. Deinde, quòd Lex scripta non possit esse Judex, facilè probari potest. Et quidem in his tribus casibus. *Primò*: Quando ipsa obscura, aut ambigua est, tunc enim opus est alio Judice, seu Interprete, qui mentem illius explicet. *Secundò*: Quando una Lex videtur alteri repugnare, quod frequentissimè contingit; tunc etiam Judex adhibendus est, qui eas inter se conciliet. *Tertiò*: Quando verba Legis, quæ generalia sunt, restringenda essent in aliquo casu, & tamen restricta non sunt; quod tunc fit, quando occurrit aliquis casus particularis, quem Legislator, cùm Legem conderet, non prævidit eventurum; & si prævidisset, non voluisset illum sub Lege sua comprehendere. In tali igitur casu contra verba Legis judicandum est. Et quis erit tunc Judex? non Lex ipsa; nam illa seipsam non destruit, aut judicat. Alius ergo distinctus à Lege.

62. *Postremò*: Quòd sola Lex scripta non possit esse sufficiens norma pro decisione quarumcunque controversiarum civilium, sed præter Legem scriptam admitenda sit etiam consuetudo, certissimum est apud Jurisconsultos; ac potissimùm in duplici casu. *Primò*: Quando movetur aliqua controversia, de qua nulla exstat Lex scripta; tunc enim consuetudo, si adsit, vim Legis obtinet; juxta illud: *Ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civium conventio, non minùs, quàm ea, quæ scripta sunt jura, servantur.* (L. 35. ff. de Legibus.) *Secundò*: Quando exstat quidem Lex scripta, sed ambigitur de mente, ac sensu illius: nec aliunde, quàm ex consuetudine, & Traditione de ea constare potest. Tunc enim habet locum illud: *Optima Legum interpres est Consuetudo.* (L. 37. ibid.)

63. *Dices*: Quid si occurrat aliqua controversia, quæ nec ex Lege scripta, nec ex consuetudine finiri possit, quæ tunc erit norma, quam Judex sequi debet? *Respondeo.* Tunc ex naturali æquitate debet rem componere. Hoc tunc potissimùm fit, quando occurrit aliquis casus, qui comprehenditur quidem sub verbis Legis, non tamen sub mente Legislatoris, ùt suprà dictum est. Tunc enim Judex ex æquo, & bono debet sententiam pronunciare. Idem fieri potest in controversiis fidei, aut religionis; nam si occurreret aliqua controversia, quæ neque aperte ex Scriptura, neque ex Traditione decidi posset, recurrendum esset ad auxilium Spiritûs Sancti; qui tametsi in omni casu implorantibus adesse solet, in hoc tamen specialim doceret nos omnem veritatem, ùt Christus promisit. Et hoc remedio usi sunt Apostoli in Concilio Hierosolymitano, ubi agebatur de circumcisione, & observatione legalium. Atque hæc sunt argumenta, quibus hactenus probatum est: Judicem controversiarum fidei non posse esse Scripturam, sed Ecclesiam. Nunc supereſt, ut objectiones Adversariorum diluamus.

ANIMADVERSIO.

ANti-Becanus in re parissima tamen aliquid quærit imparitatis, & queritur de Becani fallatia. Videamus: Argumentum Becani sextum est tale. In illis statibus, inter quos est specialis analogia; convenit servari eandem controversiarum decidendarum rationem; atqui inter statum politicum, & Ecclesiasticum est specialis analogia; ergo convenit eandem servari rationem. Atqui in statu politico hæc servatur ratio, ut Lex scripta non judicet; sed sit alius à Lege distinctus Judex, propter ingentes rationes; ergo convenit etiam in Ecclesia, ut Scriptura non sit Judex, alius distinctus à Lege Judex. Quid hic fallaciæ? nisi quòd fallaci cuncta videantur fallaciæ.

Objectio I.

64. PRima sumitur ex illo Isaiæ 8. v. 19. 20. *Ad legem magìs, & ad testimonium.* Hinc colligunt Adversarii, Judæos in veteri Testamento, quando oriebatur aliqua controversia, missos fuisse *ad legem, & testimonium*; id est: ad Scripturam, tanquam

ad

ad Judicem. Sed valdè errant: *Primò*: Quia jam ostensum est, Judicem controversiarum in veteri Testamento non fuisse Scripturam, sed Pontificem. *Secundò*: Quia illa verba: *Ad legem, & testimonium*, multò aliter accipienda sunt, quàm putant Adversarii; ùt patet ex præcedentibus, quæ sic habent: *Cum dixerint ad vos: Quærite à Pythonibus, & à divinis, qui stridenti in incantationibus suis: Numquid non populus à DEO suo requiret pro vivis? à mortuis? Ad legem magìs, & ad testimonium. Quòd si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Ubi disertè agitur contra illos, qui de futuris eventibus solent consulere Pythonissas, & Ariolos; & remittuntur partim ad Legem, quæ id prohibebat *Deut.* 18. *v.* 9. partim ad testimonium Prophetarum, qui à Deo constituti erant, ut futura prædicerent. 3. *Regum* 22. *v.* 7.

65. Igitur sensus illorum verborum: *Ad legem magìs, & ad testimonium*, est hic: Si vultis fieri certiores de futuris eventibus, non debetis consulere Pythonissas, sicut fecit Saul 1. *Reg.* 28. *v.* 7. Quia hoc Deus per Legem suam fieri prohibuit, ad quem vos remitto: Sed consulite Prophetas Domini, quorum officium est de futuris prænunciare. Quid hoc facit ad Judicem controversiarum? Nihil penitus; nisi Adversarii velint hoc modo ratiocinari; de futuris eventibus non licet consulere Pythonissas; ergo sola Scriptura est Judex controversiarum. Ineptissimè. Et tamen, quod miseris, præcipui illorum Rabbini sic ineptiunt.

Animadversio.

Objectionem de Lege, & Testimonio ex Isaiæ 8. *v.* 19. 20. ità perspicuè repulerat Becanus, ut fracta videretur; Anti-Becanus tamen conatus est refarcire sic: Ad quod Judæi in rebus fidei sub gravi comminatione non habendæ lucis matutinæ, nisi juxta illud sint victuri, remittuntur, hoc est, unica norma fidei; atqui Judæi sub ista comminatione ad Scripturam remittebantur, *Isaiæ* 8. ergo. Ità Anti-Becanus, sed gratis; nam Becanus ostendit illis Isaiæ verbis non probari Judicem controversiarum; Anti-Becanus verò ex illis verbis exsculpit normam, sed neque normam adæquatam. Aliud peccatum; in mi-

minore truncavit Anti-Becanus medium Syllogisticum, omittendo ly *in rebus Fidei*. Nihil ergo fecit hic Anti-Becanus.

Objectio II.

66. SEcunda sumitur ex illo, *Joan. 5. v. 39. Scrutamini Scripturas.* Ecce inquiunt Adversarii: Christus remittit nos ad Scripturam, tanquam ad Judicem controversiarum. Hoc certè non diceret, si intelligerent mentem Christi. Christus in illo capite disputat cum Judæis, qui negabant ipsum esse Filium DEI. Ipse autem probat se esse quatuor testimoniis.

Primò: Testimoniô Joannis Baptistæ: *Vos*, inquit, *misistis ad Joannem, & testimonium perhibuit veritati.* Erat autem hoc ipsius testimonium: *Ecce Agnus DEI, ecce qui tollit peccata mundi.* Et iterum: *Ego testimonium perhibui, quia hic est Filius DEI.* Joan. 1. v. 34.

Secundò: Testimoniô miraculorum, quæ patrabat: *Ego*, inquit, *habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.*

Tertiò: Testimoniô DEI Patris: *Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Nempe cùm dixit de cœlo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui; ipsum audite.* Matth. 3. v. 17. & Luc. 9. v. 35.

Quartò: Testimoniô Scripturarum veteris Testamenti: *Scrutamini*, ait, *Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere; & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Quasi dicat: Si non vultis recipere tria priora testimonia, quæ tamen efficacissima sunt (alioqui illa non produxissem) saltèm non poteftis rejicere testimonium Scripturarum, de quibus tantopere gloriamini. Illæ ipsæ, si attentè scrutamini, perhibent testimonium de me, quod ûm Messias à DEO promissus. Quare ergo non creditis?

67. Hinc concludo: Adversarios ex hoc loco seipsos potiùs, quàm nos oppugnare. Nam ipsi contendunt, solam Scripturam esse Judicem controversiarum; & Christum ad solam Scripturam nos remittere; as con-

contrarium verum est: nam Christus in controversia, quam habebat cum Judæis, an ipse esset Filius DEI? non remisit illos ad solam Scripturam, sed primò ad testimonium Joannis Baptistæ: deinde ad testimonium miraculorum, quæ ostendebant ipsum esse DEUM; postea ad testimonium DEI Patris, qui voce de cœlo delapsa idem confirmabat. Denique, ut omnia experientur, ad testimonium Scripturarum.

68. Nos Catholici in hac re Christum imitamur. Nam in controversiis, quas habemus cum Adversariis, non solùm utimur testimoniô Scripturæ, sed etiam Sanctorum Patrum, & Matris Ecclesiæ, & miraculorum, quæ sæpè fiunt pro confirmatione nostræ fidei. Adversarii autem, quasi Christo prudentiores essent, nihil volunt audire, nisi ex solis Scripturis. In quo similes sunt Judæis, contra quos Christus agit: nam Judæi, repudiato quocunque alio testimonio, solam Scripturam admittebant. Et hanc ipsam neque tunc intelligebant, neque adhuc intelligunt: ùt testatur Apostolus 2. Corinth. 3. v. 14. cùm ait: *Obtusi sunt sensus eorum.*

Animadversio.

Anti-Becanus hanc 2. objectionem tractam volens restaurare, sic conclutinavit: quam regulam Christus in controversiis fidei decidendis secutus est, ea meritò agnoscitur una fidei regula; at Christus Scripturam in controversiis fidei decidendis secutus est; ergo. *Resp.* 1. ad maj. negando ejus suppositum, quod est ly *Solam*, aliàs ly *una* fallaciter inferetur. *Resp.* 2. ad min. distinguendo *Solam* secutus est Scripturam, nego, utì ostendit Becanus hic; aliquando feciſſe nihil ad Anti-Becani intentum. Inde enim nihil conficietur, nisi aliquando nos Scripturam rectè sequi. Scilicet: quando res controversiæ clarè in ea exprimitur, & Traditio consentit.

Objectio III.

69. Tertia sumitur ex illo Act. 17. v. 11. *Quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ità se haberent.* Hìc iterum clamant Adversarii, Beroænses non temerè credidiſſe, quæ ab Apostolis dicebantur, sed omnia examinâſſe juxta normam Scripturæ. Æquum igitur

Igitur esse, ut nos illorum exemplum imitemur, & sa-
lam Scripturam pro norma, ac Judice agnoscamus. Sed
frustra. Quod facilè constabit, si constet de re ipsa,
de qua tunc agebatur. Ea fuit hujusmodi: Paulus
Apostolus, ùt expressè habetur in eodem capite; *pri-
mum* quidem Thessalonicæ, *deinde* apud Beroenses
*disserebat ex Scripturis, adaperiens, & insinuans: quia
Christum oportebat pati, & resurgere à mortuis; & quia
hic est JEsus Christus, quem ego annuncio vobis.* Quid
verò Beroenses? Sequitur ibidem: *Susceperunt ver-
bum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas
si hæc ità se haberent.*

70. Igitur hic est sensus illius loci: Beroënses
cùm audirent Paulum citare quædam testimonia Scri-
pturæ veteris Testamenti, quibus astruebat Christi mor-
tem, & resurrectionem: scrutabantur, an ea testimonia
inessent Scripturæ, & iis ipsis testimoniis consentanea
essent, quæ à Paulo dicebantur. Non quidem eo ani-
mo, quasi dubitarent de morte, & resurrectione Christi,
quippe, quæ satis confirmata erat ab Apostolo per vir-
tutem miraculorum; 2. *Thess.* 1. v. 5. sed ut magis in
fide confirmarentur, si viderent ea, quæ Paulus prædi-
cabat, multò ante per Prophetas fuisse prævisa, & præ-
significata, & duplici via ipsis innotuissent.

71. Ex hoc sensu, quid obsecro, concludent Ad-
versarii? Nihil ad rem, de qua agitur; nisi fortè sic
velint concludere: Beroënses scrutabantur testimonia
Scripturæ à Paulo citata; ergo sola Scriptura est Judex
controversiarum. Quod perinde est, ac si dicas: Lu-
therani scrutantur testimonia Augustini à Bellarmino
citata; ergo solus Augustinus est Judex controversiarum.
Vel sic: Rustici scrutantur testimonia Lutheri à Prædi-
cantibus citata; ergo solus Lutherus est Judex con-
troversiarum. Vel sic: Kemnitius in Examine Con-
cilii Tridentini scrutatur Traditiones à Catholicis alle-
gatas; ergo sola Traditio est Judex controversiarum.
Vel denique sic: Discipuli scrutantur testimonia Cice-
ronis à Præceptore citata; ergo solus Cicero est author
latinitatis. Apage cum istis consequentiis. Et tamen

apud

apud adversarios, quia meliores non habentur, in pretio sunt.

Animadversio.

Hoc 3. argumentum ità perspicuè Becanus pertractavit, ut Anti-Becanus solùm quærat, quare Bercœenses scrutati essent Scripturas, si non eas agnovissent, ût normam totalem? *Resp.* Ex scrutando non sequitur aliquid esse normam, vel Judicem. Catholici indies scrutantur Scripturas, & tamen negant eam esse Judicem, vel normam unicam fidei, aut controversiarum.

Objectio popularis IV.

72. Plerique simpliciores sic objiciunt: Judex controversiarum in rebus fidei debet esse infallibilis, qui errare non possit; quia si ipse erraret, reliqui etiam errarent, qui illius sententiam sequerentur. Jam verò: constat ex una parte, Scripturam esse infallibilem, cùm sit verbum Dei, quod errare non potest; & ex altera, homines non esse infallibiles, sed mendaces, & errori obnoxios, juxta illud Rom. 3. v. 4. *Est autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.* Ergo Scriptura potest esse infallibilis Judex; homines, cùm sint mendaces, non possunt; at Pontifex est homo, & Ecclesia nihil aliud, quàm collectio hominum; ergo Pontifex, & Ecclesia sunt mendaces, & errare possunt. Nemo igitur tutus, ac securus in negotio fidei, qui illorum sententiam sequitur.

73. Hæc objectio, si quid roboris, ac momenti habet, non minùs valet contra Adversarios, quàm contra nos; nam si omnis homo mendax est, & errare potest; necessariò sequitur: Moysen, Prophetas, Apostolos, Evangelistas Lutherum quoque, & Calvinum, itémque omnes Prædicantes Lutheranos, & Calvinianos mendaces esse, & errare posse, quia homines sunt. Nil igitur credendum illis, aut fidendum esse; sed omnia, quæ ab illis dicuntur, suspecta, & incerta haberi oportere. Ubi ergo fides? Nec refert, si dicant: se non hominis, sed Dei verbum annunciare; nam si mendaces sunt, etiam in hoc puncto mentiri possunt. Nihil ergo certi est.

74. Sed absit, ut nos ità loquamur, aut sentiamus. Longè aliter res habet: ac *primò* quidem fatemur, Scripturam certam, ac infallibilem esse; quia verbum Dei est. Sed addimus, cùm sæpè obscura sit, non facilè unicuique constare posse de legitimo illius sensu. Itáque alio Judice opus esse, qui infallibiliter decernat, quis legitimus Scripturæ sensus sit. Hic autem Judex non potest esse quilibet homo privatus; quia alioqui tot essent diversi Judices, quot diversa capita, & sententiæ, & ipsi litigantes essent Judices, & sic nulla controversia componi posset. Quisque enim diceret, se bene sentire, reliquos malè. Necesse igitur est, ut sit aliquis publicus Judex, qui cum authoritate decernendi, & definiendi inter partes litigantes potestatem habeat.

75. *Deinde* asserimus, homines dupliciter spectari posse. *primò*: Quatenus sunt filii Adam, & obnoxii variis naturæ corruptionibus. Sic sine dubio proni sunt ad mendacium, & falsitatem. *Gen.* 8. *v.* 21. *& Psalm.* 38. *v.* 6. *Secundò*: Quatenus à Spiritu Sancto diriguntur, & gubernantur ad aliorum institutionem, & de hoc ipso regimine, & gubernatione Spiritûs Sancti constat; sic infallibiles, & sinè mendacio sunt. Talis in veteri Testamento fuit Moyses cum Senatu Seniorum. *Num.* 11. *v.* 17. Tales alii Pontifices, qui deinde secuti. *Deut.* 17. *v.* 9. *& Aggæi* 2. *v.* 12. *& Malachiæ* 2. *v.* 7. Tales Prophetæ, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel. & alii. *Jeremiæ* 1. *v.* 7. Tales in novo Testamento Apostoli, quibus dictum est Joan. 14. *v.* 26. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis.* Et cap. 16. *v.* 13. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* At ubi omnis veritas, ibi nullum mendacium. Talis denique semper fuit, & nunc etiam est Ecclesia, quæ propter perpetuam Spiritûs Sancti assistentiam, & directionem à Christo ipsi promissam, nunquam hactenus erravit, nec deinceps errare poterit.

76. Sed an omnes, & singuli, qui in Ecclesia sunt, habeant hanc assistentiam, & directionem Spiritûs Sancti, ut in fide errare non possint? Facilis responsio. Singuli quidem habent, sed dependenter ab ipsa Ecclesia.

Quame

Quamdiu ergo manent conjuncti cum Ecclesia, suum illi conformando judicium errare non possunt; si dissentiunt ab Ecclesia, jam errant. Quod duplici similitudine declarari potest. *Una* sumitur ex proportione humani corporis; nam si quæras, an singula membra, quæ sunt in humano corpore, habeant in se spiritus vitales, & sensitivos, quibus vita conservatur; respondendum est: singula quidem habere, sed dependenter à capite, & corde. Nam à capite, & corde, tanquam à duplici principio, derivantur hujusmodi spiritus in reliqua membra. Unde si intercipiantur, aut occludantur meatus illi, seu canales, per quos fit illa spirituum derivatio & distributio; necesse est, reliqua membra destitui spiritibus, & officium suum exercere non posse. Sic etiam in Ecclesia: Singuli fideles, qui sunt quasi membra Ecclesiæ, habent quidem assistentiam, & directionem Spiritûs Sancti, sed dependenter à Pontifice, qui est veluti Caput Ecclesiæ; & à Conciliis, quæ sunt quasi cor Ecclesiæ. Quamdiu ergo singuli manent colligati cum doctrina Pontificis, & Conciliorum; participant de assistentia, & gubernatione Spiritûs Sancti, nec in fide errare possunt. Sin per discordiam, & pertinaciam discedant à capite, & corde, jam occludunt sibi omnes meatus, ut assistentia, & directio divina ad eos derivari non possit. Et sic à veritate abducuntur, & erroribus obnoxii sunt; quod contigit Arrio, Nestorio, Macedonio, Pelagio, & sexcentis aliis.

77. *Altera* similitudo sumi potest à grege ovium, qui optimè repræsentat Ecclesiam, attestante Christo *Joan.* 10. Nam sicut totus grex in uno stabulo, vel loco collectus, habet perpetuam assistentiam Pastoris, qui furcâ, & canibus defendit illum à ferocia luporum; sic etiam tota fidelium Ecclesia in una fide, & spiritu collecta, habet perpetuam assistentiam divini illius Pastoris, qui dixit: *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves meas.* Joan. 10. v. 14. Et iterum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Matth. 28. v. 20. Item: sicut singulæ oviculæ, quamdiu manent conjunctæ cum grege sub custodia Pastoris,

immunes, ac tutæ sunt à morsu luporum; sic etiam singuli Christiani, quamdiu manent conjuncti cum Ecclesia id est, cum doctrina, & consensu Ecclesiæ, immunes, ac tuti sunt à periculo erroris, & infidelitatis. Denique sicut oviculæ, quæ aberrant à grege, destituuntur protectione Pastoris, ac proinde luporum insidiis expositæ sunt; sic Christiani, qui discedunt à communi consensu, & doctrina Ecclesiæ, destituuntur assistentiâ Spiritûs Sancti; ideóque erroribus expositos esse, necesse est.

ANIMADVERSIO.

AD 4. argumentum nihil potuit opponere Anti-Becanus, sed novis, utì putat argumentis, tanquam molaribus lapidibus conatur obruere Ecclesiam, & Papam; ut desinant esse Judices. Sic igitur dicit: 1. Summus Judex debet declarari in Scriptura, at nullibi ùt talis declaratur Ecclesia, vel Papa; ergo. *Resp.* Nego major. sat est Traditione declarari? etiam minor negatur. 2. Summus Judex non est alligatus ad regulam; at Ecclesia est alligata ad regulam; ergo. *Resp.* Distinguendo ly *Summus*, in absolutè summum, qualis est DEUS, & accommodate summum, qualis est homo soli DEO, & non alteri subditus, quomodo Calviniste solebant olim loqui in Synodis suis de Rege Angliæ? etsi postea aliter reipsa egerint, utì Calvinianus Salmasius de suis Fratribus conqueritur; talis verò accomodatè summus bene potest salva summitate, & majestate ad regulam esse astrictus. 3. Summi Judicis sententia est regula fidei; at Ecclesiæ sententia non est regula fidei; ergo. *Resp.* ùt ante: prout enim summus fuerit, sic & regula erit ejus sententia; absolutè summi Judicis est summa regula; alterius, accommodatè summa; & priore modo summi Judicis erit prima regula fidei; alterius, proxima dependens à prima, vel per Scripturam, vel Traditionem, vel novam revelationem; prout placet absolutè summo. 4. Qui habet fundamentum doctrinam Apostolorum, cui astringatur, non est summus Judex; at Ecclesia habet id; ergo. *Resp.* ùt ante, quia est crambe alio jusculo recocta. 5. Supremi Judicis sententia non debet à se ipsa discrepare; at Ecclesiæ sententia à se ipsa discrepat, quia judicavit communicandum olim sub utraque specie laicis, nunc non, &c. ergo. *Resp.* In dogmate fidei non debet discrepare à se, verum est; in dogmate moris alicujus pro diverso tempore, & loco, & personis non debet discrepare à se, tam falsum est, quàm quòd discrepet Prædicans à se, si æstate bibat frigidam, & hyeme calidam, vel ex uno ore spiret frigidum, & halet calidum, illud pro refri-

geran-

gerando jusculo, hoc pro calefacienda manu. 6. Summus Judex est infallibilis, at Ecclesia non est talis: 1. quia recipit falsa: nempe magos ab Oriente venientes fuisse Reges: Catharinam, Georgium, Christophorum fuisse homines sanctos, &c. 2. Definit falsa, cùm Concilium errat, quod Pontificii concedunt fieri posse, & factum. *Resp.* Ad 1. partem minoris, negando quòd recipiat falsa, quia falsum est, Magos non fuisse Reges, uti & alteros non fuisse sanctos homines. Ad 2. partem, Ecclesia definit falsa, absque Papa subinde fieri, verum est; cum Papa, falsum est, nec potest probari Anti-Becanus oppositum. Imò verò probat sic: potest Papa errare in facto; ergo & in fide. *Resp.* Negando consequentiam. 7. Si Ecclesia habet assistentiam Spiritûs Sancti in dogmate fidei definiendo: ergo & in factis, ne erret, quia est par ratio, & necessitas. At priùs habet, uti dicitis; ergo & posterius. *Resp.* Non est par ratio, nec necessitas; Ecclesia enim adunatur per unam fidem, & unum Baptisma ad unum DEUM, non per uniforme aliquod factum. 8. Concilia aliquot recepta errârunt, nempe 1. Neo Cæsariense in prohibendis secundis nuptiis. Canone 72. 2. Constantinopolitanum III. in definiendo, quòd matrimonia cum hæreticis sint irrita. 3. Romanum sub Stephano VII. Formosum damnando, quem postea Concilium aliud Ravennæ sub Joanne IX. restituit, & Stephanum simul damnavit. *Resp.* Ad 1. Neo-Cæsariense prohibuit, vel nuptias secundas in polygamiam stante priore matrimonio; vel secundas non fieri cum solennitatibus iis, quibus primæ fiunt. Et hoc utrumque adhuc servatur in Ecclesia. Ad 2. Constantinopolitanum III. Canone 72. vel posuit hæresin pro impedimento dirimente, uti Tridentinum Clandestinitatem; vel quod probat Bellarminus lib. 2. de Conciliis cap. 8. illos esse pseudo canones non sextæ Synodi Generalis sed alterius. Ad 3. *Resp.* fuisse quæstionem facti, dum de Formoso disceptatum est, non autem fidei dogma. 9. Papa etiam erravit, ùt Marcellinus immolando sub Diocletiano; Liberius subscribendo damnationi Athanasii; Vigilius, Paschalis II. &c. omnes. *Resp.* In q. facti, esto in dogmate aliquo fidei publicè docendæ, & publicè docendo, nego, pernego; nunquam probabunt mille Anti-Becani. 10. Sic arguitur Anti-Becanus: Papa habet assistentiam Spiritûs Sancti, ut non possit errare, vel ergo dependenter ab Ecclesia, vel independenter ab ea; non dependenter, quia tunc non erit Caput ejus, sed ipsa illius Caput; non etiam independenter ab ipsa, quia sic Papa esset extra Ecclesiam. *Resp.* Est argumentum tale; vel Prædicantis caput habet vitam dependenter à corpore suo, vel independenter ab eo; si dependenter, ergo non est caput; si independenter, ergo non est pars corporis. Quomodo Prædicantes solvunt hoc argumentum de capite suo? sic nos, & melius illud de Pontifice. Denique Corollaria pangit Anti-Becanus, quæ si

Inſpicias, ſunt fuci, & mendacia; utì 1. Catholicos, maximè Jeſuitas, eſſe impudentes Papæ aſſentatores; conſtantes aſſertores debuit dicere. 2. Suæ cauſæ diffidere, quia nequeunt ferre DEI judicium in Scriptura loquentis, ſcilicet, juxta explicationes Prædicantium, & quærunt domeſticum Judicem, eúmque hominem in ſua cauſa pronuntiantem, nempe Papam à Chriſto conſtitutum. Quid æquius? 3. Certam normam controverſiarum, nempe Scripturam in contemptum adduci. Ohe! non Scripturam, ſed expoſitiones Prædicantium, quibus falsò, & fraudulenter prætexunt nomen Scripturæ. Videant Müllmanni myſterium fraudis. 4. Pro principio certo, id eſt, Scriptura, obtrudi incertam definitionem Papæ. Iterum ohe! pro falſis gloſſis Prædicantium verbo DEI fucum facientium teneri authoritatem à Chriſto conſtituti Paſtoris, *Joan.* 21. At quæ ſecuritas eſt in Papatu, cùm ſedent Romæ Pſeudo-Pontifices? *Reſp.* In Pſeudo-Pontificibus nulla, ſicuti nec in Pſeudo-Miniſtris. Nullius horum definitionem ſuſcipimus, donec moraliter conſtet, quis ſit legitimus Papa, vel legitimè miſſus; tunc ei inhæremus nixi verbo Chriſti. Sed toto ſeculo aliquando Pſeudo-Pontifices ſedere. *Reſp.* Falſum eſt: nam turbulentiſſimô ſeculô decimô, quod Prædicantes oggerunt, non niſi duos exhibet Pſeudo-Papas Hiſtoria Eccleſiaſtica; nempe Leonem annô 969. uno vix anno, & Bonifacium quemdam annô 974. XIII. menſium Papas fictos, præter quos aliqui alii eo ſeculo fuêre quidem Invaſores Sedis Apoſtolicæ, ſed tamen legitimè ſedentes, Clero Romano malente ferre improbum, quàm habere nullum, vel fœdo ſchiſmate turbare mundum, quo caſu conſilium Chriſti valuit: *Super Cathedram Moyſis.* Qua in patientia rectè potuiſſent Calviniſtæ, ſeu Reformati imitari Romanos tollerando Caput Eccleſiæ ſuæ Regem Carolum tot Synodis à ſe ſtabilitum.

Caput VI.

De Antichriſto.

1. Adverſarii conantur ſimplici populo perſuadere, Papam eſſe Antichriſtum. Quo conſilio id faciant, facilis conjectura eſt. Nimirum: ut ſuam defectionem à Catholica fide poſſint tegere, & excuſare ſub prætextu defectionis ab Antichriſto, & ſocios defectionis habere.

Ani-

Animadversio.

Immaniter hac in materia se gerunt Prædicantes, quasi præeunte Luthero, manus suas fint loturi in sanguine Papæ, & Cardinalium. Quid igitur agunt? quid dicunt? Quid agant, Historia narrant, quid dicant, huc pertinet. Publicè damnatos hæreticos, schismaticos, etiam quosdam, si possint, malè intelectos, vel prave animatos in Papam aliquem Catholicos producunt in aciem, ut secum pasquillis, famosis libellis, mendaciis, & impostoris pugnent; imò nolentes pugnare etiam compellunt mortuos, uti Okamum, Savanarolam, & alios. Brevi tamen conflictu aciem tam minacem Becanus fugat; nam detegit fundamentum, cui innituntur; quo nudè inspecto evanescit metus à tumore tanto incussus. Quod igitur est Anti-Papistarum fundamentum? *Resp.* Scriptura, uti ipsis placet, explicata. Quæ? 2. *Thess.* 2. *v.* 7. *Mysterium operatur iniquitatis.* Hoc uti volunt, explicant de Missa, & multis aliis, atque tunc Papæ applicant, & concludunt, quod volunt. Istne omnes? omnes, nisi pauci, quos fratrum suorum pudet; dum vident vecordiam eorum in argumentando. Quomodo igitur isti pauci rem suam agunt? Ex Becano syllogismum describunt, quo suæ causæ aptiorem nec reperire ipsi, nec pangere possunt, nempe hunc: cui conveniunt omnes Antichristi notæ in Scriptura fundatæ, est Antichristus; atqui Pontifici Romano conveniunt omnes notæ illæ; ergo. Notæ autem omnes sunt; ùt ajunt: quas Becanus num. 5. ponit. Sic illi, qui se plùs sapere arbitrantur. Quantum verò valet horum sapientia? *Resp.* Nihilò plùs cæterorum imprudentiâ; nam minor falsa est, nec eam possunt probare veram esse de Papa, nisi rursum Scripturam explicent, uti volunt, & tunc ejus explicationem è suo cerebro depromptam ostendant convenire Papæ. Hac verò probandi ratione quidvis probare potest insipientia humana. Deinde: notæ, quas ex Becano, & aliis Catholicis suffurati sunt, & ipsi recensent; non sunt omnes notæ Antichristi, nec clarissimæ, sed obscuriores, omissis clarissimis, quas idem Becanus posuit, sed non ad gustum tenebras amantium. Has autem videre licet num. 3. & 4. Becani in hac Epitome, quibus convincuntur hæretici, nondum advenisse Antichristum illum famosum, & propriè dictum; idcirco sentientes se in probando deficere, desiliunt ad latè dictum Antichristum, nempe quemvis vitiosum. Et cum de tali multa garriverint falsa, concludunt Papam esse Antichristum simpliciter dictum, quæ praxis tota spectat ad mysterium fraudis Prædicanticæ à Mülmanno detectum. Sed & ipse Becanus detegit hoc eorum mysterium, dum quærit ex Anti-Papistis, quo tempore venerit Antichristus ille, de quo somniant? in qua quæstione de anxiè se versant, & non invenientes fundamentum planè di-

discordant in maximo articulo fidei suæ, ità ut integris seculis, hi citiùs, illi serius eum venisse dicitent. Planè uti senes Susannæ castæ accusatores, hic sub schino, ille sub prino malè agentem mentiebantur. Huic tamen dissensioni tantæ emplastrum grande imposuit Anti-Becanus, nempe ex tali dissensione non rectè concludi, falsum esse dogma eorum. Et quare non? Quia ait de Christi natali anno etiam esse discordiam quoad Consules Romanos, sub quibus sit natus; non tamen inde rectè inferri, quòd falsum sit dogma de Christo nato. Sed hoc emplastrum non est aptum tegendæ heterodoxorum discordiæ, sed confessio aperta, illos discordare, qui semper sunt certi, semper verbum DEI purum, clarissimumque se jactant prædicare, cui jactationi talis pugna contradicit. Dissensio de anno natali Christi inter orthodoxos est, illos scilicet, qui dicunt se solùm certitudinem habere in illis, quæ per Apostolicam Sedem definita sunt; quæ cùm de anno natalis Domini nondum definierit, hunc esse controversum nihil obstat, & tamen mysterium Nativitatis, utpote quod definitum est, esse certum. Multò verò magis pugnant inter se heterodoxi, cùm debent nominare Papam, qui primus Antichristum agere cœperit. Nam alii S. Gregorium M. illum Ecclesiæ Doctorem primò locò constituunt, alii verecundiores eum ab hac nota turpissima exemptum faciunt. Verbò: Sampsonicas videas vulpeculas,

2. Catholici sic sentiunt: Nomen Antichristi significat hostem, seu adversarium Christi. Et sumitur dupliciter. *Primò*: Generatim pro quocunque Christi adversario, cujusmodi sunt omnes hæretici. Et hoc sensu dictum est ab Apostolo, 1. Joan. 2. v. 18. *Nunc Antichristi multi facti sunt*, id est: multi hæretici malè de Christo sentientes, de quibus sequitur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Eodem sensu intelligitur illud, 1. Joan. 4. v. 3. *Omnis spiritus, qui solvit JESUM, ex DEO non est; & hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc jam in mundo est.* *Secundò*: Speciatim pro præcipuo, ac principali Christi adversario, cujus reliqui omnes Præcursores sunt. Et de hoc loquitur Paulus 2. Thessal. 2. v. 3. 4. *Nisi revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, & extollitur suprà omne, quod dicitur DEUS.* Hanc distinctionem tradit Augustin. *lib.* 2. contra adversarium legis *cap.* 12. Damascenus *lib.* 4. *cap.* 27. & alii. Posita hac distinctione duo asserimus.

3. *Prior*

3. *Prior* assertio: Antichristus quatenus specialim sumitur pro primario Christi hoste, nondum, dum scribo, venit in hunc mundum. *Probatur primò*: Quia non veniet, nisi priùs eversum, & desolatum fuerit Romanum Imperium; ùt passim tradunt antiqui Patres, tam Græci, quam Latini. Et confirmant ex *cap.* 2. & 7. Danielis, & *cap.* 17. *Apocal.* Atqui Romanum Imperium nondum eversum, & desolatum est; ergo &c. *Secundò*: Quia tempore Antichristi venturi sunt duo testes, qui amicti sacco, seu cilicio: *prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, & habebunt potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus Prophetiæ ipsorum, & potestatem convertendi aquas in sanguinem*, &c. Apoc. 11. v. 3. At hi duo testes nondum venerunt; ergo.

Animadversio.

Adversùs primum Becani argumentum Anti-Becanus 1. astuè est mentiri, quòd Romanum Imperium eversum sit, & desolatum. Contrarium tota Europa videt, & audit, & loquitur. Audax Prædicans, imò atrox! 2. negat Romanum Imperium debere penitus eversum esse ante adventum Anti-Christi, contra SS. PP. à Moguntinis reproductorum dissertam sententiam. Sic malus homo, modò idem factum asserit, modò negat, sibi ipsi hostis. Sed quomodo Anti-Becani probant assertionem suam tam patenter falsam de Romano Imperio iam everso? Dicunt: Christi adventum respondere tempori, quo Regnum quartum in ruina jacere vaticinati sunt Prophetæ; ergo Romanum Imperium debuit esse sublatum Christo nascente in terris. *Resp.* De adventu secundo Christi, verum est, omnia regna sublata fore, non de primo adventu: nihil ergo probat Anti-Becanus ex his prophetiis malè intellectis. Rursus Anti-Becanus sibi contrarius ait: in Regnorum evertendorum numero, non debere poni Romanum Imperium, quod Christo nascente cœpit; ergo nihil probant Catholici ex eo, quòd Romanum Imperium non sit eversum. *Resp.* Negando explicationem Anti-Becanorum.

4. *Posterior* assertio: Papa non est Antichristus iste famosus. Hæc sequitur ex dictis: *Primò*: Quia Antichristus nondum venit, nec venturus est, nisi eversò Romanò Imperiò; at Pontifex pridem venit florente Imperio Romano. *Secundò*: Antichristus occidet duos illos Prophetas, de quibus dictum est, *Apocal.* 11. v. 7.

Hoc

Hoc Pontifex non fecit. Accedunt tria alia Argumenta: *Primum*: Antichristus non regnabit, nisi tribus annis cum dimidio, Daniel. 7. v. 25. *Ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Et Apocal. 11. 2. *Mensibus quadraginta duobus.* Et ibidem v. 3. *Diebus mille ducentis sexaginta.* At Pontifex regnavit jam multis seculis. *Secundum*: Antichristus à Judæis pro Messia recipietur, *Joan. 5. v. 43.* At Pontifex non recipitur ab illis pro Messia. *Tertium*: Antichristus faciet ignem de cœlo descendere. *Apocalip. 13. v. 13.* Hoc non facit Pontifex. Vide, quæ diximus *tom. 2.* Opusculorum, *opusc. 3.*

ANIMADVERSIO.

AD 2 argumentum Becani, quid ajunt Anti-Becani? 1. unum, aiterúmve Catholicum torrenti SS. PP. de Enoch, & Elia venturis contra Antichristum differentium, opponunt nugatorie. 2. His in subsidium substituunt Prædicantes aliter docentes de Enoch, & Elia, quàm Tertull. lib. de Ap. Christi 50. S. Hyppol. Mart. Orat. de Consummat. mundi. S. Justinus dial. cum Tryphone &c. plurimi à Moguntinis pag. 214. recitati docuerunt. At tantis viris opponere Prædicantes aliquos, vel etiam omnes, est grillos componere elephantis, & noctilucas soli.

5. *Objectio.* Notæ Antichristi conveniunt Papæ. *Prima est*, deficere à fide, 2. *Thessal. 2. v. 3.* At Papa defecit à fide, qua defendit Purgatorium, Invocationem Sanctorum, Sacrificium Missæ, & similia. *Secunda est*, sedere in templo DEI. *ibid.* At Papa sedet Romæ in Ecclesia Christi. *Tertia*, ostendere se tanquam DEUM. *ibid.* Hoc facit Papa, quia exhibet se pro visibili Capite Ecclesiæ. *Quarta*, extollere se supra omnem DEUM. *ibid.* Hoc facit Papa, quia extollit se supra omnem Ecclesiasticum, & politicum ordinem. *Quinta*, negare Christum. 2. *Joan. 2. v. 22.* Hoc facit Papa, quia corrumpit doctrinam de Christo Mediatore. *Sexta*, facere falsa miracula Laureti apud Statuam B. Virginis. *Septima*, imprimere subditis characterem, *Apoc. 13. v. 16.* At Papa hoc facit, quando unctione chrismatis signat frontes Christianorum in susceptione Confirmationis.

6. *Resp.*

6. *Resp.* Meræ quisquiliæ sunt, quod ostendo per singulas notas discurrendo: At *primò*: defendere Purgatorium, Invocationem Sanctorum, & Sacrificium Missæ, non est deficere a fide, quia antiqui Patres ea defenderunt. Potiùs dicam: Adversarios deficere a fide, qui ista oppugnant. *Secundò*: Aliud est, sedere in templo Dei Hierosolymæ, aliud in Ecclesia Christi Romæ. Antichristus sedebit in templo Hierosolymæ, & a Judæis adorabitur. Pontifex sedet Romæ in Ecclesia Christi, quam Adversarii deseruerunt. *Tertiò*: Exhibere se pro visibili Capite Ecclesiæ, non est idem, quod exhibere se Deum. Petrus exhibuit se prioti modo; Antichristus exhibebit se posteriori. *Quartò*: Etiam Moyses fuit supra omnem ordinem Ecclesiasticum, & politicum, & tamen non extulit se supra Deum. *Quintò*: Nondum probârunt Adversarii, Papam corrupisse doctrinam de Christo Mediatore. Ipsi potiùs corruperunt, ùt alibi ostendo. *Sextò*: Papa non facit miracula Lauretana, sed DEUS. Deberent Adversarii ostendere, Papam facere ea miracula, quæ Scriptura dicit facturum Antichristum. Cujusmodi sunt hæc duo: *Primum*: Ignem de cœlo deducere. *Secundum*: Efficere, ut imago bestiæ loquatur *Apocal.* 13. *v.* 15. Neutrum adhuc legimus factum à Papa. *Septimò*: Character Antichristi debet habere tres conditiones. *Prima*: Ut sit communis omnibus, pusillis, & magnis, divitibus, & pauperibus, liberis, & servis. *Secunda*: Ut possit imprimi, vel in fronte, vel in dextra manu. *Tertia*: Ut nemo, nisi habens characterem, possit emere, aut vendere. *Apoc.* 13. *v.* 16. 17. *& cap.* 14. *v.* 9. At istæ conditiones non conveniunt unctioni chrismatis. Frustra ergo litigant Adversarii.

Animadversio.

Quomodo Anti-Becani notas illas obscuriores Antichristi applicant Papæ? *Resp.* Nihilò meliùs, verbosius tamen, quàm Becanus ipsorum vice egit, qui etiam eandem telam retexuit in sua reducens falsa principia. Qui verò fusiùs hæc retecta volet, Moguntinas animadversiones consulat.

CAPUT VII.

De Invocatione Sanctorum.

1. QUæstio est, an liceat invocare Sanctos in cœlo existentes sub hac formula, quam usurpant Catholici? *Sancta MARIA, ora pro nobis: Sancte Petre, ora pro nobis: Omnes Sancti DEI, intercedite pro nobis.* Nos affirmamus. *Primò:* Quia antiqui Patres suô exemplô id nos docuerunt, ùt Nectarius, Ephrem, Nazianzenus, Nyssenus, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & quotquot postea secuti sunt. *Secundò:* Quia hæc invocatio totius Ecclesiæ consensu approbata est: tota autem Ecclesia errare non potest. *Tertiò:* Quotidie fructum inde experimur; nam multi invocatione hujus, vel illius Sancti consequuntur sanitatem corporis: alii donum castitatis: alii illustrationem intellectûs: alii alia beneficia. Res certa est, quæ, nisi temerè, negari non potest. *Quartò:* Constat ex Scriptura, pium, ac utile esse, invocare Sanctos in hac vita mortali existentes. Hoc enim fecit Apostolus Coloss. 4. v. 2. 3. *Orationi instate, orantes simul, & pro nobis.* Et 2. Thess. 3. v. 1. *Fratres orate pro nobis, ut sermo DEI currat, & clarificetur, sicut & apud vos.* Ergo etiam pium, & utile est, invocare Sanctos cum Christo regnantes; præsertim cùm horum intercessio non minùs efficax sit, quam istorum.

2. Adversarii, qui more suo contemnunt antiquos Patres, consensum Ecclesiæ, & fructum pietatis, multa objiciunt. *Primò:* Quòd invocatio Sanctorum sit injuriosa DEO, qui solus vult adorari. *Secundò:* Quòd sit injuriosa Christo, qui solus est Mediator DEI, & hominum. *Tertiò:* Quòd sit signum diffidentiæ; quia, quando confugimus ad Sanctos, videmur diffidere DEO, & Christo. *Quartò:* Quòd sit res inutilis, quia Sancti in cœlo non audiunt nostras orationes, neque sciunt, quid hic apud nos agatur, ideóque frustra illos invocamus.

2. Sed

3. Sed hæc argumenta nullius momenti sunt: Et sanè, si tria priora valerent contra nos, valerent etiam contra Apostolum. Æquè enim oppugnant invocationem Sanctorum in terra militantium, quam Apostolus usurpavit, ac invocationem Sanctorum in cœlo triumphantium, quam nos usurpamus. Nam si hæc consequentia bona est: Solus DEUS vult adorari; ergo non licet invocare Sanctos in cœlo, etiam hæc erit: Solus DEUS vult adorari; ergo non licet invocare Sanctos in terra; nam particula *Solus*, non minùs excludit hos, quam illos. Item, si hæc est bona: Solus Christus est Mediator; ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cœlo; etiam hæc erit: Ergo peccant Adversarii, invocando Sanctos in terra. Denique si sequitur: Catholici invocant Sanctos in cœlo; ergo diffidunt DEO, & Christo. Sequetur etiam: Adversarii invocant Sanctos in terra; ergo diffidunt DEO, & Christo.

4. In *quarto* supponunt: Sanctos in cœlo non audire nostras orationes, neque scire, quid apud nos agatur. Et quomodo id probant? Ineptissimè, ex his Scripturæ locis, Job 14. v. 21. *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.* Et Ecclesiast. 9. v. 5. *Viventes sciunt se esse morituros: mortui verò nihil noverunt amplius.* Et Isaiæ 63. v. 16. *Abraham nescivit nos, & Israël ignoravit nos.* Quæ testimonia nihil ad rem faciunt; non enim disputamus hìc de hominibus, qui tempore veteris Testamenti erant in Limbo, vel in inferno; sed de Sanctis, qui tempore novi Testamenti sunt in cœlo. Esto, priores ignoraverint, quæ hìc fiunt; non sequitur inde, etiam posteriores ignorare. Nihil ergo efficiunt Adversarii.

5. Sed instant, quomodo Sancti in cœlo possunt cognoscere nostras orationes, & interna desideria? Ego vicissim quæro, quomodo Sancti in hac vita possunt cognoscere arcana aliorum consilia, & molitiones? Samuel cognovit omnia, quæ erant in corde Saulis. 1. *Reg.* 9. v. 19. Elisæus scivit omnia, quæ à famulo absente erant perpetrata. 4. *Reg.* 5. v. 26. Item omnia secreta consilia Regis Syriæ. 4. *Reg.* 6. v. 9. Daniel sci-

vit occultum somnium Nabuchodonosoris, & interpretationem illius. *Daniel.* 2. v. 26. Petrus Apostolus scivit occultam fraudem Ananiæ, & Saphiræ. *Act.* 5. v. 1. Denique, quæ non cognoverunt Prophetæ? quæ ab oculis hominum erant abscondita. Si hæc potuerunt fieri in terra, cur similia non possunt fieri in cœlo?

Animadversio.

VEteribus argumentis heterodoxorum à Becano decoctis, ab Anti-Becanis recoctis, etiam nova in subsidium suum advocant; nempe: Nullum habemus de invocatione Sanctorum mandatum, promissionem, exemplum in Scriptura Canonica; ergo non invocantur piè, & utiliter. 2. Invocationem Sanctorum antiquitus, & in primitiva Ecclesia non fuisse usurpatam, sed tempore Augustini cœpisse, ut Kemnitius, vel tempore Gregorii, uti Melanchthon discordantissimè asserunt; hæc Anti-Becani. Quid Moguntini his opponunt? Ad 1. argumentum missò antecedente, negant consequentiam; quia Scriptura non est adæquata fidei, & morum regula, si absque Traditione sumatur. 2 Negatur antecedens, 1. quia sæpius jubemur DEUM laudare in Sanctis ejus. 2. exempla invocationis Sanctorum etiam post mortem eorum, vel SS. Angelorum, habes Gen. 48. Exod. 32. v. 13. Jobi 19. v. 21. junctâ explicatione S. Augustini Not. in Job. 19. 3. Promissiones de ope affutura per Sanctos, Exod. 23. & alibi. Exempla, & testimonia de invocatione Sanctorum in primitiva Ecclesia per singula sæcula vide apud Gualterium in Tabula Chronologica, & alios. Denique ait Anti-Becanus: Qui recedit à forma invocationis à DEO præscriptæ, malè facit; invocans Sanctos, recedit à forma invocationis à DEO præscriptæ, nempe à Patre nost. &c. ergo. *Resp.* Recedit à forma adæquata invocationis, nego; à forma inadæquata, qualis est Pater noster, &c. concedo. Si autem à forma inadæquata recedentes peccant, sanè quoties Psalmos cantant heterodoxi, adversùs formam à Christo præscriptam peccabunt. Ex his, similibúsque vanitatibus Anti-Becanorum, adeò aperte displosis æstimare licet vanitatem cæterorum, quæ nihilò his sunt solidiora tum in præmissis, tum sequentibus materiis controversiarum, adeò ut labori parcere possint, si Crocio, & Hunckino, &c. Anti-Becanis non sint prolaturi.

Ca-

CAPUT VIII.

De Sacramentis.

1. DUplicia distingui solent Sacramenta: alia vetera, seu Mosaica: alia nova, seu Evangelica. Vetera sunt hæc. *Primum*: Circumcisio. *Secundum*: Agnus Paschalis. *Tertium*: Purificationes ab externis immunditiis. *Quartum*: Expiationes à peccatis. *Quintum*: Consecratio Sacerdotum. *Sextum*: Esus panum propositionis. Ita *D. Thomas* 1. 2. *quæst.* 102. *art.* 5. Nova sunt: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium. Vetera fuerunt umbræ, seu figuræ novorum. Ac *primò*: Circumcisio fuit figura Baptismi. *Secundò*: Agnus Paschalis, & esus panum propositionis, figura Eucharistiæ. *Tertiò*: Purificationes, & expiationes, figuræ Pœnitentiæ. *Quartò*: Consecratio Sacerdotum, figura Ordinis. Nulla tamen fuit figura Confirmationis, Extremæ Unctionis, & Matrimonii; causam assignat *D. Thomas loc. cit.* Nos hìc agimus de Sacramentis novis, seu Evangelicis. Ac *primò* de nomine Sacramenti. *Secundò*: De definitione. *Tertiò*: De causis. *Quartò*: De effectu. *Quintò*: De numero. De quibus inter nos, & Adversarios disceptatio est.

De Nomine Sacramenti.

2. NOmen Sacramenti aliter sumitur apud profanos Authores, aliter in Scriptura. In Scriptura idem significat, quod Mysterium. Et sumitur dupliciter. *Primò*: Pro re arcana, seu abscondita. *Secundò*: Pro signo rei arcanæ, seu absconditæ. *Priori modò*: Incarnatio verbi, & vocatio Gentium ad fidem, vocantur Sacramenta, seu mysteria; id est, res in arcano DEI consilio absconditæ, quas nemo potuit agnoscere, nisi quando DEUS per Prophetas, & Apostolos dignatus fuit eas revelare. *Ephes.* 3. *v.* 3. *Coloss.* 1. 26. & 1. *Timoth.* 2. *v.* 16. *Posteriori*, Matrimonium Adæ,

& Evæ, & somnium Nabuchodonosoris dicuntur Sacramenta, seu Mysteria; id est, signa rerum arcanarum, seu absconditarum. *Ephes. 5. v. 32. Daniel. 2. v. 19.* Nam matrimonium Adæ, & Evæ significat conjunctionem Christi cum Ecclesia; & somnium Nabuchodonosoris, successionem quatuor regnorum. Hoc posteriori sensu nos dicimus: Baptismum, Eucharistiam, & reliqua jam recensita, esse Sacramenta, seu mysteria; id est, signa rei arcanæ, seu absconditæ: non cujuscunque, sed internæ gratiæ, seu sanctitatis; ùt jam explicabitur.

De Definitione Sacramenti.

3. CAtholici sic definiunt: *Sacramentum est signum, & causa gratiæ.* Vel: *Est res sensibilis, quæ ex DEI institutione habet vim significandi, & efficiendi gratiam.* Quæ definitio convenit novis tantùm Sacramentis, non veteribus. Nam vetera significabant quidem gratiam, sed non efficiebant. Nova & significant, & efficiunt: non ùt causæ principales, sed ùt instrumentales.

4. Adversarii & à nobis, & à se mutuò discrepant; nam aliqui sic definiunt: *Sacramentum est promissio gratiæ, quæ externo signo annexa est*; ùt Lutherus. Alii è contrario sic: *Est externum signum, cui promissio gratiæ annexa est*; ùt Melanchthon. Alii sic: *Est symbolum, seu sigillum, quo applicatur promissio*; ùt Herbrandus. Alii sic: *Est sigillum, quo obsignatur promissio*; ùt Calvinus. Alii aliter. Qui omnes dupliciter refelluntur. *Primò*: Quia nomine gratiæ non intelligunt internam gratiam, seu justitiam inhærentem, sicut nos intelligimus; sed gratuitam peccatorum remissionem, quam putant in eo consistere, quòd Deus non imputet nobis peccata nostra, sed quasi palliò tegat, & dissimulet. Quod infra *cap. 16.* refutabitur. *Deinde*: nulla istarum definitionum convenit Eucharistiæ. Hæc enim non est instituta, ut remittat peccata; sed ut in homine justo foveat, conservet, & augeat gratiam, seu justitiam inhærentem, nam Eucharistia nihil aliud est, quam

quam cibus, & potus spiritualis, quo anima reficitur, & vegetatur. *Joan. 6. v. 55.* Sicut ergo cibus, & potus corporalis non prodest corpori mortuo, sed vitam habenti; ita Eucharistia non prodest animæ per peccatum mortuæ, sed per gratiam viventi.

De Causis Sacramentorum.

5. Catholici agnoscunt quatuor causas; materiam formam, efficientem, finalem. Materia Sacramentorum est res sensibilis: forma, est vis significandi, & efficiendi gratiam, quam ex DEI institutione habet res sensibilis, ùt supra dixi. Efficiens, seu principalis author, qui instituit Sacramenta, est nostra sanctificatio. Ideo enim instituta sunt, ut conferant nobis gratiam sanctificantem, quam significant. Hoc ultimum negant Adversarii; Ajunt: ideo instituta esse, ut excitent in nobis fidem, per quam justificemur. Non ita est, nam fides requiritur ante susceptionem Sacramenti, tanquam prævia dispositio. Marci 16. v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit*, etiamsi baptizatus fuerit, *condemnabitur.* Fides præcedit, Baptismus sequitur. Et Matt. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Priùs instruendi sunt omnes homines in doctrina fidei, ut credant in Christum Redemptorem, ac deinde baptizandi.

6. Et confirmatur exemplis Scripturæ: nam Philippus non voluit baptizare Eunuchum, nisi priùs crederet in Christum. Act. 8. v. 36. 37. *Ait Eunuchus: Ecce aqua, quis prohibebit me baptizari. Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet.* Et Petrus in concione, quam habuit ad Judæos in die Pentecostes, priùs excitavit illos ad fidem in Christum, ac deinde ad Baptismum suscipiendum cohortatus est. *Act. 2. v. 36.* Et ratio est: quia si Baptismus ideo institutus esset, ut excitaret actum fidei, non prodesset infantibus, quia in illis non potest excitari actus fidei propter defectum rationis. Vide infra *lib. 2. cap. 2.*

Objicitur primò.

7. SCriptura dicit hominem justificari per fidem; ergo non justificatur per Sacramenta, nisi quatenus excitant fidem, quæ justificat. *Resp.* Non sequitur; quia potest homo justificari per varias causas in diverso genere. Justificatur enim per fidem, tanquam per præviam dispositionem; per gratiam, seu justitiam inhærentem, tanquam per causam formalem; per DEUM, tanquam per causam efficientem principalem; per Sacramenta, tanquam per causas instrumentales; per Christum, tanquam per causam meritoriam. Vide *Concil. Trident. Sess. 6. cap. 7.*

Objicitur secundò.

8. APostolus docet; Abrahamum non fuisse justificatum per Circumcisionem, quæ erat Sacramentum veteris Testamenti, sed per fidem. *Rom. 4. v. 20.* Ergo similiter nos non justificamur per Sacramenta novi Testamenti, nisi quatenus excitant in nobis fidem. *Resp.* In antecedente supponitur, Circumcisionem excitâsse fidem in Abrahamo, quod falsum est. Non enim excitavit fidem in illo, sed fuit signaculum fidei jam antea habitæ. *Priùs* enim Abraham credidit DEO, ac deinde circumcisus est. *Genes. 15. v. 6. & Genes. 17. v. 24. Deinde:* consequentia non valet; quia non est eadem ratio veterum, ac novorum Sacramentorum. Vetera non conferebant gratiam, nova conferunt. Non ergo sequitur: Abraham non fuit justificatus per Circumcisionem; ergo neque nos justificamur per Baptismum.

De Effectu Sacramentorum.

9. EX dictis constat, quid adversarii sentiant, & quid nos. Illi dicunt: Sacramenta ideo instituta esse, ut excitent fidem. Ex quo sequitur: effectum illorum esse fidem; hoc jam refutavi, quia fides est dispositio prævia. Nos dicimus, ideo instituta esse, ut conferant gratiam justificantem. Unde sequitur: effectum illorum esse gratiam. Quod apertè docet

Scri-

Scriptura Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Hinc enim colligimus, per Baptismum nos renasci, seu rege nerari; quod sinè gratia justificante fieri non potest. Item ex illo Act. 2. v. 38. *Baptizetur unusquisque vestrùm in remissionem peccatorum vestrorum.* Et Actor. 22. v. 16. *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua.* At peccata non remittuntur, aut abluuntur, nisi per infusionem gratiæ justificantis. *Infrà cap. 16.*

De Numero Sacramentorum.

10. NOs docemus cum Concilio Tridentino, & consensu totius Ecclesiæ, septem esse Sacramenta novæ Legis Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, Extremam Unctionem, Matrimonium. Adversarii, ùt alibi semper, ita etiam hic inconstantes sunt. Nam aliqui agnoscunt, solum Baptismum, ùt Lutherus in libro de captivitate Babyloniça circa initium. Alii Baptismum, & Eucharistiam, ùt Philippus in locis communibus. Alii Baptismum, & Eucharistiam, & Pœnitentiam, ùt multi Lutherani in suis Catechismis. Alii Baptismum, Cœnam, & Matrimonium, ùt Zwinglius in libro de vera, & falsa religione. Alii Baptismum, Cœnam, & Ordinationem, ùt Calvinus *lib. 4. Instit. cap. 19. §. 31.* Itaque nihil apud illos certi est.

11. Neque illi possunt ullo modo, vel ex Scriptura, vel ex Traditione suas discrepantes sententias confirmare; nam Traditio, quam rejiciunt, pro nobis est. Ex Scriptura, quam admittunt, nihil hactenus pro se attulerunt, nec deinceps allaturi sunt. Nusquam Scriptura dicit duo, vel tria tantùm esse Sacramenta. Imò, quod majus est, nusquam vel Baptismo, vel Eucharistiæ tribuit nomen Sacramenti; nusquam definit, quid propriè sit Sacramentum novæ Legis. Quid ergo præsidii ex sola Scriptura sperare possunt? nihil penitus. Nos perpetua Ecclesiæ Traditione nos tuemur. Semper in Ecclesia traditum, & creditum est, septem esse novæ Legis Sacramenta. In hac Traditione acquiescimus,

suadente Apostolo 2. Thess. 2. v. 14. *Itaque fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis.* Stamus, & tenemus.

12. Ut autem constet de Traditione, consulendi sunt antiqui Patres. Ego Augustinum, qui omnium instar est, hoc loco consulam. Is igitur agnoscit Baptismum, & Eucharistiam. Lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 9. *Paucæ* (inquit) *pro multis, eademque facilis facillima, & conservatione castissima ipse Dominus, & Apostolica tradit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio Corporis, & Sanguinis Domini.* Agnoscit Confirmationem lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104. *In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sanctum est, sicut ipse Baptismus.* Agnoscit Pœnitentiam lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 26. & 28. *Eadem est causa Baptismi, & Reconciliationis, sine quibus Sacramentis homines credunt se non debere exire de corpore.* Agnoscit Ordinem lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. *Utrumque Sacramentum est, & quædam consecratione utrumque homini datur; illud, cùm baptizatur; istud, cùm ordinatur. Ideòque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterare.* Agnoscit Extremam Unctionem, serm. 215. de Tempore. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit, Corpus, & Sanguinem Christi ille, qui ægrotat, accipiat: ac deinde corpusculum suum ungat: ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo.* Agnoscit Matrimonium lib. 1. de Nuptiis, & concup. cap. 10. *Hujus Sacramenti res est, ut mas, & fœmina connubio copulati, quamdiu vivunt, inseparabiliter perseverent.*

13. *Objicit* Kemnitius: Scriptura nusquam dicit, septem esse Sacramenta. *Resp.* Nusquam etiam dicit, duo, vel tria esse. *Objicit* 2. Scriptura negat septem esse Sacramenta; nam *Apocal.* 17. *v.* 7. Angelus vocat Sacramentum bestiam, quæ semptem capita habebat; ergo septenarius Sacramentorum numerus pertinet ad Antichristum, qui per illam bestiam significatur. *Resp.*

Kem-

Kemnitius calumniatur; quia si septem nostra Sacramenta sunt septem capita Antichristi, necesse est, etiam Baptismum, & Eucharistiam esse capita Antichristi, quod est contra ipsum Kemnitium. *Deind*: per septem capita intelliguntur septem Reges, non septem Sacramenta. Videatur textus.

Caput IX.

De Communione sub utraque specie.

1. Adversarii duplici nomine accusant nos in hoc puncto. *Primo*: Quòd contra apertam Christi institutionem, & præceptum porrigamus laicis Eucharistiam sub una tantùm specie. *Secundò*: Quòd hac ratione fraudemus illos altera parte hæreditatis à Christo sibi relictæ; nam Christus in ultima Cœna condidit Testamentum, quo omnibus fidelibus, tam laicis, quàm Sacerdotibus legavit suam Carnem, & Sanguinem per modum hæreditatis. Lucæ 22. v. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo.* At nos privamus laicos altera parte hujus hæreditatis, quia non damus illis Sanguinem, sed solam Carnem. Verùm hæc omnia sunt falsa. Nam *primò* falsum est, extare præceptum Christi, quo laici obligentur ad utramque speciem. *Secundò*: Falsum est, Eucharistiam sub utraque specie esse hæreditatem, quam Christus in novo Testamento nobis legaverit. *Tertiò*: Falsum est, nos laicis non dare Sanguinem, sed solam Carnem. Hæc omnia probabo per sequentes conclusiones.

CONCLUSIO I.

2. Nullum exstat præceptum Christi, quo laici obligentur ad utramque speciem. Quod dupliciter probo. *Primò*: Quia Adversarii nullum possunt invenire in Scriptura. Sunt autem triplices Adversarii: Hussitæ, Lutherani, Calvinistæ. Omnes quæ-

runt

runt præceptum, sed nullibi inveniunt. Huffitæ quærunt in illis verbis, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* At reclamant Lutherani: negant toto illo capite vel unum esse apicem, qui de Sacramento Eucharistiæ intelligatur. Ipsi ergo quærunt in illis, Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite.* Sed repugnat Calvinus: solis Sacerdotibus, non laicis id dictum esse à Christo contendit. Calvinus quærit in istis, Matth. 26. v. 27. *Bibite ex eo omnes.* Sed ad solos Apostolos ea pertinere declarat Marcus, cùm addit: *Et biberunt ex eo omnes.* Hinc concludo: Adversarios non convenire inter se de præcepto; imò, quod ampliùs est, est ita discrepare, ut ubi alii putant se inveniisse præceptum, alii negent ibi esse.

3. *Secundò*: Nos è contrario sufficienter convincimus, unam speciem licitè usurpari posse. Hoc autem convincimus authoritate Patrum, & consensu Ecclesiæ. Patres, qui ita sentiunt, sunt isti. *Primò*: Qui asserunt, Christum duobus discipulis in Emaus porrexisse Eucharistiam sub una specie, ùt Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Theophylactus, & multi alii. *Secundò*: Qui ajunt: tempore Apostolorum usitatam fuisse unam speciem. Et probant ex illo, Act. 2. *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Vel, ùt Styrus vertit: *Communicabant in precibus, & fractione Eucharistiæ.* Et ex illo, Act. 20. v. 7. *Una autem Sabbathi, cùm convenissemus ad frangendum panem.* *Tertiò*: Qui dicunt, post tempora Apostolorum unam speciem fuisse in usu, ùt Tertullianus, Basilius, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, Sozomenus, Nicephorus, & alii, quos citavi in Manuali.

CONCLUSIO II.

4. CHristus in novo Testamento non reliquit nobis Eucharistiam sub utraque specie per modum hæreditatis, sed Legati testamentarii, ùt fingunt Adversarii. Ratio est: quia sicut DEUS in veteri Testa-

Testamento promisit Hebræis terram Chanaan per modum hæreditatis. *Psal.* 140. *v.* 11. *& Levit.* 20. *v.* 24. Ità in novo promisit nobis vitam æternam per modum hæreditatis, *ad Titum* 3. *v.* 7. *& Hebræor.* 9. *v.* 15. non autem Eucharistiam. Nec usquam legimus in Scriptura, nos esse hæredes Eucharistiæ, seu Carnis, & Sanguinis Christi; sed hæredes vitæ æternæ, seu regni cœlorum. *Roman.* 8. *v.* 17. *& ad Titum* 3. *v.* 7. *& Jacobi* 2. *v.* 5. Et confirmatur: quia Manna fuit figura Eucharistiæ; at Manna non fuit hæreditas Hebræorum, sed cibus, seu viaticum, quo reficiebantur Hebræi, dum irent in terram Chanaan, quæ erat illorum hæreditas; ergo similiter Eucharistia non est hæreditas nostra, sed est viaticum, quo reficimur in itinere, dum tendimus ad vitam æternam, quæ est hæreditas nobis promissa.

5. Nec obstat, quod objicitur ab Adversariis: Lucæ 22. v. 20. & 1. Corinth. 11. *v.* 25, *Hic Calix novum Testamentum est in meo Sanguine.* Non enim sensus illorum verborum est iste: Hic meus Sanguis, qui est in hoc Calice, est novum Testamentum; id est, hæreditas testamentaria à me relicta; sed longè alius, quem explicant Matth. & Marcus; cùm ajunt: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, id est: Hic est Sanguis meus, quo sancitur novum Testamentum. Ubi Christus novum Testamentum opponit veteri, & suum Sanguinem sanguini hircorum, & vitulorum. Sicut enim vetus Testamentum fuit sancitum sanguine animalium; ità novum Sanguine Christi; & sicut de veteri dixit Moyses, Exodi 24. v. 8. *Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum*; & Apostolus Hebræor. 9. v. 19. 20. *Moyses accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum, dixit: Hic sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos* DEUS. Ità Christus de novo: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti.* Secundùm Adversarios sic dicendum esset: Hic Sanguis Christi est novum Testamentum, id est, hæreditas novo Testamento relicta. Item: Hic sanguis hircorum, & vitulorum est vetus Testamentum, id est, hæreditas veteri Testamento relicta. Quod absurdissimum est.

CON-

CONCLUSIO III.

6. LAici sub una specie non accipiunt solam Carnem, sed Carnem, & Sanguinem simul; imò totum Christum. Et hoc sensu docent Theologi nostri, sub una specie non minùs contineri totum Christum, quàm sub utraque. Ratio est: quia Christus est immortalis, juxta illud Rom. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur.* Ergo Caro, Sanguis, Anima, & Divinitas Christi semper manent conjuncta; ac proinde, cùm sub specie panis sit Caro Christi, necesse est, etiam Sanguinem, Animam, & divinitatem, atque adeò totum Christum adesse. Ex quo ulteriùs sequitur: non minorem fructum percipi ex una specie, quàm ex utraque. Totus enim fructus percipitur à præsentia Christi, qui non minùs sub una, quàm sub utraque specie præsens est. Cur ergo, inquies, Sacerdotes non sunt contenti una specie, sicut jubent Laicos contentos esse? *Resp.* Eucharistia non solùm est Sacramentum, sed etiam Sacrificium, ùt Capite sequenti demonstrabitur; igitur ratio Sacramenti salvari potest in una specie: ratio Sacrificii requirit utramque speciem. Laici ergo, qui Eucharistiam accipiunt, quatenus Sacramentum est, una specie contenti sunt. Sacerdotes autem, qui illam, ùt Sacrificium offerunt, utramque speciem usurpare debent.

Prima objectio ex Scriptura.

7. HUssitæ, ùt dixi, objiciunt illud: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* *Resp.* Hæc verba continent quidem præceptum de sumenda Eucharistia, non tamen de utraque specie. Nulla enim fit mentio specierum, panis, & vini, sed Carnis & Sanguinis; at Caro, & Sanguis Christi potest sumi sub una specie, ùt jam explicatum est.

8. Lutherani objiciunt illud: *Hoc facite in meam commemorationem.* *Resp.* Hoc dictum est post sumptionem panis, non autem post sumptionem calicis. Inde ergo non potest colligi præceptum de sumptione calicis.

9. Cal-

9. Calviniſtæ objiciunt illud: *Bibite ex hoc omnes. Reſp.* Hoc ſolis Apoſtolis dictum eſt, qui erant præſentes. Cùm enim Chriſtus diviſiſſet panem Euchariſticum in varias partes, & ſingulis Apoſtolis ſingulas porrexiſſet; calix autem eo modo dividi non poſſet, uni ex Apoſtolis integrum porrexit cum hac cautione, ut non putaret totum ſibi ebibendum eſſe, ſed aliquid inde deguſtandum, ac deinde reliquis ordine porrigendum. Itaque verba illa: *Bibite ex hoc omnes*, perinde valent, atque illa Luc. 22. v. 17. *Accipite, & dividite inter vos*, id eſt, Unus non exhauriat totum calicem, ſed ſinguli aliquid bibant. Quod & factum, ùt teſtatur Marcus: *Et biberunt ex eo omnes.* Utique illi omnes ex eo biberunt, quibus dictum erat à Chriſto: *Bibite ex hoc omnes.* Res clara eſt.

Secunda objectio ex Patribus.

10. PRimò objicitur Cyprianus, qui in ſermone de Cœna Domini ſic habet: *Lex eſum Sanguinis prohibet, Evangelium præcipit, ut bibatur. Reſp.* Cyprianus, ut probet præceptum bibendi Sanguinem, citat illud: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Hoc autem præceptum, ùt ſuprà dixi, non requirit utramque ſpeciem, ſed manducationem Carnis, & bibitionem Sanguinis, quæ fieri poteſt ſub una ſpecie panis, ùt jam ſæpè dictum eſt. Et hoc inſinuat Cyprianus, cùm addit: *Potus, & eſus ad eandem pertinent rationem.* Quaſi dicat: Idem eſt manducare Chriſtum, & bibere Chriſtum. Qui ergo manducat illum ſub una ſpecie, non ſolùm manducat Carnem, ſed etiam bibit Sanguinem ipſius; ac proinde ſatisfacit præcepto Evangelico, de quo loquitur Cyprianus.

11. *Secundò:* Objicitur Chryſoſtomus hom. 18. in poſteriorem Corinth. ubi ait: *Eſt autem, ubi nihil differt Sacerdos à ſubdito, ubi? quando fruendum eſt horrendis myſteriis. Similiter enim omnes, ut illa percipiamus, digni habemur. Non ſicut in lege, partem quidem*

Sacer-

Sacerdos comedebat, partem autem populus; & non licebat populo participem esse eorum, quorum particeps erat Sacerdos. Sed nunc non sic: verùm omnibus unum Corpus proponitur, & unum poculum. Resp. Nulla hìc fit mentio præcepti sub utraque specie. Nec Chrysostomus disputat ibi de tali præcepto, sed solùm assignat differentiam inter sacrificia veteris, ac novæ Legis. Nam in veteri Sacerdos unam sacrificii partem, populus alteram comedebat. In nova totum sacrificium, quod ad victimam, quæ offertur, attinet, æquè à populo, atque à Sacerdote participatur. Utrique, tam populo, quàm Sacerdoti, totus Christus secundùm Carnem, & Sanguinem manducandus, & bibendus proponitur. Nemo hoc negat. Nec aliud vult Chrysostomus; quod autem addit: *Omnibus unum Corpus proponitur, & poculum unum.* Non debet intelligi de speciebus Sacramentalibus, sed de Carne, & Sanguine Christi. Non enim sensus est: omnibus, tam Laicis, quàm Sacerdotibus proponi eandem speciem panis, & eandem speciem vini; quia hoc falsum est, cum singuli accipiant partes panis, & vini consecrati inter se realiter distinctas: sed omnibus proponi eandem Christi Carnem, & eundem Sanguinem; ità ut Sacerdos nihil Carnis, aut Sanguinis percipiat, quod non etiam percipiant Laici. Et in hac re ponit discrimen inter utriusque Legis populum, & Sacerdotes.

12. *Tertiò:* Objicitur Leo Papa *serm. 4. de Quadragesima*, ubi de Manichæis ita scribit: *Ore indigno Christi Corpus accipiunt, Sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant.* Resp. Leo non damnat communionem sub una specie in Catholicis, qui eam legitimè tunc usurpabant; sed in Manichæis, qui ex sacrilega superstitione abstinebant à calice etiam in consecratione tum, quia putabant vinum esse fel draconis: tum, quia negabant Christum esse verè mortuum, & verum Sanguinem effudisse. Vide, quæ diximus in Manuali.

13. *Quæ-*

13. *Quartò*: Objicitur Gelasius Papa, qui apud Gratian. cap. comperimus de Conf. *dist.* 2. sic habet: *Comperimus, quòd quidam sumpta tantummodò Corporis sacri portione, à calice sacri Cruoris abstineant. Qui procul dubio, quoniam nescio, qua superstitione docentur obstringi, aut Sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius & ejusdem mysterii sinè grandi sacrilegio non potest provenire. Resp.* Hæc objectio est similis præcedenti. Gelasius non reprehendit Catholicos à calice abstinentes, sed Manichæos, qui ex superstitione abstinebant in sacrificatione.

Tertia objectio ex ratione.

14. Quæ talis est: Omnes Hebræi in deserto biberunt aquam de petra, 1. *Corinth.* 10. *v.* 4. Ergo etiam omnes Christiani debent bibere de Sanguine Christi; nam aqua illa fuit figura hujus Sanguinis. *Respondeo.* Hoc ipso argumento convincam Adversarios; nam si illa aqua fuit figura Eucharistiæ, favet uni speciei, non duabus. Nota: varias fuisse figuras Eucharistiæ. *Primò:* Panem & vinum Melchisedech. *Secundò:* Panes propositionis. *Tertiò:* Panem subcinericium Heliæ. *Quartò:* Manna. *Quintò:* Aquam de petra. *Sextò:* Agnum Paschalem. *Septimò:* Sacrificia Mosaica. Omnes hæ, excepta prima, repræsentant Eucharistiam sub una specie. Adversarii autem non agnoscunt primam figuram; ergo secundùm ipsos, nulla est figura, quæ repræsentet utramque speciem. Cùm autem inferunt: Omnes Hebræi biberunt aquam de petra; ergo omnes Christiani debent bibere Sanguinem Christi: libenter hoc admittimus. At inde non convincitur necessitas utriusque speciei; nam Christiani sub una specie possunt comedere Carnem Christi, & bibere ejus Sanguinem; ut sæpè dictum est.

CAPUT X.

De sacrificio Missæ.

1. SAcrificium est externus cultus, qui ex interno affectu soli DEO exhibetur. Ad hunc cultum requiruntur quinque. *Primò*: Minister, qui offert sacrificium. *Secundò*: Materia. *Tertiò*: Forma. *Quartò*: Locus. *Quintò*: Finis. Minister, est Sacerdos. Materia, est res sensibilis, quæ offertur DEO. Forma, est consumptio, vel mutatio rei oblatæ. Locus, in quo fit sacrificium, est Altare. Finis potest esse quadruplex. *Primò*: Recognitio supremi dominii, quod DEUS in nos habet. *Secundò*: Gratiarum actio pro beneficiis ab eo acceptis. *Tertiò*: Novorum beneficiorum petitio. *Quartò*: Expiatio peccati. Hinc solet distingui quadruplex sacrificium. *Primò*: Latreuticum, quo testamur nos esse servos DEI, cui omnia debeamus. *Secundò*: Eucharisticum, quo ostendimus nos gratos pro acceptis beneficiis. *Tertiò*: Impetratorium, quo petimus nova beneficia. *Quartò*: Propitiatorium, quo studemus placare DEUM, ut nobis condonet peccata nostra.

2. *Porrò*: cùm triplex hominum status spectari possit ab orbe condito ad nos usque, nempe, status naturæ, status Legis Mosaicæ, & status gratiæ, seu Evangelii; hinc fit, ut distinguantur etiam triplicia sacrificia: *Alia* legis Naturæ; *alia* legis Mosaicæ; *alia* legis Evangelicæ. In lege Naturæ fuerunt sacrificia Abel, Noë, Abrahæ, Melchisedech, Isaac, Jacob, Job. In lege Mosaica, victimæ, libamenta, immolationes; item holocausta, hostiæ pro peccato, hostiæ pacificæ. In lege Evangelica duplex est sacrificium: *Unum* cruentum, quo Christus in ara Crucis DEO Patri oblatus est pro expiatione peccatorum nostrorum. *Alterum* incruentum, quo idem Christus quotidie sub specie panis, & vini offertur in altari in memoriam sacrificii cruenti. Utrumque præfiguratum fuit per sacrificia legis Naturæ, & Mosaicæ.

3. His

3. His positis quæstio est: An sacrificium incruentum, quod nos sacrificium Missæ appellamus, sit propriè, & verè sacrificium? Adversarii, qui rem ipsam negare non audent, suo more de nomine altercantur. Concedunt celebrationem Eucharistiæ, quæ à Christo instituta est; negant, propriè vocari posse sacrificium. Nos affirmamus: Sententia nostra variis modis probari potest. *Primò*: Ex typis, seu figuris veteris Testamenti. *Secundò*: Ex vaticinio Malachiæ. *Tertiò*: Ex colloquio Christi cum Samaritana. *Quartò*: Ex Apostolo Paulo. *Quintò*: Ex consensu Sanctorum Patrum. Hinc sumo totidem argumenta.

4. *Primum*: In veteri Testamento fuerunt tres potissimùm figuræ, seu umbræ celebrationis Eucharisticæ. *Prima*: Oblatio panis, & vini à Melchisedech facta. *Secunda*: Celebratio Agni Paschalis. *Tertia*: Juge sacrificium. Atqui illæ tres figuræ erant vera sacrificia; ergo etiam celebratio Eucharistiæ est verum sacrificium. Consequentia probatur: quia umbra, seu figura, quà talis, in suo genere imperfectior est, quàm id, cujus est umbra, seu figura; ergo quidquid perfectionis est in umbra, seu figura, multò eminentiùs debet esse in eo, cujus est umbra, seu figura; sicut quidquid perfectionis est in rudi delineatione imaginis, multò eminentiùs est in ipsa imagine jam perfecta. Jam verò *esse sacrificium*, est quædam perfectio, quæ fuit in umbra, seu figura celebrationis Eucharistiæ; ergo multò magis debet esse in ipsa celebratione Eucharistiæ.

5. *Secundum*: Malachias Propheta *cap.* 1. *v.* 7. & sequentibus prædicit fore, ut in novo Testamento offeratur Deo mundum sacrificium in omni loco, quod præferendum sit sacrificiis Mosaicis, quæ sæpè erant immunda. Nam de his in persona Dei sic loquitur: *Offertis super altare meum panem pollutum.* Item: *Offertis cæcum, claudum, & languidum ad immolandum.* De illo autem: *In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Quæ illa munda oblatio? Corpus, & Sanguis Christi sub specie panis, & vini, uti interpretantur Sancti Patres.

6. *Tertium*: Christus in colloquio cum muliere Samaritana ait hoc discrimen esse inter sacrificium Judaicum, Samaritanum, & Christianum; quòd duo priora fuerint certo loco alligata, tertium in omni loco offerri possit. Deinde, quòd duo priora fuerint vitiata, tertium non item. Loquitur autem de sacrificio proprie dicto; ergo Christiani habent aliquod sacrificium propriè dictum, quod in omni loco offerri potest. Hoc verò non est sacrificium Crucis cruentum, quod semel tantùm, & uno loco oblatum est; ergo est sacrificium Eucharistiæ incruentum, quod quotidie in variis locis offertur. *Joan.* 4. *v.* 19. Vide Maldonatum ibid.

7. *Quartum*: Apostolus 1. *Corint.* 10. *v.* 18. agnoscit triplicem mentam, seu triplex altare. *Unum*, in quo Gentiles sacrificant idolis, seu dæmoniis. *Alterum*, in quo Judæi offerunt DEO victimas ex animalibus. *Tertium*, in quo Christiani offerunt Corpus & Sanguinem Christi sub specie panis, & vini. At quorsum? Ut probet Corinthios debere abstinere ab idolothytis, id est, à carnibus, quæ idolis, seu dæmoniis oblatæ sunt. Hoc sic probat: Qui comedit de victimis, quæ in altari idololatrico immolatæ sunt idolis, ille est particeps altaris, & sacrificii idololatrici, & consequenter est cultor idolorum; sed vos, cùm sitis Christiani, non debetis esse participes sacrificii idololatrici, neque cultores idolorum: *Fugite*, inquit, *ab idolorum cultura*. Ergo non debetis comedere de victimis, quæ immolatæ sunt idolis. Majorem confirmat à simili, quia Christiani, qui sumunt Corpus, & Sanguinem Christi, sunt participes altaris, & sacrificii Christi; & Judæi, qui comedunt de victimis Mosaicis, sunt participes altaris, & sacrificii Mosaici; ergo similiter, qui comedunt de victimis idololatrici. At nemo potest simul esse particeps altaris Christi, & idolorum; ergo si vultis esse participes altaris Christi, debetis abstinere ab altari idolorum.

8. *Quintum*: Antiqui Patres tam clarè loquuntur de sacrificio Eucharistiæ, ut nemo de ipsorum sententia dubitare possit. Quod variis modis ostendo: *Primò*, Quia usurpant has voces: *Sacrificium*, *Oblatio*, *Hostia*, *Vic-*

Victima, *Offerre*, *Sacrificare*, *Immolare*. *Secundò*: Requirunt altaria ad celebrandum Eucharistiam. Altaria autem non eriguntur, nisi ratione sacrificii. *Tertiò*: Ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant Sacerdotes. Proprium autem munus Sacerdotum est, offerre sacrificium. *Hebr.* 5 *v.* 1. *&* *Hebr.* 8 *v.* 3. *Quartò*: Ajunt Melchisedechum fuisse verum Sacerdotem & obtulisse panem, & vinum in sacrificium: Et hoc modo præfiguràsse incruentum sacrificium, quod Christus sub specie panis, & vini instituit in ultima Cœna, eámque ob causam, Christum in Scriptura vocari Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech. *Denique* vaticinium Malachiæ, de quo suprà dixi, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ. Testimonia Patrum invenies apud Bellarminum *lib.* 1. *de Missa cap.* 15. & sequentibus. Nec opus est huc transcribere, quia Adversarii fatentur, Patres nobiscum sentire, præsertim Lutherus in lib. de Missa privata. Calvinus *lib.* 4. *institut. cap.* 18. *§.* 1. *&* 12. Kemnitius in Examine Concil. Trid. & alii.

Objectiones Adversariorum.

9. *Primò*: Sacrificium debet offerri Deo, non autem comedi ab hominibus. At Eucharistia comeditur ab hominibus; ergo non est sacrificium. *Resp.* Major, quoad posteriorem partem; falsa est; nam Agnus Paschalis erat verum sacrificium, & tamen comedebatur ab Hebræis. Similiter hostiæ pacificæ erant sacrificia, & tamen pars earum cedebat in usum Sacerdotum, & offerentium.

10. *Secunda*: Id, quod est Sacramentum, non potest simul esse sacrificium. At Eucharistia est Sacramentum; ergo non potest simul esse sacrificium. Major probatur: Quia Sacramentum, & sacrificium opponuntur; nam in Sacramento accipimus aliquid à Deo, in sacrificio damus aliquid Deo. At ratio accepti, & ratio dati non possunt simul in una, eádemque re consistere. *Resp.* Major falsa est, etiam ex Adversariorum concessione; nam Plessæus Calvinista *l.* 12. *de Euch. c.* 1.

expressè ait: Agnum Paschalem fuisse simul Sacramentum & sacrificium. Quod etiam ex Scholasticis docet D. Thomas, & alii plures. Nec obstat, quod in Sacramento accipimus aliquid à DEO, & in sacrificio aliquid offerimus DEO; quia hæc duo possunt simul consistere, ùt jam ostensum est in Agno Paschali. Et sanè, si id, quod à DEO accipimus, non liceret offerre DEO, nullum foret sacrificium, juxta illud 1. Paralip. 29. v. 14. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

11. *Tertia*: Christus, quando instituit Eucharistiam, non dixit: *Offerte*, sed *comedite, & bibite.* Ergo Eucharistia de institutione Christi non est sacrificium, sed Sacramentum tantùm. *Resp.* Tametsi non sit usus illo vocabulo, *Offerte*, usus tamen est alio æquipollente, cùm dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, id est: posthac celebrate Eucharistiam, quam nunc instituo pro gratiarum actione, in memoriam meæ mortis, quam pro vobis & toto humano genere subiturus sum.

12. *Quarta*: Christus est Sacerdos in æternum; ergo nullum habet Successorem, aut Vicarium in Sacerdotio. Nulli ergo nunc sunt Sacerdotes in terris, ac proinde nec sacrificia. Et confirmatur ex Apostolo, *Hebr.* 7. ubi dicit: ideo in veteri Testamento fuisse plures Sacerdotes, quorum unus alteri succedebat, quia singuli erant mortales; Christus autem est immortalis, ideóque non indiget Successoribus, & Vicariis. *Resp.* Aliud est, esse Successorem alterius: aliud esse Ministrum, seu Vicarium; nam Successor est ejusdem dignitatis, & potestatis cum eo, cui succedit; non autem Minister, aut Vicarius cum eo, cujus Minister, aut Vicarius est. *Rursum*, Successor nonnisi post mortem, aut depositionem alterius constituitur; at Minister, seu Vicarius solet constitui, dum adhuc vivit is, cui subservit. Utrumque patet in Rege: Is, quamdiu vivit, & in officio manet sinè abdicatione, non habet Successorem; potest tamen habere Ministros, aut Vicarios, qui ipsi subserviant. Idem est de Christo: Non habet Successorem in Sacerdotio cum pari potestate, quia

semper

semper vivit, uti rectè argumentatur Apostolus. Habet tamen Ministros, seu Vicarios, qui ipsi subserviunt in officio sacerdotali, nempe Dispensatores Mysteriorum Dei.

13. *Quinta:* Sacrificium Crucis habet vim infinitam; ergo non indigemus alio sacrificio; ergo multiplicare toties sacrificia Missæ, nihil aliud est, quàm negare virtutem, & sufficientiam sacrificii Crucis. *Resp.* Sacrificium Crucis habet infinitam vim sanctificandi homines, nèc opus est alio sacrificio Crucis, aut ejusdem sacrificii repetitione. Vel (quod idem est) non est opus, ut alius Christus pro nobis moriatur, aut ut idem Christus sæpiùs moriatur; nam semel moriendo sufficientissimè satisfacit Deo Patri pro nobis. *Hebr 9. v. 28. & cap. 10. v. 14.* Duo tamen necessaria sunt: *Unum*, ut simus memores illius tanti beneficii. *Alterum:* ut fructus illius beneficii nobis applicetur. Utrumque fit per Sacrificium Missæ, & alia media à Deo ordinata.

Caput XI.

De Purgatorio.

1. *Quæstio est:* An sit aliquis locus, in quo animæ Justorum, quæ in hac vita sufficienter purgatæ non sunt, purgentur post hanc vitam, antequam ad cœlestem gloriam admittantur. Lutherani, & Calviniste negant. Catholici astruunt. Et probant 4. potissimùm argumentis. *Primum* sumitur ex suffragiis viventium pro mortuis. *Alterum* ex eo, quòd remissa culpa mortali, non semper remittatur tota pœna illi debita. *Tertium* ex eo, quòd justi aliquando moriantur cum peccatis venialibus. *Quartum* ex Scriptura, & Patribus. Singula explicanda sunt, ac deinde objectiones Adversariorum diluendæ.

2. *Primum* igitur argumentum est tale: Fideles in hac vita rectè, ac utiliter orant pro defunctis; at non orant pro illis, qui sunt in cœlo, vel in infer-

no; ergo pro illis, qui sunt in Purgatorio; ergo datur Purgatorium; Major probatur dupliciter. *Primò*: Ex Scriptura. *Deinde* ex praxi, & consuetudine Ecclesiæ. Ex Scriptura habemus luculentum testimonium *lib. 2. Machab cap. 12. v. 43.* ubi Judas Machabæus jussit offerri sacrificium pro defunctis. Et factum ejus ibi approbatur his verbis: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* De praxi, & consuetudine Ecclesiæ scribit S. Augustinus in lib. de Cura pro mortuis, cap. 1. *In Machabæorum* (inquit) *libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus legeretur, non parva tamen est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas; ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino DEO ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Et ibidem c. 4. *Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, & Catholica societate defunctis suscepit Ecclesia.*

3. *Secundum*: Sæpè fit, ut homo, qui peccavit mortaliter, liberetur à culpa mortali, & consequenter à reatu pœnæ æternæ, & tamen maneat obnoxius alicui pœnæ temporali; ergo, si antequam exsolvat illam pœnam, decedat ex hac vita, debebit illam exsolvere post hanc vitam; quod alibi fieri non potest, nisi in Purgatorio. Hic discursus fundatur in eo, quòd Deus remittat aliquando peccatum mortale, & reatum pœnæ æternæ; ità tamen, ut velit hominem, cui remissio facta est, punire aliqua pœna temporali, non solùm in cautelam, sed etiam in vindictam peccati præteriti, ut Justitiæ aliquomodo satisfiat. Sicut Rex aliquando condonat reo offensam, & pœnam capitis, quam meritus est; & tamen, ne omnino videatur neglecta Justitia publica, vult illum per aliquod tempus exiliò, vel carcere puniri. Quod variis Scripturæ exemplis probari solet. *Primò*: Quia Moyses, & Aaron, ob peccatum incredulitatis, quod illis remissum erat, adhuc puniti sunt morte corporali, ante ingressum in Terram promissionis. *Num. 20. v. 12. & Deut. 34. v. 4. Secundò*: Quia

Quia David post impetratam veniam adulterii, & homicidii punitus est morte filii. 2. *Reg.* 12. *v.* 14. *Tertiò:* Idem David, cùm rogâsset Deum pro remissione peccati superbiæ, obtinuit quidem remissionem, sed tamen proposita est illi triplex pœna, ut unam eligeret in vindictam peccati jam antea condonati. 2. *Reg.* 24. *v.* 12. Omitto similia exempla. Vide Augustinum *Tract.* 124. in Joannem. Et in enarratione *Psalmi* 50. circa illum versiculum: *Ecce enim veritatem dilexisti.*

4. *Tertium:* Aliquando etiam contingit, ut homo justus moriatur cum peccatis quibusdam venialibus (præsertim si subitanea morte præveniatur, neque habeat spacium cogitandi, aut dolendi de hujusmodi peccatis) & sic maneat obnoxius pœnæ temporali, quæ illis peccatis debita est. Certè in tali casu non potest admitti ad cœlestem gloriam, nisi priùs liberetur à peccatis venialibus, & reatu pœnæ temporalis, quæ illis debetur. *Apocal.* 21. *v.* 27. Non liberatur autem in hac vita ex suppositione; ergo post hanc vitam: non in cœlo, nec in inferno; ergo in Purgatorio.

5. *Quartum:* Varia sunt testimonia Scripturæ, ex quibus Sancti Patres probant Purgatorium. *Primum:* Matth. 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.* Ex quo colligitur aliqua esse peccata, quæ remittuntur in futuro seculo, ùt argumentatur S. Augustinus *lib.* 12. *de Civitate DEI cap.* 24. *Secundum:* Luc. 23. v. 42. *Dicebat latro ad JEsum: Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Quod sanè non dixisset, nisi putâsset Christum posse ipsi post hanc vitam peccata remittere; ùt ait idem Augustinus *lib.* 6. contra Julianum *cap.* 15. *Tertium:* 1. Corinth. 3. v. 15. *Ipse autem salvus erit: sic tamen, quasi per ignem.* Quod de igne Purgatorio interpretatur idem Augustinus in *Psalm.* 37. statim post initium, & alibi sæpiùs. *Quartum:* 1. Corinth. 15. v. 29. *Alioqui quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Ubi baptizari pro mortuis idem est, quod spontaneas afflictiones pro illis suscipere, ut è Purgatorio liberentur, ut explicant magni Authores.

Objectiones Adversariorum.

6. PRima: Scriptura docet duo tantùm esse loca animarum post hanc vitam: unum beatitudinis in cœlo, alterum damnationis in inferno. Matth. 25. v. 46. *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Resp. Post diem judicii erunt tantùm duo ista loca pro adultis, ùt patet ex citato textu. At nunc, sicut etiam in veteri Testamento plura sunt. Et certè, si duo tantùm essent, dicant, obsecro, Adversarii, ubi fuerint animæ eorum, qui post mortem iterum resuscitati sunt ad vitam? Quo pacto ab Elia resuscitatus est filius viduæ Sareptanæ; ab Eliæo, filius Sunamitidis; à Christo, filius viduæ in Naim; filia Jairi, Principis Synagogæ; Lazarus in Bethania; ab Apostolo Petro, Tabitha; à Paulo, Eutichus adolescens; Ubi, inquam, animæ horũ fuerunt, antequam ad vitam revocarentur? Non in inferno, quia ibi nulla est redemptio; nec in cœlo, quia alioqui non fuisset beneficium, sed pœna si ex cœlesti beatitudine debuissent redire ad hanc vitam mortalem. Superest ergo fuisse in alio loco, qui ab utroque distinguebatur.

7. *Secunda*: Scriptura docet, justos post hanc vitam statim admitti ad cœlestem gloriam, nulla facta mentione Purgatorii Luc. 23. v. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Et Phil. 1. v. 23. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Resp. Scriptura ibi non loquitur de omnibus justis, sed de aliquibus. Nam, qui nihil purgandum habent, statim post hanc vitam admittuntur ad cœlum, verum est. Qui autem habent aliquid expiandum, admittuntur suo tempore, sed quasi per ignem; ùt ex Apostolo, & August. dictum est. Nec obstant testimonia ex Scriptura citata; nam illud *Hodie mecum eris in Paradiso*, fuit singulare privilegium concessum latroni, cui Christus liberalissime condonavit omnia peccata sinè ulteriori obligatione pœnæ temporalis post mortem; quod non sequitur omnibus concedi. Ex illo etiam: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo*; nihil aliud potest colligi, quàm Apostolum habuisse magnum desiderium vivendi cum Christo, quod & nos habere possumus; præsertim, si cum eodem Apostolo veraciter asseramus: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.*

CA-

CAPUT XII.

De vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ.

1. POpulus DEI, tam in veteri, quàm in novo Teſtamento duobus modis regi, ac gubernari ſolet. *Primò*: In rebus politicis. Hoc fit per Reges, Principes, & alios Magiſtratus ſeculares. *Secundò*: In rebus Eccleſiaſticis. Hoc fit per Miniſtros Eccleſiæ, de quibus nunc agimus. In utroque gubernandi genere neceſſaria eſt legitima vocatio; nam neque in rebus politicis, neque in Eccleſiaſticis poteſt aliquis uſurpare regimen, niſi legitimè ad hoc vocatus, & deputatus ſit. Et ſi qui aliter faciant in politicis, appellantur tyranni: ſi in Eccleſiaſticis, fures, & latrones, juxta illud Joan. 10. v. 1. *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, fur eſt, & latro.*

2. Hoc loco, relicta Regum, ac Principum ſecularium vocatione, ſolùm agam de vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ, quæ duplex eſt: Una *ordinaria*, quæ fit à DEO mediante conſenſu, & cooperatione hominum. Altera *extraordinaria*, quæ immediatè fit à ſolo DEO. Agam *primò* de vocatione Miniſtrorum veteris Teſtamenti. *Secundò*: De vocatione Miniſtrorum novi Teſtamenti. *Tertiò*: Oſtendam miniſtros Lutheranos, & Calvinianos non eſſe legitimè vocatos.

De vocatione Miniſtrorum veteris Teſtamenti.

3. IGitur Miniſtri veteris Teſtamenti, qui ordinariè vocabantur ad miniſterium Synagogæ, erant triplices. *Primò*: Pontifex, ſeu ſummus Sacerdos. *Secundo*: Alii Sacerdotes inferiores. *Tertiò*: Levitæ. In illorum vocatione quinque ſpectari poterant. *Primò*: Electio, ſeu deſignatio certæ perſonæ. *Secundò*: Purificatio præcedens Conſecrationem. *Tertiò*: Ipſa Conſecratio. *Quartò*: Applicatio ad uſum, ſeu exercitium miniſterii. *Quintò*: Poteſtas, & officium.

4. *Ele-*

4. *Electio*, seu designatio personæ fiebat per carnalem successionem; nam filii succedebant parentibus, ut Aaroni Eleazar, Eleazaro Phinees, & sic deinceps. *Eccles.* 45. *v.* 7. *Purificatio* fiebat certis ritibus à DEO præscriptis, cujusmodi erant: Aspersio aquæ lustralis, rasio pilorum, lotio corporis, & vestium, oblatio sacrificii pro peccato. *Num.* 8. *v.* 6. *Exodi* 29. *v.* 4. *Consecratio* Pontificis, & Sacerdotum erat hujusmodi. *Primò*: Pontifex ornatu Pontificali & Sacerdotes sacerdotali induebantur. *Secundò*: Pontifex ungebatur oleô unctionis in capite, non item Sacerdotes. *Tertiò*: Tam Pontifex, quàm Sacerdotes in extremo auriculæ dextræ, & in pollice manûs, ac pedis dextri tingebantur sanguine arietis immolati. *Quartò*: Vestes eorum aspergebantur sanguine arietis, & oleô unctionis. *Quintò*: Ex caniſtro panum, & ex ariete immolato dabantur illis al qua in manus, ut ea levarent coram DEO. Quo signo non solùm dabatur illis potestas sacrificandi, sed simul applicabantur ad usum ministerii. Hæc omnia habentur *Exodi* 29. *v.* 4. & sequentibus. Cæterùm, ut major esset solennitas hujus actionis, triplex offerebatur sacrificium: Holocaustum, hostia pacifica, & hostia pro peccato. *Exodi* 29. *v.* 1. & *Levit.* 9. *v.* 2.

5. Supereſt potestas, & officium: Pontifex habebat quædam officia communia cum aliis Sacerdotibus quædam propria. Hujusmodi erant quatuor: *Primum*: Semel in anno, nempe in solennitate expiationis, introire in Sanctuarium, seu in Sancta Sanctorum. *Hebr.* 9. *v.* 7. & instituere publicam totius populi expiationem ab omnibus peccatis toto anno contractis. *Levit.* 19. *Alterum*: Consecrare Sacerdotes, & Levitas. *Exodi* 29. *Levit.* 8. & *Numer.* 8. *Tertium*: In controversiis legalibus agere supremum Judicem. *Deut.* 17. *v.* 12. & 2. *Paralip.* 19. *v.* 11. *Quartum*: In rebus magni momenti consulere DEUM, quid agendum. *Num.* 27. *v.* 21.

6. Hæc de ordinaria vocatione. Extraordinariè vocabantur illi, qui à solo DEO sinè ministerio aliorum hominum, mittebantur ad docendum, reformandum,

&

& arguendum populum. Quo pacto missi sunt Moyses, Helias, Helisæus, & alii Prophetæ. Erat autem necesse, ut qui hoc modo dicebant se missos esse à Deo certis, & evidentibus signis confirmarent suam missionem; alioqui populus non credidisset ipsis, sed pro impostoribus habuisset. Quod fatetur Moyses de seipso. Cùm enim Deus dixisset illi: *Veni, & mittam te*; Respondit Moyses: *Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.* Exodi 3. v. 10. & cap. 4. v. 1.

7. Dupliciter autem probabant, se à Deo missos esse. *Primò*: Per miracula. Sic probavi Moyses, quando virgam in serpentem mutavit, & aquam in sanguinem convertit. Sic Samuel, Helias, Helisæus, & alii. *Secundò*: Per veracem prædictionem futurorum, quæ brevi erant eventura. Quo pacto Helias prædixit, tribus proximis annis non fore pluviam. 3. *Reg.* 17. v. 1. Michæas Regem Achab infeliciter pugnaturum in Ramoth Galaad. 3. *Reg.* 22. v. 17. Elisæus post unum diem fore magnam annonæ vilitatem. 4. *Reg.* 7. v. 1. Isaias, proximô annô fore abundantiam frugum; sequenti, pomorum copiam; tertiô, plenam messem, & vindemiam. *cap.* 37. v. 30. Et quia hæc omnia evenerunt eo modo, quo Prophetæ prædixerant; ideo magnam autoritatem apud populum sibi conciliabant; & se verè à Deo missos esse persuadebant. Sicut è contrario, quia non eveniebant ea, quæ à falsis Prophetis prædicabantur, nulla illis fides habebatur. Et hoc signo discernendum esse inter veros, & falsos Prophetas constat. *Deut.* 18. v. 22.

De vocatione Ministrorum novi Testamenti.

8. Præcipui Ministri novi Testamenti sunt Pontifex, Episcopi, Presbyteri, seu Sacerdotes, quorum nomine intelliguntur etiam Pastores, seu Parochi. Igitur, quod ad ordinariam eorum vocationem attinet, eadem fere in ea spectari debent, quæ in vocatione Ministrorum Legis Mosaicæ. *Primò*: Electio, seu designatio certæ personæ, quæ fit per suffragium Cleri,

Cleri, cujus est, idoneas personas eligere ad ministerium Ecclesiasticum. *Secundò:* Purificatio, quæ potissimùm consistit in puritate animi, in probitate vitæ, in doctrina fidei, & aliis virtutibus, quas Apostolus requirit in Episcopis. *Tertiò:* Consecratio, seu ordinatio, quæ fieri debet ab Episcopo per manuum impositionem, sicut semper in Ecclesia fuit usitatum. *Quartò:* Applicatio ad usum ministerii, quam nos in nova Lege vocamus Missionem. Hæc fit à Prælatis Ecclesiæ, qui Ministris jam consecratis assignant subditos, quos gubernent. *Quintò:* Potestas, & officium. Et quidem Episcopi habent quædam officia communia cum Sacerdotibus, ùt baptizare, Eucharistiam conficere, absolvere à peccatis, Extremam Unctionem dare, Evangelium prædicare; quædam propria, ùt Sacramentum Confirmationis conferre, Ministros Ecclesiæ ordinare, & similia.

9. Extraordinariè vocati sunt Apostoli ad prædicandum Evangelium, & Sacramenta administranda. Qui etiam, ùt suprà dixi de Moyse, & Prophetis, suam vocationem multis signis, ac miraculis, toti mundo debuerunt contestari. Marc. 16. v. 20. *Prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Imò, quod ampliùs est, nec Christus potuit aliter persuaderè, à DEO Patre se missum esse, nisi per miracula. Habebat quidem pro se vaticinia Prophetarum, *Luc.* 24. *v.* 27. Habebat testimonium Joannis Baptistæ: *Ecce Agnus DEI.* Habebat vocem Patris cœlestis: *Hic est Filius meus dilectus.* Et tamen inter tot missionis suæ præsidia, adhuc opus erat miraculis. Joan. 10. v. 37. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, &c.*

Quòd Lutherani, & Calviniani Ministri non sint legitimè vocati.

10. HOc *primò* ostendam de ipso Luthero, qui est quasi Parens omnium Ministrorum adversæ partis in præsenti. *Deinde* de aliis, qui illum secuti sunt, & adhuc sequuntur. Igitur de Luthero

sunt

sunt discrepantes sententiæ. Aliqui asserunt ordinariè vocatum a Deo, mediante potestate, & consensu Prælatorum Ecclesiæ. Alii extraordinarie a solo Deo. Alii partim ordinariè, partim extraordinarie. Ordinariè quidem, ad prædicationem Evangelii: Extraordinariè autem, ad reformationem Ecclesiæ. Hinc triplex emergit quæstio,

11. *Prima*: An Lutherus ordinariè vocatus sit? Aliqui Lutherani affirmant, quia in Ecclesia Catholica fuit legitimè ordinatus in Sacerdotem & admissus ad prædicationem Evangelii, quæ duo sufficiunt ad ordinariam vocationem. Hi supponunt, Ecclesiam Catholicam habere legitimam potestatem ordinandi veros Sacerdotes, & mittendi ad executionem ministerii. Hoc accipimus, nam inde sequitur, Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam, in qua est verum sacerdotium, & cui à Christo data est potestas ordinandi, & mittendi; Ego de Luthero sic statuo, ordinarie, & legitimè vocatum esse ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Catholica ante defectionem; non tamen ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Lutherana post defectionem. Tunc enim cœpit oppugnare Ecclesiam Catholicam, in qua antea vixerat; cœpit aliter docere, quam antea docuerat; cœpit obrogare festa, jejunia, vota monastica, orationem pro defunctis, sacrificium Missæ, quæ antea approbaverat. Hæc non potuit facere per potestatem, quam acceperat in Ecclesia Catholica; quia Episcopus non dedit illi potestatem in destructionem Ecclesiæ, in qua erat Episcopus; ergo vel non habuit talem potestatem, vel si habuit, aliunde debuit accipere. At à quo? Explicent hoc Lutherani, qui volunt ordinariam ipsius vocationem defendere.

12. *Secunda* quæstio: An Lutherus extraordinariè vocatus sit? Aliqui affirmant, quia vident ordinariam ipsius vocationem defendi non posse. Sed contra: nam qui hactenus in veteri, vel novo Testamento extraordinariè à solo Deo vocati, & missi sunt; debuerunt suam Missionem evidenti signo, vel miraculo apud populum comprobare, sicut fecerunt Apostoli, & Prophetæ;

phetæ; & qui id facere non potuerunt, pro falsis Prophetis, & impostoribus habiti sunt, ùt suprà ostensum est. At Lutherus nunquam potuit evidenti miraculo probare, se extraordinariè à solo DEO missum esse: ergo, &c.

13. Aliqui respondent, non opus esse novis miraculis; quando non adfertur nova doctrina. Lutherum non attulisse novam doctrinam, sed antiquam, & Apostolicam; ergo non fuisse necessarium, ut illam novis miraculis confirmaret. Sed frustra. *Primò*: quia nec Christus adferebat novam doctrinam, quando proponebat Judæis doctrinam Moysis, & Prophetarum de Messia; & tamen ad eam populo persuadendam opus erat novis miraculis. Idem dico de Helia, Jeremia, & aliis Prophetis. Nihil novi adferebant, sed revocabant populum ab idololatria ad verum DEI cultum, qui erat antiquissimus. *Secundò*: Falsum est: Lutherum nihil novi attulisse. Attulit novam Ecclesiæ reformationem, ùt Lutherani fatentur. Attulit nova dogmata, quæ tempore Ecclesiæ primitivæ fuerunt inaudita. Certè novum est, affirmare omnes Traditiones repudiandas esse, cùm dicat Apostolus: *Tenete Traditiones*. Novum est, duo tantùm esse Sacramenta; non esse orandum pro mortuis; infantes in Exorcismo habere actum fidei; Corpus, & Sanguinem Christi esse ubique; totam Ecclesiam jam multis seculis errâsse; antiquos Patres multa falsa docuisse; Lutherum suam doctrinam habere de cœlo; liberum arbitrium esse titulum sinè re. Hæc nova sunt, non Apostolica. Ad ea populo persuadenda, novis miraculis opus est.

14. Alii respondent, sufficiens miraculum esse, quòd statim à principio infiniti propè homines Lutheri doctrinam amplexi sunt. Hinc etiam colligi posse, doctrinam fuisse efficacem, & a DEO inspiratam. Nihil minùs. Nam etiam infiniti propè homines olim secuti sunt doctrinam Arii. An ideo efficax fuit, & à DEO inspirata? Non certè. Nota, ex triplici capite provenire posse, quòd aliquis Doctor habeat multos sectatores.

Primò:

Primò: Quia doctrina ipsius est divina, & miraculis confirmata. *Secundò*: Quia grata est carni, & sanguini. *Tertiò*: Quia est subdola, & ingeniosa. Ex primo capite, Prophetæ, & Apostoli traxerunt ad se homines. Ex secundo, Lutherus. Ex tertio, Arrius, & Calvinus.

15. *Tertia* quæstio: An Lutherus partim ordinariè, partim extraordinariè vocatus sit? Ordinariè quidem ad prædicationem Verbi, extraordinariè verò ad reformationem Ecclesiæ. Ità sentit Meisnerus Lutheranus. Sed jam ostensum, nec ordinariè, nec extraordinariè vocatum esse. Deinde hic author sibi ipsi contradicit, nam Lutherus non alio modo putavit se reformare Ecclesiam, nisi prædicatione Verbi. Si ergo ordinariè vocatus est ad prædicandum, etiam ordinariè vocatus est ad reformandum. Aut, si ad hoc extraordinariè, etiam ad illud extraordinariè vocatus est.

16. Hæc de Luthero. Reliqui Ministri sunt duplices: nam *aliqui* ante defectionem fuerunt legitimè ordinati Sacerdotes in Ecclesia Catholica. *Alii* non. De prioribus idem dicendum: quod de Luthero nec ordinariè, nec extraordinariè vocatos esse. Non extraordinariè, quia nullo miraculo probare id possunt; nec ordinariè, quia, qui ordinariè vocantur in Ecclesia Catholica, non vocantur ad ministerium, quod eidem Ecclesiæ contrarium est. De posterioribus sic statuo. *Primò*: Non esse extraordinariè vocatos à solo DEO, propter rationem sæpè allatam, quæ sumitur ex defectu miraculorum. *Secundò*: Nec ordinariè, mediante consensu, & cooperatione hominum. Quod tripliciter probo: *Primò*: Ex concessione eorum Lutheranorum, qui docent ordinariam Lutheri vocationem consistere in sacerdotio, quo in Ecclesia Catholica initiatus est. Ex quo sequitur, qui tali sacerdotio initiati non sunt, ordinariè vocatos non esse. At Ministri, de quibus sermo est, non sunt initiati tali sacerdotio, ùt supponimus; ergo nec ordinariè vocati.

17. *Deinde* ex perpetua praxi Ecclesiæ, nam à tempore Apostolorum usque ad ortum Lutheri, nullus ordinariè vocatus, & ordinatus est; nisi ab Episcopo per ma-

manuum impositionem. *Actor.* 14. *v.* 22. *&* 1. *Timoth.* 4. *v.* 14. *&* 2. *Timoth.* 1. *v.* 6. *& alibi.* At Ministri, de quibus agimus, non sunt ità ordinati; ergo.

18. *Denique* ex consensu eorum, contra quos agimus. Nam ipsi velint, nolint, fateri debent, se non esse vocatos eo ritu, qui in Ecclesia Catholica usitatus est, sed alio longè diverso. Si ergo noster ritus legitimus est, ùt fatentur Lutherani, qui defendunt ordinariam Lutheri vocationem; alterum subreptitium esse, necesse est. Aut si noster subreptitius est, quomodo Lutherus, qui nostro ritu ordinatus est, potuit legitimè vocatus esse? Dicant Lutherani.

Caput XIII.

De Cœlibatu Ministrorum Ecclesiæ.

1. *Quæstio* est, an Ministri Ecclesiæ obligentur ad Cœlibatum? Negant Adversarii. Nos sic statuimus. *Primò*: Sacerdotes veteris Testamenti divino jure obligatos fuisse ad continentiam, non quidem perpetuam, sed pro iis diebus, quibus in templo vel tabernaculo ministrabant; hoc ex Scriptura, & Patribus fusè probatum est in Analogia veteris, ac novi Testamenti. *cap.* 7. *quæst.* 7.

2. *Secundò*: Apostolos servâsse perpetuam continentiam, & eandem aliis suasisse. Matth. 19. *v.* 27. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? JEsus autem dixit illis: Amen dico vobis.* Et infra: *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter Nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Ex quo loco constat: Apostolos reliquisse omnia, quæ habebant; ac proinde, qui habebant uxores, reliquisse illas, & servâsse continentiam. Ad quam Paulus hortatur omnes, 1. Corin. 7. *v.* 7. *Volo vos omnes esse, sicut me ipsum.* Et ibidem: *Dico autem non nuptis, & viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* Nempe in statu continentiæ.

3. Ter-

3. *Tertiò*: Successores Apostolorum servâsse etiam continentiam, eámque postea non semel, sed potiùs Ecclesiastica lege præscriptam esse; & quidem dupliciter: *Primò*: Ut non liceret ipsis uxores ducere post susceptos Ordines. *Secundò*: Ut, si ante susceptos Ordines duxissent uxores, & postea suscepissent Ordines, non liceret uti uxoribus, sed deberent perpetuam servare continentiam. Hujusmodi lex constituta est prima à Concilio Iliberitano, Can. 33. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis positis in ministerio, abstinere se à conjugibus suis.* Deinde à Concilio Carthaginensi II. Can. 2. *Omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab uxoribus se abstineant; ut, quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit Antiquitas, nos quoque custodiamus.* Similia habent Siricius Papa in epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum, *cap.* 7. Innocentius I. in epistola ad Exuperium, *cap.* 1. Concilium Agathense *Can.* 9. Concilium Aurelianense 3. *Can.* 7. & ità deinceps.

4. *Quartò*: Hanc legem Ecclesiasticam de Cœlibatu semper viguisse in Ecclesia Occidentali (nisi quòd in quibusdam locis particularibus aliquantulùm fuerit neglecta) non tamen viguisse æquè in Orientali. Nam Græci, tametsi post susceptos Ordines non soliti sint uxores ducere; tamen, si antea duxerint, possunt Ordines suscipere, & simul uxores retinere; nec tenentur ab eorum consortio abstinere, nisi tempore vicis suæ, sicuti in veteri Testamento factum est. Vide Vasquez 3. *part. quæst.* 248. *cap.* 2.

5. *Dices*: Ecclesia non potest statuere legem, quæ certo hominum statui generatim adimat libertatem contrahendi matrimonium. *Resp.* Verum quidem est, quòd antecedenter ante consensum explicitum, vel implicitum absolutè loquendo non possit hoc facere: sed falsum est, quòd non possit facere eo modo, quo nunc facit; nempe sub hac conditione: ut, si quis velit esse Sacerdos, aut Episcopus, debeat servare continentiam. Nam per hujusmodi legem non cogit quem-

quam ad continentiam; sed relinquit unicuique liberum, ut possit, si velit, amplecti statum Ecclesiasticum, cum hoc tamen onere, ut si illum amplectatur, servet Cœlibatum. Sicuti nullus mercator cogere potest absolutè ad emendam mercem; si tamen aliquis emere velit, cogere potest ad dandum pretium, & magis, si jam emerit.

CAPUT XIV.

De peccato originali, mortali veniali.

1. DUplex est controversia: *Una*: Quid sit peccatum originale? Adversarii docent, esse concupiscentiam, quod nos negamus. *Altera*: An peccatum mortale, & veniale ex natura sua inter se distinguantur? Adversarii negant, asserentes: omnia peccata ex natura sua esse mortalia, nullum veniale. Nos contrà asserimus quædam ex natura sua esse mortalia, alia venialia.

CONCLUSIO I.

2. PEccatum originale, quod ex Adamo contrahimus, non est concupiscentia, seu pronitas, & inclinatio ad malum, quam nos vocamus concupiscentiam in actu primo: sed est privatio justitiæ originalis. Prior pars patet: quia quidquid habet rationem peccati, hoc tollitur per Baptismum. (*infrà cap. 16.*) Concupiscentia non tollitur per Baptismum, quia baptizati sentimus in nobis pronitatem, & inclinationem ad malum, juxta illud Roman. 7. v. 23: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Posterior etiam patet: quia omne malum consistit in privatione alicujus boni; sed peccatum originale est malum; ergo consistit in privatione alicujus boni; non autem consistit in privatione alterius boni, quam justitiæ originalis, qua privati sunt posteri Adami propter ipsius transgressionem; ergo.

3. Ob-

3. *Objiciunt* Adversarii 1. Apostolus concupiscentiam vocat peccatum. Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore vestro mortali.* *Resp.* Nomen peccati sumitur 4. modis in Scriptura. *Primò*: Propriè, pro peccato. Joan 1. v. 29. *Ecce Agnus DEI, ecce qui tollit peccatum mundi.* *Secundò*: Impropriè, pro causa peccati. Et sic concupiscentia locô citatô vocatur peccatum, quia incitat ad peccatum. *Tertiò*: Impropriè, pro effectu, vel pœna peccati. Zach. 14. v. 19. *Hoc erit peccatum Ægypti*, id est, pœna. *Quartò*: Impropriè, pro sacrificio, quo expiatur peccatum. Sic Christus vocatur peccatum, 2. Corinth. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi bis ponitur nomen peccati, semel propriè, & semel impropriè hoc sensu: Deus Pater voluit Filium suum, qui non peccaverat, esse hostiam pro peccato.

Objiciunt secundò:

4. Quidquid non est ex Deo, peccatum est; sed concupiscentia non est ex Deo; 1. Joan. 2. v. 16. *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ; quæ non est ex Patre.* Ergo. *Resp.* Concupiscentia, seu pronitas ad malum non est à Deo creante, sed à Deo puniente. Deus enim, quando creavit primos Parentes, creavit illos in justitia originali, sine omni concupiscentia, seu pronitate ad malum. Quando verò primi Parentes peccârunt, tunc privavit illos justitia originali; qua ablata, cœpit concupiscentia insurgere per modum pœnæ. *Gen. 3. v. 7.*

CONCLUSIO II.

1. Præter peccata mortalia, quæ mortem animæ adferunt, & æternâ pœnâ per se digna sunt, *Rom. 6. 23. & Galat. 5. 21.* Dantur aliqua venialia, quæ nec mortem animæ adferunt, nec æternâ pœnâ digna sunt, Prov. 24. v. 16. *Septies in die cadit justus.* Quod intelligitur de venialibus, quæ non tollunt justitiam, & charitatem ab homine. Sicut & illud,

Jacob. 3. v. 2. *In multis offendimus omnes.* Et confirmatur *primò*: ex illo, Luc. 6. v. 41. *Quid vides festucam in oculo fratris tui? trabem autem, quæ in oculo tuo est, non conſideras?* Ubi peccatum mortale comparat cum trabe, quæ extinguit oculum; Veniale cum feſtuca, quæ leviter tantùm afficit, non extinguit. Deinde ex illo, Matth. 5. v. 22. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus eſt judicio; qui dixerit fratri ſuo Raca, reus erit concilio; qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi diſtinguuntur tria peccata iracundiæ, quorum tertium æternâ pœnâ dignum eſt; ac proinde mortale, reliqua duo non item.

6. Sunt autem duplicia peccata venialia: *Alia* ſunt talia ex ſuo genere, ut verbum otioſum. *Alia* ex imperfectione operis, cujusmodi ſunt partim illa, quæ fiunt ex ſubreptione, ut ſubiti, & non omnino deliberati motus concupiſcentiæ, iræ, odii, ſuperbiæ; partim illa, quæ cenſentur venialia ex parvitate materiæ, ut furtum unius oboli, quod neminem notabiliter lædit.

7. *Objicitur primò* illud Ezech. 18. v. 4. *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* Et Rom. 6. v. 23. *Stipendium peccati mors.* Utrumque generatim aſſeritur de quovis peccato; quia nulla ſit exceptio; ergo quodvis peccatum eſt mortale. *Reſp.* Neutrum generatim aſſeritur; nam Ezechiel expreſsè loquitur de certis tantùm peccatis; nempe de idololatria, adulterio, homicidio, uſura, & rapina; quæ ex genere ſuo mortalia ſunt. Apoſtolus verò de immunditia, & iniquitate. v. 19.

8. *Objicitur ſecundò* illud Jac. 2. v. 10. *Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus.* Ergo homo per quodvis peccatum incurrit reatum æternæ mortis; ergo quodvis peccatum eſt mortale. *Reſp.* Jacobus loquitur de peccato contra legem Decalogi, ac nominatim de adulterio, & homicidio, quæ ex natura ſua mortalia ſunt. Sic enim ait: *Quicunque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Qui enim dixit: Non mœchaberis, dixit, & non occi-*

occides. *Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis.* Quasi dicat: Qui committit unum peccatum mortale contra legem Decalogi, etiamsi plura non committat, reus est mortis. Sicut qui accipit unum vulnus lethale, etiamsi plura non accipiat, obnoxius est morti corporali.

9. *Objicitur tertiò*: Omne peccatum offendit Deum, qui est infinita bonitas; ergo omne peccatum dignum est infinitâ pœnâ; ergo mortale. *Resp.* Duplex est offensio. *Una* gravis, quæ est contra charitatem, & amicitiam; de qua locô citatô: *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* *Altera* levis, quæ non dissolvit charitatem, & amicitiam; de qua alibi: *In multis offendimus omnes.* Et iterum: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Itaque non omne peccatum offendit Deum tam graviter, ut dissolvat amicitiam cum Deo.

Caput XV.

De Libero Arbitrio.

1. Usus liberi arbitrii consistit in his tribus. *Primò*: Ut possis agere, vel non agere. *Secundò*: Ut possis bene, vel malè agere. *Tertiò*: Ut ex duobus possis alterum præ altero eligere. *Eccl.* 15. *v.* 14. Hunc usum habuit homo in statu innocentiæ. Quæstio, an etiam nunc habeat? Lutherus, & Calvinus absolutè negant. Sic enim scribit Lutherus in asserto artic. 36. *Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus finè re; quia nulli est in manu sua quidpiam cogitare mali, aut boni; sed omnia sub DEO sunt, contra quem nihil possumus. Quod & Poëta voluit, quando dixit: Certa stant omnia lege.* Similiter Calvinus *lib.* 3. *instit. cap.* 25. *§.* 8. ponit hæc duo principia: *Unum*: nihil fieri Deo permittente, sed quæcunque fiunt,

fieri DEO volente. *Alterum*: voluntatem DEI esse rerum necessitatem. Unde infert, omnia fieri necessariò, nihil libere. Lutherani hoc tempore moderatiores sunt.

2. Nos utimur distinctione: Sunt enim duplices actiones hominis, de quibus disputari potest. *Aliæ* morales seu politicæ, quæ pendent à viribus naturæ: ùt comedere, ambulare, mercari, matrimonium contrahere, bellum gerere, agros colere, litteris operam dare. *Aliæ* supernaturales, quæ pendent à viribus gratiæ; ùt credere mysteria fidei, sperare vitam æternam, diligere DEUM ex toto corde. Igitur in prioribus actionibus habemus usum liberi arbitrii, ùt experientia docet. Habemus etiam in posterioribus suo modo. Ut hoc intelligatur, hæc tria distinguenda sunt. *Primò*: Nos nihil boni operis, quod conducat ad vitam æternam, facere posse sinè gratia DEI. *Joan. 15. v. 5. & 2. Corinth. 3. v. 5. Secundò*: Nec esse in nostra potestate, ut habeamus gratiam DEI prævenientem, qua excitemur ad bene operandum. *Roman. 9. v. 16. Tertiò*: Esse tamen in nostra potestate, ut, quando habemus gratiam DEI, cum illa cooperemur. Hoc tertium est, quod hìc asserimus, & infra *lib. 3. cap. 5.* contra Calvinum demonstrabimus.

3. *Objicit* Lutherus illud Isaiæ 41. v. 23. *Bene, aut malè, si potestis, facite.* Unde colligit: non esse in nostra potestate, bene, vel malè operari; sed nimis crassè id colligit; nam Isaias non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium, quibus exprobrat imbecillitatem, quòd, cùm Dii habeantur à stultis hominibus, non possint tamen bene, aut malè facere, id est, non possint cultoribus suis prodesse, nec contemptoribus nocere. Quid hoc ad liberum arbitrium hominis evertendum? Non magìs, quàm si dicam:

idola non habent cerebrum; ergo nec Lutherus.

CA-

CAPUT XVI.

De Justificatione.

1. MUtatio illa, qua quis ex peccatore fit justus, vocatur justificatio: sicut mutatio, qua ex ægroto fit sanus, vocatur sanatio, & qua ex frigido calidus, calefactio. Est igitur quæstio, quomodo fiat hæc mutatio? id est, quomodo, qui antea erat peccator, fiat justus? Vel, quomodo ex statu peccati, & potestate tenebrarum transferatur in statum gratiæ, & adoptionis filiorum DEI? Hoc potest explicari ex analogia, & similitudine sanationis corporalis.

2. Igitur nos sic explicamus: Sit pauper aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine, qui Medicum adeat, ut sanari possit. Quid Medicus? Tria faciet: *Primò*: Præscribet illi quasdam præparationes ad feliciorem morbi curationem; ùt sectionem venæ: vel purgationem internam corporis, vel balneationem, vel aliquid simile, prout morbus exigit. *Secundò*: Dabit illi salutarem, vel vivificam medicinam, qua & vires redintegrentur, & pristina sanitas recuperetur. *Tertiò*: Adjunget præservativum, ne iterum in morbum incidat. Ità fit in justificatione, seu sanatione animi. Circa sanationem peccatoris, qui animò æger est, DEUS tria facit. *Primò*: Præscribit illi quasdam dispositiones ad sanandum animum; ùt fidem, spem, timorem, contritionem, dilectionem, & propositum emendandi vitam. *Secundò*: Infundit illi gratiam, seu justitiam inhærentem, qua & verè peccata tolluntur, & animus intrinsecè renovatur. *Tertiò*: Adjungit præservativum, ut deinceps insistat piis operibus, & observationi mandatorum DEI: ne, si aliter faciat, amittat gratiam, & sanitatem, quam adeptus est.

3. Adversarii aliter explicant in hunc modum: Sit pauper aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine, qui à Medico sanari cupiat. Quid Medicus? Hortabitur illum, ut manu apprehendat pulchrum, & elegans pallium alicujus divitis, idque corpori suo circumponat, scabiem tegat; ac deinde magna securitate in conspectum Principis sui veniat; quippe qui fœditatem corporis tam eleganti palliô obductam advertere non possit. Sic etiam in justificatione. Sit homo peccator, qui propter scelerum suorum horrorem, ac turpitudinem non audeat venire in conspectum DEI, & à Christo, tanquam Medico spirituali subsidium petat. Quid Christus? ajunt: Offert illi suam justitiam, & satisfactionem, tanquam pretiosam chlamydem. Hortatur, ut fide illam apprehendat, eáque sua flagitia, quasi velo quodam tegat, ac deinde confidenter in conspectum DEI se sistat; à quo sinè dubio innocens, ac mundus declarabitur, etiamsi revera non sit.

4. Ex hac Adversariorum sententia sequuntur hæc tria. *Primò*: In justificatione hominis peccatoris non tolli peccata, sed tantùm tegi, seu occultari, ne in conspectum DEI veniant. *Secundò*: Nec infundi illi gratiam, seu justitiam inhærentem, qua interiùs renovetur, & sanetur, sed solùm imputari illi justitiam Christi, qua non in se, sed extra se justus appareat, etiamsi interiùs maneat peccator immundus, & impurus. *Tertiò*: Ut autem hæc justitia illi imputetur, opus esse sola fide, quæ illam apprehendat; & hoc sensu solam fidem justificare. Quæ omnia absurda sunt. Et quidem duo priora hìc refutabo per duas conclusiones: tertium in sequenti capite refelletur, ubi de fide justificante agendum est.

CONCLUSIO I.

5. IN justificatione hominis peccatoris verè tolluntur peccata, non tantùm teguntur. Hoc patet ex manifestis Scripturæ testimoniis. Joan. 1. v. 29. *Ecce Agnus DEI, ecce, qui tollit peccatum mundi.* Et Act. 3. v. 19. *Pœnitemini, & convertimini, ut deleantur*

tur peccata vestra. Et Hebr. 9. v. 28. *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Et Micheæ 7. v. 19. *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Ex quibus ità concludo: Id, quod tollitur, deletur, exhauritur, & longissimè projicitur ab homine, certè non manet in homine; sed in justificatione peccatum tollitur deletur, exhauritur, & longissime projicitur ab homine; ergo non manet in homine.

6. Accedit efficax ratio ex methaphoris, quibus natura, & fœditas peccatorum in Scriptura explicatur. Sunt autem tres metaphoræ. *Primò:* Qua peccata vocantur maculæ, sordes, inquinamenta, quibus homo maculatur, inquinatur, & sordidus efficitur. *Josue* 22. *v.* 17. *&* *Jerem.* 2. *v.* 22. *&* *Apocal.* 22. *v.* 11. *&* *Matth.* 15. *v.* 11. *Altera:* Qua vocantur vincula, funes, & compedes, quibus homo ligatur, constringitur, & captivus detinetur. *Psalm.* 115. *v.* 7. *&* *Prov.* 5. *v.* 22. *Tertia:* Qua vocantur vulnera, livores, & plagæ, quibus homo sauciatur, vulneratur, & æger efficitur. *Isaiæ* 30. *v.* 26. *&* *Micheæ* 1. *v.* 9. Jam verò constat, in justificatione peccatoris, maculas ablui, vincula disrumpi, vulnera sanari. Psalm. 50. v. 9. *Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor.* Et Ezech. 36. v. 25. *Mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Et 1. Corinth. 6. v. 11. *Abluti estis, sanctificati estis.* Et 1. Joan. 1. v. 7. *Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato.* Et Psalm. 115. v. 16. *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*

7. *Objiciunt* Adversarii illud Psal. 31. v 1. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Ex quo inferunt peccata tegi, non tolli. *Resp.* Hoc posterius non rectè infertur. Nos dicimus, tegi, & tolli. Et utrumque dicit Scriptura. Quod pulchrè explicat Augustinus enarrat. 2. *in Psalm.* 31. ex proportione vulnerum corporis; nam hujusmodi vulnera, inquit, duobus modis tegi possunt. *Primò:* Ab ipso vulnerato. *Secundò:* A Medico. Vulneratus tegit ea palliè, non tollit; Medicus emplastrò tegit, & tollit.

Idem

Idem fit in peccatis. Tegi possunt & ab ipso peccatore, & à DEO. Peccator tegit, quando dissimulat. DEUS tegit, quando infusione gratiæ sanat, & tollit. Quinam ergo Beati secundùm Psalmistam? Illine, quorum peccata priori, an quorum posteriori modo tecta sunt? Videant Adversarii, quomodo Beati esse velint. Nos certè posteriori modo esse cupimus, ùt etiam Augustinus locô citatô, cùm ait: *DEUS ergo tegat, non tu; nam si tu tegere volueris, erubescens, Medicus non curabit. Medicus tegat, & curet; emplastrô enim tegit. Sub tegmine Medici sanatur vulnus, sub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

CONCLUSIO II.

8. DEUS in justificatione infundit homini gratiam, seu justitiam inhærentem, qua homo interiùs renovatur, & sanctus, mundus, & justus efficitur. Ephes. 4. v. 26. *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Et 1. Corinth. 3. v. 14. *Nescitis, quia templum DEI estis, & Spiritus DEI habitat in vobis*; nempe per sanctitatem, justitiam, & charitatem, juxta illud: Rom. 5. v. 5. *Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Porrò hæc charitas sortitur varia nomina, ratione diversorum effectuum. Ac *primò* vocatur gratia, quia nos DEO gratos, & acceptos facit. *Ephes.* 1. v. 6. *Secundò*: Vocatur justitia, quia per eam reddit homo unicuique, quod suum est; DEO cultum, & obedientiam; proximo, amorem, & obsequium; sibi ipsi, exclusionem vitiorum, & virtutum incrementa. *Roman.* 6. v. 18. *Tertiò*: Vocatur imago, & similitudo DEI. 1. *Corinth.* 15. v. 49. & *Rom.* 8. v. 29. *Quartò*: Vocatur pignus hæreditatis, quia videlicet sanctitas, quam in nobis Spiritus DEI operatur, certam spem futuræ hæreditatis nobis facit. 2. *Corinth.* 1. v. 22. *Quintò*: Vocatur semen DEI, quia sicut ex semine proveniunt arbores fructuosæ; ità ex charitate opera fructuosa in vitam æternam. 1. *Joan.* 3. v. 9. & *Joan.* 4. v. 14.

9. Præ-

9. Præter hanc justitiam inhærentem, agnoscimus etiam justitiam Christi, quæ nobis imputatur; sed non eo modo, quo agnoscunt Adversarii. Nam illi putant, hominem solâ justitia Christi justum esse, nec admittunt justitiam inhærentem. Nos contra, hominem justum esse justitia inhærente, & hanc justitiam inhærentem illi dari propter justitiam Christi; id est, propter ipsius passionem, & mortem, quam pro humano genere sustinuit.

10. Multa objiciunt Adversarii pro justitia imputativa, quæ nullius momenti sunt. *Primò*: Illud Rom. 4. v. 5. *Credenti in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* *Resp.* Hoc nihil ad rem; nam aliud est, fidem, quæ in nobis est, imputari nobis ad justitiam Christi, quæ extra nos est, imputari nobis ad justitiam. Illud prius asserit Apostolus, hoc posterius non asserit.

11. *Secundò*: Objiciunt illud Rom. 5. v. 19. *Per unius obeditionem, justi constituentur multi.* Hinc confici putant, ipsam Christi obedientiam nostram esse justitiam, quia per illam justi constituimur. *Resp.* Fatemur quidem nos meritorie justos constitui per obedientiam Christi, non tamen formaliter. Et hoc sentit Apostolus; opponit enim obedientiam Christi inobedientiæ Adami; & sicut per hanc injustos, ità per illam justos constitui nos asserit. At verò per inobedientiam Adami, non formaliter, sed meritorie constituimur injusti; ergo similiter per obedientiam Christi, non formaliter, sed meritorie constituimur justi. Sicut enim Adam per suam inobedientiam meritus est posteris, ut in seipsis contraherent peccatum originale, quo in se injusti sunt, ità è contrario, Christus per suam obedientiam meritus est, ut in seipsis haberent gratiam, seu justitiam inhærentem, qua in se justi sunt. Vide Augustin. *lib. 1. de peccat. meritis, & remiss. cap. 9.* Omitto similes objectiones.

Ca-

CAPUT XVII.

De Fide justificante.

1. TRia docent Adversarii. *Primò*: Solam fidem justificare. *Secundò*: Hanc fidem justificantem in eo consistere, ut credas, peccata omnia tibi remitti propter merita Christi. *Tertiò*: Distinguunt autem à fide historica, & miraculorum. Addunt Calvinistæ alia tria. *Primò*: Fidem justificantem donari solis prædestinatis. *Secundò*: Et semel habitam amitti non posse. *Tertiò*: Et facere hominem certum, ac securum de sua justitia, perseverantia, prædestinatione, & vita æterna. Hinc emergunt variæ quæstiones.

QUÆSTIO I.

2. AN sola fides justificet: *Primò*: Certum est, fidem non justificare formaliter: quia forma, à qua homo formaliter est justus, non est fides, sed justitia, secundùm nos justitia inhærens; secundùm Adversarios, justitia imputativa. *Secundò*: Certum est, non solam fidem justificare dispositivè, sed etiam timorem spem, charitatem, pœnitentiam. Nam sicut de fide scriptum est, Rom. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Ità de aliis Eccles. 1. v. 28. *Qui sine timore est, non poterit justificari.* Et Prov. 28. v. 25. *Qui sperat in Domino, sanabitur.* Et 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit, manet in morte.* Et Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Tertiò*: Dubium manet, an sola fides dici possit justificare, quia sola apprehendit justitiam Christi? Affirmant Adversarii. Ego distinguo. Verum est, solam fidem apprehendere justitiam Christi; falsum est, nos justificari per solam justitiam Christi fide apprehensam, ac proinde falsum, solam fidem hoc sensu justificare.

3. *Ob-*

3. *Objicitur primò*: illud Rom. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis.* Et Ephes. 2. v. 8. 9. *Salvati estis per fidem, non ex operibus.* Hinc colligunt Adversarii, sola fide hominem justificari, quia Apostolus opponit fidem operibus. Cùm ergo dicit: hominem justificari fide sinè operibus, excludit omnia opera præter fidem; ergo etiam excludit actum timoris, spei, dilectionis, & pœnitentiæ. *Resp.* Duplicia sunt opera: *alia* præcedunt fidem, *alia* sequuntur. Priora excludit Apostolus, non posteriora. Cùm ergo actus timoris, spei, dilectionis, & pœnitentiæ sequantur fidem, & in fide fundati sint, certum est, non excludi. Hanc autem esse mentem Apostoli inde constat, quia vult ostendere, nec Judæos ex nuda observatione legis Mosaicæ, nec Gentiles propter bona opera ante fidem susceptam patrata, justificari à Deo consequi potuisse, aut consecutos esse, sed ex fide in Christum: fidem esse initium salutis, & justificationis; nec dari ex præcedentibus operibus, sed esse donum Dei. Vide August. *lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 7. & in Præfat. Psalmi* 31. *& alibi.*

4. *Objicitur Secundò*: ex eodem Apostolo, hominem justificari gratis, ac proinde sola fide. Rom. 3. v. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius.* *Resp.* Justificatio dicitur gratuita, non quia fit sola fide, sed quia non meremur illam per ulla opera sive fidei, sive fidem præcedentia. *Conc. Trid. Sess. 6. cap. 8.*

5. *Objicitur tertiò*: Scripturam solius fidei mentionem facere, quando ait de justificatione, & remissione peccatorum, Lucæ 7. v. 50. *Fides tua te salvam fecit.* Et Joan. 1. v. 12. *Dedit eis potestatem filios DEI fieri his, qui credunt in nomine ejus.* Et Joan. 3. v. 36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam.* *Resp.* Sicut Scriptura aliquando meminit solius fidei, ita aliquando meminit solius charitatis, Lucæ 7. v. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.*

QUÆ-

QUÆSTIO II.

6. AN fides justificans in eo consistat, ut quis certò credat peccata omnia sibi esse remissa propter merita Christi? Affirmant Adversarii, sed malè: *Primò*: Quia ipsi docent, nihil fide credendum esse, nisi quod habetur in Scriptura. At ibi non habetur, Luthero aut Calvino remissa esse peccata; ergo id fide credendum non est. *Secundò*: Quia si certò credunt, peccata sibi remissa esse, frustra orant, *Dimitte nobis debita nostra*. *Tertiò*: Testimonia Scripturæ, quæ ipsi adferunt pro fide justificante, sunt hæc ferè, Matth. 9. v. 2. *Videns JESUS fidem eorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Et infra v. 22. *Confide filia, fides tua te salvam fecit*. Et Lucæ 1. v. 19. *Vade, quia fides tua te salvum fecit*. Hæc, & similia importunè nobis objiciunt Adversarii pro sola fide justificante; & tamen nullo modo intelligi debent de fide, qua quis credit, peccata sibi remissa esse, sed de fide, qua paralyticus, & alii ægroti credebant, se à Christo sanari posse, ut ex contextu patet.

7. *Objici* potest illud ex Symbolo: *Credo remissionem peccatorum*, sed frustra; nam sensus illius articuli non est: Credo mihi remissa esse peccata; sed, credo, & profiteor, in Ecclesia Catholica esse donum remissionis peccatorum, quod per Babtismum, & alia Sacramenta percipitur. Unde, quod in Symbolo Apostolico dicitur: *Credo remissionem peccatorum*, in Constantinopolitano explicatur: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*. Et Catechumeni, qui ante Baptismum recidant, & credunt totum fidei Symbolum, non jam habent, sed expectant remissionem per Baptismum obtinendam.

QUÆSTIO III.

1. AN fides justificans differat à fide historica, & miraculorum? Adversarii distinguunt triplicem fidem. *Unam* historicam, qua credimus nihil esse, quod à DEO fieri non possit. *Tertiam* promis-

missionum, qua credimus veras esse promissiones Dei de gratuita peccatorum remissione per merita Christi. Addunt, nos nec primâ, nec secundâ, sed solâ tertiâ justificari. Hanc iterum ajunt duplicem esse: *Unam* generalem, qua generatim credimus promissam esse remissionem peccatorum iis omnibus, qui in Christum credunt. *Alteram* specialem, qua unusquisque in particulari promissionem illam sibi applicat, credendo omnia peccata sibi remissa esse. Hanc specialem proprie esse illam, qua justificamur.

9. De hac triplici fide sic scribit noster Maldonatus in cap. 9. Matth. *Ista triplex fides, quam isti nuper invenerunt, figmentum est, somnium est, portentum est, chimæra est; Si unam haberent fidem, omnem haberent; quia triplicem habent, nullam habent.* Aptissimè. *Primò*: Quia fides illa specialis jam explosa est. Offendi enim, neminem posse certò credere, sibi remissa esse peccata, nisi à DEO id speciatim revelatum sit. *Secundò*: Falsum est, fidem miraculorum non justificare. Certè fides illa, de qua loquitur Christus Marci 16. v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*, fides justificans est; & tamen est fides miraculorum, ùt patet ex verbis sequentibus: *Signa autem eos, qui crediderint*, hæc sequentur: *In nomine meo dæmonia ejicient.* Falsum quoque est, fidem historicam non justificare. An non fides historica est, qua credimus Christum esse crucifixum, mortuum, sepultum, descendisse ad inferos, resurrexisse à mortuis, & ad cœlos ascendisse? Nemo dubitat. Et tamen eadem illa fides justificans est, ùt patet ex Symbolo fidei. & ex Scriptura. Rom. 10. v. 9. *Si in corde tuo credideris, quòd DEUS illum suscitavit à mortuis, salvus eris.* Et 1 Corinth. 15. v. 1. *Notum facio vobis Evangelium, per quod salvamini; quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, &c.*

QUÆSTIO IV.

10. AN fides detur solis prædestinatis? Affirmat Calvinus *lib. 3. Instit. cap. 21. §. 10.* Sed falsò; nam etiam Judas proditor, & Simon Magus, & Nicolaus Antiochenus aliquando credidérunt, & tamen non erant prædestinati. De Juda constat, Joan. 6. v. 71. *Nónne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est?* De Simone, Act. 8. v. 12. 13. *Cùm verò credidissent Philippo evangelizanti de regno DEI, & in nomine JESU Christi baptizabantur viri, ac mulieres, tunc Simon, & ipse credidit: & cùm baptizatus esset, adhærebat Philippo.* De Nicolao, Actor. 6. v. 3. 5. *Considerate viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientiâ. Et elegerunt Stephanum, & Philippum, & Procborum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.*

QUÆSTIO V.

11. AN fides amitti possit? Calvinus *lib. 3. cap. 2. §. 11.* asserit, amitti non posse. Sed apertè contra Apostolum 1. Timoth. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt, ex quibus est Hymeneus, & Alexander.* Et cap. 4. v. 1. *In novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris.* Et ratio est, quia si fides amitti non potest, unde tot sunt hæretici in mundo? *Oportet hæreses esse,* inquit Apostolus. Hoc autem interest inter hæreticos, & paganos? quòd hi fidem nunquam habuerunt; illi habuerunt, & amiserunt. Et jam ante ostendi, Simonem Magum, & Nicolaum Antiochenum habuisse fidem, qui tamen postea hæretici facti sunt.

QUÆSTIO VI.

12. AN fides faciat hominem certum de sua justitia, perseverantia, & prædestinatione? Affirmat Calvinus in Antidoto *Concil. Trident. Sess. 6. cap. 10. 13. & 14.* Et aperte sequitur ex ipsius fun-

da-

damentis, quæ hæc sunt. *Primum*: Fidem dari solis prædestinatis. *Secundum*: Eam non amitti. *Tertium*: Sola fide hominem justificari. *Quartum*: Qui fidem habet, certum esse de sua fide. Hinc sequitur: si is, qui fidem habet, certus est de sua fide, certum quoque esse de sua justitia, quia sola fides justificat, certum de sua perseverantia, quia fides justificans non amittitur; certum de sua prædestinatione, quia fides datur solis prædestinatis. Hæc Calvini opinio refellitur ex iisdem principiis, quibus innititur. Nam tria priora manifeste falsa sunt, ut probatum est. Quartum verò, sive verum, sive falsum sit, nihil ad rem facit. Nam, etsi is, qui fidem habet, certus esset de sua fide, non tamen certus esset de sua justitia, si sola fides non justificat; nec certus de perseverantia, si fides amitti potest; nec certus de prædestinatione, si fides communis est reprobis, & prædestinatis.

Caput XVIII.

De Observatione Legis.

1. Controversia est, an homo justus in hac vita, non quidem suis viribus, sed cum auxilio divinæ gratiæ, possit observare legem Decalogi? Affirmant Catholici, negant Adversarii; quia nec illud præceptum, *Non concupisces* nec illud: *Diliges Dominum DEum tuum ex toto corde tuo*, nec reliqua servari possunt. Hinc inferunt justum non obligari ad servandam legem: tum, quia servari non potest, tum quia Christus liberavit illum ab observatione legis, 1. Timoth. 1, v. 9. *Justo non est lex posita.* Et Galat. 3. v. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis.*

CONCLUSIO I.

2. ILlud præceptum, *Non concupiſces*, ſervari poteſt in hac vita ab homine juſto, cum auxilio divinæ gratiæ. Ratio eſt, quia illo præcepto non prohibetur motus concupiſcentiæ indeliberatus, ſeu conſenſum præveniens, ſed ipſe conſenſus, qui eſt in noſtra poteſtate. Hoc conſtat ex Scriptura. Quod enim uno loco ait: *Non concupiſces*, alibi explicat Eccl. 5. v. 2. *Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui.* Et cap. 18. v. 30. *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Et Roman. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.* Unde Auguſt. *libr.* 1. de Nuptiis & concupiſ. *cap.* 23. *Concupiſcentia*, inquit, *in renatis non eſt peccatum, quando illi ad illicita opera non conſentitur.* Et lib. 5. contra Julianum cap. 3. *Aliud eſt habere mala deſideria carnis, aliud tradi eis conſentiendo.*

3. Dices, in duobus illis præceptis Decalogi. *Non mœchaberis*, & *Non furtum facies*, prohibetur conſenſus in concupiſcentiam uxoris, & rei alienæ: Ergo in hoc præcepto, quod in eodem Decalogo ſequitur, *Non concupiſces*; prohibetur motus concupiſcentiæ ſine conſenſu; alioqui idem bis prohibetur. *Reſp.* In duobus prioribus prohibetur adulterium, & furtum, quod externo opere committitur; in alio, quod ſolo conſenſu perficitur. Voluit enim DEUS ſignificare, non ſolùm peccari externo opere, ſed etiam interno conſenſu, ut explicat Chriſtus. *Matth.* 5. *v.* 28.

CONCLUSIO II.

4. ETiam illud præceptum, *Diliges Dominum DEum tuum ex toto corde tuo*, ſervari poteſt. Certe David, & alii ſervârunt. Pſalm. 118. v. 10. *In toto corde meo exquiſivi te.* Et 3. Reg. 14. v. 8. *Non fuiſti ſicut ſervus meus David, qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo.* Et 4. Reg. 23. v. 25. de Joſia. *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui*

qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysis. Idem dici potest de Abrahamo, Moyse, Samuele, Elia, Jeremia, & aliis Prophetis. Idem de B. Virgine, Apostolis, Stephano, Timotheo, Tito, & multis aliis, de quibus prædictum est Deut. 30. v. 6. *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas eum in toto corde, & in tota anima, ut possis vivere.*

5. *Dices*, Diligere Deum ex toto corde, nihil aliud est, quàm totum cor nostrum quantum est, in eo solo diligendo occupari. Hoc autem in hac vita fieri non potest. *Resp.* Alius est sensus illius præcepti, nimirum: ut diligamus Deum ex toto corde, id est, ut diligamus eum super omnia; ut præferamus illum rebus aliis; ut nullius rei amorem Dei amori anteponamus; ut nullius creaturæ amore vel timore velimus Deum offendere, & ab illius amore recedere. Hic verus, ac germanus sensus est. Hunc expressit Apostolus Rom. 8. v. 39. *Nulla creatura poterit nos separare à charitate DEI* Et Christus Matth. 10. v. 37. *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus.*

CONCLUSIO III.

6. TOta lex Decalogi servari potest ab homine justo. *Primò*: Quia si duo præcepta, quæ vidébantur omnium difficilima, servari possunt, cur non etiam reliqua? *Secundò*: Qui diligit Deum ex toto corde, præfert illum omnibus creaturis, nec intuitu ullius creaturæ vult illum offendere: Ergo servat omnia illius præcepta, quia si vel unum non servaret, jam illum offenderet. At homo justus potest illum diligere ex toto corde, ut probatum est: Ergo potest omnia illius præcepta servare. Imò si propriè loquamur, hæc duo, *amare DEUM ex toto corde*, & *mandata DEI custodire*; vel reipsa idem sunt, vel certè alterum cum altero necessariò connexum; fieri enim non potest, ut quis diligat Deum ex toto corde,

& non servet omnia ejus præcepta. Hinc in Scriptura ferè semper conjunguntur, ùt *Exod.* 20. *v.* 6. *Deut.* 10. *v.* 12. 13. *Josue* 22. *v.* 5. *Joan.* 14. *v.* 10. *& alibi.*

7 *Objici* solet illud Actor. 15. v. 10. *Quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus?* *Resp.* Apostolus ibi non loquitur de lege Decalogi, de qua hic disputamus, sed tantùm de cæremoniali Pharisæorum cæremoniis aggravata. Contendit enim Christianos non esse obligandos ad circumcisionem, & similes cæremonias Judaicas, duplici ex causa. *Primò:* Quòd sint jugum grave, & importabile. *Secundò:* Quòd sint inutiles ad justificationem. Non intelligit autem jugum absolutè importabile, sed quòd ægrè, ac difficulter portari possit. Nam si omnino portari non potuisset, falsum esset, quod scriptum est de Zacharia, & Elisabeth Lucæ 1. v. 6. *Erant ambo justi ante DEUM incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.*

CONCLUSIO IV.

8. HOmo justus non est liber ab obligatione legis Decalogi, ùt fingunt Adversarii. Nam Christus expressè dicit Matth. 11. v. 29. *Tollite jugum meum super vos.* Et cap. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et Joan. 15. v. 14. *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Et Apost. Jac. 2. v. 8. *Si tamen legem perficitis regalem.* An hìc dicent Adversarii; Non tollimus jugum tuum super nos, quia importabile est. Volumus ad vitam ingredi, sed per solam fidem, non per observationem mandatorum. Sumus amici tui, etiamsi non facimus quod præcipis. Nolumus perficere legem regalem, &c. Hoc planè novum Evangelium.

9. *Objicitur* illud Galath. 3. v. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis.* *Resp.* Aliud est, Christum liberâsse nos ab observatione legis, quod meritò negamus: aliud redemisse nos de maledicto legis, quod

cum

eum Apostolo asserimus. Nam per sua merita obtinuit nobis gratiam, per quam possumus legem implere, & maledictionem evadere.

10. *Objicitur* & illud 1. Tim. 1. v. 9. *justo non est lex posita, sed injustis, & non subditis. Resp.* Duplex est vis, & potestas legis, ut rectè docet *D. Thom. in* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. & alii passim. *Una*: Directiva. *Altera*: Coactiva. Lex ergo posita est omnibus, tam justis; quàm injustis, quoad vim directivam; quia scilicet dirigit, & præscribit omnibus, quid agere, vel non agere debeant. At quoad vim coactivam resistentium non est posita justis, sed tantùm impiis; quia justi sponte, libenter & alacriter ex instinctu charitatis faciunt ea, quæ à lege præscribuntur; nec opus eos est cogere ad legis observationem. Impii contrà, sæpè recalcitrant, & à legis obedientia se subducunt, ideóque quodammodo cogi ad obsequium debent.

Caput XIX.

De Merito bonorum operum.

1. *Quæstio est*: An homo justus cum gratia DEI possit facere bona opera, quæ apud DEUM meritoria sint vitæ æternæ? Negant Adversatii, quia putant peccatum originale manere in hominibus justis, & ejus contagione infici, & contaminari omnia ipsorum opera, ità ut potius mortem mereantur, quàm vitam æternam. Vide. *Calvinum l.* 2. *Instit. cap.* 1. *§.* 9. *Et l.* 3. *cap.* 15. *§.* 1. Nos contrà asserimus. *Primò:* Quædam justorum opera esse bona, honesta, & DEO grata. *Secundò:* Eadem esse meritoria vitæ æternæ.

2. *Prior* pars assertionis probatur ex contrario fundamento. Nam ex fide certum est, omnia peccata tolli in justificatione, & infundi gratiam seu justitiam inhærentem, quæ facit hominem DEO gratum, justum,

&

& sanctum, ut *cap. 16.* probatum est. Unde sequitur, sicut ab homine injusto procedunt opera mala, ita à justo procedere bona, & DEO grata. Quo spectat illud Christi, Matth. 7. v. 18. *Non potest arbor bona malos fructus facere.* Et Joan. 15. v. 5. *Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Hinc colligo duo argumenta. *Unum*: Arbor bona non potest facere malos fructus: sed homo justus est arbor bona. *Psalm. 91. v. 13.* ergo homo justus, non potest facere malos fructus. *Alterum*: Omnis palmes, qui est in fœcunda vite potest facere bonum fructum: sed Apostoli erant palmites in Christo, tanquam in fœcunda vitæ; Ergo poterant facere bonum fructum. Idem est de aliis.

3. *Objicitur* 1. illud Isai. 64. v. 6. *Et facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ.* *Resp.* Non loquitur Propheta de justis, sed de impiis, nec de omnibus, sed tantùm de Judæis; nec de omnibus illorum operibus, sed solùm de sacrificiis, & neomeniis, in quibus illi maximè suam justitiam collocabant; quæ tamen DEUS execrabatur, juxta illud Isaiæ 1. v. 13. *Ne offeratis ultrà sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi, &c.*

4. Deinde *objicitur* illud Eccles. 7. v. 21. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* *Resp.* Hoc non debet intelligi de peccatis mortalibus, quia de illis scriptum est. 1. Joan. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit*, sed de venialibus juxta illud Prov. 24. v. 16. *Septies in die cadet justus, & resurget.* Et Jacob. 3. v. 2. *In multis offendimus omnes.*

5. *Posterior* pars probatur, quia vita æterna in Scripturis vocatur merces, seu præmium bonorum operum, Matthæi 5. v. 12. *Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Et cap. 20. v. 8. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Et Rom. 2. v. 6. 7. *DEUS reddet unicuique secundùm opera ejus: iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam,*

riam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam &c. Et 1. Corinth. 3. v. 8. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.* Et Galat. 6. v. 8. *Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Et 2. Timoth. 4. v. 7. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ.*

Objectio I.

6. Vita æterna est hæreditas: sed hæreditas debetur filiis, non ex merito, sed ex jure: Ergo &c. *Resp.* Est hæreditas, respectu infantium, qui cum Baptismo moriuntur. Est hæreditas, & merces simul respectu adultorum, juxta illud Colossi. 3. v. 23. *Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus: scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis.* Nec hoc mirum videri debet. *Primò*: Quia adulti non sunt filii Dei per naturam, sed per adoptionem. Deus autem adoptavit illos cum hac conditione, ut non adirent hæreditatem, nisi vellent mandatis Dei obtemperare, & obtemperando hæreditatem promereri. *Deinde*, simile est de Christo. Nam jure hæreditatis (suppositâ unione hypostatica) debebatur illi gloria corporis, & exaltatio nominis; & tamen suis meritis eam obtinuit, *Philip. 2. v. 8.*

Objectio II.

7. Scriptura dicit, nos esse servos inutiles, Lucæ 17. v. 10. *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus.* Quid ergo meremur? Nihil. *Resp.* Hinc apparet, quomodo adversarii abutantur Scripturis. Paulò ante objecerant, nos esse filios, & vitam æternam deberi nobis titulò hæreditatis sinè ullo nostro labore. Nunc objiciunt, nos esse servos inutiles, quibus nihil debeatur. Nimirùm: hoc ajunt, ut veritatem oppugnent, quocunque modo id fiet. Deinde, quæro ex ipsis, an Christus vocet illos servos inutiles, qui servant omnia

præcepta, an eos, qui non servant? Si prius, ergo servi DEI possunt omnia præcepta servare; quod est contra adversarios. Si posterius, nihil contra nos concluditur. Fatemur enim eos, qui non servant præcepta, servos esse inutiles, & non mereri vitam æternam; cujusmodi sunt Lutherani, & Calviniſtæ.

8. Sed ad rem: verba Christi possunt habere triplicem sensum. *Primus* est, nos ex nobis esse servos inutiles; quia tametsi faciamus omnia, quæ præcepta sunt, non tamen nostris viribus, sed gratiâ DEI facimus. Ita explicat *Ambros. lib. 4. in Lucam.* Unde dupliciter possumus nos ipsos considerare. *Primò*: Quoad nostras vires, quatenus ex Adamo nascimur; & ità sumus servi inutiles. *Secundò*: Quoad cooperationem divinæ gratiæ, quatenus in Christo renascimur; & ità sumus servi utiles, *2. Tim. 2. v. 21.*

9. *Secundus* sensus est, nos esse servos inutiles respectu DEI, etiamsi omnia præcepta servemus; quia nullam utilitatem DEO præstamus, nec ipsa bonorum nostrorum indiget. Ità exponit *Beda in Commentario.* Hinc etiam patet, nos posse vocari servos utiles, & inutiles. Utiles respectu nostri; quia quidquid boni facimus per observationem mandatorum, cedit in nostrum commodum, & utilitatem: nobis serimus, & metimus. Inutiles respectu DEI; quia nihil utilitatis illi accedit ex nostro labore, & industria.

10. *Tertius* sensus est, nos esse servos inutiles, etiamsi omnia præcepta exequamur; quia nisi DEUS liberali pacto nobiscum convenire voluisset, nullam mercedem ex justitia potuissemus à DEO petere. Ità exponit *Augustinus serm. 3. de verbis Domini.* Unde rursum apparet, quomodo dicamur utiles, & quomodo inutiles. Nam quidquid facimus, inutiles sumus ad mercedem vitæ æternæ, seclusô divinô pactô, & promissione. Utiles interveniente pacto, & promissione.

11. Ex his sensibus eligant Adversarii, quem velint, & facilè advertent, se nihil contra merita bonorum operum efficere. Hoc minor, cùm tam diligenter inquirant testimonia Scripturæ, quibus vocamur

servi

servi inutiles, cur dissimulent ea, quibus vocamur utiles. Matth. 25. v. 23. *Euge serve bone, & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.*

Objectio III.

12. A Postolus ait Rom. 8. v. 18. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam.* Unde sequitur, nullam esse proportionem inter nostra opera, & vitam æternam. At inter meritum, & præmium debet esse proportio. *Resp.* Idem Apostolus ait 2. Thdssal. 1. v. 5. *Ut digni habeamini regnô DEI, pro quo & patimini.* Ubi videtur agnoscere proportionem. Igitur explicandum est quomodo, utrumque verum sit. Ac *primò*: Si spectemus durationem temporis, nulla est proportio inter opera præsentia, & futuram gloriam. Nam hæc æterna est; illa momentanea sunt. Si verò spectemus gratiam, à qua procedunt opera meritoria, jam inter illa, & gloriam cœlestem est proportio; quia gratia est semen gloriæ, ùt loquuntur Theologi. Sicut ergo sufficiens est proportio inter semen, & arborem; ità inter gratiam, & gloriam. Quod autem hæc proportio sufficiat, licèt nulla sit proportio durationis, patet ex illo 2. Corinth. 4. v. 17. *Id, quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Hìc utrumque, quod diximus, fatetur Apostolus. *Primum*: Quòd opera nostra sint momentanea; gloria verò æterna. *Alterum*: Quòd nihilominùs opera momentanea operentur, seu mereantur æternam gloriam. Hæc autem vis merendi est à gratia.

Caput XX.

De Jejunio, & abstinentia.

1. NOs in Ecclesia Catholica solemus servare varia jejunia, præsertim jejunium Quadragesimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abstinentiam

tiam à carnibus feriâ sextâ, & Sabbathô. Idque propter præceptum Ecclesiæ, quod antiquissima consuetudine introductum est. Sicut enim in veteri Testamento sæpè indicta sunt jejunia, ac nominatim à Rege *Saule*. 1. *Reg.* 14. *v.* 24. *& à Josaphat*, 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. *& à Rege Ninivitarum*, *Jonæ* 3. *v.* 5. *& ab Esdra*, 1. *Esdr.* 8. *v.* 21. *& ab Esther*, *Esth.* 4. *v.* 16. Sic etiam statuit Ecclesia, ut Christiani certis anni temporibus jejunarent; tum ad Deum placandum, tum ad exercitium temperantiæ, & obedientiæ. Quod futurum prædixit Christus, Matth. 9. v. 15. *Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.*

2. Adversarii contemnunt præceptum Ecclesiæ, & hoc solùm faciendum ajunt quod à Deo præcipitur. Jejunium autem non præcipitur à Deo. Mira res! Urgent præceptum Dei, & illud ipsum contemnunt. Deus præcipit, ut audiamus Ecclesiam, & illi obtemperemus; Adversarii non volunt. Audiant saltem, quid fecerint Rechabitæ, quibus à parente suo Jonadab mandatum fuit, ut & ipsi, & uxores eorum, & omnes posteri perpetuò abstinerent à vino. Non objecerunt, quod nostri Adversarii objiciunt, nihil faciendum esse, nisi quod Deus præcipit; sed dixerunt: *Non bibemus vinum quia Jonadab filius Rechab, pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum, vos, & filii vestri in sempiternum.* Et propterea à Deo laudati sunt, & peculiari benedictione affecti; verba benedictionis sunt hæc: *Non deficiet vir de stirpe vestra, stans in conspectu meo cunctis diebus.* Jerem. 35. Hinc discant Adversarii, Catholicos non minùs rectè, ac laudabiliter facere servando præceptum Ecclesiæ, quàm Rechabitæ fecerunt servando præceptum parentis sui Jonadab. Non enim minùs laudabile est, obedire communi matri Ecclesiæ, quàm obedire privato homini.

LIBER SECUNDUS.

De Controversiis Lutheranorum.

TRia sunt propria dogmata Lutheranæ religionis. *Primum*: Quòd Corpus, & Sanguis Christi sit ubique. Hinc vocantur Ubiquistæ seu Ubiquetarii. *Alterum*: Quòd infantes, dum baptizantur, habeant internum actum fidei, quo credant in Christum. *Tertium*: Quòd in Eucharistia maneat substantia panis, & vini cum substantia Corporis, & Sanguinis Christi. De quibus hoc libro disputandum est.

CAPUT I.

De Ubiquitate.

1. LUtherani docent, Christum secundùm humanitatem esse ubique, in bœlo, in terra, in inferno: in pane, vino, cerevisia, lacte, oleribus, carnibus: in culina, macello, foro. Discrepant tamen inter se. Nam aliqui dicunt, illum esse ubique ab instanti conceptionis: alii post Resurrectionem; alii post Ascensionem: alii post sessionem ad dexteram DEI Patris.

2. Sed errant; quia constat ex Evangelio, Christum, cùm in terris esset, non fuisse ubique. Marc. 16. v. 6. *JEsum quæritis Nazarenum, crucifixum, surrexit, non est hìc.* Et Joan. 6. v. 24. *Cùm vidissèt turba, quòd JEsus non essèt ibi.* Similiter constat, sæpè locum mutasse. Ac *primò* fuisse in utero materno: deinde extra uterum in stabulo: mox in Ægypto: iterum ex Ægypto rediisse in Nazareth, & sic deinceps. Quæ omnia de-

declarant, non fuisse ubique. Nam si secundùm humanitatem fuisset ubique, non potuisset de loco in locum migrare, sicut nec DEUS, quia secundùm divinitatem ubique est, de loco in locum migrare potest.

3. Dupliciter *respondent* Lutherani. Aliqui dicunt, non fuisse ubique localiter, & visibiliter; fuisse tamen ubique illocaliter, & invisibiliter. Sed frustra. *Primò*: Quia inde sequitur, Corpus, & Sanguinem Christi, in instanti conceptionis fuisse localiter in utero materno, & illocaliter in toto mundo, ac proinde Christum in utero conceptum fuisse localiter, & in toto mundo illocaliter. Imò duplici modo passum esse in cruce, semel visibiliter, & localiter, & semel invisibiliter, & illocaliter: Nam si eo tempore, quo fuit visibiliter, & localiter in cruce, fuit ubique invisibiliter, & illocaliter, necesse est, fuisse etiam in cruce invisibiliter, & illocaliter. Quæ omnia inaudita, & absurda sunt.

4. *Deinde* distinctio illa non habet locum in anima Christi, quando in triduo mortis fuit separata à Corpore. Tunc enim nusquam fuit localiter, & visibiliter; sed ubicunque tunc fuit, ibi fuit illocaliter, & invisibiliter. At certum est, non fuisse tunc ubique, quia quando deseruit corpus, & descendit ad inferos, non mansit in corpore. Et similiter, quando ab inferis rediit ad corpus, non mansit apud inferos. Non ergo fuit ubique. Si enim invisibiliter, & illocaliter discessit à corpore, non potuit invisibiliter, & illocaliter manere in corpore. Et rursum, si invisibiliter, & illocaliter rediit ad corpus, non potuit invisibiliter, & illocaliter manere apud inferos.

5. *Denique* hæc distinctio non solvit difficultatem, quæ sumitur ex motu locali. Nam si humanitas Christi secundùm substantiam suam est ubique, certum est, quòd secundùm substantiam non possit de loco in locum migrare. Substantia enim, quæ ubique est, locum mutare non potest. Nec satis est dicere, non posse locum mutare, quatenus ubique est invisibiliter, & illocaliter; posse tamen, quatenus alicubi est visibiliter, & localiter. Non enim disputo de modis, & accidentibus humanitatis Christi, cujusmodi sunt, esse visibile, vel invi-

visibile; esse locale, vel illocale; sed de ipsa substantia. Nam hæc si reipsa ubique est, non potest reipsa moveri de loco in locum: quod manifestè patet in substantia Dei, quæ cùm reipsa sit ubique, nullo modo nec visibiliter, nec invisibiliter potest de loco migrare in locum.

6. Alii ergo *respondent*, Christum non fuisse ubique tempore suæ mortalitatis, & hoc bene hactenus probatum esse; nihilominus cœpisse esse ubique post resurrectionem. Hæc etiam responsio non valet. *Primò*: Quia constat ipsum post resurrectionem ascendisse ad cœlos, ac proinde locum mutâsse. Similiter in die judicii venturum ex cœlo ad nos, & sic iterum locum mutaturum. *Secundò*: Quia plerique Lutherani docent, humanitatem Christi esse ubique: vel vi unionis hypostaticæ, vel per realem communicationem divinæ immensitatis, seu omnipræsentiæ, quam ajunt factam esse in instanti unionis hypostaticæ. Si ergo nunc est ubique, necesse est, fuisse ubique ab instanti conceptionis; tunc enim hypostaticè unita fuit personæ Verbi; & tunc vi istius unionis, ut Lutherani contendunt, communicata est illi immensitas divinitatis. Est autem impossibile, communicari alicui omnipræsentiam, seu immensitatem, & non esse omnipræsentem: sicut impossibile est, communicari alicui albedinem, & non esse album.

Objectiones Lutheranorum.

7. *Prima*: Quando duæ res inter se unitæ sunt, tunc ubi est una, necesse est, & alteram esse: At humanitas Christi unita est Personæ Verbi, ergo ubi est Persona Verbi, ibi est humanitas Christi. Jam verò Persona Verbi est ubique: ergo & humanitas Christi est ubique. *Resp.* Quando duæ res totaliter, & adæquatè inter se unitæ sunt, tunc ubi est una, ibi est altera; quando autem non totaliter, & adæquatè unitæ sunt, tunc una potest esse alicubi, ubi altera non est. *Priori* modo uniuntur superficies chartæ, & albedo; materia, & forma Solis; materia, & forma aquæ; intellectus, & voluntas Angeli. *Posteriori* caput hominis, & anima; Sol, & orbis solaris; clavus, & rota; humanitas Christi, & Persona Verbi. *Ob-*

Objectio I.

8. SEcunda: Per unionem hypostaticam non solùm Persona, & divinitas Verbi, sed etiam attributa divinitatis, omnipotentia, omnipræsentia, & omniscientia communicata sunt humanitati Christi: Ergo humanitas per communicatam sibi omnipræsentiam facta est ubique præsens, & sic de aliis. Antecedens patet ex illo Coloss. 2. v. 9. *In ipso*, id est in Christo; *inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* At plenitudo divinitatis complectitur omnia attributa divina. Item ex illo Matth. 11. v. 27. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Si omnia, ergo etiam omnipræsentia. *Resp.* Tripliciter intelligi potest, quòd attributa divina communicata sint humanitati Christi. *Primò*: Quòd communicata sint illi, non in se, sed in Persona Verbi. Sic verum est. Nam humanitati datum est, ut subsistat in persona Verbi, quæ est omnipotens, omniscia, ubique præsens. *Secundò*: Quòd communicata sint illi, etiam in seipsa: non tamen proximè, immediatè, & formaliter; sed mediatè, consequenter, & identicè. Sic etiam verum est. Nam sola subsistentia Verbi proximè, immediatè, & formaliter communicata est humanitati in se, & per illam proximè, immediatè, & formaliter subsistit humanitas. Sed quia illa subsistentia reipsa idem est cum essentia, & attributis divinis, ideò consequenter, & identicè, essentia, & attributa divina communicata sunt humanitati: non ut humanitas per illa sit omnipotens, omniscia, & ubique præsens; sed ut per illa, quatenus identificantur cum subsistentia, subsistat. *Tertiò*: Quòd communicata sint ipsi humanitati in se proximè, immediatè, & formaliter, sicut subsistentia illi communicata est, ac proinde sicut rectè dicitur, humanitatem Christi subsistere subsistentiâ divinâ; sic etiam rectè dici, omnipotentem esse omnipotentiâ divinâ, & ubique præsentem omnipræsentiâ divinâ; Sic intelligunt Lutherani: & hoc sensu nos illos impugnamus. Nam si illa tria attributa divina hoc modo communicata essent humanitati, etiam hæc ria

essent

essent communicata nempe. Esse actum purum, esse æternum, esse independentem, cùm sit par ratio omnium, & testimonia Scripturæ à Lutheranis allata, æquè de omnibus intelligi possint. At hæc tria posteriora non sunt communicata humanitati in se proximè, & formaliter: Ergo nec illa tria priora. Minor patet, quia humanitas non est in se formaliter actus purus, cùm sit ens in se compositum: Nec in se est ab æterno, cùm sit creata in tempore: Nec est independens, cùm dependeat à Deo.

Objectio II.

9. Illud autem Apostoli, quod objicitur à Lutheranis, *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*: non intelligitur de humanitate Christi, de qua hic disputamus; sed de ipso Christo. Cùm enim Christus sit verus Deus, & verus homo; necesse est, ut sicut in eo est plenitudo humanitatis, sic etiam sit plenitudo divinitatis.

Vel quod idem est, sicut in eo est natura humana cum suis proprietatibus, & attributis; sic etiam sit natura divina cum suis proprietatibus, & attributis. Similiter illud: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: dictum est de Christo, non de humanitate Christi. Potest autem dupliciter intelligi. *Primò*: Quòd omnia sint illi tradita per æternam generationem. Et sic non est ad propositum. *Secundò*: Quòd omnia sint illi tradita per unionem hypostaticam: non tamen in ipsa humanitate, sed in persona Verbi.

Objectio III.

10. Apostolus disertè ait: Christum post Ascensionem fuisse ubique, seu implevisse omnia loca; Eph. 4. v. 10. *Ipse est, qui ascendit supra omnes cœlos, ut impleret omnia. Resp.* Sensus est, Christum prius descendisse ad inferos, ac deinde per aërem ascendisse supra omnes cœlos, ut omnia loca, infima, media, summa, successivè impleret per suam præsentiam, gloriam, victoriam, triumphum: Et sic caperet possessionem sui im-

imperii in omnes creaturas; & tanquam Rex solenni pompa inauguraretur. Unde S. Bern. serm. 1. de Ascens. Domini ait: *Jam enim cùm se Dominum universorum, quæ sunt in terra, & in mari, & in inferno, probasset, non restabat, nisi ut aëris, & cœlorum se esse Dominum approbaret.*

Objectio IV.

11. CHristus secundùm humanitatem sedet ad dexteram DEI, *Coloss. 3. v. 1. & Hebr. 1. v. 13.* sed dextra DEI est ubique: ergo Christus secundum humanitatem est ubique. *Resp.* Sensus est, Christum sedere ad dexteram DEI, est æqualem esse DEO in potentia, gloria, & majestate: non quòd hæc æqualitas data sit Christo homini in humanitate, sed in Persona Verbi. Non enim factum est, ut humanitas in se ipsa sit æqualis DEO in potentia, gloria, & majestate; sed ut sit humanitas Personæ verbi, quæ habet æqualem potentiam, gloriam, & majestatem cum Persona Patris. *Dices*, hoc factum est in instanti Incarnationis, quando humanitas Christi unita fuit Personæ Verbi. Apostolus autem loquitur de sessione ad dexteram DEI Patris, quæ contigit post Ascensionem. *Resp.* In illa sessione duo spectari debent. *Primò*: Æqualitas Christi cum DEO Patre. Hæc illi data est in instanti Incarnationis. *Secundò*: Manifestatio illius æqualitatis. Hæc facta est in Ascensione; quando Christus, tanquam victor, & triumphator cum solemni pompa ascendit ad cœlum, & cœpit agnosci, ac honorari tanquam DEUS. *Phil. 2. v. 9.*

Objectio V.

12. CHristus ait Matth. 18. v. 20. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et cap. 28. v. 20. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Resp. Christus non loquitur de præsentia corporali, sed de præsentia per suam gratiam, & directionem.

CA-

CAPUT II.

De Fide infantium.

1. Dicam *Primò*: Quid sentiat Lutherus. *Secundò*: Quid Lutherani. *Tertiò*: Quid Catholici. *Quartò*: Solvam objectiones Lutheri, & Lutheranorum. Igitur Lutherus docet: infantes habere fidem actualem, qua credant in Christum, & per quam justificentur. Hanc autem fidem gigni in infantibus, partim vi Exorcismi, partim orationibus Ecclesiæ, quæ adhibentur in exorcismo, (libro contra armatum virum Coclæum) Sed facilè refellitur. *Primò*: Quia præter Lutherum nemo hoc docet. *Secundò*: Nullum habet fundamentum in Scriptura, in qua nulla fit mentio Exorcismi. *Tertiò*: Multa absurda inde sequuntur. *Primò*: infantes exorcizatos, si moriantur ante baptismum, salvari posse per fidem in Exorcismo acceptam, ac proinde Baptismum non esse necessarium. Nam ùt locô citatô Lutherus ait: *Baptismus sinè fide non justificat: fides autem sinè Baptismo justificat. Secundò*: Exorcismum magis esse necessarium ad salutem, quàm Baptismum; quia Exorcismus confert fidem justificantem, quam Baptismus non confert. *Tertiò*: Nos habere aliquod medium necessarium ad salutem ex sola Traditione, nempe Exorcismum, quod Lutherani censent absurdum esse.

2. Hæc de Luthero. Lutherani in tres sectas divisi sunt. Aliqui docent cum Luthero, infantes habere fidem, quâ credunt in Christum, ùt Leonardus Hutterus in Compendio locorum Theologiæ *cap.* 20. *de Baptismo quæst.* 11. Alii, habere pios quosdam motus, seu inclinationes in DEUM, ut Philippus in locis *anni* 1558. titulô de Baptismô parvulorum. Alii, habere utrumque, & veram fidem, quâ credant in Christum, & pios motus, seu inclinationes in DEUM, ùt David Cythræus in Catechesi *anni* 1589. *cap.* 7. *de Baptismo*. Omnes tamen dissentiunt à Luthero in eo, quòd dicant hujusmodi fidem vel pios motus non gigni in infantibus per

Exorcismum, sed in Baptismo per virtutem, & operationem Spiritûs sancti.

3. Catholici tria statuunt. *Primò*: Infantes in Baptismo non habere propriam fidem actualem, quâ credant in Christum. Hoc enim ex Scripturis colligi non potest, ùt constabit ex solutione objectionum. Et Augustinus expressè ait: eos, qui putant infantes credere in Christum, quando baptizantur, injuriam facere humanis sensibus. (*Epist. 57. ad Dardanum quæst. 2.*) Videmus enim infantes, partim vocis ejulatu, partim motu corporis reluctari, quando aquâ Baptismi aspergunturs; quod non facerent, si crederent se per illam aquam regenerari; & filios DEI effici. *Et lib. 4.* de Baptismo contra Donatistas *cap. 24.* ait: *Infantes baptizati, non ex impia voluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad justitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem.*

4. *Secundò*: Infantes in Baptismo non habere pios motus, seu inclinationes in DEUM. Vel enim Lutherani, qui asserunt hujusmodi motus, volunt eos distingui à fide justificante, vel non distingui. Si hoc posterius, jam refutati sunt, quia ostensum est, infantes non habere actum fidei justificantis. Si prius, jam refutant seipsos. Nam alibi, ex communi consensu docent, hominem sola fide justificari. Hi docent, infantes justificari per pios motus, qui juxta suppositionem, à fide distincti sunt.

5. *Tertiò*: Infantes in Baptismo non justificari sine fide. Tametsi enim non habeant propriam fidem actualem, aut pios motus in DEUM, ut jam dixi, acquirunt tamen habitum fidei, sicut etiam habitum spei, & charitatis. Deinde præter hunc habitum, dicentur etiam actu credere, duplici sensu. *Primò*: Quatenus actu baptizantur. *Secundò*: Quatenus credunt aliena fide. De priori loquitur Augustinus *lib. 1.* de peccat. meritis & remiss. *cap. 27. Quis nesciat*, inquit, *credere infantibus esse baptizari? non credere autem, non baptizari.* De posteriori *serm. 10.* de verbis Apostoli. *Portantur ad Ecclesiam, & si pedibus illuc currere non possunt, alienis pedibus currunt, ut sanentur. Accommodat illis Mater*

Ec-

Ecclesiâ aliorum pedes, ut veniant: aliorum corda, ut credant: aliorum linguam, ut fateantur: Ut quoniam quoad agri sunt, alio peccante prægravantur: sic cum bijani sunt, alio pro illis confitente salventur.

Objectiones Lutheranorum.

6. *Prima*: Nemo potest justificari sinè fide: at infantes in Baptismo justificantur: ergo fidem habent; major patet ex illo Marci 16. v. 16. *Qui non crediderit condemnabitur.* Et Hebr. 11. v. 6. *Sinè fide impossibile est placere DEO. Resp.* Nemo adultus potest justificari, sinè propria fide actuali; ut rectè colligitur ex testimoniis citatis. At infantes salvari possunt partim fide aliena, partim propria habituali, ut dictum est.

7. *Secunda*: Christus disertè ait, infantes habere actum fidei, Matth. 18. v. 6. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt. Resp.* Christus non loquitur de infantibus, qui non sunt capaces scandali, sed de pueris grandioribus, qui vocati accedebant Christum, ut ex contextu patet.

8. *Tertia*: Joannes Baptista existens in utero materno, habuit fidem in Christum. Ergo &c. *Resp.* Exemplum Joannis Baptistæ non facit regulam generalem, sicut nec exemplum asinæ Balaam, ut rectè notat Augustinus *epist. 57. Ad Dardanum quæst. 2.* Non enim sequitur: asina Balaam locuta est: ergo omnes asinæ loquuntur. Nec item: Joannes Baptista credidit in Christum: ergo omnes infantes credunt in Christum. *Deinde*, Scriptura non dicit Joannem credidisse, sed exultâsse, ùt bene advertit idem Augustinus locô citatô.

9. *Quarta*: Si infantes non credunt, jam astantes mentiuntur, quando respondent pro infante baptizando; *Credo. Resp.* Non mentiuntur, quia non significant illum credere actu proprio, sed alieno, ut rectè notat *D. Thomas in 3. parte quæst. 68. art. 9. ad 3.* Quomodo autem fides aliena possit illi prodesse ex S. Augustin. explicatum est. Prodest illi fides aliena, sicut obest peccatum alienum.

CAPUT III.

De Impanatione.

1. LUtherani nobiscum sentiunt contra Calvinistas, Christum vere præsentem esse in Eucharistia. Sed quo modo sit præsens, in eo dissentiunt. Nos docemus fieri præsentem per transubstantiationem, id est, per conversionem substantiæ panis, & vini, in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi, sicut substantia aquæ in nuptiis Canæ Galileæ: conversa est in substantiam vini. *Joan. 2. v. 9.* Hanc conversionem negant Lutherani asserentes, substantiam panis, & vini simul manere cum substantia Corporis, & Sanguinis Christi. Itáque Christum non fieri præsentem in Eucharistia per conversionem unius substantiæ in alteram, sed alio modo. Quis autem ille modus sit, in eo discrepant. Plerique putant præsentem fieri per ubiquitatem. *Alii* per unionem hypostaticam Christi cum pane, & vino. *Alii* per simplicem conjunctionem unius cum altero; omnes tamen in eo conveniunt, quòd hæc propositio sit vera. *Panis est Corpus Christi, Vinum est Sanguis Christi.* Item: *Corpus Christi est in pane, cum pane, sub pane.* Atque hinc ortum est vocabulum Impanationis. Hæc omnia examinanda sunt.

QUÆSTIO I.

2. AN Christus sit præsens in Eucharistia per Ubiquitatem? Plerique Lutherani affirmant cum Luthero. Sed malè: *Primò*: Quia ubiquitas jam explosa est. *Secundò*: Multi Lutherani docent: Christum non fuisse ubique præsentem, nisi post Ascensionem: ergo ante Ascensionem, vel non fuit præsens in Eucharistia; vel si fuit, non potuit esse per Ubiquitatem, sed per transubstantiationem, quod nos docemus. *Tertiò*: Quod ubique est, non movetur de loco in locum, ùt suprà demonstravi: si ergo Corpus Christi est ubique, non movetur de loco in locum; ergo Minister Lutheranus, quando alicui porrigit Hostiam, non porrigit Corpus Christi, sed nudum panem. Nam id, quod porrigit, movetur ex

manu

manu ipsius in os & stomachum communicantis; Corpus autem Christi, si ubique est, non potest ità moveri.

QUÆSTIO II.

3. AN Christus sit præsens in Eucharistia per unionem hypostaticam? Hoc potest dupliciter intelligi. *Primò*: Ut sit præsens per unionem Personæ Verbi cum pane, & vino. *Secundò*: Ut sit præsens per unionem Corporis Christi cum pane, & Sanguinis Christi cum vino. Hoc posterius videtur asserere Lutherus in captiv. Babyl. *cap. de Eucharistia*. Sed non rectè. Nam unio hypostatica non fit in natura, sed in persona, seu hypostasi: (Inde enim vocatur hypostatica, seu personalis.) At in Christo non est ulla Persona, nisi Verbi: ergo nulla potest fieri unio hypostatica, nisi in Persona Verbi: ergo non est hypostatica.

QUÆSTIO III.

4. AN Christus sit præsens in Eucharistia per simplicem conjunctionem? Hoc putantur sentire Kemnitius, & aliqui recentiores Lutherani. Quos refello ex duobus ipsorum principiis. *Uno*: Quòd verba illa: *Hoc est corpus meum*, propriè intelligantur, & non metaphoricè; in quo nobiscum sentiunt. *Altero*: Quòd per pronomen (*Hoc*) designetur panis, in quo sentiunt cum Calvinistis. Igitur volunt hunc esse sensum verborum: *Hic panis est propriè Corpus Christi*: Nihil absurdius. Quando enim duæ res distinctæ, ac disparatæ non aliter quam per simplicem conjunctionem uniuntur, tunc una propriè non potest dici altera. Non enim dicimus, *Aër est panis*, tametsi aër sit in pane, & cum pane? Neque *Angelus est homo*, licèt possit esse in homine; ergo si Corpus Christi per simplicem tantùm conjunctionem est in pane, & cum pane; non licebit dicere: *Corpus Christi propriè est panis*, aut contrà.

QUÆSTIO IV.

5. AN Christus sit præsens in Eucharistia per transubstantiationem, seu per conversionem totius substantiæ vini in Sanguinem Christi? Affirmant

Catholici cum *Conc. Trid. Sess. 3. c. 4.* & cum antiquis Patribus. Ex multis citabo paucos. Igitur *Ambr.* in lib. de iis, qui mysteriis initiantur *cap. 9.* diserte ait: naturam, seu substantiam panis mutari in Corpus Christi. Et tripliciter probat hanc mutationem non esse impossibilem. *Primò*: Quia DEUS potuit facere, ut naturæ rerum existerent, quæ antea non existebant: ergo etiam potest facere, ut, cùm existunt, una mutetur in aliam. *Secundò*: Potuit facere, ut virga Moysis mutaretur in serpentem; ergo. *Tertiò*: Potuit multa alia facere, quæ supra naturam sunt; nimirùm: ut aqua Ægypti mutaretur in sanguinem; ut amara fieret dulcis; ut ferrum securis nataret supra aquam; ut ignis descenderet de cœlo; ut Christus nasceretur ex Virgine; cur ergo non posset facere, ut substantia panis mutetur in carnem? Addo ego, id quotidie fieri in humano corpore. Panis, quem comedimus, convertitur in carnem, & substantiam nostram. Quis dubitat?

6. Idem Ambr. *l. 4.* de Sacramentis *c. 4.* sic habet: *Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi:* & Cyrillus Hierosol. *Catechesi 4.* mystagogica: *Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ: & non erit dignus, cui credatur quod vinum in sanguinem transmutárit:* & infrà ibid. *Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis:* & Cyprian. in ser. de Cœna Domini. *Panis iste, non effigie, sed naturâ mutatus, omnipotentiâ Verbi factus est caro.* Et Hilarius lib. 8. de Trinit. *De veritate carnis, & sanguinis, non est relictus ambigendi locus.* Et Gregorius Nyssen. orat. Cathec. c. 37. *Rectè nunc quoque credo: DEI Verbo sanctificatum panem, in DEI Verbi corpus transmutari.* Hæc testimonia clara sunt.

7. *Objici* potest illud 1. Cor. 10. v. 16. *Panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Et c. 11. v. 26. *Quotiescunque manducabitis panem hunc.* Ex quo videtur sequi, panem manere in Eucharistia, & nullam fieri transubstantiationem. *Resp.* Apostolus loquitur de pane mutato: Sicut Christus, cùm ait: *Cæci vident* id est, qui antea erant cœci, nunc vident.

LI-

LIBER TERTIUS.

De Controversiis Calvinistarum.

CAlvinistæ sortiuntur varia nomina, ùt alibi dixi. In Anglia vocantur Puritani: in Gallia Hugonottæ: in Hollandia Geusii: in Bohemia Picarditæ: in Helvetia Sacramentarii, & Zwingliani: in Germania Calvinistæ. Capita controversiarum, in quibus speciatim â nobis dissident, sunt hæc ferè. *Primò:* De attributis divinis. *Secundò:* De Christo. *Tertiò:* De imagine Christi. *Quartò:* De prædestinatione. *Quintò:* De Gratia. *Sextò:* De Authore peccati. *Septimò:* De Baptismo infantium. *Octavò:* De Exorcismo. *Nonò:* De reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia. *Decimò:* De circulo Calvinistico.

CAPUT I.

De Attributis divinis.

1. IN hoc capite nominatim disputandum est contra Conradum Vorstium Calvinistam, qui in tractatu de Divinis attributis sic sentit. *Primò:* DEUM secundùm essentiam, & essentialem perfectionem, non esse infinitum. *Secundò:* Nec ubique præsentem in hoc mundo, sed tantùm in cœlo. *Tertiò:* In DEO esse accidentia. *Quartò:* Decreta DEI non esse ab æterno. *Quintò:* Æternitatem DEI non esse indivisibilem, & totam simul, sed divisibilem, & successivam. Hi quinque Atheismi refutandi sunt. Atheismos voco: quia, qui ità de DEO sentit, non agnoscit verum DEUM; Atheus ergo est.

CONCLUSIO I.

1. DEUS secundùm essentiam, seu essentialem perfectionem, est simpliciter infinitus. Patet ex Scriptura, Psal. 144. v 3. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis.* Et Baruch. 3. v. 25. *Magnus est, & non habet finem.* Quæ testimonia non possunt intelligi de magnitudine molis, seu quantitatis, quæ in DEO nulla est, sed de magnitudine virtutis, seu perfectionis. Est ergo hic sensus: DEUS ità magnus est in virtute, & perfectione, ut non habeat finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis. Unde sic argumentor: Sicut illud est finitum in virtute, & perfectione, quod habet finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis; ità è contrario, illud est infinitum in virtute, & perfectione, quod non habet finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis; At DEUS non habet; ergo infinitus est.

3. *Objicit primò:* Vorstius: substantiam DEI videri ab Angelis, & ideò infinitam non esse. Sed consequentia hæc nulla est. Docent enim Theologi, rectè cohærere hæc duo: DEI substantiam infinitam esse, & tamen videri posse ab intellectu finito; non quidem per solas naturæ, vires, sed accedente auxilio DEI supernaturali.

4. *Objicit secundò:* Nulla creatura est infinita; ergo nec DEUS. Ineptissimè profectò; Perinde ac si dicam: Nulla creatura fuit ante mundum conditum; ergo nec DEUS. Boni authores colligunt contrarium ex hoc mundo: Ideò creaturæ finitæ sunt in genere entis; quia deest illis aliqua perfectio in genere entis. Nulla enim est, quæ contineat omnes perfectiones in latitudine entis: ergo è contrario, ideo DEUS est infinitus in genere entis, quia nulla deest illi perfectio in genere entis.

5. *Objicit tertiò:* Potentia DEI non extenditur ad impossibilia: ergo non est infinita. Non minùs ineptè. An putat Vorstius, infinitam fore potentiam, si ad impossibilia se extenderet? Imò potentia non esset, si id faceret. Sicut enim scientia non dicitur, nisi respectu sci-

scibilium, sic neque potentia, nisi respectu possibilium. Impossibilia enim non cadunt sub potentiam, & si caderent, impossibilia non essent.

CONCLUSIO II.

6. Deus secundum substantiam suam ubique præsens est in hoc mundo, & non tantùm in cœlo. Patet ex illo Jerem. 23. v. 24. *Cœlum, & terram ego impleo, dicit Dominus.* Et 3. Reg. 8. v. 17. *Cœli cœlorum te non capiunt.* Idem docent Patres: Cyprianus in lib. de vanitate Idolorum. *DEI templum totus est mundus.* Et ibidem: *DEUS est totus ubique diffusus.* E. Augustinus *epist.* 27. ad Dardanum: *DEUS substantialiter ubique diffusus est.* Et lib. 7. de Civit. Dei c. 30. *DEUS ubique totus, implens cœlum, & terram, præsente potentia, non absente natura.* Et ratio est: quia, si Deus secundùm substantiam non esset alibi, quàm in cœlo, sequeretur, Christum, cùm in terris versabatur, non fuisse verum Deum secundùm substantiam; at hoc impium est; ergo & illud, ex quo hoc sequitur.

7. *Objicit* Vorstius illud Psalm. 113. v. 16. *Cœlum cœli Domino terram autem dedit filiis hominum.* Psalm. 122. v. 1. *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cœlis.* *Resp.* Deus quidem est ubique secundùm substantiam, ùt dictum est; sed tamen speciali quodam modo est in cœlo; nempe: per majestatem, & gloriam; sicut in inferno per justitiam vindicativam; & in humanitate Christi per unionem hypostaticam; & in Ecclesia per assistentiam, & directionem.

CONCLUSIO III.

8. In Deo non sunt vera accidentia realiter distincta à substantia Dei. Ratio est, quia quod in se infinitè perfectum est, non potest ulterius in se perfici. At substantia Divina in se infinitè perfecta est, ùt paulò ante probavi; ergo non potest ulterius in se perfici. At perficeretur in se, si reciperet in se accidentia realia. Major patet; quia quod in se infinitè perfectum est, hoc in se continet omnes perfectiones possibiles, vel formaliter, vel eminenter; ergo ulterius perfici non

potest.

potest. Deinde excludit à se omnem defectum, & imperfectionem; ergo etiam omnem potentiam passivam, seu receptivam, cùm talis potentia supponat carentiam, & defectum; ergo non potest in se recipere ulteriorem perfectionem; ergo nec accidentia.

9. *Objicit Vorstius*; Decreta DEI sunt multa; cùm aliud sit decretum creandi, aliud prædestinandi, aliud reprobandi; At substantia DEI est unica; ergo Decreta non sunt substantia, sed accidentia. *Resp. Primò*: Negatur consequentia, quæ non legitimè infertur. Quod patet in hoc simili syllogismo. *Personæ Divinæ sunt multæ*; at *substantia DEI est unica*: ergo *Personæ Divinæ non sunt substantia, sed accidentia.* Deinde: major propositio apertè falsa est. Non enim in DEO sunt multa decreta, eo sensu, quo id asserit *Vorstius*, id est: non sunt multi actus voluntatis, quorum uno decernat DEUS creare mundum; alio prædestinare quosdam ad vitam, alios reprobare ad mortem; sed est unus simplex actus, quo hæc omnia decernit. Simile est in scientia DEI. Non enim sunt multæ scientiæ in DEO, id est, non sunt multi actus intellectûs, quorum uno cognoscat Petrum, alio Paulum, alio Joannem; sed est una simplex scientia, seu unus simplex actus intellectûs, quo omnia tam creaturas, quàm seipsum intelligit. Et ratio est; quia actus intelligendi, & volendi in DEO nihil aliud est, quàm ipsa Essentia, seu Substantia DEI, quatenus per modum actûs significatur. Hoc sensu dicunt Patres, & Scholastici, non distingui in DEO hæc tria; *Esse*, *Posse*, *Operari*, seu essentiam, potentiam, & operationem. Unde sicut essentia DEI est una, simplex; sic etiam una, & simplex scientia; unum & simplex decretum. Et hæc omnia una, & simplex Deitas.

CONCLUSIO IV.

10. DEcreta DEI sunt ab æterno, seu, quod idem est, sunt DEO coæterna. Sequitur ex dictis, quia decreta DEI sunt ipsa DEI essentia, seu substantia: Hæc est ab æterno; ergo & illa. *Objicit* Vorstius, omnis causa libera antecedit suum effectum

ordine

ordine temporis, seu durationis; at DEUS est causa libera respectu liberorum decretorum; ergo tempore, vel durationè antecedit sua decreta; non ergo decreta DEI sunt æterna. *Resp. Primò:* Major falsa est. Nam Angeli in primo instanti creationis habuerunt liberum actum dilectionis DEI; & Christus secundùm humanitatem in instanti conceptionis liberè acceptavit mortem pro humani generis redemptione. *Secundò:* Minor etiam falsa est; quia decreta DEI non sunt effectus DEI, nec DEUS illorum causa est. Nam, ùt dixi, decreta DEI sunt ipsa essentia Divina, quatenus terminatur ad res decretas per modum operantis, volentis, decernentis.

CONCLUSIO V.

11. Æternitas DEI non est divisibilis, & successiva, sed indivisibilis, & tota simul. Hoc etiam sequitur ex dictis; quia æternitas DEI non est accidens (cùm in DEO nulla sint accidentia,) sed est substantia DEI; at hæc est indivisibilis, & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes; alioquin esset mutabilis, & corruptibilis; ergo etiam æternitas est indivisibilis, & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes, Ergo tota coëxistit omnibus temporum differentiis.

12. *Objicit* Vorstius: Si tota æternitas coëxistit omnibus temporum differentiis, seu partibus, sequitur. *Primò:* Omnes partes temporis, id est, præteritum, præsens, & futurum simul inter se coëxistere. *Secundò:* DEUM posse efficere, ùt præteritum non sit verè præteritum, & futurum non sit verè futurum; quia utrumque in æternitate præsens est. *Tertiò:* Primum annum mundi conditi, esse hunc ipsum annum præsentem. *Quartò:* Res in æternitate nunquam oriri, aut interire, quia semper æternitati præsentes sunt. *Resp. Prima* consequentia, à qua reliquæ dependent neganda est. Non enim sequitur, si tota æternitas coëxistit omnibus partibus temporis, ipsas etiam partes simul inter se coëxistere. Nam tota æternitas non coëxistit omnibus par-

partibus simul sumptis, & existentibus, ut supponit *Vorstius*: sed singulis divisim sumptis, & sibi mutuò succedentibus. v. g. Hodie tota æternitas coëxistit hodierno diei; & cras tota coëxistet crastino diei, & perendie perendino; & sic deinceps. Hinc non sequitur, hodiernum, crastinum, & perendinum simul existere, sed potiùs unum alteri succedere. Hæc solutio facilè accomodabitur ad reliquas consequentias, quæ ex *Vorstio* allatæ sunt.

CAPUT II.

De Christo.

1. VArii sunt errores Calvinistarum de CHRISTO. *Primus*: Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis prædestinatis. *Secundus*: Christum in cruce desperâsse. *Tertius*: Non verè, ac propriè, sed tantùm metaphoricè descendisse ad inferos. *Quartus*: Christum esse Mediatorem secundùm utramque naturam, divinam, & humanam. *Sextus*: Christum ab initio multa ignorâsse, quæ paulatim didicerit. Quatuor priores sunt proprii Calvinistarum; reliqui duo communes Lutheranis, & Calvinistis; omnes ordine refutandi.

QUÆSTIO I.

2. AN Christus pro omnibus mortuus sit? Hæc tria connexa sunt. *Primò*: An pro omnibus mortuus sit? *Secundò*: An mors, & meritum ipsius omnibus prosit? *Tertiò*: An DEUS det omnibus fidem, gratiam ex merito Christi? *Calvinus lib. 3. Instit. cap. 22. §. 10. & cap. 24. §. 13. docet*: Christum pro solis prædestinatis mortuum esse; meritum ipsius prodesse solis prædestinatis; DEUM solis prædestinatis dare fidem, & gratiam ex merito Christi.

3. Catholici non constringunt mortem, merita, & beneficia Christi ad paucos. Sentiunt omnibus esse com-

communia. Hoc enim Scriptura disertè testatur. 2. Corinth. 5. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus.* Et 1. Tim. 2. v. 6. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Et 1. Joan. 2. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.* Et Joan. 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hinc D. Ambrosius serm. 8. in Psalm. 118. *Sol justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit.* Hæc doctrina tribus propositionibus explicari potest. *Prima* est: Christi meritum fuisse sufficiens ad totum genus humanum redimendum, & salvandum. In hac conveniunt nobiscum Calviniſtæ. Et rectè: quia ipsius meritum fuit infiniti valoris propter infinitam dignitatem Personæ, cui humanitas est unita. *Altera* est: Christi meritum reipsa non esse efficax respectu reproborum quoad vitam æternam. Neque hic dissentimus: quia reprobi reipsa non perveniunt ad vitam æternam. Si enim venirent, non essent reprobi, sed prædestinati. *Tertia* est: Christi meritum reipsa esse efficax respectu reproborum, quoad dona gratiæ in hac vita. Hoc negant Calviniſtæ; Nos asserimus. Constat enim multos reprobos habuisse fidem, & alia dona à Deo per merita Christi, ùt Judam proditorem, Simonem magum, & omnes illos, qui ex Catholicis facti sunt hæretici, de quibus Apost. 1. Tim. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt.* Et 2. Tim. 2. v. 17. *Ex quibus est Hymenæus, & Philetus qui à veritate exciderunt.* Unde Augustin. in lib. de corrept. & gratia cap. 13. *Credendum est*, inquit, *quosdam de filiis perditionis non accepto donò perseverantiæ usque in finem in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere, vivere, & aliquamdiu fideliter, ac justè vivere, & postea cadere.*

QUÆSTIO II.

4. An Christus in cruce desperaverit? Affirmat Calvinus in Harmonia Evangelica ad *cap.* 27. *Matth. & lib.* 2. *Instit. cap.* 16. §. 10. & 11. Probat autem dupliciter: *Primò*, ex illo: *DEUS DEUS, meus!*

meus! ut quid dereliquisti me? Secundò: Quia Christus sustinebat Personam omnium nostrûm, qui propter peccata eramus obnoxii æternæ damnationi; ergo debebat persolvere omnes pœnas, quæ homini damnato debebantur, inter quas erat desperatio.

5. Hæc mera blasphemia est. *Primò*: Quia desperatio est peccatum; est autem blasphemum, asserere, Christum peccâsse. *Secundò*: Quando Christus dixit: *DEUS, DEUS meus! ut quid dereliquisti me?* dixit etiam: *Pater! in manus tuas commendo Spiritum meum.* Quod non dixisset, si desperâsset. *Tertiò*: Christus jam tum erat in statu Beatitudinis, & promittebat latroni eundem statum: *Hodie mecum eris in Paradiso.* At in statu Beatitudinis non potest esse desperatio.

6. Nec obstat illud, *ut quid dereliquisti me?* Non enim est vox desperantis, sed admirantis. Admiratur Christus, cur in tanto corporis cruciatu derelictus sit; sed mox tollit admirationem. *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* Quasi dicat: Non est mirum, mi Pater, quòd relinquas me in his angustiis; quia delicta totius mundi, quæ in me sûscepi, non possum aliter expiare, nisi luendo hanc pœnam: *verba delictorum meorum*, id est, peccata humani generis, quæ mea sunt, quatenus ea in me sustinui, *longè à salute mea*, id est: non possunt conjungi cum salute corporis mei. Debeo pati in corpore, ùt illa possim expiare. Quo spectat illud 1. Petri 2. v. 24. *Peccata nostra ipse portavit corpore suo super lignum.* Vide Bellarminum in Commentario *Psalm.* 21.

7. *Deinde* falsum est, Christum pertulisse omnes pœnas damnatorum. Præcipua illorum pœna est. Privatio æternæ Beatitudinis; at Christus, nec in morte, nec post mortem privatus fuit æterna Beatitudine. Nam ante passionem, dixit Joan. 17. v. 24. *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Quid est hoc, *Ubi ego sum?* id est: in statu Beatitudinis. Igitur sensus est: Opto ut mei ministri veniant ad illum statum Beatitudinis, in quo ego nunc sum; at status Beatitu-

titudinis est immutabilis; ergo si Christus ante passionem fuit in illo statu, semper in eo mansit. Non ergo pœnam damni expertus est; & consequenter nec omnes damnatorum pœnas.

QUÆSTIO III.

3. AN Christus verè descenderit ad Inferos? Calvinus *lib. 2. Inst. cap. 16. §. 10. v. 11. & 12. triá docet. Primò*: Christum descendisse ad Inferos, id est, omnes pœnas damnatorum in anima perpessum esse. Quæ explicatio, & nova, & falsa est. Nova, quia omnes antiqui Patres explicant, & ajunt: Christum post mortem secundùm carnem jacuisse in sepulchro; secundùm animam descendisse ad inferiores partes terræ, ut inde animas Sanctorum veteris Testamenti liberaret. *Aug. epist. 57. ad Dardanum, Hieronymus in Psalm. 15. Ambrosius de mysterio Paschæ cap. 4. & alii.* Falsa, quia nunc ostensum est; Christum non pertulisse omnes pœnas damnatorum.

9. *Secundò*: Docet, Christum cœpisse descendere ad inferos; id est: cœpisse pati pœnas damnatorum, quando in horto dixit: *Pater! si possibile est, transeat à me calix iste. Deinde* profundius descendisse, quando clamavit in cruce: *DEUS, DEUS meus! ut quid dereliquisti me? Tertiò*: Profundissimè, quando post mortem coram severo Dei tribunali, tanquam reus æternæ mortis comparuit. Hæc mera figmenta sunt. Ubi obsecro vel Scriptura, vel Patres asserunt, Christum post mortem pertulisse pœnas damnatorum? Nusquam.

10. *Tertiò*: Docet corporalem Christi mortem nihil nobis fuisse profuturam, si non etiam post mortem perpessus fuisset pœnas damnatorum. Qui error directè pugnat contra Scripturam, ex qua habemus hæc duo principia. *Primò*: Quòd Christus sua passione, & morte perfecerit, seu consummaverit opus nostræ redemptionis. *Secundò*: Quòd post mortem in illo triduo nihil amplius perpessus sit. Prius habetur Hebr. 2. v. 10. *Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare.* Posterius Luc. 23. v. 43.

Hodie mecum eris in Paradiso. Calvinus interpretabitur: Non hodie, sed post triduum mortis mecum eris in Paradiso. Nam in isto triduo stabo coram severo DEI tribunali, & sustinebo omnes pœnas damnatorum.

11. *Objicit:* Calvinus illud Actor. 2. v. 24. *Quem DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni.* Ex quo infert: Christum in instanti resurrectionis fuisse solutum, seu liberatum à doloribus inferni, ac proinde toto triduo mortis perpessum esse illos dolores. *Resp.* Textus non dicit: Christum fuisse solutum, seu liberatum à doloribus inferni, quibus antea tenebatur; sed ne illis teneretur. Sicut si dicerem: Leonem fuisse solutum, seu liberatum à laqueis venantium; non quòd antea illis fuisset captus; sed eos rupisse, seu perfregisse, ne caperetur. Et hoc significat textus, cùm ait: *Quem DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Vide Aug. ep. 99. ad Evodium.

QUÆSTIO IV.

12. AN Christus sua passione ac morte aliquid sibi meruerit? Calvinus *lib. 2. Inst. cap. 17. §. 6.* Docet, nobis tantùm meruisse, non sibi. Nos contrà asserimus, etiam sibi aliquid meruisse; nimirùm: gloriam corporis, exaltationem nominis, & quædam alia, quæ ei data sunt post passionem. Quod apertè colligitur ex Scriptura, Philip. 2. v. 8. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & DEus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Et Hebr. 2. v. 9. *Videmus JEsum propter passionem mortis, gloria, & honore coronatum.* Ubi particula (*propter*) significat causam meritoriam.

13. *Objicit* Calvinus. Quid opus fuit descendere Filium DEI, ut sibi acquireret aliquid novi? *Resp.* Aliud est loqui de Filio DEI, quatenus est homo. Nos non dicimus, Filium DEI descendisse de cœlo, ut sibi tanquam DEO, aliquid novi acquireret per meritum; Sed Christum hominem suscepisse voluntariam mortem, ut sibi, tanquam homini, acquireret gloriam corporis, & exaltationem nominis.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

14. AN Christus sit Mediator secundùm utramque naturam? Affirmant Adversarii. Nos dicimus, Mediatorem esse secundùm humanitatem, non secundùm Divinitatem, juxta illud 1. Tim. 2. v. 5. *Unus Mediator DEI, & hominum, homo Christus JEsus.* Ubi particula (*Homo*) addita est, ut constaret, secundùm quam naturam esset Mediator, ùt notavit August. *lib. 2. de peccato originali cap. 28. & serm. 11. de verbis Apostoli.* Et ratio est; quia fuit Mediator, quatenus per mortem, & passionem suam reconciliavit nos Deo. Hoc autem fecit secundùm humanitatem, quia secundùm Divinitatem non potuit pati, aut mori.

15. *Objicies*: Solus Deus potest renovare corda, & dare Spiritum Sanctum; hæc autem sunt opera Mediatoris, teste August. *in Enchir. cap. 33.* Ergo solus Deus est Mediator. *Resp.* Solus Deus effectivè renovat corda, & dat Spiritum Sanctum; at Mediator facit utrumque meritoriè.

QUÆSTIO VI.

16. AN Christus ab initio multa ignoraverit, quæ progressu temporis didicerit? Fuit enim hæresis Agnonitarum, qui docebant Christum ignorâsse diem judicii, juxta illud Marci 13. v. 32. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius nisi Pater.* Idem nunc docent Lutherani, & Calviniſtæ, qui etiam addunt: Christum multa alia ignorâsse, quæ paulatim didicerit. Nos contra asserimus. *Primò*, sciviſſe omnia, quæ ad ipsius statum, & officium pertinebant; cujusmodi erant omnia præterita, præsentia, & futura circa Angelos, homines, & seipsum. Hæc enim triplici ex causa ad ipsius officium pertinebant. *Primò*: Quia erat caput hominum, & Angelorum. *Secundò*: Erat Magister, & Præceptor Apostolorum, qui docturi erant totum mundum. *Tertiò*: Futurus erat omnium judex. Huc spectat illud Joan. 2. v. 24. *JESUS non credebat semetipsum eis, eò quòd ipse nôsset omnes;*

& quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

17. Secundò asserimus, Christum in hac vita quædam sciviſſe, tanquam Judicem, quæ tamen neſciebat, tanquam Præceptor Apoſtolorum. Hoc modo ſciebat diem Judicii, quia cùm ipſe eſſet futurus Judex, non debebat illum ignorare. Et tamen dicebat Apoſtolis, ſe neſcire illum diem, quia ſciebat illum *ſub ſecreto*, non autem ut aliis revelaret. Sicut Confeſſarius, qui ſcit aliquid *ſub ſecreto* Confeſſionis, poteſt dicere, ſe neſcire. Non enim ſcit cum poteſtate aliis revelandi. Non ſcit ùt homo, ſed ùt Miniſter DEI. Ità exponunt Origenes, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, Beda, Theophylactus apud Maldonatum in cap. 24. Matt. v. 16. Eodem ſenſu intelligitur illud Joan. 15. v. 15. *Omnia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Ubi Chriſtus loquitur non de omnibus ſimpliciter, quæ audiverat à Patre; ſed ea illis revelat, tanquam Magiſter, & Præceptor. Unde cap. 16. v. 12. ait: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò.* Non ergo omnia illis dixerat, ſed quæ pro eo tempore dicenda erant.

18. Objicitur illud Luc. 2. v. 52. *JEſus autem proficiebat ſapientiâ.* Non poterat autem proficere, ſi omnia ſciebat. *Reſp.* Opponi poteſt illud Coloſſ. 2. v. 3. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi.* Utrumque verum eſt, quia utrumque à Spiritu Sancto revelatum. Chriſtus erat plenus ſapientiâ, & ſcientiâ, & tamen proficiebat oſtenſione ſapientiæ, quia quotidie magis, magisque apparebat ipſius ſapientia; ſicut etiam potentia, & authoritas.

19. *Secundò* objicitur illud Hebr. 2. v. 17. *Debuit per omnia fratribus aſſimilari.* Et cap. 4. v. 15. *Tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Habuit ergo ignorantiam, ſicut & nos, ſed ſinè peccato. *Reſp.* Debuit per omnia aſſimilari nobis, quoad humanam naturam; non quoad ſingulas humanæ naturæ imperfectiones. Et tentatus eſt per omnia abſque peccato, eſt, expertus eſt omnia adverſa, quæ ſolent homines petere, & tamen non peccavit per impatientiam. CA-

CAPUT III.

De Imagine Christi.

1. CAlviniſtæ ſunt hoſtes Imaginis Chriſti. Certè *Beza* in colloquio Mompelgartenſi auſus eſt dicere *Fateor me ex animo Crucifixi Imaginem deteſtari.* Horribilis blasphemia! Et Paræus in cap. 1. *Epiſt. ad Rom. Dub.* 18. Diſertè ſcribit: omnes eſſe idololatras, qui tuentur Imaginem Chriſti, non minus, quàm qui colunt imagines ſerpentûm, & aliarum beſtiarum. Nos dicimus Imaginem Chriſti tripliciter ſpectari poſſe. *Primò*: Quatenus eſt aurea, vel argentea, vel lignea, vel ex alia materia. *Secundò*: Quatenus artificioſè facta eſt. *Tertiò*: Quatenus Chriſtum, & ejus beneficia nobis repræſentat: & hoc tertio modo religioſè retinendam, colendam, ac honorandam eſſe. Ratio eſt, quia Imago Chriſti non eſt deterioris conditionis, quàm olim in veteri teſtamento fuerint imagines Angelorum, & æneiſerpentis: at hæ juſſu DEI factæ ſunt, & in honore habitæ.

2. Et quidem de Imaginibus Angelorum ſcriptum eſt Exod. 25. v. 18 19. *Dixit Dominus ad Moyſen: Facies duos Cherubim aureos, & productiles, ex utraque parte Oraculi. Cherub unus ſit in latere uno, & alter in altero.* Ubi per duos Cherubim aureos intelliguntur duæ ſtatuæ, ſeu imagines aureæ, repræſentantes duos Angelos Cherubinos, quæ poſitæ erant in Tabernaculo ſuper Arcam Fœderis, & expanſis alis tegebant Arcam. Erant autem in magno honore, quia erant præcipua pars, & quaſi ornamentum Arcæ. At tota Arca honorabatur à Judæis. *Primò*: Quia ponebatur in Sancto Sanctorum, tanquam in loco honoratiſſimo. *Hebr. 9. v. 4. Secundò*: Quando translata fuit de domo Abinadab in domum Obededom, David cum univerſo populo eam honoravit pſallendo, & cantando citharis, & aliis muſicis inſtrumentis. 2. *Reg.* 6. *v.* 5. *Tertiò*: Quia Laicis non licebat eam portare, ſed tantùm Levitis, & Sacerdotibus,

propter venerationem illi debitam. Ideoque Oza morte punitus est, quòd ausus fuisset eam attingere, tametsi bona intentione id fecisset. 2. *Reg.* 6. *v.* 7. *Quarto*: Philisthæi, quia sinè debito honore apud se illam retinebant, variis plagis à DEO attriti sunt. 1. *Reg.* 5. *&* 6. E contrario, Obededom, qui illam tribus mensibus in sua domo honorifice detinuerat, DEI benedictionem consecutus est. 2. *Reg.* 6. *v.* 11.

3. Similiter de imagine serpentis ænei scriptum est Numer. 21. v. 8. *Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, vivet.* Hoc factum est in deserto, seu solitudine, ubi multi è populo mordebantur ab ignitis serpentibus, & moriebantur. DEUS ut occurreret huic malo, mandavit fieri statuam, seu imaginem serpentis ex ære, quam si morsi aspicerent, sanabantur. Erat hæc imago in magna veneratione. *Primò*: Ob causam jam dictam. *Secundò*: Quia erat Figura Christi in cruce pendentis. Nam sicut morsi à serpentibus sanabantur ex aspectu in serpentem æneum; ità morsi à Diabolo sanantur ex fide in Christum crucifixum. *Joan.* 3. *v.* 14.

4. Unde sic concludo: Figura est minoris precii, quàm res figurata; quo pacto Moyses, qui erat figura Christi, minoris erat pretii, quàm Christus; & Agnus Paschalis, quàm Eucharistia; & Circumcisio, quàm Baptismus. Si ergo imago serpentis ænei fuit honorata, multò magis Imago Christi honoranda est. Nemo sanus dubitat. Imago serpentis non fuisset honorata, nisi fuisset Figura, seu umbra Imaginis Christi: nec sanâsset morsos à serpentibus, nisi virtute Christi, qui sanat morsos à Diabolo.

5. *Dices*: Ezechias Rex confregit imaginem serpentis ænei, 4. *Reg.* 18. *v.* 4. Ergo & Imago Christi confringenda est. *Resp.* Hæc consequentia Calvinistica non valet. *Primò*: Quia imago serpentis ænei; ut jam insinuavi, facta fuit in eum finem, ut morsi ab ignitis serpentibus illam aspicerent, & sanarentur. Itaque durante illo fine, durabat imago: cessante, confringebatur. Duravit autem finis ille, quamdiu Judæi

erant

erant in solitudine, ubi erant serpentes venenati. Cessavit, quando ingressi sunt terram promissionis, ubi non erat periculum ab hujusmodi serpentibus. At Imago Christi crucifixi in eum finem solet fieri, ut repræsentet nobis Christum Salvatorem, & ejus beneficia in memoriam revocet. Hic finis durabit usque ad finem mundi: semper enim memoria Christi, & beneficium ejus ante oculos ponenda est: Semper igitur imago illius retinenda, & in pretio habenda. Deinde serpens æneus, cessante fine, propter quem erat factus, cœpit esse occasio idololatriæ, 4. *Reg.* 18. *v.* 4. Et ex hac etiam parte debuit confringi. Imago autem Christi non est occasio idololatriæ apud nos Catholicos, quia non alium ob finem eam retinemus, quàm ut nobis Christum Salvatorem, & beneficia ejus repræsentet.

6. Si Calviniſtæ hæc non capiunt, agnoscant saltèm, quid ipsi facere consueverunt. Ipsi magno sumptu, ac artificio curant formari, depingi, exornari, & conservari statuas Principum, imagines uxorum, filiorum, Parentum, Avorum, etiam Prædicantium. Quæ ergo insania est, Imaginem Christi conspuere, abolere, & exterminare? illorum servare? Nimirùm, pluris illos faciunt, quàm Christum. *Cæci sunt, & duces cæcorum.*

Caput IV.

De Prædestinatione.

1. Calvinus duo docet: *Primò*: Deum æternô suô decretô quosdam homines ad vitam æternam, alios plerosque ad mortem, & damnationem prædestinâsse sinè ullo ipsorum merito, aut culpa, solùm quia ipsi ità placuit. Libr. 3. instit. cap. 21. §. 1. *Palàm est, DEI nutu fieri, ut aliis ultrò offeratur salus, alii ab ejus aditu arceantur.* Et cap. 23. §. 1. *Minimè consentaneum est, præparationem ad interitum aliò transferre, quàm ad arcanum consilium DEI.* Et ibid. §. 2. *Homines nudô DEI arbitriô, circa proprium meritum,*

in æternam mortem prædestinantur. Et §. 5. *Dico, esse à DEO creatos, quos ad exitum ituros sine dubitatione præsciebat: idque ità factum, quia sic voluit.*

2. *Secundò:* Hoc DEI decretum adeò fixum, ac immutabile esse; ut tollat omnem arbitrii nostri libertatem in negotio prædestinationis; nec ullo modo in nostra sit potestate, aut salvari, aut damnari; sed inevitabili quadam necessitate hi salventur, illi pereant. Libr. 3. cap. 21. §. 17. *Dicimus, æternò, & immutabili consiliò DEUM semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursum exitio devovere.* Et c. 23. §. 8. *Non dubitabo simpliciter fateri, voluntatem DEI esse rerum necessitatem, atque id necessariò futurum esse, quod ille voluerit.*

3. Certè hæc tam atrocia sunt, ut hominem ad desperationem adigant. Nam quo animo sis, si ex Calvino audias, homines nudò DEI arbitriò in æternam mortem prædestinari? nihil prodesse bona opera, nihil obesse peccata? solo DEI nutu omnia fieri? Atque hinc oritur hoc dilemma hominum desperatorum: Vel ab æterno sum prædestinatus, vel reprobatus. Si prædestinatus, necessariò salvabor, etiamsi pessimè vixero. Si reprobatus, necessariò damnabor, etiamsi velim bene vivere. Quo dilemmate miserè cruciantur miseri, dum se expedire nequeunt. Et refert *August.* libr. de bono perseverantiæ *cap.* 15. Quemdam monachum sui monasterii eò fuisse adductum hac argumentatione, ut tandem desertâ vitâ religiosâ ad sæculi voluptates reverteretur, ac periret. Is est fructus doctrinæ Calvinisticæ.

4. Adde Historiam ex Cæsario, quæ sic habet. *Ludovicus Landgravius* propter deploratam vivendi licentiam à viris religiosis correptus, ac graviter monitus, ut ad bonam frugem rediret, antequam inopina morte præveniretur, pro excusatione hoc adferebat. *Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi Regnum Cœlorum auferre: Si reprobatus, nulla bona opera conferre.* Itémque illud: *Cum venerit dies mortis meæ, certò moriar, illum nec bene vivendo potero extendere, nec malè*

viven-

vivendo prævenire. Quid factum? Incidit in gravem morbum: Medicum ad se vocat. Is, ùt erat vir prudens, & verborum Landgravii memor: Domine mi, inquit, frustra me vocas. Nam si venit hora mortis tuæ, certò morieris, nec possum te juvare. Si non venit, non indiges mea ope. Quid ità verò, ait Landgravius? Quin juva me, antequam mors adrepat. Tum Medicus: Si putas vitam corporis conservari posse adhibitâ medicinâ: cur similiter non credis, vitam animæ juvari posse pœnitentiâ, & contritione? Hoc verbo dicit Medicus, & Landgravio persuasit.

5. Porrò, dilemma illud sic explicandum est: si à Deo ordinatus sum ad vitam æternam per certa media, quæ in mea sunt potestate, consequendam, certò consequar vitam æternam, si illa media adhibuerim. Rursum, si sum reprobatus, id est: si à Deo ordinatus sum ad infernum propter mea peccata, quæ liberè commissurus sum, certò damnabor, si illa peccata committam, & ab iis non abstineam. Hæc explicatio reddit animum tranquillum, & pacatum. Neque eum, qui in peccatis est, facit desperare; nec ei, qui justus est, securitatem promittit. Quin potiùs utrumque monet, ut *cum timore ac tremore salutem suam operentur.*

Caput V.

De Gratia.

1. Calvinus sic sentit. *Primò*: Christum non omnibus, sed solis prædestinatis dare gratiam. *Secundò*: Et his non dare gratiam habitualem, & sanctificantem, sed tantùm actualem. *Tertiò*: Eámque dare, tam parce, ut non sufficiat ad servandam legem Decalogi. *Quartò*: Imò cum hoc onere, ut, qui illam accipiunt, non possint ea liberè uti. Tria priora puncta refutata sunt. Quartum hoc loco refutandum.

2. Docet ergo Calvinus, per gratiam actualem tolli usum liberi arbitrii; nec esse in nostra potestate, cum illa cooperari, vel non cooperari. Sic enim habet lib. 2. Instit. c. 3. §. 10. *Ac voluntatem movet, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea fit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari sed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chrysostomo repetitum repudiari necesse est: Quem trahit, volentem trahit.* Hic apertè reprehendit Chrysostomum, & totam antiquitatem, quæ multis sæculis tradidit, & creditum, gratiam DEI prævenientem ità movere, & excitare nostram voluntatem, ut liberum nobis sit, vel consentire, vel dissentire.

3. Sed Calvinus potiùs reprehendi debet, qui opponit se non solùm antiquis Ecclesiæ Doctoribus, sed etiam scripturis ipsis. Antequam hoc ostendo, breviter explicanda est illius sententia. Potest enim duobus modis intelligi. *Primò*: Ut voluntas nostra à DEO mota, & excitata consentiat quidem divinæ motioni, non tamen liberè, sed necessariò, ità, ut non possit non consentire. *Secundò*: Ut mota, & excitata, nihil ipsa agat, sed totum quidquid fit, à sola gratia procedat, & voluntas solùm passivè se habeat. Hoc posteriori sensu asseritur à Calvino. Nam lib. 2. cap. 3. §. 7. sic ait: *Erunt fortasse, qui concedent, voluntatem à bono suopte ingenio aversam, sola DEI virtute converti, sic tamen, ut præparata, suas deinde in agendo partes habeat.* Et paulò post: *Hoc perperam illi tribuitur. Ideo non recte à Chrysostomo scriptum est, nec gratiam sinè voluntate, nec voluntatem sinè gratia quicquam posse operari.* Hic iterum reprehendit *Chrysostomum*, & apertè docet voluntatem à DEO excitatam, & præparatam, non habere suas partes in agendo, sed totum quod fit, à sola gratia effici.

4. Unde patet, duos esse Calvini errores. *Unus* est, quòd voluntas non cooperetur gratiæ, sed omninò nihil agat. *Alter*, quòd non sit in potestate voluntatis, consentire, aut refragari. *Prior* refellitur ex illo 1. Corinth. 15. v. 10. *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed*

sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum. Quæ verba sic explicat Augustinus in lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 5. *Non ego autem, sed gratia DEI mecum; id est, non ego solus, sed gratia DEI mecum; ac per hoc: nec gratia DEI sola, nec ipse solus, sed gratia DEI cum illo.* Hoc unicum testimonium tam clarè explicatum sufficeret. Addam tamen plura: Psal. 26. v. 9. *Adjutor meus esto, ne derelinquas me.* Et Psal. 69. v. 1. *DEUS in adjutorium meum intende.* Si Deus adjuvat nos, sanè, & nos aliquid agimus, ùt rectè argumentatur August. serm. 13. de verbis Apostoli. *Nomen*, inquit: *Adjutoris præscribit tibi, quia, & tu ipse aliquid agis.* Eodem spectat illud 2. Corinth. 6. v. 1. *Ne in vacuum gratiam DEI recipiatis.* Et Philip. 4. v. 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat.*

5. Hinc rectè colligunt Theologi: duplex esse officium gratiæ actualis. *Unum*: Prævenire, movere, præparare, & excitare voluntatem nostram ad consensum. *Alterum*: Voluntatem jam præparatam adjuvare, & cum ea cooperari ad consensum eliciendum. Unde Augustinus in Euchar. cap. 31. *Hominis voluntatem DEUS præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam.* Et lib. 2. de peccat. meritis cap. 18. *Quòd ad DEUM nos convertimus, nisi ipso excitante, & adjuvante, non possumus.* Et D. Bernard. libr. de gratia, & lib. arbitrio: *Conatus nostri cassi sunt, si non adjuvantur, & nulli, si non excitantur.*

6. *Posterior* refellitur ex illo, Actor. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Loquitur de Judæis, qui tametsi per gratiam, & inspirationem Spiritûs Sancti sæpè excitarentur ad fidem, & pœnitentiam, nolebant tamen inspirationi locum dare, sed sponte, ac plena libertate resistebant. Cur alioqui fuissent reprehensi? Eodem spectat illud. Psal. 94. v. 8. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra:* id est: si internam vocem Spiritûs Sancti perceperitis, nolite illi resistere, sed acquiescite. Ubi supponit, in eorum esse potestate, vel obtemperare monitioni divinæ, vel re-

luctari.

luctari. Et illud Apoc. 3. v. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Consentit Augustinus lib. de Spiritu & litt. cap. 34. *Consentire*, inquit: *vocationi DEI, vel ab ea dissentire, propria voluntatis est.* Et in lib. de gratia Christi c. 14. *Quis non videat, venire quemquam, aut non venire arbitrio voluntatis?* Et in titulum Psal. 71. prope finem: *Non erat in potestate tua, ut non nascereris ex Adamo? Est in potestate tua, ut credas in Christum.*

7. Accedit efficacissima ratio. Constat enim ex Scriptura, alios consentire divinæ vocationi; alios resistere. Consenserunt Matthæus in telonio, Zachæus in arbore, Latro in cruce, Paulus in itinere. Restiterunt Judæi, de quibus Stephanus: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Vel ergo utrique id liberè fecerunt, vel necessariò, aut coactè. Si liberè, vicimus. Si necessariò, aut coactè, duo sequuntur absurda. *Unum*: Quòd nec illi laudandi, nec hi vituperandi sint. *Alterum*: Quòd Deus det quibusdam suam gratiam, & per eam ipsos cogat ad resistendum; quod planè à divina bonitate alienum est. Quid enim hoc aliud esset, quàm Deum esse authorem peccati, & conferre suam gratiam in nostram perniciem, & condemnationem? Quod tamen, ùt jam videbimus, concedit Calvinus.

CAPUT VI.

De Authore peccati.

1. DE hac materia sunt hæ Calvini propositiones, vel potius blasphemiæ. *Prima*: Deus ab æterno efficaciter voluit, ordinavit, & prædestinavit, ut Adam peccaret, & totam posteritatem in ruinam secum pertraheret. *Secunda*: Similiter ab æterno voluit, ordinavit, & prædestinavit, ut alia peccata fierent, quæ quotidie fiunt ab hominibus. *Tertia*: Ut hæc voluntas, & ordinatio executioni mandetur. Deus quotidie mandat, urget, & impellit Diabolum,

bolum, ut maleficia concipiat, & homines ad peccandum inducat. *Quarta*: Neque eo contentus est, sed ipse quoque per se, occulta quadam vi incitat, movet, & necessitat miseros mortales ad omnia flagitiorum genera perpetranda. *Quinta*: Imò ipse nobiscum peccata nostra operatur; eóque magis ipse, quam nos, quòd ipse sit Principale agens, & operans; nos meræ duntaxat instrumenta. *Sexta*: Quare simpliciter asserendum est: Deum propriè esse causam, & authorem omnium peccatorum. Omnia enim fiunt ipso volente, ordinante, prædestinante, jubente, impellente, operante.

2. Hanc esse mentem Calvini, ex clarissimis ipsius verbis alibi demonstravi. Nec opus est longa confutatione. Horret animus, qui audit. Ex Scriptura disertè ait Psal. 5. v. 5. *Quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es.* Et ibid. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et Sapient. 14. v. 9. *Similiter autem odio sunt DEO impius, & impietas ejus.* Et Jerem. 19. v. 5. *Ædificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Omitto similia testimonia. Sed addo hanc efficacissimam rationem: Deus non potest efficaciter id velle fieri, quod seriò, ac severè prohibet fieri; sed seriò, ac severè prohibet fieri peccata, ùt patet ex decursu totius Scripturæ; ergo non potèst efficaciter velle, ut fiant peccata. Nihil certius.

Caput VII.

De Baptismo infantium.

1. Calviniste docent hæc duo. *Primò*: Omnes filios fidelium ab utero materno nasci Sanctos, & hæredes vitæ æternæ, ac proinde salvari posse sine Baptismo. Filios autem infidelium, etiamsi baptizentur, non salvari, nec Baptismum illis prodesse. *Secundò*: Filios illegitimos æternæ damnationi obnoxios esse, nec ad Baptismum admittendos.

2.

2. *Prius* punctum docet Calvinus, in Antidoto Concilii Trident. *Sess. 6. cap. 5. & lib. 2. Instit. cap. 6. §. 24.* Et probat, quia illa promissio Abrahæ facta, Gen. 17. v. 7. *Ero DEUS tuus, & seminis tui post te*, pertinet ad omnes parentes fideles, & eorum filios: Ergo omnes filii fidelium vi illius promissionis sunt sancti, & hæredes vitæ æternæ: ergo si decedant sine Baptismo, nihilominus salvantur, vi promissionis. Hic error potest refelli ex tribus principiis. *Primum* est: Quòd omnes infantes, tam fidelium, quàm infidelium nascantur in peccato originali, *Rom. 5. v. 12. & Eph. 2. v. 3. Alterum*: Quòd ratione peccati originalis sint filii mortis, iræ, damnationis. *ibid. Tertium*: Quòd non possint effici filii DEI, nisi nascantur per Baptismum. *Joan. 3. v. 3.* Unde August. epist. 28. ad Hieronymum: *Quisque dixerit, quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sinè Sacramenti ejus participatione de vita exeunt; hic profectò, & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: ubi propterea cùm baptizandis parvulis festinatur, & curritur, quia sinè dubio creditur, aliàs in Christo vivificari non posse.*

3. Nec obstat promissio Abrahæ facta. Imò ex illa sumo argumentum contra Calvinum. Potest enim dupliciter explicari. *Primò*: In sensu literali. *Secundò*: In sensu mystico. Si explicetur in literali, nihil ad rem Calvini facit. Non enim DEUS, secundùm literam promisit Abrahæ, & semini ejus vitam æternam, sed possessionem terræ Chanaan. Verba promissionis sunt hæc: *Dabo tibi, & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaam in possessionem æternam.* Si autem explicetur in sensu mystico; tunc quidem potest intelligi de vita æterna, non tamen descendit ad filios per carnalem generationem, ùt supponit Calvinus, sed per fidem in Christum, ùt docet Apostolus Roman. 9. v. 6. *Non enim omnes, qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ; neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen: id est, non qui filii carnis, ii filii DEI: sed qui filii sunt promissionis,*

mystic-

æstimantur in semine. Et Galat. 3. v. 7. *Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ.* Et ibid. v. 9. *Qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Et ratio est manifesta; quia post promissionem Abrahæ factam, Jacob, & Esau ex parentibus fidelibus nati sunt; & tamen Esau ab utero materno non fuit sanctus, & hæres vitæ æternæ, ùt patet ex illo Roman. 9. v. 13. *Jacob dilexi, Esau autem odiò habui.*

Posterius punctum, quòd filii ex illegitimo thoro nati sint obnoxii æternæ damnationi, nec ad Baptismum admittendi, docuerunt Calvinistæ in Synodo Vilnensi, *annò* 1589. ùt refert Adrianus Junius *lib.* 3. de doctrina, & moribus Evangelicorum *cap.* 17. Sed facilè refelluntur. *Primò*: Quia Jephte ex muliere meretrice natus est, ùt constat, *Judic.* 11. *v.* 1. Et tamen Apostolus recenset illum inter Sanctos veteris Testamenti, qui per fidem salvati sunt. *Hebr.* 11. *v.* 32. Deinde ex Evangelio certum est: Christum æquè pro omnibus, tam legitimis, quàm illegitimis mortuum esse. Hos enim nusquam legitur excluſisse, Cur ergo Calvinistæ excludunt?

Caput VIII.

De Exorcismo.

1. Inter cæremonias Baptismi, una est Exorcismus, quo ab homine baptizando expellitur Diabolus, ne vel Baptismum, vel fructum illius impediat. Est autem duplex pars Exorcismi: *Exsufflatio*, & *Adjuratio*: Nam Sacerdos antequam baptizat aliquem, solet exsufflare, & adjurare Diabolum, ut exeat ab eo, qui baptizandus est. Et quidem, quando exsufflat, utitur his verbis: *Exi ab eo immunde spiritus, & da locum advenienti Spiritui Sancto; da honorem DEO vivo, & vero.* Quando autem adjurat, utitur istis: *Exorcizo te immunde spiritus, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, ut exeas, & recedas ab hoc famulo DEI, N.*

2. Nunc

2. Nunc *quæstio est*, an hæc cæremonia toleranda, & usurpanda sit? Negant Calvinistæ cum antiquis Pelagianis; Nos affirmamus cum Augustino, Chrysostomo, & aliis Patribus. *Primò*: Quia semper in Ecclesia Catholica fuit usurpata, ùt fatetur Calvinus *lib.* 4. *cap.* 15. §. 19. *Secundò*: Quia ab initio in bonum, ac laudabilem finem fuit instituta, teste Augustino *libr.* 6. contra Julianum Pelagianum *cap.* 2. ubi sic habet: *Verum est, quòd antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per totam Ecclesiam, quæ filios fidelium, nec exorcizaret, nec efflaret, si non eos de potestate tenebrarum, & à principe mortis erueret, &c.* Et *lib.* 2. de nuptiis, & concupisc. *cap.* 18. *Accusat Ecclesiam toto orbo diffusam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi ejiciatur foras, &c.*

Objectio I.

3. NEc Christus instituit Exorcismum, nec Apostoli usurpârunt: Ergo &c. *Resp.* Duo spectari debent in Exorcismo. *Unum* est, potestas ejiciendi dæmonem. Hanc Christus dedit Apostolis, & eorum successoribus. *Marci* 3. *v.* 15. *Alterum*: Externa cæremonia, quæ adhibetur ad ejiciendum dæmonem. Hanc Ecclesia instituit, partim exemplò Christi, partim suo jure, & authoritate. Quod sic ostendo. Illa externa cæremonia consistit in duobus. *Primò*: In exsufflatione. *Secundò*: In pronunciatione horum verborum: *Exi ab eo immunde spiritus.* Item: *Exorcizo te immunde spiritus, ut exeas ab eo.* Utroque usus est Christus. Priori quidem Joan. 20. v. 22. *Et cùm dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* Sicut enim Christus per insufflationem significabat, Spiritum Sanctum ingredi in Apostolos; ita Ecclesia per exsufflationem significat, spiritum immundum exire ab infantibus. Posteriori verò Marci 1. v. 25. *Et comminatus est ei JESUS dicens: Obmutesce, & exi de homine.*

Objec-

LIBER QUINTUS.

De Controversiis Politicorum.

POlitici non pertinent ad particularem aliquam sectam, sed cum quavis religione permixti sunt. Nam & apud Catholicos, & apud Lutheranos, & Calvinistas reperiuntur aliqui, qui vel pluris faciunt politiam, quàm fidem Christi; vel certè, qui movent quæstiones aliquo modo ad politiam pertinentes. Porrò capita, quæ ab ipsis disputantur initiò hujus operis recensita sunt. Ea nunc ordine persequar.

CAPUT I.

An quilibet in sua fide salvari possit.

1. MUlti Politici putant, Catholicos in Catholica, Lutheranos in Lutherana, Calvinistas in Calvinistica fide salvari posse. Quod dupliciter explicari potest. *Primò:* Omnes, & singulos salvari posse in sua fide, modò credant in Christum, juxta illud Joan. 3. v. 15. *Ut omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Ratio est. Qui tenet fundamentum fidei, salvari potest. At Christus est fundamentum fidei, teste Apostolo. 1. Cor. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS.* Ergo qui tenet hoc fundamentum, id est, qui credit in Christum, salvari potest. Jam verò Catholici, Lutherani, & Calvinistæ credunt in Christum: ergo per fidem in Christum salvari possunt.

2. *Secundò:* Omnes, & singulos salvari posse in sua fide, modò credant 12. articulos fidei, qui in Symbolo Apostolorum comprehensi sunt. Ratio est, quia in illis articulis continetur summa, seu regula totius fidei Christianæ, ùt rectè notat D. Augustinus *serm. 13. v. 5.* de tempore, cum ait: *Symbolum est regula fidei: estræ brevis, & grandis. Brevis, numerò verborum: grandis pondere sententiarum.* Et serm. 181. *Apostoli certam regulam fidei tradiderunt, quam secundùm numerum Apostolorum duodecim sententiis comprehensam Symbolum vocaverunt: per quam credentes Catholicam tenerent unitatem, & hæreticam convincerent pravitatem.* Nunc autem Catholici, & Lutherani, & Calvinistæ credunt 12. articulos fidei, qui in Symbolo comprehensi sunt. Ergo per hanc fidem salvari possunt.

Prior explicatio discutitur.

3. PRior explicatio potest duobus modis intelligi. *Primò:* Omnes salvari posse, qui confusè credunt in Christum, etiamsi non credant in particulari præcipua mysteria de Christo. *Secundò:* Omnes salvari posse, qui distinctè credunt in Christum, credendo Christi divinitatem, humanitatem, nativitatem ex Virgine, passionem, mortem, resurrectionem, & alia mysteria, quæ in Symbolo Apostolorum consignata sunt. Si intelligatur hoc secundo modo, jam coincidit cum posteriori explicatione, de qua paulò post. Si autem intelligatur primo modo, falsum est. Non enim sufficit ad salutem si confusè tantùm credas in Christum. *Primò:* Quia alioqui omnes hæretici salvari possent, ùt Ariani, Donatistæ, Pelagiani, & similes alii. Omnes enim ut minimum confusè credunt in Christum. At consequens est contra Evangelium, in quo zizania jubentur alligari in fasciculos ad comburendum *Matth. 13. v. 25.* Hæretici autem sunt zizania, uti PP. communiter interpretantur. *Secundò:* Si Catholici in Catholica, Lutherani in Lutherana, & Calvinistæ in Calvinistica salvari possent, eo quòd omnes

omnes saltèm confusè credant in Christum; quid necesse esset tot lites, & controversias inter ipsos excitare? Aut cur Lutherani excluderent Catholicos, & Calvinistas, & hi vicissim illos? Si enim quisque per fidem in Christum salvari potest; maneat quisque in sua fide; cessent persecutiones, & anathemata, servetur pax, & tranquillitas. Hoc autem non fit: ergo indicant hæ partes unumquemque in sua fide salvari non posse.

4. Nec obstant testimonia Scripturæ, quæ pro priori explicatione allata sunt. Non enim intelliguntur de Christo in confuso, sed distinctè, & in particulari, quo ad præcipua mysteria, quæ nobis revelata sunt. v. g. Cùm Christus de seipso dixit: *Ut omnis qui credit in ipsum non pereat*, locutus est speciatim de sua divinitate, ùt patet ex contextu, qui sic habet: *Sic DEUS dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret; ut omnis qui credit in ipsum non pereat.* Et infrà: *Qui credit in eum, non judicabitur: qui autem non credit, jam judicatus est; quia non credit in nomine unigeniti Filii DEI.* Itáque non sufficit si credas in Christum confusè, sed necesse est, ut credas in Christum, quatenus est unigenitus Dei Filius.

5. Similiter, cùm Apostolus dixit, Christum esse fundamentum fidei, locutus est de præcipuis Christi mysteriis: ùt alibi se explicat. Nempe de Christi divinitate, Rom. 1. v. 4. *Qui prædestinatus est Filius DEI.* De humanitate Gal. 4. v. 4. *Misit DEUS Filium suum, factum ex muliere.* De passione 1. Corinth. 1. v. 23. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum.* De morte, sepultura, & resurrectione, ibidem cap. 15. v. 3. *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die.* Et infrà v. 14. *Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra: inanis est, & fides vestra.* De Ascensione, Ephes. 4. v. 8. *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem.* De sessione ad dexteram Dei 1. Tim. Coloss. 3. v. 1. *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextra DEI sedens:* Et de aliis similibus, quæ

singillatim complexus est Athanasius in Symbolo, & tandem ità concludit: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Posterior explicatio etiam discutitur.

6. IN posteriori explicatione sumitur hoc principium: Omnes salvari posse, qui credunt 12. articulos fidei in Symbolo Apostolorum comprehensos, Quod verum est cum his limitationibus. *Primò*: Si explicitè credas 12. articulos secundùm verum, & legitimum sensum. *Secundò*: Si reliquos articulos, qui non sunt in Symbolo, ùt minimum credas implicitè, id est, si generatim credas, quod Ecclesia credit; & paratus sis in particulari credere quidquid ab Ecclesia credendum proponitur. *Tertiò*: Si nullum habeas errorem veræ fidei contrarium. *Quartò*: Si serves mandata DEI. Hinc ità concludo: Illi non possunt salvari in sua fide, qui neque explicitè credunt 12. articulos Symboli juxtà legitimum sensum, neque parati sunt alios credère, qui ab Ecclesia credendi proponuntur, neque servant mandata DEI. At Lutherani, & Calvinistæ sunt tales: ergo in sua fide salvari non possunt.

7. Minorem probo per singulas partes. *Primò*: Quia ut taceam de aliis articulis, non credunt hunc, *Sanctam Ecclesiam Catholicam*. *Secundò*: Nec parati sunt credere alios articulos, qui á sancta Ecclesia Catholica ad credendum proponuntur. Imò parati potiùs sunt Ecclesiam calumniari, quasi à vera fide defecerit, & adultera facta sit. *Tertiò*: Neque deserunt errores veræ fidei contrarios, de quibus libris superioribus actum est. Denique, tantum abest, ut servent præcepta Decalogi, ut etiam doceant, servari non posse: in quo partim suæ malitiæ prætextum quærunt, partim accusant DEUM, quasi impossibile à nobis exigat.

CA-

CAPUT II.

An liceat negare fidem Christi ad vitandam mortem.

1. REfert Eusebius lib. 6. Historiæ Eccles. cap. 37. fuisse olim hæreticos qui docerent, non peccare eos, qui in Persecutionibus negant Christum externa voce, modò eum corde confiteantur. Idem hoc tempore sentiunt multi Politici. Sed malè. *Primò:* Quid est contra confessionem fidei, quæ nos obligat, ut fidem Christi non negemus. Quod ipsemet Christus affirmat. Matth. 10. v. 32. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est.* Unde August. tract. 36. in Joannem. *Quanta vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.*

2. Deinde est contra virtutem veritatis. Nam veritas obligat nos, ut non mentiamur. Mentiremur autem, si externa voce negaremus fidem Christi, quam interno corde confitemur. Hinc sequitur easdem ob causas, non licere negare, te esse Catholicum, si Catholicus es. *Primò:* Quia hoc esset negare fidem Christi, quod est contra obligationem confessionis fidei. *Secundò:* Esset mendacium, quod est contra obligationem veritatis. Quæres an etiam peccaret, qui negaret se Lutheranum, aut Calvinistam esse, si revera talis esset? *Resp.* Peccaret quidem contra veritatem, quia mentiretur, non tamen contra confessionem fidei, quia illa non obligat illum ad confitendam falsam fidem, qualis est Lutherana, & Calvinistica.

CAPUT III.

An aliquando liceat tacere, aut dissimulare Christi fidem.

1. ALiud est negare fidem, quod non licet, ut dixi; aliud tacere, dissimulare, occultare, de quo hic disputamus: Et potest esse duplex quæstio. *Una:* An aliquis possit tacere, aut dissimulare fidem, quando rogatur à Judæis, Turcis, aut Gentilibus, an sit Christianus? Vel ab hæreticis, an sit Catholicus? *Resp.* Si interrogatur à persona publica, non potest tacere, aut ambiguè tergiversari, sed tenetur apertè confiteri, quod res est, etiam cum periculo vitæ. Si autem interrogatur à privata persona, potest tacere, aut eludere, dicendo, Quid ad te? quorsum me rogas? Ratio est, quia publica persona habet potestatem interrogandi quam privata non habet. Vide Sanchez lib. 2. Moral. cap. 4. num. 6. & alios ibidem.

2. Altera est, an aliquis existens apud gentiles vel hæreticos tempore persecutionis, possit fugere, vel se occultare, ne cogatur respondere de rebus fidei, ut sic periculum mortis evadat? *Resp.* Potest juxta illud Matth. 10. v. 23. *Cùm autem persequuntur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Quod etiam Paulus suo exemplo approbavit. Cùm enim custodirentur portæ civitatis, per murum in sporta dimissus est, ut fugâ se salvaret. Actor. 9. v. 25. & 2. Cor. 11. v. 33. Videatur S. Athan. in Apologia pro sua fuga.

3. Potest tamen fieri, ut hujusmodi fuga propter aliquam circumstantiam sit illicita; præsertim in Pastore, vel Episcopo, qui ratione sui officii tenetur manere apud suos subditos, tempore communis persecutionis, etiam cum periculo vitæ: idque ex duplici causa. *Primò*: Ne subditi fideles, qui manent in persecutione, relinquantur sine Pastore, cujus præsentia tunc maximè necessaria est, c. Scisciatis. 7. q. 1. *Secundò*: Ne infideles contemnant nostram religionem, quando vident eam à propriis Pastoribus in casu necessitatis non defendi, D Thom. in 2. 2. q. 3. art. 2. ad 2. Ca-

CAPUT IV.

An aliquando liceat simulare alienam fidem.

1. Dictum est, quomodo Christianus debeat se gerere circa confessionem propriæ fidei. Nunc videndum est, an possit aliquando simulare alienam sectam, aut religionem. Quod dupliciter fieri potest. *Primò*: Externis verbis, ut si dicat se Arianum, aut Judæum, aut Turcam, aut Gentilem esse, cùm non sit. Hoc nunquam licet, ùt supra ostendi, tum quia est apertum mendacium. *Secundò*: Externis signis, ùt si cum Gentilibus adoret idolum, aut cum hæreticis publicè oret, conciones audiat, & quæ similia sunt. Est ergo quæstio, an liceat homini Christiano, & Catholico, apud hæreticos, vel alios infideles usurpare hujusmodi signa, ut occultet se Christianum, & Catholicum esse, ne fortè cognitus occidatur.

2. Aliqui generatim putant licere modò fiat animô simulandi tantùm, absque interna voluntate profitendi falsam religionem. Ità Adrianus in 4. q. 1. de Baptismo in respons. ad 5. arg. Et videtur esse sententia D. Hieronymi in cap. 2. ad Galat. ubi ait utilem esse simulationem, & assumendam in tempore. Et excusat Apostolos, qui per simulationem usurpârunt cæremonias Mosaicas, quæ jam erant abrogatæ, & illicitæ.

3. Alii utuntur distinctione. Nam externa signa, quibus simulari potest falsa religio, possunt revocari ad duo capita. Quædam propriè, ac speciatim instituta sunt ad cultum falsæ religionis: alia verò, tametsi propria sint infidelium, non tamen instituta sunt ad cultum falsæ religionis, sed alium finem. Putant igitur priora esse illicita, & contra confessionem fidei, non item posteriora. Ità Alexander, Antonius, Navarrus, Bannes, & alii apud Valentiam tom. 3. q. 3. p. 2. dub. 4. Ut hæc doctrina meliùs examinetur, ad particularia signa descendendum est hoc modo, & ordine.

CAPUT V.

An liceat per simulationem idola colere?

1. NOn licet, *Primò*: Quia Apostolus damnat hujusmodi cultum. 2. Corinth. 6. v. 14. *Secundò*: Constat Marcellinum Pontificem graviter peccâsse, quòd ob metum mortis idolis sacrificaverit, ùt patet ex Pontificali Damasi. *Tertiò*: Multi Martyres per simulationem potuissent evadere mortem, & tamen noluerunt, quia judicabant non licere. *Quartò*: Qui per simulationem adorat idola, committit mendacium, non quidem verbô, sed factô, quia significat se idololatram cùm non sit: At mendacium nullo modo licitum est. (infrà cap. 20.)

2. Solent objici aliquot exempla in contrarium. *Primò*: Exemplum Jehu Regis Israël, qui simulabat se velle sacrificium offerre idolo Baal, ut haberet occasionem occidendi sacerdotes Baal, qui erant in templo congregati. 4. Reg. 10. v. 19. Quam ipsius simulationem approbavit DEUS, cùm dixit: *Studiosè egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* ibid. v. 30.

3. Deinde exemplum Helisæi Prophetæ, qui etiam approbavit simulationem in causa religionis. Cùm enim Naaman Syrus, ut satisfaceret Regi suo gentili, vellet per simulationem adorare idolum in templo Remmon, petivit ab Helisæo, ut pro se oraret DEUM pro condonatione hujus peccati. *Resp.* Helisæus: *Vade in pace.* 4. Reg. 5. v. 19. Quasi diceret; poteris hoc bonâ conscientiâ facere, si non habes animum adorandi falsum DEUM, sed tantùm simulandi adorationem.

4. Tertiò exemplum Davidis, qui immutando faciem suam coram Rege Achis, simulabat se stultum esse, ut evaderet periculum mortis, quod putabat sibi imminere. 1. Reg. 21. v. 13. His exemplis utitur Adrianus locô citatô ad suam sententiam confirmandam, quam præcedenti cap. recensui.

5. *Resp.*

5. *Resp.* Hæc exempla non obstant nostræ resolutioni. *Primò*; Quia Jehu per illam simulationem verè peccavit, ùt docet D. August. lib. contra mendacium cap. 2. ubi id confirmat ex illo 4. Reg. 10. v. 31. *Jehu non custodivit, ut ambularet in lege Domini DEI Israël, in toto corde suo.* Nec verum est, quòd Deus illam approbaverit. Solùm laudavit factum Jehu in eo, quòd omnes sacerdotes Baal occiderit, & domum Achab funditùs deleverit, ùt ex contextu patet.

6. Adoratio Naaman Syri non fuit cæremonia religiosa, sed politica, & licita. Non enim flectebat genua in templo Remmon, ut coleret idolum, sed ut Regi suo præstaret servitium politicum. Pro quo notandum est, fuisse morem Regis Syriæ, ut innitereturhumeris alicujus famuli: sive in templo, sive in foro: ideóque famulum, cujus humeris innitebatur, ex officio debuisse hoc obsequium illi præstare, ubicunque Rex esset. Si ergo vel staret, vel ambularet, vel genu flecteret, necesse erat famulum etiam stare, vel ambulare, vel genu flectere, non intuitu religionis, sed ratione obsequii civilis, quod quilibet servus tenetur exhibere suo Domino. Unde magna erat differentia inter Naaman, & Regem. Nam adoratio Regis fiebat intuitu religionis. Cùm enim esset homo gentilis, colebat idolum adoratione, seu flexione. Adoratio autem Naaman fiebat intuitu civilis obsequii. Cùm enim flecteret genu, non alio animo faciebat, quàm ut suo Regi genu flectenti, famulandi studio subserviret. Ità Abulensis in lib. 4. Reg. cap. 5. q. 25. Liranus ibid. circa textum, Azor. lib. 8. Moralium cap. 27. q. 7. & nonnulli alii.

7. David coram Rege Achis non simulavit falsam religionem, de qua simulatione hìc agimus: sed stultitiam, & morbum. An licitè, quæstio est, quæ huc non pertinet. Videatur D. Thomas in 2. 2. q. 111. art. 1. ad 2.

CAPUT VI.

An liceat cum hæreticis publicè orare?

1. SI naturam rei spectes, non est per se malum, sed indifferens. ire ad templa hæreticorum, aut gentilium, Potest enim, ratione circumstantiarum, vel bene, vel malè fieri. Malè quidem, si fiat, vel animô profitendi falsam religionem; vel cum aliorum offensione, & scandalo, vel denique, cum nostro, vel alieno periculo. Bene, si his omnibus seclusis, bona intentione oremus DEUM; & aliunde sit aliqua rationabilis necessitas, cur ibi potiùs, quàm alibi opus sit id præstare.

2 Quod duplici exemplo declarari potest. *Primò* Exemplô Catholicorum, qui habitant inter hæreticos. Nam si Princeps illorum sit hæreticus, & mandet, ut omnes subditi cujuscunque sint fidei, orationis tempore ad unum templum conveniant, poterunt Catholici id præstare: modò Princeps non mandet hoc in odium religionis, sed ob alium finem licitum, & honestum. Ità Azor. lib. 8. moral. cap. 27. quæst. 5. Deinde exemplô servi Christiani, qui apud Turcas, vel Gentiles captus est. Nam si Dominus illius velit uti ipsius servitiô, non solùm domi, sed etiam in templo, potest servitium illi præstare, & dum præstat, simul animum orandi studiô, ad DEUM attollere. Sicut de Naaman dictum est. Vide Azorium ibid. q. 7.

CAPUT VII.

An liceat conciones hæreticorum audire?

1. HOc intellige in illis locis, ubi Catholici cum hæreticis permixti sunt, ùt in Germania, Polonia, Belgio. Ratio dubitandi est, quia talis cæremonia est instituta ad cultum falsæ religionis; ergo

ergo semper est illicita, juxta regulam Alexandri, Antonini, & aliorum, qui cap. 4. §. 3. citati sunt. Contra verò est, quòd multi boni viri sinè scrupulo audiant conciones hæreticas, quos damnare non possumus.

2. *Resp.* Aliud est habere conciones hæreticas; aliud audire. Prius ex se malum est, quia nunquam licet docere hæresim. Posterius ex se indifferens est; & potest bene vel malè fieri. Male quidem, si fiat vel animô discendi hæresim, vel cum scandalo aliorum, vel cum periculo subversionis. Bene, si, his malis exclusis, fiat in eum finem, ut hæreticorum errores faciliùs, & securiùs refutentur. Igitur tametsi actio docendi hæresim ex se instituta sit ad cultum falsæ religionis & ideo semper illicita, tamen actio audiendi ejusmodi conciones non est determinata ad unum finem, sed ad varios ordinari potest. *Primò*: Ad cultum falsæ religionis. Sic illicita est. *Secundò*: Ad confutationem erroris. Sic licita est, si absit scandalum. Idem fit in contrario. Nam etiam audire fidem Christi, potuit referri ad duos diversos fines. *Primò*: Ad eam discendam. *Secundò*: Ad oppugnandam. Priori modo audiebant illam multi Judæi, & Gentiles tempore Christi, posteriori Pharisæi.

Caput VIII.

An liceat Sacramenta cum hæreticis participare?

1. Lutherani, & Calvinistæ agnoscunt duo tantùm Sacramenta, Baptismum, & Eucharistiam. Dico ergo *primò*: Non licere Baptismum ab illis petere, extra casum necessitatis. Ratio est, quia licet ipsi verum Baptismum administrent, adhibitâ legitimâ materiâ, & formâ cum intentione baptizandi; tamen, cùm eundem Baptismum possimus petere a Catholicis, impium, & scandalosum est confugere ad hære-

hæreticos. Adjeci, *extra casum necessitatis*. Nam si esset urgens necessitas, & non adesset Catholicus, qui Baptismum conferret, liceret accipere ab hæretico.

2. Dico *secundò*: Non licere etiam cum Lutheranis, aut Calvinistis Eucharistiam participare, quia ipsi vel non habent verum Sacramentum Eucharistiæ, ex defectu Sacerdotum consecrantium; vel si aliquando habent quod rarum est, profitentur peculiarem errorem circa idem Sacramentum. Nam Calvinistæ negant Corpus, & Sanguinem Christi realiter adesse in Sacramento. Lutherani concedunt quidem adesse, sed simul asserunt, manere substantiam panis, & vini cum substantia corporis, & Sanguinis Christi. Si ergo Catholici cum illis communicarent, viderentur favere ipsorum errori.

CAPUT IX.

An liceat Matrimonia cum hæreticis contrahere?

1. CErtum est, generatim loquendo, non licere. *Primò*: Quia est contra prohibitionem Ecclesiæ. can. *Cave*, & con. *Non oportet*, 28. q. 3. Deinde, est scandalosum. *Secundò*: Est periculosum, quia Catholicus, qui accepit hæreticam, se, & filios suos exponit periculo subversionis. *Tertiò*: Committit sacrilegium, profanando sacramentum Matrimonii, dum illud hæreticæ personæ administrat. Quæ omnia fusè prosequitur noster Serarius in libello de Catholicorum cum hæreticis matrimonio.

2. Solet tamen speciatim disputari, an Catholici in Germania possint contrahere cum hæreticis, præsertim cùm jam usu id receptum sit? Affirmant Azorius lib. 8. Moral. cap. 15. quæst. 5. & Sanchez lib. 7. de Matrimonio disput. 17. num. 5. qui citant pro se Navarrum. Alii contrarium tenent. Ego existimo, Catholicos in Germania sæpè excusari posse. *Primò*: Quia

Ca-

Canones illi, qui prohibent talia matrimonia, vel non sunt recepti in Germania, vel certè per contrariam consuetudinem abrogati. *Secundò*: In Germania cessat scandalum. *Tertiò*: Fieri potest, ut Catholicus sit tam firmus in fide, ut non sit periculum subversionis: Et ab initio contractûs potest excipere, ut proles catholicè educentur. *Quartò*: Ignorantia potest illum excusare à peccato sacrilegii. Multi enim Catholici inculpabiliter ignorant, contractum matrimonii cum hæreticis esse sacrilegium. Imò Navarrus, Sanchius, & Azorius, qui ajunt in Germania licitum esse, negarent esse sacrilegium.

CAPUT X.

An liceat comitari hæreticos ad sepulturam?

1. ALiqui putant licere, quia nihil mali apparet in eo, quòd quis sepeliat mortuos, aut funera eorum prosequatur. Alii, non licere, quia qui hoc facit, videtur illorum hæresim approbare. Sed distinguendum est. Nam in iis locis, ubi Catholici cum hæreticis promiscuè vivunt, & quotidie sinè prohibitione, aut excommunicationis periculo cum illis conversantur; licitum est Catholicis prosequi, & comitari funera hæreticorum, si præcisè spectetur sepultura. *Primò*: Quia in ejusmodi locis, ubi nulla est prohibitio, nullum potest esse scandalum: ergo saltem ex hac parte licitum est. *Secundò*: Sepelire mortuos, est opus misericordiæ: ergo ex affectu misericordiæ honestè fieri potest. *Tertiò*: Catholicus potest ducere uxorem hæreticam, ùt ex magnis Authoribus dictum est: ergo potest illam post mortem sepelire. Hic enim minus mali apparet, quam ibid.

2. At in aliis locis, ubi prohibitum est Catholicis conversari cum hæreticis, sub pœna excommunicationis, non licitum est funera hæreticorum comitari. *Primò*: Quia talis prohibitio, cùm justa sit, obligat in con-

conscientia: ergo contra conscientiam faceret, qui illam prohibitionem transgrederetur. *Secundò*: Quia tametsi sepelire mortuos, sit opus misericordiæ, quando fit ex interno misericordiæ affectu, non tamen est laudabile, si fiat contra prohibitionem Ecclesiæ. Habemus simile exemplum in Scriptura: offerre DEO holocaustum, erat opus pium, ac religiosum in lege Mosaica: Et qui illud offerebat. At Saul, qui illud obtulit contra prohibitionem Samuelis, graviter peccavit, & in pœnam peccati, regno privatus est 1. Reg. 13. v. 9. & cap. 15. v. 22.

CAPUT XI.

An liceat libros hæreticorum legere?

1. AFfirmant Politici. Nos distinguimus. Jure naturali, ac divino prohibitum est legere libros hæreticorum, quando est periculum defectionis à fide: licitum quando non est tale periculum. Jure humano, variæ factæ sunt prohibitiones. Hoc tempore duæ exstant generales. Una in Bulla cœnæ Domini, cum adjuncta excommunicatione, reservata Pontifici. Altera in Indice librorum prohibitorum, cum adjuncta excommunicatione, non reservata Pontifici. Unde sequitur. *Primò*: Legentem libros hæreticorum sine facultate, & dispensatione, incurrere duplicem excommunicationem. Unam Bullæ; alteram Indicis: Et ab una posse absolvi à proprio Confessario; ab altera, non nisi à Pontifice, aut habente privilegium à Pontifice. *Secundò*: Posse aliquem incidere in excommunicationem Indicis, ità ut non incidat in excommunicationem Bullæ, si nimirùm legat libros, qui prohibiti sunt in Indice, & non sunt prohibiti in Bulla. Nam in Bulla tantùm prohibiti sunt libri manifestè hæretici; in Indice plures alii.

2. Di-

2. Dices. *Primò:* Aliquando necesse est legere libros hæreticorum, præsertim quando errores illorum refutandi sunt, qui aliunde quam ex eorum libris integrè, & certò cognosci non possunt. Ergo generales illæ prohibitiones non sunt justæ, & rationabiles. *Resp.* Non sequitur, quia quando necesse est legere libros hæreticorum ad eos confutandos, tunc petenda est dispensatio, seu facultas legendi, quæ non negabitur, si is, qui petit, videatur idoneus ad confutandum.

3. Dices *secundò:* Libri hæreticorum continent multa vera, & utilia: ergo non debent prohiberi, quia stultum est, propter aliqua falsa, & inutilia, privare se etiam veris, & utilibus. *Resp.* Hinc potiùs sequitur, non debere legi hæreticorum libros, eò quòd vera falsis, & bona malis permisceant. Sic enim decipiunt Lectorem, nam si sola falsa, & mala dicerent statim ab omnibus rejicerentur: si sola vera, & bona, hæretici non essent. Itáque de industria omnia miscent, ut ex malis bona inficiant; & per bona, mala sua abscondant. Unde Hieronymus epist. 7. ad Lætam: *venena* inquit, *non datur, nisi melle circumlita.* Deinde si bona, & vera volumus cognoscere, faciliùs, & securiùs, ex Catholicorum, quàm hæreticorum libris cognoscemus, juxta illud ejusdem Hieronymi epist. 10. ad Furiam: *Eorum dumtaxat tractatus lege, quorum fidei nota est. Non necesse habes: aurum in luto quærere.*

Caput XII.

An liceat cum hæreticis disputare de Fide?

1. Certum est, aliquando licere, aliquando non licere. Non licet in his casibus. *Primò:* Quando Catholicus, qui disputat cum hæreticis de fide, non habet rectam intentionem; ùt si disputet, tanquam dubitans de fide. (D. Thomas in 2. 2. quæst. 10. artic. 7.) Tunc enim conjicit se in periculum

lum deficiendi à fide. *Secundò*: Quando est Laicus quia cum Laici ùt plurimum sint indocti; sub pœna excommunicationis interdicta est illis hujusmodi disputatio. (cap. Quicunque, de hæreticis in 6.) *Tertiò*: Quando est periculum ex parte Auditorum, qui adsunt, ne pervertantur. D. Thom. suprà. *Quartò*: Quando hæreticus, cum quo disputatur, est pertinax, & aliunde nulla utilitas ex disputatione spectari potest.

2. Dices: *Primò*: Sæpè fit, ut aliquis Laicus sit doctior, quàm Clericus aut Religiosus: ergo tunc saltem potest disputare. *Resp.* Non sequitur, quia leges feruntur generatim pro aliqua communitate, non solent spectare, quid aliquando fieri possit in hoc, vel illo casu particulari, sed quid fiat, ut plurimum. At Laici, ut plurimum sunt indocti, licèt aliquando contingat hunc, vel illum esse doctum. Ergo omnes tenentur legem inhibitionis servare. Ità Navarrus, & alii citati à Sanchio lib. 2. moral. cap. 6. n. 5.

3. Dices: *Secundò*: Hinc sequitur, omnes Laicos quantumvis doctos, qui in Germania disputant cum hæreticis de fide, non solùm peccare, sed etiam excommunicatos esse, quod est absurdum, & contra communem hominum opinionem. *Resp.* Non sequitur; quia in Germania, ubi Catholici, & hæretici permixti sunt, non est in usu supradicta inhibitio, sed per contrariam consuetudinem est abrogata, ac proinde non obligat: Ità Valentia tom. 3. q. 10. assertione 2.

4. Dices: *Tertiò*: Si Laicus, quia indoctus est, peccat disputando de fide, etiam Clericus peccabit, si indoctus sit. Et sic erit par ratio utriusque. *Resp.* Clericus non peccat contra inhibitionem Ecclesiasticam, de qua sermo est, quia illa comprehendit solos Laicos, sed peccat contra Jus naturale, quia exponit se periculo erroris. Hinc sequitur, tam Laicum, quàm Clericum indoctum peccare: sed Laicum contra legem naturalem & Ecclesiasticam, Clericum contra naturalem tantùm. Item, Laicum excommunicari, non Clericum.

Ca-

CAPUT XIII.

An liceat paciſci cum Hæreticis?

1. CUm Hæreticis non facilè ineundi ſunt contractus, conventiones, fœdera, pacta, ſive publica, ſive privata (etiamſi alias licita, & honeſta ſint) propter tres cauſas. *Primò*: Propter periculum ſubverſionis. Nam ſæpè periculum eſt, ne Catholici, qui paciſcuntur cum hæreticis, deficiant à vera fide. Exod. 34. v. 15. & Deut. 7. v. 3. *Secundò*: Propter ſcandalum, quia aliquando fit, ut infirmi ſcandalizentur, quando vident Catholicos cum hæreticis inire pacta, & conventiones. 2. Machab. 6. v. 24. *Tertiò*: Propter perfidiam hæreticorum. Non enim facilè paciſcendum eſt cum iis, qui non ſervant fidem. Hæretici nec DEO, nec hominibus ſervant fidem.

2. Quòd DEO non ſervent, probo exemplò Lutheri, is triplici titulo fuit perfidus in DEUM. *Primò*: Quia fidem Catholicam, quam in Baptiſmo ſuſceperat, & multis annis profeſſus fuerat, tandem abjecit; quæ ſumma perfidia eſt. In qua imitatus eſt Hymenæum, & Alexandrum, de quibus Apoſt. 1. Tim. 1. v. 19. *Circa fidem naufragaverunt, quos tradidi Sathanæ.* *Secundò*: Quia cùm eſſet Monachus, ſolemni voto promiſit DEO perpetuam caſtitatem. Non ſervavit, ſed monialem ſimili voto obſtrictam, ſacrilegò connubiò ſibi adjunxit. Similis mulierculis, de quibus idem Apoſtolus 2. Timoth. 5. v. 11. *Cum luxuriatæ fuerint, in Chriſto nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* *Tertiò*: Quia cùm publico ritu in Academia catholica Doctor Theologiæ promoveretur, juramentò ſe obſtrinxit, defenſurum ſe illam doctrinam, quæ tunc multis ſæculis uſu erat recepta. Nec hoc præſtitit. Novam doctrinam eſt commentus, quæ tertia perfidia eſt. Lutherum ſecuti ſunt Lutherani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ. Pleríque, ſi non

triplici, ut Lutherus, certè, vel uno, vel duplici titulo perfidi in DEUM.

3. Hinc infero, si tam improbi sunt, ut pro nihilo ducant, fidem DEO promissam violare, neque nobis promissam servaturos. Res ipsa loquitur. Exstant exempla vetera, & nova. Vetera taceo. Nova omnibus nota sunt.

CAPUT XIV.

An si paciscaris cum Hæreticis, fides servanda sit?

1. Dixi non facilè paciscendum cum illis esse; si tamen pactus es, & nihil aliud obstat, quàm hæresis, fides servanda est, non minus, quàm si cum Catholicis pactum iniisses; ratio est, quia obligatio pacti, seu mutuæ promissionis oritur ex triplici virtute, nempe veritatis, fidelitatis, & justitiæ. Veritas ad hoc obligat, ut sincerè, & non fictè promittas, id est, ut quod verbò promittis, etiam animò promittas, ne mendax sis. Fidelitas ad hoc, ut opere præstes, quod promissum est, ne perfidus sis: Justitia ad hoc, ut alteri, cum quo pactus es, tribuas jus suum, quod illi debetur ratione pacti, ne injuriosus sis. At hæ virtutes æquè te obligant, sive cum Catholicis, sive cum hæreticis paciscaris. Nunquam enim licet mentiri, nunquam perfidum esse, nunquam alterius jus violare, seu injuriam facere. Et sanè si semel concederes, hæc ideo licere, quia hæretico mentiris, hæretico perfidus es, hæretico injuriam dicis; consequenter dandum esset licere tibi hæreticum occidere, furtò res ejus auferre, odiò eum prosequi. Quæ omnia absurda sunt, & divinæ legi repugnantia.

2. Excipio tamen tres casus (quos boni Authores excipiunt) in quibus non teneris servare fidem, sive Catholico, sive hæretico promissa sit. *Primus est*: Quando promissio, vel pactum est de re turpi, vel illicita;

cita; ùt si paciscaris cum aliquo de committendo furto, homicidio, adulterio, mendacio, usura. Hujusmodi enim pactum non obligat, cùm nemo obligari possit ad peccatum. Quo spectat illud vulgare: *In malis promissis rescinde fidem. Secundus est:* Quando pactum vi, aut metu cadente in constantem virum, injustè extortum est. Tunc enim potest rescindi pro arbitrio ejus, qui injustè metum, aut vim passus est, cap. 2. & 4. Et his, quæ vi, & l. ultima, eodem tit. Et rectè, quia qui injustè metum, aut vim incussit, fecit alteri injuriam: ergo tenetur illum in priorem statum restituere. *Tertius est*: Quando is, cum quo pactus es, non servat tibi fidem. Tunc enim nec illi teneris servare, respectu ejusdem pacti juxta illud: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.* Et regula Juris est: *Frustra quis fidem postulat sibi servari ab eo, cui fidem à se præstitam servare recusat.* Hæc omnia accomodari possunt ad particulares casus, qui quotidie occurrunt.

Caput XV.

An hæretici propter hæresim puniri possint.

1. Agimus solùm de pœna capitis. Et quæstio est, an Princeps, vel Magistratus possit hæreticos, propter solam hæresim, pœna capitis punire? Affirmant Calvinistæ; negant Lutherani. Nos distinguimus. Duo enim spectari possunt in hæresi. *Primò*: Quòd sit peccatum. Et hoc illi commune est cum omnibus aliis peccatis. *Secundò*: Quòd turbet pacem, & tranquillitatem Reipublicæ. Hoc non est illi commune cum omnibus, sed tantùm cum aliquibus, ùt cum homicidio, furto, rapina, adulterio, rebellione, & similibus. Priori modò non punitur à Magistratu pœnâ capitis, sed posteriori. Et quidem justè.

2. *Primò*: Quia in Veteri Testamento pœna mortis affecti sunt idololatræ, falsi Prophetæ, blasphemi,

& qui similia peccata, quæ rempublicam turbâre solent, perpetrâssent. Moyses jussit occidi multa millia Israëlitarum, eò quòd adorâssent idolum Vituli, & à reliquo populo secessionem fecissent. Exod. 32. v. 27. Helias interfecit Baal, 3. Reg. 18. v. 40. Idem fecit Jehu, 4. Reg. 10. v. 25. Mathathias trucidavit quendam Judæum sacrificantem Idolis, 1. Mach. 2. v. 24. Neque solùm usitata fuit hæc pœna, sed etiam à DEO præcepta, Levit. 20. v. 2. & cap. 24. v. 16. & Num. 25. v. 5. & Deut. 13. v. 6. & alibi.

3. *Secundò*: In N. T. pœna mortis afficiuntur homicidæ, fures, adulteri, rebelles: At hæretici non minùs turbant pacem, & tranquillitatem reipublicæ, quàm illi: si ergo illi justè merentur hanc pœnam, merentur etiam hæretici. Dices, Non est parratio. Nam homicidæ, fures, adulteri, rebelles turbant pacem politicam, & ideò puniuntur à Magistratu politico. At hæretici non turbant pacem politicam, sed Ecclesiasticam; & ideò non debent puniri à Magistratu politico pœna corporali, sed ab Ecclesiastico pœna spirituali. *Respo.* Hæretici turbant utramque pacem. *Primò*: Quidem, ac per se, pacem Ecclesiæ, quæ consistit in unitate fidei. Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* Deinde, consequenter pacem reipublicæ, quæ sinè unitate fidei conservari non potest. Ubi enim est publica animorum dissensio, ibi publica pax esse non potest. Hoc testatur Christus, cùm ait: *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Testantur exempla vetera & nova. Ariani turbârunt totum Orientem, Macedoniani, Græciam, Iconomachi, & Albigenses Romanum Imperium; Hussitæ, Bohemiam? Calvinistæ Angliam, Galliam, Belgium, Poloniam. Et his proximis annis, qui obsecro excitârunt rebellionem contra Pientissimum nostrum Imperatorem Ferdinandum II.? Res nota est omnibus.

4. Nec mirum. Nulla unquam familia fuit, in qua dissentiens religio pacem non turbârit. Exemplo sit discordia inter Isaac, & Ismaëlem in familia Abrahæ: inter Jacob, & Laban in Mesopotamia; inter Moy-

Moysen, & uxorem ejus Sephoram, dum irent in Ægyptum. Quomodo ergo in toto regno, Provincia, civitate pax sperari potest, ubi religionis, ac fidei summa est discordia? Certè non potest. Nam ubi hæresis, ibi superbia; ubi superbia, ibi dissensio. Cùm ergo hæretici superbi sint, cùm in Ecclesia dissensionem excitent, cùm altaria nostra evertant, cùm sacrificia, jejunia, & festa nostra execrentur, Clerum abigant, ceremonias contemnant, imagines destruant; quomodo in politicis pacem, & concordiam nobiscum servaturi sunt? Vix sperari id potest. Qui olim conjunctiores, quàm Judæi, & Israëlitæ? Fratres erant. At postquam altare contra altare, templum contra templum erectum est; mox inexpiabili odio dissociati sunt.

5. Nunc repeto argumentum, quod posui, sub hac forma: Hæretici magis perturbant pacem Christianam, quam homicidæ, fures, adulteri: At hi justè puniuntur pœnâ capitis: ergo multò magis illi. Major probata est, quia pax Christiana est duplex: *Una*: Ecclesiastica, quæ consistit in unitate fidei, & Sacramentorum: *Altera*: Politica, quæ consistit in externa justitia, tranquillitate. Utramque turbant hæretici; alteram tantùm homicidæ, fures, adulteri. Ergo illi pernicioſiores sunt, quàm hi. Magis igitur pœna capitis plectendi.

6. Objici solet parabola zizaniorum Matth. 13. v. 29. Ubi servi quærebant à Domino, an deberent eradicare zizania, quæ in medio tritici succreverant. Et respondit illis: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul, & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primùm zizania, &c.* Ubi per zizania intelliguntur hæretici; per triticum, Catholici; per messem, dies judicii; per messores, Angeli. Vult ergo Christus per hanc parabolam significare, hæreticos non esse eradicandos, id est, non interficiendos: sed simul cum Catholicis in eodem agro, id est, in eadem Ecclesia, usque ad diem judicii relinquendos.

7. *Resp.* Christus per zizania non intelligit solos hæreticos, sed omnes malos, sive sint Catholici, sive hæretici: sicut per triticum, vel bonum semen, intelligit omnes bonos. Sic ipsemet explicat, cùm ait: *Bonum semen sunt filii regni, zizania autem filii nequam.* Nec tamen intelligit omnes bonos, & malos pro quocunque tempore; sed omnes, qui tales perseverant usque ad finem vitæ, id est: omnes prædestinatos, & reprobos. Igitur, qui ad tempus mali sunt, & postea benè moriuntur, non sunt zizania, sed triticum. Et vicissim, qui ad tempus boni sunt, & postea malè moriuntur, non sunt triticum, sed zizania. Quod etiam explicat Christus verbis jam citatis, cùm ait per triticum intelligi *filios regni*, id est, prædestinatos; & per zizania, *filios nequam*, seu Diaboli, id est, reprobos. De his subdit; *Et mittent eos in caminum ignis.* De illis verò: *Fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum.* Cùm ergo in hac vita non possit nobis constare, qui sint benè, vel malè morituri, seu, qui sint prædestinati, & qui reprobi, non potest etiam constare, qui sint triticum, & qui zizania: Ac proinde nec possumus, nec debemus zizania separare à tritico, ne erremus. Hoc primum fiet in die judicii, quando Angeli separabunt malos à bonis, hædos ab ovibus, reprobos à prædestinatis. Quo etiam sensu dixit Apost. 1. Corin. 4. v. 5. *Nolite ante tempus judicare, quo ad usque veniat Dominus* (in die judicii) *qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*, 2. Tim. 2. v. 19. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus.* Quasi dicat: alii in hac vita non cognoscunt.

8. Hinc patet: aliud esse in hac vita eradicare zizania; aliud, in hac vita occidere hæreticos, fures, homicidas, adulteros. Hoc licet, illud non licet. Nam Reges, & Principes acceperunt à DEO jus gladii, ut puniant hujusmodi malefactores, quando constat tales esse, quod constare potest. Rom. 13. v. 4. At nemo nostrûm accepit à DEO jus, seu potestatem colligendi zizania de medio tritici, id est, separandi reprobos à prædestinatis, quia nemini constat, quinam illi sint.

CA-

CAPUT XVI.

An Princeps Catholicus possit Hæreticos in sua Provincia tolerare?

1. HÆc duo distincta sunt. *Primò*: Princeps Catholicus concedit suis subditis, ut fiant hæretici, vel introducit hæresim; vel introductam confirmat, & ratam habet, vel alio quocunque modo positive in eam consentit, & cooperatur. *Secundò*: Princeps Catholicus solùm permittit, seu tolerat hæreticos in sua Provincia. Prius nullo modo licitum est; quia hæresis est peccatum, & quidem majus peccatum, quam furtum, homicidium, adulterium: At Princeps nullo modo potest concedere suis subditis, ut fiant fures, homicidæ, adulteri; neque potest introducere hujusmodi peccata in suam Provinciam, neque introducta confirmare, & rata habere; neque alio quocunque modo positivè in ea consentire, & cooperari. Ergo idem de hæresi dicendum est. Nemo dubitat.

2. De posteriori quæstio est, quam hoc loco disputamus; an scilicet Princeps in aliquo casu possit permittere, seu tolerare hæresim in sua Provincia, in qua Catholici, & hæretici permisti sunt? Aliqui absolutè negant. *Primò*: Quia nullo modo licet favere hæreticis; & qui favent, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini. At tolerare, seu permittere hæresim in sua Provincia est favere hæreticis; ergo non licet. *Secundò*: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, teste Apostolo Rom. 3. v. 8. At hæresis sinè dubio mala est; ergo non licet eam tolerare, etiamsi aliquid boni inde eventurum sit. *Tertiò*: Reges Hebræorum, quî olim in suo regno permittebant idololatriam, gravissimè à DEO reprehensi sunt; ùt Jeroboam, Joram, & alii plures: ergo signum est, hujusmodi permissionem DEO displicere.

3. Alii rectiùs sentiunt: Principem in quibusdam casibus posse permittere hæresim; in quibusdam non posse. Ac *primò* certum est: posse permittere, quando non potest impedire; ùt si in aliqua civitate, vel Provincia sint multò plures, & potentiores hæretici, quàm Catholici; & sint tam pertinaces, ut non possint, nisi vi coacti ab exercitio cohiberi. Quid faciat tunc Princeps? non potest eos vi cogere, quia non est potens; nec alius occurrit impediendi modus, cùm sint pertinaces; igitur tolerandi sunt, quamdiu aliter fieri non potest.

4. D. Thomas in 2. 2. qu. 10. art. 11. addit alios duos casus. *Unus* est: Quando ex permissione speratur majus bonum. Et hoc modo etiam DEUS permittit non solùm hæresim, sed alia omnia peccata, quæ in hoc mundo fiunt; quia potest inde majus bonum elicere, juxta illud Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me malum* inquit Joseph ad fratres suos. *Sed DEUS vertit illud in bonum, ut exaltaret me, & salvos faceret multos populos.* Aug. in Ench. c. 27. *Melius judicavit de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.*

5. Alter est, quando ex permissione evitatur majus malum, quod aliter evitari non potest; ùt si Princeps Catholicus vellet quidem impedire, vel coërcere hæreticos in sua Provincia; sed si tentaret, ipsi cum vicinis populis, & Principibus hæreticis, impetu facto Catholicos opprimerent, & eorum exercitium abolerent. Tunc enim consultius esset permittere, seu tolerare hæreticos permixtos cum Catholicis, quam cum tanto dispendio, & jactura illos irritare.

6. Extra hos casus non potest Princeps permittere hæreticos in sua Provincia, vel civitate. Itáque peccant illi qui ex mera negligentia permittunt illos sensim irrepere: vel qui spe lucri temporalis libenter eos tolerant; ùt fieri solet in quibusdam magnis emporiis, ubi Hæretici, Judæi, Turcæ, Gentiles tolerantur ratione mercaturæ: vel qui ob cognationem, affinitatem, aut alium respectum humanum non volunt eos offendere, aut impedire: quod vitium latè patet.

7. Quæ-

7. Quæres: An Princeps non solùm possit permittere, seu tolerare hæreticos, sed etiam promittere, seu pacisci se permissurum, seu toleraturum? *Resp.* Hæc regula servanda est: Quandocunque permissio, seu tolerantia alicujus mali licita est, tunc etiam promissio talis permissionis, seu tolerantiæ licita est. Quando autem permissio, seu tolerantia est illicita, tunc etiam promissio illius est illicita. Patet in simili: nam si matrimonium inter Petrum, & Catharinam potest esse licitum, etiam promissio talis matrimonii potest esse licita. Si autem matrimonium, ratione alicujus impedimenti, non potest esse licitum, nec promissio potest esse licita. Ratio philosophica est; quia honestas, vel turpitudo actionis pendet ab honestate, vel turpitudine objecti; sed promissio est quædam actio; Ergo honestas, vel turpitudo illius pendet ab honestate, vel turpitudine rei promissæ, quæ est illius objectum. Si igitur res promissa honesta, & licita est, etiam promissio honesta, & licita est. Et è contrario, si illa est illicita, etiam hæc illicita est.

8. Argumenta contraria, quæ initiò allata sunt, facilè diluuntur. *Primum* est: Non licet favere hæreticis: sed qui permittit hæresim, favet hæreticis. Ergo: *Resp.* Major vera est hoc sensu; non licet favere hæreticis, quoad hæresim. Minorem distinguo: Qui permittit hæreticos sinè legitima causa, favet illis; secus, si ex legitima causa.

9. *Secundum* est: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona: at hæresis mala est: Ergo non licet eam tolerare. *Resp.* Negatur consequentia. Nam aliud est, facere malum; aliud permittere, seu tolerare malum. Verum est: non esse facienda mala, ut eveniant bona: falsum: non esse permittenda mala, ut eveniant bona. Potest igitur fieri duplex syllogismus. *Prior:* Non sunt facienda mala, ut eveniant bona; sed hæresis est mala, ergo non est facienda, ut inde eveniat bonum. Totum concedo. *Posterior:* Non sunt permittenda mala, ut eveniant bona: sed hæresis est mala: ergo non est permittenda, ut inde eveniat bonum. Major falsa est.

Nam DEUS permittit omnia mala, quæ fiunt in hoc mundo, ut eveniant bona; & tamen non peccat.

10. *Tertium* est: Reges Hebræorum, qui olim in suo regno permittebant idololatriam, à DEO reprehensi sunt: Ergo. *Resp.* Aliqui ex illis Regibus fuerunt idololatræ, qui non solùm permittebant, sed etiam approbabant, & promovebant idololatriam, ùt omnes Reges Israël, & nonnulli ex Regibus Juda. Hi meritò reprehensi sunt. Alii non erant idololatræ, sed fideles ex quibus aliqui permittebant idololatriam, vel ex negligentia, vel ex respectu humano: qui etiam digni erant reprehensione. Alii ex timore periculi, ùt Josaphat, qui initiô regni non ausus fuit auferre excelsa. 3. *Reg.* 22. *v.* 44. Postea tamen factus audacior, abstulit. 2. *Paral.* 17. *v.* 6. Quo nomine fuit commendatus.

CAPUT XVII.

An Princeps, vel Magistratus possit Judæos tolerare in sua Civitate, vel provincia.

1. TRia spectari debent in Judæis. *Primò*: Secta, & exercitium Judaicum. *Secundò*: Usura. *Tertiò*: Odium in Christianos. Hæc omnia mala, & prohibita sunt. Est ergo quæstio, an Princeps, vel Magistratus possit hæc mala permittere, seu tolerare? Et quæ possit esse legitima causa permittendi, seu tolerandi? *Resp.* Per sequentes conclusiones.

CONCLUSIO I.

1. MAgistratus potest permittere ritus, & exercitium Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc facit Pontifex Romæ, & multi Principes in suis Provinciis. Causa triplex assignari potest. *Primò*: Ut per ritus Judaicos, v. g. per circumcisionem, & Agnum paschalem adumbretur, & confirmetur veritas Christiana de Baptismo, & Eucharistia. Hanc causam approbat D. Aug. *lib.* 18. de Civitate DEI *cap.* 46. & D. Thom. in

in 2. 2. *qu.* 10. *art.* 11. *Altera*: Ut Judæi, qui exercent suos ritus, & intelligunt à Christianis, inter quos habitant, ritus illos fuisse tantùm umbras, & figuras Christianæ religionis, facilius convertantur ad fidem Christi. Hanc etiam approbat D. Thom. locò citatò. *Tertia*: Ut Principes, vel Magistratus Christiani sub prætextu permissionis possint accipere pecunias, & alia munera à Judæis, quibus permittunt exercitium; hoc non licet. Nam peccata publica, quibus offenditur Deus, non possunt permitti propter solum lucrum temporale, quod ex permissione speratur.

CONCLUSIO II.

3. Magistratus potest permittere usuras Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc etiam facit Pontifex, & multi Principes Christiani. Causa potest esse duplex. *Una*: Ad impediendum majus malum. Si enim non permitterentur usuræ, multa fierent furta, rapinæ, oppressiones pauperum, desperationes, & his similia incommoda. Igitur ad hæc evitanda permitti possunt usuræ, tanquam minus malum. *Altera*: Ut Principes, & Magistratus Christiani, qui permittunt usuras, sint participes lucri; hoc non licet; quia certum est: usuras jure naturali, ac divino prohibitas esse; & lucrum, quod per usuras acquiritur, esse merum furtum. Sicut ergo peccant Judæi contra justitiam, accipiendo lucrum usurarium; ità peccant Christiani, qui sunt participes illius lucri. Censentur autem esse participes, quando eo fine permittunt usuras, ut possint inde aliquid lucri decerpere.

4. Hæc conclusio dupliciter limitanda est. *Primò*: Quòd permitti possint usuræ communes, quæ non excedunt lucrum, quod lege, vel consuetudine permissum est; non autem usuræ exorbitantes, de quibus paulò post. *Secundò*: Quòd Magistratus non possint participes esse lucri usurarii, propter solam permissionem usurarum, tametsi alio titulo possint. Et quidem duplici. *Primò*: Titulò punitionis: quia potest punire Judæos propter usuras; & lucrum, quod ex usuris injustè ac-

qui-

quisitum est, vel restituere suis dominis; vel, si incerti sint Domini, in publicam utilitatem convertere. *Secundò*: Titulô exactionis; quia potest exigere à Judæis annuum tributum, seu vectigal, non ratione permissionis usurarum, sed ratione concessæ habitationis in loco Christiano.

CONCLUSIO III.

5. MAgistratus, vel Princeps Christianus non potest bonâ conscientiâ permittere, aut impunitum relinquere odium Judæorum in Christianos. *Notæ*: Duplex est odium: *Unum* internum, quod cùm occultum sit, à Magistratu puniri non potest. *Alterum* externum, quod erumpit in apertam injuriam. Hoc à Magistratu coërceri potest, ac debet. Dicimus ergo, hujusmodi odium, quando à Judæis in Christianos exercetur, nullo modo tolerandum esse, sed severè puniendum: & Principem graviter peccare, si delinquentes non puniat. Ratio est: quia Princeps ex officio tenetur punire omnem injuriam publicam, ut justitia conservetur: ergo etiam tenetur punire injuriam, quam Judæi committunt in Christianos.

6. Quæ sanè injuria multiplex est. *Primò*: Quia apertè blasphemant Christum. *Secundò*: Infantes Christianorum occultè surripiunt, mactant, & sanguine eorum, nescio qua superstitione, satiantur. *Tertiò*: Exigunt intolerabiles usuras à civibus, rusticis, militibus, pauperibus. Quidquid autem exigunt ultra sortem, furtum est, intolerabile ergo furtum committunt. *Quartò*: Exigendo hujusmodi usuras, plurimum nocent Reipublicæ, seu communitati. Non enim potest stare, aut florere Respublica, quando populus usuris oppressus, & exhaustus est. *Quintò*: Præter usuras accedit alia injuria. Nam quidquid in foro venale est, hoc Judæi præripiunt Christianis, offerendo majus pretium venditoribus, quam alii emptores offerre solent. Ac postea, quod iniquissimum est, coguntur Christiani duplex pretium dare Judæis, si velint emere, quæ ad familiam alendam necessaria sunt. *Sextò*: Ut hæc omnia impune faciant,

faciant, distribuunt munera Officialibus Principum, ut ab iis protegantur. Hinc fit, ut populus, qui ægrè fert hujusmodi injurias, pronus sit ad concitandam seditionem, tum in ipsos Judæos, tum in patronos, ac defensores; in illos quidem, quia fures, & expilatores sunt; in hos verò, quia sunt socii furum, & expilatorum.

7. Hæc tanta mala, ut reliqua dissimulem, si Princeps, aut Magistratus non impedit, vel punit, particeps est peccati, & ad restitutionem tenetur. Potest autem tripliciter impedire. *Primò*: Si Judæos expellat ex sua Provincia, vel civitate. *Secundò*: Si non expellat quidem, sed cogat eos ad agriculturam, vel artes mechanicas, vel ad alia opera servilia exercenda; nec patiatur eos in otio, & luxu vivere, sicut jam vivunt. *Tertiò*: Si privet eos omnibus pecuniis, ac divitiis per usuram acquisitis, & in bonum publicum convertat. Utinam hæc in praxim deducantur.

8. *Objicies*: Si Judæi, vel expellantur, vel usuras non accipiant, sequentur duo incommoda. *Primò*: Quia Principes, tempore necessitatis non habebunt pecuniam pro bello; hanc enim solent petere à Judæis. *Secundò*: Subditi Principum, qui egent pecuniâ, non poterunt mutuò accipere. *Resp.* Quòd hæc incommoda non sequantur, constat in iis Regnis, & Provinciis, ubi nulli Judæi sunt; & tamen Principes, & subditi non queruntur. Addo: contrarium potius sequi. *Primò*: Quia expulsis Judæis plus præsidii conferre poterunt cives, quàm Judæi solent. Nam quidquid Judæi conferunt, hoc per injustas usuras accipiunt a civibus; neque hoc solùm, sed quidquid ipsis, vel ad vitam alendam, vel ad corrumpendos Officiales necessarium est; accipiunt igitur à civibus tres portiones. *Unam*: quam dant Principi; *alteram*: quam dant Officialibus; *tertiam*: qua se alunt. Certè si cives expulsis Judæis retinerent has tres portiones, parati essent plus dare suo Principi, quàm Judæi dant. Hi enim dant unam portionem ex tribus; illi duas darent. Et nihilominus unam pro se retinerent, qua nunc carent.

CA-

CAPUT XVIII.

An Reges, & Principes habeant Primatum Ecclesiæ?

1. HÆc quæstio disputatur propter Regem Angliæ, qui usurpat sibi Primatum, seu supremam gubernationem Ecclesiæ Anglicanæ: & vocat se caput ejusdem Ecclesiæ; quod etiam ante ipsum fecerunt, Elisabetha, Edovardus, & Henricus VIII. De qua re scripsi libellum ante plures annos, in quo ostendi, Regem Angliæ, nec jure naturali, nec divino, nec humano, nec consensu doctorum hominum, nec titulo præscriptionis, nec secundùm principia suæ Doctrinæ habere hujusmodi Primatum.

2. Nunc idem brevissimè ostendo. *Primò*: Quia Christus, qui fuit primarium Ecclesiæ Caput, non dixit Herodi Regi, sed Petro Apostolo: *Pasce oves meas.* Ergo huic, non illi commissa est gubernatio Ecclesiæ. Similiter Paulus, non Regibus, sed Episcopis tribuit hoc officium, Act. 20. v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI.* Et confirmatur ex praxi, quæ tempore Apostolorum servata est. Quis tunc Ecclesiam gubernavit? Apostoli. Quis primum Synodum indixit? Apostoli. *Act. 15. v. 6.* Quis huic Synodo præsedit? Apostoli. Quis legem Ecclesiasticam de abstinentia ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato sancivit? Apostoli. Quis Corinthium incestuosum excommunicavit? Paulus Apostolus 1. *Cor. 5. v. 3.* Quis accusationem adversus Presbyteros, tanquam legitimus Judex admisit? Timotheus Episcopus. 1. *Timot. 5. v. 19.* Nullæ hic partes Regum; nullum vestigium.

3. Hæc homini prudenti sufficiunt. Addo tamen: ipsos Angliæ Theologos, qui hoc tempore scribunt de Primatu sui Regis, adeò inter se dissentire, ut magis destruant Primatum, quàm astruant. Hoc patet ex his quæstionibus. *Prima*: An Rex Angliæ habeat aliquem Pri-

Primatum in Ecclesia? Plerique asserunt. At Richardus Thomsonius maluit, Suprematum, quàm Primatum apellare. *Secunda:* An Primatus ille, quem Rex habet, sit Ecclesiasticus, & spiritualis? Aliqui sic vocant: At Thomsonius, & Burillus non audent sic vocare, sed potius Primatum quoad Ecclesiastica, & Spiritualia. *Tertia:* An Rex ab hoc Primatu possit vocari Primas Ecclesiæ? Henricus Salcolbrigiensis simpliciter affirmat. Tokerus, & Burillus simpliciter negant. *Quarta:* An Rex à suo Primatu possit vocari supremum Caput Ecclesiæ? Hunc titulum usurpârunt Henricus VIII. Edovardus, & Elisabetha. Hoc tempore admittit illum Sacellanus; sed Tokerus, & Burillus repudiant. *Quinta:* An Primatus Regis consistat in aliqua jurisdictione Ecclesiastica fori exterioris? Affirmant Tokerus, & Salcolbrigiensis. Negant Thomsonius, & Burillus. Vide plura in libello nostro, qui inscribitur, Dissidium Anglicanum de Primatu Regio.

Caput XIX.

An, qui juravit se mansurum in Lutheranismo, teneatur præstare?

1. Hoc tempore reperiuntur multi Lutherani in Germania, qui quidem benè affecti sunt erga fidem Catholicam, sed non audent illam profiteri; quia jurârunt se in Lutheranismo usque ad mortem perseveraturos; & hoc juramento putant se obligatos esse. Sed errant: quando enim juramentum est de re turpi; & illicita, non obligat, nec servandum est: At juramentum, quo quis promittit se permansurum in sua fide, ac religione (qualis est Lutherana) est de re turpi, & illicita: ergo nec obligat, nec servandum est. Major patet ex utroque jure. Ex civili, quia Justinianus Imperator L. Imperialis, de Nuptiis, sic decernit: *Legibus expressum est, illicitæ rei jusjurandum servari non oportere.* Ex Canonico, quia apud Gratianum 22. q. 4. per varia capitula habentur hæ regulæ. *Primò:* Tolerabilius est juramentum non implere, quàm turpiter facere. Se-

cun-

cundò: Juramenta illicita laudabiliter solvuntur, damnabiliter observantur. *Tertiò*: Juramentum non est vinculum iniquitatis. *Quartò*: Tolerabilius est non implere sacramentum, quàm permanere in stupri flagitio.

2. Quod etiam multis exemplis confirmatur. *Primò*: Exemplô Herodis, qui peccavit servando illicitum juramentum (cap. est etiam ibid.) *Deinde*: Exemplô Davidis, qui laudatur, quòd non servaverit juramentum, quo promiserat se interfecturum Nabal, (cap. Si aliquid, ibidem) *Tertiò*: Exemplô mulieris adulteræ; quæ juraverat, se adultero adhæsuram; & quia hoc non præstitit, censetur prudenter feciſſe. (cap. mulier, ibid.) *Quartò*: Exemplô cujusdam Hubaldi, qui juraverat, se concubinam suam ducturum in uxorem; & propriam matrem cum fratribus è domo expulsurum, nec ullam eis alimoniam daturum. Cui suasum fuit, ut posteriorem partem juramenti, utpote illicitam, non servaret, (cap. inter cætera, ibid.) *Quintò*: Exemplô mulierum, quæ juraverant, se permansuras in suo peccato, & libidinis infamia. Quibus responsum est ab Imperatore, tali juramento eas non obligari. (L. citatâ C. de nuptiis.) Et rectè: nemo enim obligatur ad peccatum.

3. Est & alius casus, quo juramentum servari non debet, nempe, quando legibus, aut canonibus contrarium est, L. Si quis inquilinos. ff. de Legatis, & fidei commissis, §. finali: *Divi Severus Antoninus rescripserunt, jusjurandum contra vim legum, & authoritatem juris in testamento scriptum, nullius esse momenti.* Et cap. Si diligenti, de foro competenti. *Nec juramentum licitè servari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.* Et ratio est, quia major est obligatio publicæ legis, quàm privati juramenti: ergo, si privatum juramentum repugnat legi publicæ, huic tanquam fortiori insistendum est. Hoc sensu dicit Innocentius locô jam citatô: *Pactione privatorum, juri publico minimè derogatur.* Et papinianus l. Jus publicum, ff. de pactis: *Jus publicum privatorum pactis mutari non potest.* Et regula juris est, l. Neque pignus ff. de diversis regulis juris. *Privatorum conventio juri publico non derogat.*

CA-

CAPUT XX.

An in aliquo casu liceat mentiri?

1. NOstri Theologi distinguunt triplex mendacium: jocosum, officiosum, & perniciosum, *Jocosum* vocant, quod tantùm joci, seu recreationis causa profertur. *Officiosum*: quod alicui prodest. *Perniciosum*: quod injustè nocet. Quod dupliciter fieri potest. *Primò*: Quatenus est injuriosum DEO, cujusmodi est omne mendacium in rebus fidei, in Sacramento confessionis, & juramento. *Secundò*: Quatenus est injuriosum proximo, ùt contingit in detractione, in falso testimonio, in contractibus.

2. Hoc posito, duo certa sunt. *Primò*: Omne mendacium esse peccatum ex prohibitione. DEUS enim prohibet omne mendacium, *Levit.* 19. *v.* 11. & *Psal.* 5. *v.* 7. & *Sap.* 1. *v.* 11. & alibi. *Secundò*: Non solùm ex prohibitione, sed etiam ex natura sua peccatum esse. Nam ex natura sua continet triplicem malitiam, seu deformitatem rectæ rationi repugnantem; nempe, abusum sermonis, deceptionem proximi, & violationem amicitiæ humanæ. Qui enim mentitur, primò quidem abutitur linguâ, & sermone; quia usus linguæ, ac sermonis ideò datus est homini ab authore naturæ, ut per illum manifestet proximo, quod in animo sentit. At contrà facit, qui mentitur. *Deinde*: decipit proximum, cui mentitur: ipse enim putat sentire illum in corde, quod ore loquitur. *Denique*: violat naturale jus amicitiæ, quantum in se est; nam decipiendo proximum, dat illi occasionem renunciandi amicitiæ. Vide *August.* in Enchir. cap. 22.

3. Idem confirmatur ex illo. 1. Joan. 2. v. 21. *Quoniam omne mendacium ex veritate non est.* Ex quo loco disputat *August.* libr. contrà mendacium, cap. 18.

Qui docet aliquod mendacium esse licitum; vel verum docet, vel falsum. Si falsum, non est ei credendum. Si verum, jam aliquod mendacium ex veritate est, quod negat Apostolus. Et ibid. *cap.* 16. sic: Nemo discit à castitate, esse adulterandum: Nemo discit à benignitate, proximo esse nocendum: Ergo similiter nemo discit à veritate, esse mentiendum. Et concludit his verbis: *Si hoc non docet veritas, non est verum: si non est verum, non est discendum: si non est discendum, nunquam igitur est mentiendum.*

4. Eodem spectat, quod Christus asserit de Diabolo, Joan. 8. v. 44. *Cùm loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax est, & pater ejus.* Unde sic concludo: Id, cujus primus author est Diabolus, non potest esse, nisi malum: sicut è contrario, Deus est primus author omnis boni. At Diabolus est primus author mendacii, quia nemo docet, ipsum mentiri, sed ipse suô exemplô alios docuit in paradiso, cùm dixit, *Nequaquam moriemini.* Ergo mendacium non potest esse, nisi malum. Eleganter Augustinus tract. 42. in Joan. *Quomodo DEUS Pater genuit Filium veritatem: sic Diabolus genuit quasi filium mendacium.*

5. Hinc sequitur contra Origenem, Cassianum, Priscillianistas, & nostri temporis Politicos, in nullo casu licitum esse mendacium; ne tunc quidem, quando mentiendo nemini obesses, & tamen alicui prodesses. Quod etiam docet *Augustinus* in Enchir. *cap.* 33. cùm ait: *Nec ideò ullum mendacium putandum est, non esse peccatum: quia possumus aliquando alicui prodesse mentiendo, possumus enim & furando aliquando alicui prodesse, si pauper, cui palam datur, sentit commodum: & dives, cui clàm tollitur, non sentit incommodum: nec ideò tale furtum quisquam dixerit non esse peccatum. Possumus & adulterando prodesse; si aliqua, nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando moritura, & si vixerit, pœnitendo purganda. Nec ideò peccatum negabitur tale adulterium. Si autem meritò placet castitas, quid quæso offendit Veritas, ut propter alienam utilitatem illa non violetur adulterando, & violetur ista men-*

mentiendo? Plura habet idem *Augustin.* in libro de mendacio cap. ultimo.

6. Et ratio est: quia quæ intrinsecè, & ex natura sua mala sunt, nunquam bene fieri possunt, etiamsi ob bonum finem fiant: sed mendacium intrinsecè, & ex natura sua malum est, ùt suprà ostendi: ergo nunquam benè fieri potest, etiamsi fiat ob bonum finem. Major patet: quia, quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, hoc per nullam circumstantiam extrinsecam potest fieri bonum: nam circumstantiæ extrinsecæ, & accidentales non mutant intrinsecam rei naturam, & essentiam. Rectè August. libr. contra mendacium cap. 7. *Interest quidem plurimum, quæ causa, quo fine, quâ intentione quid fiat: sed ea, quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bona intentione facienda sunt.* Eodem sensu dixit Apost. Rom. 3. v. 8. non esse facienda mala ut eveniant bona.

7. Ex dictis constat: duplicia esse peccata, seu mala: *Alia*: Ex sola prohibitione Dei, vel Superioris: *Alia*: Intrinsecè, & ex natura sua, v. g. Comedere ex ligno scientiæ boni, & mali, vesci carnibus die Veneris contrahere clandestinum matrimonium, sunt quidem mala, non tamen ex natura sua, sed solùm quia prohibita. Alioqui ex natura sua sunt indifferentia; & possunt benè fieri, si non prohibeantur. At furari, adulterari, mentiri, ex natura sua mala sunt, & nunquam benè fieri possunt.

Caput XXI.

An liceat uti Æquivocatione.

1. Sensus est, an liceat alios fallere, decipere, aut eludere per æquivocationes? Calviniste strenuè utuntur hac arte, & quod ipsi faciunt, nobis per calumniam impingunt. Certè Theodorus Beza in hac palæstra fuit exercitatus. Is anno 1556. scripsit con-

confessionem, in qua asseruit, corpus Christi verè, ac realiter esse præsens in cœna, atque ità secum sentire Helveticos, & Genevenses. Hoc ideò fecit, ut Lutheranos, qui idem docent, dolo ad Calvinismum pertraheret, quasi eadem esset Calvinistarum, & Lutheranorum sententia. Sed quid factum? Lutherani cœperunt triumphare de Zwinglianis, & proclamare ipsos, Beza teste, mutâsse sectam, & cum Luthero sentire. Tum Helvetii, qui Zwinglio adhærebant, graviter in Bezam invecti sunt, quòd de mutata ipsorum sententia falsò id sparsisset. Beza ad Æquivocationis asylum confugiens, respondit: se quidem verâ scripsisse, sed à Lutheranis malè intellecta. Non enim se locutum esse de cœna Domini, quæ celebratur in terra (de qua tamen erat quæstio) sed de cœna, quæ celebratur in Cœlo, ubi Christus verè, & realiter præsens est. Refert hanc historiam Claudius Sanctes in responsione ad Apologiam Bezæ, & *Bellar.* libr. 1. de Eucharistia *cap.* 2.

2. En specimen Æquivocationis Calvinisticæ. Quid agas cum hoc hominum genere? Nam artificiò eludunt omnia: *Dicent*: se credere, Pontificem esse Caput Ecclesiæ; sed occultè intelligent, non Pontificem Romanum, qui in terris est, sed Pontificem Christum, qui in cœlis est. *Dicent*: se herì non fuisse in cœna; sed intelligent cœnam cœlestem. *Dicent*: Ecclesiam errare non posse; sed intelligent Ecclesiam in cœlis triumphantem. *Dicent*: se jurâsse Regi suo fidelitatem; sed intelligent Regem regum, & Dominum dominantium. Et sic in allis.

3. Jam, quod deterius est, hanc labem conantur ipsi nobis aspergere, quasi doceamus, licitum esse æquivocationibus uti. Non ità est. Docemus; in omni congressu, pactione, contractu sincerè, & sinè fuco agendum esse. Unus casus est, de quo solet disputari. An scilicet reus, quando in judicio rogatur de crimine, possit negare, vel eludere. Utuntur autem Theologi nostri hac distinctione. Si Judex juridicè, id est, servato ordine juris interroget, reum teneri ad faten-

fatendam veritatem, non autem teneri, si juridicè non procedatur (cap. Qualiter, & quando, & cap. Cùm oporteat, & cap. Inquisitionis, de accusationibus.) Ratio prioris est: quia quisque tenetur obedire Superiori legitimè præcipienti. Ratio posterioris: quia Judex non habet jus interrogandi, nisi servato ordine juris. Si ergo non servat illum ordinem, non potest reo ullam obligationem imponere ad crimen aperiendum; cùm jus non concedat illi hanc potestatem; censetur autem non servare ordinem juris, quando interrogat de occulto crimine, de quo neque est fama contra reum, neque indicia competentia, neque semiplena probatio.

4. Quid ergo faciet reus in tali casu, quo non tenetur fateri crimen à se perpetratum? *Respondet D. Thomas* in 2. 2. quæst. 29. art. 1. posse eum vel per appellationem, vel alio modo licitè subterfugere, sed sine mendatio. Sed quid, si apertè neget, se crimen perpetrâsse, eritne mendax? Multi putant non fore, quamdiu crimen occultum est. Nam Judex non præsumitur interrogare nisi de crimine, quod aliquo modo in publicam notitiam deductum est. Si ergo reus neget, tale crimen à se perpetratum, non mentitur, si adhuc crimen occultum est. Nulla hic æquivocatio Calvinistica.

Caput XXII.

An Duellum sit licitum.

1. Duellum est singulare duorum certamen ex pacto, seu condicto initum. Monomachiam vocant. Quæritur, quando licitum, & quando illicitum sit? Et quæ sint pœnæ illiciti duelli.

CONCLUSIO I.

2. DUellum in tribus casibus licitum est. *Primò*: Quando necessarium est ad evitandam injustam mortem, certò alioqui imminentem. Ita Valentia *tom. 3. quæst. 17. punct. 1.* cum Navarro, & Cajetano. Ratio est: quia semper licitum est subire minus malum, & exponere se periculo mortis per duellum, quam incurrere certam mortem per injustam occisionem. *Secundò*: Licitum est, quando Princeps, qui justum bellum gerit, videt se imparem esse, ac probabiliter timet succumbere, nisi bellum mutet in duellum. Ità Sanchius *lib. 2. cap. 29. n. 16.* & alii ab eo citati. Ratio est: quia in tali casu cessat malitia duelli, quæ in eo consistit, quòd uterque, inter quos duellum est, conjiciat se in periculum mortis sinè sufficienti causa, at hoc non fit in proposito respectu illius, qui gerit justum bellum. Tametsi enim conjiciat se in periculum mortis, hac tamen facit ex sufficientissima causa; quia per periculum privatæ mortis, vult totum exercitum liberare à majori periculo publicæ cladis, ac internecionis. Nam majus periculum est, quando debilior exercitus confligit cum fortiori in bello, quàm quando par pugnat cum pari in duello. *Tertiò*: Licitum est, quando miles nostræ partis in bello justo provocat militem alterius partis, eo animo, ut, si alter recusat, nostri milites fiant alacriores ad bellum. Tunc enim suscipitur duellum ad justum bellum promovendum. Item, quando miles contrariæ partis provocat nostrum militem, sicut Goliat provocavit unum ex Hebræis. Tunc noster, qui istam causam fovet, potest acceptare duellum eo animo, ut ostendat nostros milites non timere hostem, sed paratos esse ad certamen, quandocunque hosti visum est. Hoc etiam prodest ad promovendum bellum, & ad hostem deterrendum. Hi casus ad duos generales revocari possunt. *Unus* est: quando quis videt se injustè occidendum, nisi acceptet duellum. *Alter*: Quando bonum commune id postulat. Vide *Toletum libr. 5. Instit. Sacer. cap. 6. circa finem.*

CON-

CONCLUSIO II.

3. Duellum non est licitum in his casibus. *Primò*: Quando suscipitur ad ostentationem virium, vel oblectationem spectantium. (cap. 1. de Torneamentis.) Ratio: quia stultum ac temerarium est, exponere se periculo vitæ præsentis, ac futuræ, pro inani ostentatione, vel oblectatione. *Secundò*: Quando suscipitur ad vindicandam injuriam. (*Valentia* quæst. 17. p. 1.) Ratio: quia privata persona non potest vindicare injuriam sibi factam. *Matth.* 5. *v.* 39. & *cap.* 26. *v.* 52. & *Rom.* 12. *v.* 12. Publica potest quidem, sed per viam juris, aut belli vindicativi; nisi fortè necesse sit, bellum resolvere in duellum. (suprà §. 2.) *Tertiò*: Quando suscipitur ad indagandam veritatem, & justitiam alterius partis. (cap. Monomachiam, 2. q. 5. & cap. Significantibus, de purgatione Ugari.) Ratio, quia duellum, quod suscipitur ad testimonium veritatis, vel proprii juris, ac innocentiæ ex se fallax est: quia sæpè contingit, innocentem in duello succumbere. (cap. Significantibus, citato.) *Quartò*: Quando suscipitur ad defensionem proprii honoris, ne lædatur (Cajetanus, Sotus, Navarrus, Valentia, & alii apud Sanchium num. 9.) Ratio, quia quando agitur de vero honore, & ignominia, non oportet spectare, quid dicant homines improbi, & mundani; sed quid probi, & sapientes. Mundani putant, viro nobili ignominiosum esse recusare oblatum duellum, scortationem, potationem, & similia, quibus improbi delectantur. Sapientes è contrario censent, honorificum esse, respuere, quidquid divinæ legi adversatur. *Quintò*: Quando suscipitur ad defensionem bonorum temporalium. (ex communi sententia.) Ratio, quia sunt alia duo media aptiora ad hunc finem. *Unum*: Per simplicem defensionem extra duellum. Possum enim, non ex pacto, ut in duello fit, sed ex bona occasione, si offertur, invasorem repellere, & si necesse sit, interficere, ut res meas mihi conservem; præsertim si sint magni pretii. *Alterum*:

Per viam juris; quia si simplici defensioni non esset locus ob periculum propriæ vitæ (ùt si Invasor esset fortior, quàm ego) possum illum accusare de injuria, & per sententiam Judicis compellere ad restitutionem. Ex his duobus mediis alterum potest eligi; nam si advertam me fortiorem esse Invasore; possum vi illum repellere: Sin minus, ad sententiam Judicis recurrendum est. Utrobique cessat periculum propriæ vitæ. At in duello tàm mea, quàm Invasoris vita, periculo exposita est.

CONCLUSIO III.

4. ANtiquo jure, pœna suspensionis statuta est in Clericos duellum exercentes, sive ipsi duellum obtulerint, sive acceptaverint. (*cap.* 1. de Clericis pugnantibus in duello.) Novo jure variæ pœnæ constitutæ sunt, tum à Concilio Trid. *Sess.* 25. *cap.* 19. de Reformatione, tum à tribus Pontificibus, Pio IV. Gregorio XIII. & Clemente VIII. Quas copiosè persequitur Sanchius *lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 18. Summa earum est hæc: *Primò*: Excommunicantur omnes, qui duellum exercent. Excommunicantur Imperatores, Reges, Principes, qui concedunt locum pro duello. *Secundò*: Excommunicantur omnes, qui præbent consilium, favorem, auxilium ad duellum, & qui præsentes adstant, vel interfunt. *Tertiò*: Morientes in duello privantur sepulturâ Ecclesiasticâ. Denique Clerici præter excommunicationem privantur etiam dignitatibus, beneficiis, & officiis Ecclesiasticis, si aliquo modo ad duellum cooperentur.

FINIS.

INDEX RERUM.

A.

Altaria sunt triplicia. Pag. 180
Allegoricus, & Anagogicus sensus Sacræ Scripturæ quis sit. 12
Anabaptistæ quotuplices, & eorum dogmata. 261
Animæ justorum post hanc vitam non dormiunt. 271
Antichristus quis dicatur. 158. non est Papa. 159
Nec ei notæ Antichristi conveniunt. ibid.
Apostoli servârunt perpetuam continentiam. 194
Æquivocationes an sint licitæ? 307

B.

Baptismus quomodo ex Scriptura probandus. 38. Forma verborum ex Traditione habetur? ibidem. An repeti possit. 142. Ejusdem Cæremoniæ ex Traditione habentur. 38
Bellum Christianis esse licitum. 265
Bona opera sunt meritoria vitæ æternæ. 216
Objectiones solvuntur. ibid.

C.

Calviniste non habent veram Scripturam. 25. Non possunt ex Scriptura disputare. 29. Nihil credendum ajunt, aut faciendum, quàm quod in Scriptura præcipitur. 43. Ecclesiam periisse dicunt. 71. Dubii sunt de Fide. 95. Calviniani Ministri non sunt legitimè vocati. 190. Sunt servi inutiles. 218. Varia ipsorum nomina. 233. De infantibus quid sentiant. 253. Æquivocationibus utuntur. 309. Fraudulentia eorum. ibid.
Calvinistarum Atheismi quinque de Deo. 233. De Christo errores, & blasphemiæ. 227. Calvini error de prædestinatione. 249

Canon S. Scripturæ quid significet? 3. Canonici S. Scripturæ libri qui? 4
Caput duobus modis accipitur. 97
Caput Ecclesiæ visibile, ac invisibile fuit Christus. 98 Nunc est invisibile. 99. S. Petrus fuit Caput. 104
Catholici sunt securi, & circa fidem errare non possunt. 94
Catholicus Princeps possitne tolerare hæreticos? 295. Casus duo, quibus possit. 296. Quomodo non possit? 297. Possitne pacisci se permissurum Hæreticos? ibid.
Christus Caput est Ecclesiæ. 97. Non est purus homo. 140. Ejusdem est substantiæ cum Patre. ibid. Una persona, & duæ naturæ in eo. 141. Pro omnibus est mortuus. 238. In cruce non desperavit. 239. Non perpessus pœnas omnes damnatorum in anima. 240. Passione sua sibi meruit aliquid. 242. Mediator fuit solum secundùm humanitatem. 243. Ab initio non ignoravit aliqua. ibid. secundùm humanitatem non est ubique. 223
Christiani in assertionibus fidei Romano Pontifici adhærere debent. 112
Circulus Calvinisticus quis. 258
Circumcisionis Controversia tempore Apostolorum quomodo decisa sit? 137
Cœlibes fuerunt Apostoli. 194
Communio sub utraque specie non est præcepta. 171. sub una licitè usurpatur. 172. Non est relicta per modum hæreditatis. ibid. Laici totum Christum sub una specie accipiunt. 174. Objectiones solvuntur. ib.
Concilium Judæorũ duplex, eorúmque discrimina. 135. Concilia varias controversias fidei deciderunt. 140
Conciones Hæreticorum an audiendæ. 282
Consecratio Pontificis. V. Test. 187
Contradictiones apparentes S. Scripturæ. 47
Controversiarum norma, & Judex. 119
Controversiæ, de quibus in Scriptura nulla mentio fit. 132. In vet. Testam. à quibus decisæ. 135. Infallibilis fuit Judex. 136. De Circumcisione Apostoli definierunt. 137. Variæ controversiæ à Conciliis decisæ. 140

D.

DÆmon quomodo habeat poteſtatem in non baptizatos? 256
Decalogi lex ſervari poteſt cum auxilio Divinæ gratiæ. 213. Obligat juſtum. 214
Decreta Eccleſiæ Pontifice conſentiente ſtatuuntur. 112
DEUS eſſentialiter, & ſimpliciter eſt infinitus. 234. Ubique præſens in hoc mundo 235. Non habet accidentia realiter diſtincta à ſua ſubſtantia. ibid. Decreta ejus ſunt ab æterno. 236. Æternitas ejus eſt indiviſibilis tota ſimul. 237
Diſputare ne liceat cum Hæreticis de Fide? 287
Diſſimulare quomodo licitum fidem? 279
Doctores Eccleſiæ, in quo ſenſu Scripturæ excellant? 14
Duellum quando licitum? 309. Pœnæ quæ? 312

E.

ECcleſia Chriſti in terris eſt viſibilis. 58. Cadit partim ſub externos oculos, partim ſub internam fidem. 60. Comparatur Reipublicæ. 61. Eſt Una, Sancta, Catholica, Apoſtolica. 63. & ſeq. Sponſa Chriſti. 66. Domus DEI, Columna veritatis. 67. 68. Extra eam nemo poteſt ſalvari. ibid. Non poteſt tota deficere, aut errare in fide. 70. & ſeq. Authoritas ejus magna eſt. 77. judicium ejus tutò ſequimur. ibid. Tempore Antichriſti pars deficiet. 83. Non eſt ſimilis Lunæ in defectione. 85. ſed aliis. 86. Non eſt alia, quàm Romana. 87. Non fuit in ſolis infantibus. 88. Nec in uno alterove cordato viro. 89. Caput quod? 97. S. Petro commendata eſt ſingulari modo. 104. Eſt Judex Controverſiarum. 119
Epiſcopi totius orbis ad Rom. Pontificem confugiunt. 112
Euchariſtiæ figuræ. 177. Chriſtus in ea verè præſens. 230. Non per Ubiquitatem, ibid. Nec per unionem. 231. Sed per tranſubſtantiationem. ibid. & ſeq.
Exorciſmus quid, & quotuplex? 256. Uſurpandus, ibid. ex Traditione. 39

F.

FIdes sola non justificat. 206. fides justificans in eo non consistit, ut aliquis credat peccata sibi esse remissa. 208. Non differt à fide historica, & miraculorum. ibid. Non datur solis Prædestinatis. 210. Potest amitti. ibid. Non facit hominem certum de sua justitia. ibid. An quilibet possit salvari in sua fide? 274. Fides non est neganda ad vitandam mortem. 277. fides an Hæreticis servanda? 290. Figuræ Sacræ Scripturæ difficultates pariunt. 18

G.

GRatiæ actualis duplex officium. 251. voluntas ei cooperatur. 250. In potestate Voluntatis est, ei consentire, aut refragari. ibid.

H.

HÆretici expungunt libros à S. Scripturæ, Canone. 5 Non habent veram S. Scripturam. 25. Non possunt ex scriptura disputare. 29. malè rejiciunt Traditiones. 41. Nemo tutus esse potest de sua fide. 94. Falsè accusant Catholicos de Communione sub una specie. 171. Negant liberum arbitrium. 199. Eorum justificatio qualis? 201. Doctrina de fide justificante. 206. Quomodo pacem publicam turbent. 292. An à Catholico Principe tolerandi? 295. An cum iis orandum publicè? 282. Conciones non audiendæ. ibid. Sacramenta an participanda? 283. An Matrimonia cum ipsis ineunda? 284. An ad sepulturam comitandi? 285. Libri hæreticorum an & quando legendi? 286. An de fide cum ipsis disputandum? 287. An cum ipsis liceat pacisci? 289. An fides servanda? 290. Possuntne puniri propter hæresim? 291
Hæresis potest puniri pœnâ Capitis. 292

I.

IDola colere per simulationem non licet. 280
Jejunia Ecclesiæ Catholicæ. 219

Imago

Imago Christi tripliciter spectatur. 245. Colenda. 246
Infantes contrahunt peccatum originale. 262. Capaces sunt Baptismi. 263. Non nascuuntur sancti. 253. Nec illegitimi obnoxii sunt æternæ damnationi, ideó. que à Baptismo rejiciendi. 255. Non habent actualem fidem, qua credunt in Christum. 228. In Baptismo quomodo justificentur, & actu credant? ibid.
Infantes soli nunquam in Ecclesia fuerunt. 88. Eos esse baptizandos ex traditione habetur. 38
Interprætari S. Scripturam non est cujuslibet. 24
Invocatio Sanctorum pia est, & utilis. 162
Solvuntur argumenta contraria. ibid.
Judex controversiarum fidei qualis esse debeat? 119. & seq. Non scriptura. 122. Quomodo sit infallibilis? 152. Analogia cum civili. 144
Judæi non possunt tolerari. 300. Usuræ. ibid. Odium in Christianos. ibid. Obsunt Reipub. Quomodo tolerandi, expellendi? ibid. & seq.
Judæi duplex Concilium habuêre. 135
Jurans se mansurum in hæresi, an teneatur? 303
Juramenta de re illicita non obligant. ibid.
Juramentum quid, & quotuplex? 267. Licitum est Christianis. 268
Justificatio quid, quomodo fiat? 201. Tollit peccatum, non tegit. 202. Infundit gratiam inhærentem. 204

L.

LAicis non licet disputare de fide. 287. Lapsos post Baptismum Ecclesia absolvit. 140
Leges Ecclesiasticæ sanciuntur à Pontifice. 113
Legem homo non potest implere sinè gratia DEI. 211
Lex scripta non est Judex, nec sola est norma. 145
Liberum arbitrium quid. 199. Ejus usus in quibus actionibus. 200
Libri hæretici, an, & quando legendi? 286
Literalis sensus S. Scripturæ quis? 11. Est obscurus. 14
Lutherani non habent veram Scripturam. 25. Non possunt ex Scriptura disputare. 29. Ineptè disputant. 30. Agnoscunt aliquas Traditiones. 44. Ecclesiam periisse dicunt. 73. Dubii sunt fide. 95

Lutherani Ministri non sunt legitimè vocati. 190. Sunt servi inutiles. 218. Christum ubique esse docent secundùm humanitatem. 221

M.

MAgistratus civilis Judex est in Controversiis Civilibus. 144
Magistratus Politicus est licitus Christianis. 264
B. Mariam Virginem post partum mansisse Virginem ex Traditione habetur. 38
Martinus Lutherus non fuit ordinariè vocatus. 191. Nec extraordinariè. ibid. Nova dogmata ipsius grata carni. ibid.
Matrimonium non potest dissolvi apud Christianos propter hæresim. 270
Matrimonia an cum hæreticis ineunda? 284
Mendacium triplex. 305. Omne mendacium est peccatum. ibid.
Mentiri num aliquando liceat? 306
Moralis sensus sacræ Scripturæ quis sit? 13
Mysticus quis sit? 12. Dividitur in Anagogicum, Allegoricum, & Tropologicum. ibid.

N.

NEgans se Lutheranum, aut Calvinistam, cùm sit, quomodo peccet? 277

O.

OBscuritas sacræ Scripturæ. 14. Oritur ex duplici capite. 17. Aliæ causæ obscuritatis. 22. Cur Deus obscuram voluit esse? ibid. Laudatur ab obscuritate, non arguitur. 23
Opera bona sunt meritoria vitæ æternæ. 215. Objectiones solvuntur. 216
Orare pro Hæreticis publicè quomodo licitum? 282

P.

PAciscine liceat cum Hæreticis. 289
Papa non est Anti-Christus. 159. Notæ Anti-Christi illi non conveniunt. 160

Pascha die Dominica celebrandum. 140
S. Paulus cur S. Petro restiterit? 109. S. Petrus fuit Caput Ecclesiæ. 104. Prærogativæ S. Petri. ibid. Objectiones contra ejus Primatum solvuntur. 106
Personæ divinæ realiter distinctæ. 140
Peccatum originale quid sit? 196. Quotuplex peccatum. ibid. Veniale quid & quotuplex? 197. Non omnia peccata sunt æqualia, aut mortalia. ibidem. Comparatur maculis, vinculis, vulneribus. 202
Peccatum Originale per Baptismum aboletur. 142
Politici reperiuntur ubique. 273. Docent quemlibet salvari in sua fide. ibid.
Polygamia illicita est Christianis. 269
Pontifex Caput Ecclesiæ visibile. 98. 111. Privilegia Pontificis. 112. Primatus ejus defenditur. 113. & seq.
Pontificis veteris Testamenti consecratio, & officia. 135
Præcepta X. possunt servari. 211. & seq.
Prædestinatorum argumentatio. 248
Purgatorium esse probatur. 183. & seq. Objectiones contra Purgatorium dissolvuntur. 186

R.

REges non habent Primatum Ecclesiæ. 302

S.

SAcerdotum Vocatio ordinaria. 189. Extraordinaria. 190
Sacerdotes in Ecclesia occidentali semper fuêre cœlibes. 194
Sacramenta vetera, & nova. 165. Quid sit Sacramentum? 166
Sacramentorum causæ. 167. Non sunt instituta, ut excitent fidem. 168. Sed ut conferant gratiam. ibid. Septem sunt. 169
Sacramentorum numerus ex scriptura non potest haberi. ibid. Sed ex Traditione. ibid.
Sacramenta cum Hæreticis an participanda? 283
Sacrificium quid, & quotuplex? 178. Missa verè est Sacrificium. ibid. & seq. Objectiones solvuntur. 181
Salvari nemo potest extra Ecclesiam. 68

Salvarine possit quilibet in sua Fide? 273
Sanctos licet invocare, 162. Utile est, Objectiones solvuntur. ibid.
Sancti in Cœlo sciunt res nostras. 161
Sacra Scriptura tria habet, Canonem, Versionem, Sensum. 1
Versio Sacræ Scripturæ antiqua. 9. Versiones Hæreticorum. ibid.
Sensus Sacræ Scripturæ quadruplex. 13. Obscura est. 14. Sine peculiari DEI illustratione non intelligitur. 16. Obscuritas oritur ex duplici capite. 17. Res Sacræ Scripturæ quadruplices. ibid. Interpres ejus quis. 24. Eam esse insufficientem sine Traditionibus. 45. Scriptura cum Traditione est norma Controversiarum. 119. Non est Judex secundùm Literam. 123. Nec secundùm sensum 126. Claritas ejus unde pendeat? 128. Sensus ex Traditione sæpè petendus. 129
Sensus literalis Sacræ Scripturæ quis? 11. Mysticus quis? 12
Sepultura hæreticorum an frequentanda? 285
Servus inutilis quis? 219
Simulare alienam fidem an liceat? 279
Spiritus Sanctus est DEUS. 141
Symbolum fidei esse Apostolicum ex Traditione habetur. 37
Synagoga Judæorum non fuit Catholica. 64
Synagoga non deficit tota à fide. 80. Tempore Christi defecit. 81

T.

TRaditiones veteris Testamenti Pharisaicæ. 31. Mosaicæ. ibid. Traditiones Apostolicæ, eandem cum Scriptura habent authoritatem. 34. Sunt de dogmatibus fidei, & de ritibus externis. ibid. Enumerantur. 36. Ecclesiasticæ servandæ. 40. Malè rejiciuntur ab Hæreticis. ibid. Non meremur per eas justificationem, & remissionem peccatorum. 45. Non omnes sunt Apostolicæ. 46. Objectiones contra Traditiones solvuntur. 47

U.

UBiquitas Lutheranorum refellitur. 222
Versiones Sacræ Scripturæ bonæ, malæ. 9. Catholicorum una, & eadem, Hæreticorum varia. 10
Vocatio Ministrorum duplex. 187. Veteris Testamenti. ibid. Novi Testamenti. 189. Quoque in vocatione spectanda. 187
Usuræ Judæorum quomodo tolerandæ? 300

Z.

ZIzania in Evangelio quid significent? 854

Finis Indicis.

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

123
C